Title: Betuwsche novellen, en Een reisgezelschap

Author: J. J. Cremer

Release Date: August 29, 2008 [EBook #26483]

Language: Dutch

Produced by Jeroen Hellingman and the Online Distributed
Proofreading Team at http://www.pgdp.net/

Betuwsche Novellen
en een Reisgezelschap.

Betuwsche Novellen

En een Reisgezelschap

Van

J. J. Cremer.

Wiege-Mie.—De rechte Jozef.—De oude Wessels en zijn gezin.—De reis van Gerrit Meeuwsen en zien zeun noar de Amsterdamse karmis.—Eene zoogmoeder.—De Fransche komiek en de douairière.—De vriend van den huize.

Achtste Druk.
Leiden.—A. W. Sijthoff’s Uitg.-Mij.

Wiege-Mie.

“Hei je ’t neis[1] uut ’t darp al geheurd?” vroeg de daglooner Peter Janssen aan zijn vrouw, die bezig was om voor haar vermoeiden echtgenoot de avondpap op te doen. “Hei je ’t al geheurd Net, hoe miseroabel gauw de weduwvrouw van Cloas Hermsen hoar man is noagestapt?”

“Wat zei je!” riep de huismoeder verbaasd, terwijl ze den aarden schotel met pap op tafel zette: “Is manke Heintje dood? Wel jong, jong, die twee hebben mekoar dan niet lang allinnig geloaten. Cloas is van de leinte gesturven, en Heintje—da’s nou krek zes moanden loater! Jong, jong, ’t is veur Wiege-Mie ’en heel ding; woar mot ze noa toe? ze het niks, geen spier; neejen en breien kan ze, moar da’s alles, en ik geleuf niet, dat ze ’t nog al te best duut.—Nou stil blagen!” vervolgde vrouw Janssen, hare vier spruiten toesprekende, die hunkerende de roggemeelspap zagen dampen: “moeder kan niet alles te geliek. He’k nou ooit van m’en lêven! Ze zal zoo um de vieftig zin gewêst, en Wiege-Mie was met St. Jan achttien joaren in ’t darp.—Loawwe erst bidden Peter, de kienders drammen en sjenken da’k m’n eigen woorden niet heuren kan!”

Janssen nam het pijpje uit den mond, drukte de pet voor de oogen, en vrouw Janssen gaf haar oudsten telg een duw met een dreigenden wenk om de oogen dicht te doen.

Men bad—Peter bad ernstig met een dankbaar hart; Willem, zijn buurman, had zeker zulk heerlijk avondeten niet voor zijne vrouw en kinderen. Zijn gebed was reeds geëindigd, maar toen hij over den rand van zijn pet de roode wangen van zijn goede vrouw en de kinderen beschouwde, toen deed hij de oogen weer dicht en zei nog eens: “Ik dank U goede en groote God, amen.”

Vrouw Janssen had ook wel gebeden, maar zij was een weinig afgedwaald: manke Heintje was toch gesturven; ze dacht er over, wanneer de begroafenis zou

wêzen; of er op ’t arfhuus ook wat van heur goajing zou zin, en zoo almeer, totdat ze eindelijk bedacht, dat de goede God haar ook wel eens had kunnen oproepen en, “hoe ellendig Peter dan met de kienders zou zin blieven zitten,” en er kwam een traan in haar oog, en ze was innig dankbaar dat zij nog was gespaard gebleven, en ze zei zacht tot den Vader in den Hemel: “Ik dank U goede en groote God, amen.”

De kinderen hadden hun “Heere zêgen,” enz. spoedig afgerammeld, en gluurden nu eens naar den dampenden schotel met pap, en dan weder naar hunne ouders, om te zien, of ze nog niet haast gedaan hadden.

Vader zette de pet weer op het hoofd; moeder gaf het teeken om te beginnen, en eer vijftien minuten waren verstreken, was de pap uit den schotel naar de respectieve magen verhuisd.

Het gezin was verzadigd en de kinderen werden spoedig ter rust gelegd. Peter rakelde het vuur aan den haard nog eens op. Net bood haar jongste kind, dat in een kribje had liggen slapen, de moederlijke borst, en ’t kleintje weerde zich dapper. “Och Peter,” zei vrouw Janssen, terwijl zij de oogen op het knaapje hield geslagen: “die jong is pas zeuven moanden oud, ’t is nou over drie doagen Alder Heiligen, en tegen Maria Lichtmis is ’t alweer zoo wied.”

“Kom, da’s zoo’n spul niet,” sprak Peter op geruststellenden toon: “we motten toch ’t half dozijntje vol hebben, hé Net?”

“Gij hebt goed proaten,” antwoordde de vrouw: “gellie mannen denkt er moar zoo licht over; ik sprêk bij onderveinding. Moar neen, ge zegt wel dat ’t niks is, moar as ’t zoo wied is, dan zie je nog veul benauwder en mankelieker as ik; en jong, ge weet óók wel, dat de spuuling op zoo’n wies hoe langer hoe dunder wordt; ’t geet tot nou nog goed, went ge bint ’en starke errebeijer; moar a’j ’s niks te verdienen hadt!—En Peter, a’j is kwam te vallen! wat zou ’k dan toch beginnen met zes bluujen van kienders? O!” vervolgde vrouw Janssen, eensklaps weder aan manke Heintje denkende: “as ’t ons óók zoo most goan, wat zouwen de kienders dan anders wêzen as Wiege-Mie nou is? Goddank dat we nog gezond zin!”

De echtelieden zaten nog eenigen tijd koutende bijeen, en toen de dorpstorenklok tien slagen deed hooren, lagen ze gerust in de warme bedstee, en

sliepen weer onbezorgd den volgenden morgen te gemoet.

Ieder wist nu in het dorpje G... dat Heintje Harmsen was overleden, en ieder wist ook, dat de zoogenaamde Wiege-Mie nu allerongelukkigst bleef zitten; iedereen beklaagde het schoone meisje, dat nu niemand op de wereld had die zich harer zou aantrekken.

Wie Wiege-Mie was, wist niemand, maar hoe ze aan dien zonderlingen naam was gekomen, wist de kastelein uit de Roskam het best te verhalen van allen uit het dorp, want deze toch was met Cloas Harmsen en zijne vrouw dikke vrienden geweest, en het heugde hem nog zoogoed als de dag van gisteren, dat Cloas—'t was met St.-Jan achttien joaren gewêst—'s mergens um zes uur bij hum op den dêl was komme loopen, toen ie net doende was 't kalf te wêteren, en Cloas toen had gezeid: "Wel Teunis, wel jong, nou mot 'k oe wat roars en neis vertellen;" en hoe biester veralterierd Cloas er had uutgezien; en hoe ze toen noar de kleine keuken achter de gelagkoamer woaren gegoan, en Cloas weer was begonnen: "Heur is Teunis, ge bint 'en mins woar 'k op vertrouwen kan, luuster: Van mergen,"—moar Cloas had noar de deur gekeken of 'r ook iemand stond te luusteren; en toen Teunis had gezeid, dat ie gerust sprêken kon, had Cloas weer 't woord opgevat en gezeid: "Van mergen dan, toen 'k um drie uur 't peerd veur de stutkar had gezet um mest te voaren, en 'k de kar vol had, en 't darp uut ree um 't vrachtje noar de koekamp te brengen toen zag 'k—jong, 't was 'en roar gezicht—midden ien 't spoor bij de jachtpoal van Reijntjes, e'n kleine iesdere wieg met 'en gruun kleid[2] 'r over heer. 'k Goeng er noar toe; 'k dee 't gruune kleid 'r af, en zie, doar lag 'en jong bluutje in, met 'en kupke net krek of 't van 'en engeltje was. Ge kunt begriepen," had Cloas al verder gezeid: "ge kunt begriepen Teunis, da'k 'en gezicht zette toen'k dat kienje doar zag liggen; 't begon te schraauwen en 'k wist niet wa 'k doen most. Goeje road was duur—'k brocht 't vrachtje mest, zoo gauw as bles moar loopen kos, noar de koekamp, en toen 'k weerum kwiem stond de wieg nog op dezelfde ploats, en 'k loajd 'm—met 't kiend 'rin—op de stutkar.

"Toen 'k t'huus kwam," had Cloas al verder gezeid: "was de vrouw oan 't botter wassen, en toen ze de wieg zag, en dat 'r 'en kiend in lei, begost ze 'en kêl op te zetten da'k meinde dat ze de begoaves[3] op 't lief kreeg. 'k Zei hoar, krek veur de

vuust, wat ’r van ’t geval was, en toen hebben we ’t ding beproat, Teunis, en gemeind dawwe den burgemeister ’r oangifte van mosten doen; en, dat he ’k gedoan; en de burgemeister met Joapik den assesser zin toen bij ons oan huus gewêst, en toen hebben ze in de heele wieg niks gevonden as ’t kiend, en ’en pampier dat stark was dicht gelakt, en woar buuten op te lêzen en geschrêven stond: “Dit kind wordt den vinder aanbevolen. God zal ’t hem loonen. Haar voornaam is Marie. Deze wieg moet haar eigendom blijven, en niet voordat zij meerderjarig zal zijn, mag zij dezen verzegelden brief openen.” Dát had ’r op te lêzen gestoan, en hij had dan zooveul as de parmissie van den burgemeister gekregen um ’t onneuzele bluutje op te vuujen, went, de vrouw had toch in de dartien joaren dat ze getrouwd woaren, geen kienders gehad, en zou ze zeker niet meer kriegen ook.

Dat alles herinnerde Teunis de kastelein, zich bijzonder goed, en hij wist ook nog wel, hoe hij ’s nachts—toen Claas Harmsen den morgen daarop het kind had gevonden—door den voerman eener kar was opgeklopt, die een glas brandewijn gedronken en gezegd had “dat ie noar B. most.” Teunis had naderhand begrepen, dat die voerman maar iets gepraat had om hem op een dwaalspoor te brengen, daar de kar den volgenden dag door een dorp in de tegenovergestelde richting was gereden.—Hoe ’t zij, Marie was door den braven Claas en zijn vrouw als kind aangenomen en opgevoed, en algemeen was zij, sedert haar komst in het dorp, onder den naam van Wiege-Mie bekend.

’t Was—juist vier weken na den avond dat we Peter Janssen met zijn gezin aan de roggemeelspap hebben gezien,—nog vroeg in den morgen, en, daar de zon in ’t eind van November eerst om acht uren te voorschijn komt, zou het nog stikdonker geweest zijn, zoo niet de volle maan haar licht had verspreid.

Peter verliet de bedstee en stiet het vensterluik open.

“Hé! snee,”[4] was het eerste wat hij zei. “Heere m’n tied, wat is ’t van nacht ien ens weinter geworden. Kom vrouw, d’ruut!” vervolgde hij, nog eens naar het warme plaatsje ziende dat hij zooeven verlaten had: “kom Net, d’ruut, de snee leit wel anderhalf voet dik; ge mot gauw de boel veur de deur wat wegkeeren.”

De gehoorzame echtgenoote deed wat haar man begeerde, en toen de sneeuw

was weggekeerd, hieng ze de kêtel met woater te vuur, en dee ze ’en lood koffie in ’en kleiner kêtelje, en—de koffie begost al gauw te pruttelen, en toen Peter ’t erste kummeke opslurpte, toen zei ie: “dat ’t hum goed dee.”

“Heur Peter,” begon vrouw Janssen, toen ze eindelijk tot rust kwam: “’k Heb van nacht ’en roare dreum gehad; ’k mot ’m oe êfkes vertellen. Ge mot dan wêten da ’k dreumde: dat ’en man met ’en blinkend gewoad—net krek as de engel oanhad woarvan domenei letst geprêkt het—hier in de keuken kwiem; ’k weet niet of ’k hum ’en stoel gaf of niet, moar ’k heurde duudelik dat ie zei: “Vrouw, ie mot starven, en Peter mot starven, en dus mo’j oe beschikking moar moaken.” ’t Was net precies toen ’k ’t heurde of ’k deur de grond zonk, en ’k zei: “Moar mijnheer, wie zal dan onze erme kienders verzurgen?” en, Peter! ’k vuulde dat ’k in den dreum begost te greinen; moar toen zei de engel, met ’en vrindlik gezicht: “Goeje minsen zullen veur de kienders zurgen; moar: geliek als gij wilt dat oe de minsen doen, doet ze ook desgelieks.” Toen Peter, wier ’k wakker, en ’k begos noa te denken; en ’k docht ’r oan, hoe de boel van manke Heintje van doag deur de arfgenoamen zal verkocht worden, en ’k docht ook oan den man met ’t witte gewoad, en oan Wiege-Mie, en zie, Peter...”

“En ge docht ’r toen oan, die ongelukkige dern bij ons in huus te nemen?” viel Peter haar in de rede.

“Joa,” hernam de vrouw: “de dreum beteikent twee dingen: erst, de toezegging van ’en lang lêven, en dan nog de oanmoaning um ’t erme schoap van ’en Mie as kind te verzurgen.”

Peter was het met haar eens; en beiden geloofden vast dat het zóó Gods wil was, en dat ze daarom met liefde moesten gehoorzamen, overtuigd dat het hun hiernamaals zou vergolden worden.

Vóór dat Peter ter deure uitging, was er nog afgesproken, om voor vrouw Janssens bespaarde penningen de wieg op ’t erfhuis te koopen, want: “’t kribje was ’en oakelik ding, en ook: tegen Lichtmis.... dan was ’t weer zoo wied!”

De sneeuw lag wel anderhalf voet hoog; ’t was alsof er uit den hemel een wit kleed over het aardrijk was uitgespreid. De boomen, den vorigen dag zoo dor en

naakt, waren in één nacht weder geheel bekleed geworden, en de dunne takjes zelfs droegen een dik laagje sneeuw. ’t Was een vreemd maar toch een schoon gezicht; doch men moest er niet te lang naar kijken, want dan begonnen de oogen zeer te doen.

Door de dorpsstraat had men al spoedig een pad geloopen, maar voor de paarden, die zware vrachten hadden, was het erger, en Peter zag zelfs, toen ie noar ’t arfhuus goeng, dat de mulder twee peerds veur de mêlkar had.

Zooals vrouw Janssen dien morgen wel had gezegd, werd de boel van manke Heintje door den notaris vau het dorp aan de meestbiedenden verkocht.

De gierige Jaap Jolles van K. en zijn zuster Grietje waren de eenige erfgenamen.

Alle meubels en andere roerende goederen, die Heintje Harmsen hadden toebehoord, waren genommerd. De notaris zat met zijn klerk in de keuken om aanteekening te houden; voor de deur was de sneeuw wat weggeveegd, en boven het raam, aan de rechterzijde der deur, was een linnen luifel bevestigd, waaronder een tafel en banken waren geplaatst. Op die banken zaten eenige zonen Davids, en kooplustige of nieuwsgierige boeren en boerinnen. De afslager stond op de bank onder de luifel, juist bij het raam, en had allerhande aardigheden om de vodden die ter tafel werden gebracht, den koopers smakelijk te maken of aan te prijzen.

“Vort! hier hei’j niks meer te moaken!” brulde de ruwe stem van Jaap Jolles: “wou ie die wieg óók nog houwen, inhoalige dern, doar ie van Heintje Meu al zoolang veur niks gegêten en gedronken hebt!” en terzelfder tijd zag Peter Janssen, die met de handen in den zak, naar ’t verkoopen had staan kijken, dat de algemeen beminde Wiege-Mie, door den gierigen erfgenaam bij den arm werd genomen en de deur der woning uitgezet, waar ze nu achttien jaren lang de hartelijkste gastvrijheid had genoten.

Daar stond nu de arme Marie, verlaten, geheel alleen in de groote wereld; en ’t was zoo koud, en zij was zoo grof bejegend door den hardvochtigen erfgenaam van haar onvergetelijke tweede moeder—zij, de gevoelige, teedere ziel, en ze begon bitter te weenen bij den dorpel der woning, waar ze als kind zoo dikwerf gespeeld had.

“Da’s wat nei’s!” riep de afslager, toen door het geopende raam onder de luifel, een oude ijzeren wieg naar buiten op de tafel werd geschoven: “’t Is ’en kosteljeus ding,” vervolgde hij: “’en Sintercloas presentje veur oe liefke, Bram; ’t is ’en wieg van ’en roare komaf. Wie bied ’r ’en gulden veur?”

“Vief stuuvers!” riep men binnen.

“En ’en kwartje,” zei Peter Janssen.

“Nog ens!” riep een andere stem.

“’En Gulden!” zei Peter.

“En ’en kwartje!” zei Bram.

“Nog ens!” klonk het binnen.

“En ik!” riep Peter.

“Een en drie kwart!” zei de afslager: “Niemand meer as één en drie kwart?—niemand? één moal, ander moal”—t a k ! klonk de houten hamer op de tafel, en de ijzeren wieg was door Peter Janssen gekocht.

Wat Marie had gevoeld toen haar eenig eigendom door den hebzuchtigen Jolles was ter veiling gebracht; wat zij had gevoeld, toen hij haar, op eene aanmerking daarover, de deur had gewezen; wat er toen in hare ziel was omgegaan, ’t laat zich moeielijk beschrijven; maar zeker is het, dat zij nog bitter stond te schreien, toen de brave Peter haar vertroostend toesprak, en haar op de gulhartigste wijze bescherming en huisvesting aanbood.

’t Liep tegen Lichtmis, en ’t huisgezin van Peter Janssen stond vermeerderd te worden. Wiege-Mie was de getrouwe hulp van moeder Janssen. Ze was schoon en goed, en ze was de lieveling van al de kinderen en van de echtelieden ook.

Peter kwam binnen: hij was naar stad geweest; lei een pak op de tafel, en sprak:

“Dèr vrouw, doar hei’j nou ’en nei kleed veur de wieg; as Mie ’t moar neêjen wil

dan ku’j ’t ding in ’en ummezien verdig hebben.”

“Best jong!” zei vrouw Janssen: “doar hei’j goed oangedoan.—’t Lepke is mooi,” vervolgde zij, het sits beziende: “Toe Mie, nou mo’j de wieg moar van de vliering hoalen, en ’t gruune sits ’r af turnen, en ’t neije d’r um doen.”

Marie ging zoo spoedig ze kon de vlieringtrap op, om de wieg, waaraan voor haar zulke vreemde herinneringen waren verbonden, naar beneden te halen; en weldra kwam ze door Peter geholpen er mee in de keuken strompelen, en zette zich alras aan den arbeid.

“Die vuuring zit doanig vast!” zei het meisje, toen ze al een half uurtje met tornen was bezig geweest: “’t is of ’r pampier of wat anders tussen gedaon is. Zie ’s Peter....!”

“Wat?” zei Peter, die bezig was om de riemschoenen tegen de klompen te verwisselen: “Wát! zit ’r ’en pampier tussen de vuring? Loak ’s kieken, dern.—Wat zei je?—Heer!—’k Gleuf ’t verechtig!—Gauw, turn los! Pas op, snie den boel niet kapot. Joa, kiek, ’en pampier! Zie ’s vrouw!—He’k z’n lêven!—’en dun pampierke d’r in! Wat steet ’r op? Lês Mie! ik kan niet lêzen.—Nog ’en pampierke! Nog één! Harrejennig! Ze zin krek as de bankpampierkes die ’k bij den ontvanger zoo veul heb zien liggen. Zeg Mie, wat steet er toch op te lêzen? Wat?”—en de verblufte Peter bleef Wiege-Mie met een geopenden mond aangapen, toen ze gezegd had dat: ’t “bankpampierkens van duuzend gulden ’t stuk woaren.”

De onverwachte ontdekking baarde het brave doch arme huisgezin geen geringe verwondering.

Marie had den goeden Peter en zijne vrouw, die haar zoo liefderijk hadden opgenomen, niet verhaald dat op de buitenzij van den verzegelden brief—dien ze trouw tot hare meerderjarigwording bewaarde—de wieg haar als onverdeeld eigendom was aanbevolen. Ze had er niets van willen zeggen, want, al had ze honderdmaal de waarde van die wieg bezeten, dan nog zou ze het gaarne aan haar liefderijke verzorgers hebben afgestaan.

De aanzienlijke som van zes duizend gulden, die tusschen de voering van het wiegekleed was gevonden, bracht den eerlijken Peter in groote verlegenheid;

“Joa,” dacht hij, toen de eerste verbazing wat geweken was: “Joa, ’k heb de wieg op ’t arfhuus wel deugdelik en eiges gekocht; en ’t goeng voetstoots. De wieg heurt me toe, en dus ook wat ien de wieg verburgen was. Moar....” dacht hij verder: “moar, as ’k ’en eerlikke kerel wil blieven, dan mo’k....” Doch de geldduuvel, woarvan domenei zoo dukkels had gesproken, begost ’m nou weer zoo roar te bloazen en te hitsen; en hij had nog niks gezeid, toen vrouw Janssen ’t woord opvatte en sprak:

“Mie, nou bi’j d’r dan op éns uut. Wel dern, woar zu’j noar toe? a’j nou moar niet te gruts bint om bij ons in huus te blieven. Zesduuzend gulden!” En vrouw Janssen bekeek de pampierkens nog ’s stuk veur stuk.

Na lang praten en nog eens praten, werd er eindelijk besloten, om den verzegelden brief, dien Marie nu te voorschijn had gehaald, te openen. In dien brief stond vermeld, dat het meisje de voering van het groene kleed over de wieg moest doorzoeken; dat ze dan zesduizend gulden zou vinden, welke som voldoende zou zijn, om haar volgend levensgeluk aan de zij van een braven boerenzoon te bevestigen, en haar tevens in de gelegenheid zou stellen, hare liefderijke verzorgers een duurzaam blijk van dankerkentenis aan te bieden.

Dat Peter den geldduivel spoedig overwon, was wel te denken, en dat Marie, hoogst verblijd, echter dadelijk besloten had geen de minste aanspraak op het geld te willen maken, was eveneens te verwachten.

Marie dan, bleef bij ’t echtpaar in huis, maar Janssen brocht vijf van de briefkes bij den notoaris, um ze tegen ientrest veur Wiege-Mie te bewoaren, totdat de r e c h t e um hoar zou gekommen zin.—Voor de andere duizend gulden kocht hij twee melkbeesten, ’en peerd en ’en huukske grond. Hij zei en bazuinde ’t overal uit dat ’t ’m best goeng, en dat God ’m boven duuzenden gezêgend had. En vrouw Janssen kreeg drie doagen noa lichtmis ’en oarig dernje, dat Marie wier genuumd. En, toen de bruur van vrouw Janssen, die als ramplesant gediend had, ’en joar loater ien ’t darp kwiem, kreeg ie zin in Wiege-Mie en Wiege-Mie in hum en, nog ’en joar loater, en ze wieren ’en poar.

Peter is tot nog toe, wat de afkomst van Marie aangaat, geen haar wijzer geworden dan al de dorpelingen van G., want, toen hij ’t laatst Teunis, den kastelein uit de R o s k a m , sprak, wist hij hem op zijne vragen niets anders te antwoorden, dan: “Joa jong, a’k dát te wêten kos kommen, dan zou ’k van schik

—gleuf ’t vrij—de erste Zundag de beste, ’en gulden ien ’t karkezekske doen.”

---

[1] Nieuws.

[2] Kleed.

[3] Stuipen.

[4] Sneeuw.

De rechte Jozef.

“’t Steet mien niks oan; as ’k dát had kunnen veurzien was ’t best meugelik gewêst da ’k de jong iensgeheel niet in huus had genomen.”

“Moar hoe ku’j nou zoo sprêken,” beantwoordde een vrouwenstem de pasvernomen mansstem: “Ge weet ’r nog niks af; ’t is licht nog verbeilding; en al was ’t zoo....”

“Al was ’t zoo...! Al was ’t zoo...!” viel de eerste in: “Nooit van z’n lêven! Denk ie da’k mien dern oan zoo’n koale jong zou versmieten? Neen vrouw, wa’k gedoan heb, dat he’k gedoan, en God zal me doar veur zêgenen, dat zal ie; moar gek zin, za’k niet; doar ku’j over rêkenen.”

Na deze woorden van den eersten spreker volgde er een pauze, van welke gelegenheid wij gebruik maken, om den lezer met de sprekend ingevoerde personen, en met de plaats waar ze spraken, bekend te maken.

Voorzichtig!—’t is donker in de keukenkamer van Janboer. Voorzichtig, er brandt geen nachtlicht, en het flauwe schijnsel der starren, dat door de hartjes in de luiken naar binnen dringt, is niet voldoende om u voor een onaangename kennismaking met de stevige meubelen van Janboer te vrijwaren. Voorzichtig! wij zullen u—met het terrein bekend—den weg wijzen. Pas op! Links van den ingang hebt gij het groote kabinet. Wat daarin zit, weten wij niet. Janboer weet het best, en misschien ruilt hij den inhoud niet voor dien van uw kunstig bewerkte en zekere brandkast. Wacht, hier zoudt ge u leelijk kunnen stooten aan de ijzeren vuurplaat; en buk u wat, want de vooruitstekende schoorsteen is niet bijzonder hoog; jammer dat gij die mooie porseleinen pullen en schotels niet zien kunt, Mevrouw, wel wat groot voor uw étagère, maar voor uw pronkkamer à la renaissance lang niet te versmaden. Hoor! tik, tik, de groote staande klok vlak in den hoek bij het raam. Het is ons als zagen wij de, altijd met den

slinger heen en weer duikende scheepjes boven de wijzerplaat, die reeds zoo menigen boer een: “Hoe is ’t meugelik!” deden ontboezemen.

Zie zoo, houd u maar dicht bij de groote, in het midden staande tafel, dan loopt gij geen gevaar u aan de langs den wand staande stoelen te stooten. En nu, niet verder; dat zou onbescheiden zijn. Weet gij, daar in dien hoek, schuins tegenover het kabinet, hangen een paar bonte meubelsitsen gordijnen voor een vierkante opening, die men bedstede noemt, en waarin, weinige seconden geleden, het afgeluisterde gesprek gevoerd werd.

De gordijnen zijn flink dicht geschoven, en al waren zij dat niet, dan zouden wij in dat duistere vierkant toch niets kunnen onderscheiden. Gelukkig, dat onze bekendheid met Janboer en Trijntje de verbeelding te hulp komt, en dat gij alzoo over den inhoud van die bedstede niet in het onzekere behoeft te blijven. Mochten en konden wij zien, dan zouden wij twee hoofden bespeuren: de hoofden van Janboer en Trijntje. Janboer—volle maan; echter minder blank, want zijn gelaatskleur heeft niets maanachtigs. Vol als de maan, en rood, of liever bruin, als ja, als een bruin boerengezicht.—Trijntje, die denkelijk achterin ligt, daar zoudt gij zeker medelijden mee hebben.—“’t Vel over de butjes,” zeggen zij die haar kennen, “en zoo gêl, als ’t eier-door van ’en kiep, die niks as achterwurp kriegt.”

Janboer heeft zeker de blauwe pluimmuts op, en Trijntje de nachtelijke floddermuts.

De staande klok slaat—elf—en, vijf minuten later hoort men hetzelfde getal slagen dof in de verte.—Stilte in de bedstee. Eindelijk is het echter alsof er door de achterin liggende, iets binnensmonds gemompeld wordt.

“Aweer! aweer!” hooren wij nu duidelijk Janboers stem: “ik zeg oe dan, da’k ’r niks van heuren wil. Goed bin’k, moar niet gek: As Jenneke dat in de kop het, dan loat z’op mien niet rêkenen. Nou is ’t uut. Sloap wel!”

Een zacht gemompel doet zich wederom hooren, en eindelijk de stem van moeder Trijntje: “Bidt ie van oavend niet?” waarop wij het: Dat hêw ummers al gedoan,” vernemen, ’t welk met een: “Neen Jan,” beantwoord wordt, na welk gesprek zich een geritsel van dekens laat hooren, alsof twee lichamen zich overeind zetten, en daarna een onverstaanbaar geprevel, dat slechts.... door Eén

gehoord werd, door Één, die alomtegenwoordig is, die de kleinste wenschen van het hart kent vóór dat de lippen ze hebben geuit, door Een, die barmhartig, genadig en liefde is.

Nogmaals vernemen wij nu van Janboer en Trijntje een: “Sloap wel!” en niets treft meer onze ooren, dan het onophoudelijk tik, tik, tik, der staande klok met de scheepjes.

Op ongeveer twintig schreden afstands van Janboers woonhuis met achterdeel, stond de groote of hooge schuur. Bij de schuur waren drie hooibergen geplaatst, die, met graan en hooi gevuld, den landman een heerlijk gezicht opleverden, en hem reden gaven tot de innigste dankbaarheid voor zooveel onverdienden zegen. In de genoemde hooge schuur, die voor de winterstalling van het rundvee, en tot berging van het boerengerij diende, was tevens een kamertje op de eerste balken getimmerd, waar de twee knechts, Berend en Jozef, hun nachtverblijf hielden. Berend was na den avondmaaltijd naar de hooge schuur gegaan. Jozef had gezegd: nog wat op de dêl te motte keeren.

—Da’s nou al zoo dukkels! dacht Berend, toen hij op zijn kamertje was gekomen: doar wi’k ’t miene van hebben. Den Jozef is ’en onnutte dienstknecht, woar den Heere ’en grouwel af het; en wat het ie ’en pretensies op z’n lief; en wat smeêrt[1] ie den boer en de vrouw. Joa, ik zie ’t best, asof zien botterams niet de halfscheid dikker zin as de miens; en dan altied dat sjenken en drêjen bij Jenneke; doar he’k ’t ook niet op geloajen. De begeerlikheejen des vleises! Ik kan ’t niet begriepen, dat de dern zin in ’em het; en ik geleuf toch, dat ’r wel zin, die d’r knapper uutzien as hie. Is ie zoo zwart van hoar as ik? is ie zoo stark as ik? en is ie zoo schriftuurlik as ik? Neen Jeuzefke, doar za’k is ’t miene van hoalen!” En de schriftuurlikke Berend, die heel onschriftuurlijk jaloersch was, klom behoedzaam de ladder af, die naar het kamertje leidde, sloop de schuurdeur uit, en wilde juist langs den hooiberg naar het achterhuis gaan, toen hij—duudelijk gesmuuspel heurde.

Doar hewwe ’t lieve lêven al! dacht Berend, en—hij vuulde zich ontruuren. Of het een heilige verontwaardiging was, weten wij niet, maar zeker is het, dat hij een koortsachtige aandoening ondervond, die hem de klavieren deed knuusten. Langzaam, met ingehouden adem, naderde hij nu de plaats, waar hij het

gesmuuspel vernam. ’t Was te donker om veul te onderscheijen, moar toch, ’t was tussen den bongerd en ’t huus, dat heurde ie wel, bij de zonneblommen en stokrozen. Heur, joa—’t was Jenneke die sprak.

En Berend hoorde haar zeggen:

“Moar ik geleuf toch, Jozef, dat ie ’t oan voader most zeggen. Hie mag oe best, en ’t is nóú zoo in ’t gniep.”

“Och lieve Jenne,” was Jozefs antwoord: “wat zal ’t dan zin! Neen, zal ie zeggen; kortweg neen, en, wat zal ’t dan wêzen! Licht mo’k dan vort, de deur uut; wied weg den boer op; en ’k zie oe nooit weerum. As ’k moar ’en klein lepke grond had, dan was ’t nog te prebieren; moar nou—-en och, ge bint zoo’n snuuperig dernje, ’k heb oe zoo lief, da’k hoast niet zonder oe zou kunnen lêven; en gij, Jen?”

“Nou Jozef, dat he’k oe ummers al zoo duk gezeid” sprak Jenneke: “ik mag oe óók best, en ik geleuf dawwe al heel tevrêjen zouwe zin as we moar zooveul hadden as ’en errebeijers mins; moar toch, ’t was bêter as ze ’t wisten. Jong, as ze d’r is achterkwiemen dawwe zoo in ’t gniep met mekoar verkeerden!”

—Wél in ’t gniep, dacht Berend: wee u, gij geveinsden! zegt de Heere; maar Berend vergat dat ie zelf machtig in ’t gniep stond te luusteren.

“’t Kan ummers geen kwoad,” hernam Jozef: “overdag bi’j te bang um me oan te zien, en dus zie’k al blied as ik oe ’s oavonds is pakken en mokkelen kan.”

Kleine pauze.—Berend sloop nog dichter bij—maar zag niets. De torenklok sloeg elf uur. ’t Was omtrent het oogenblik, waarin Janboer en Trijntje baden. Baden zij ook voor de onschuld hunner dochter? Ja, zeker hebben zij voor hun kind gebeden, maar, voor hare deugd hadden ze niet te vreezen, want Jenneke was braaf en goed, en had God lief met een rein en schuldeloos hart.

’t Bleef, noar Berends zin, al te lang stil. Of ze hum misschien ook geheurd hadden...? ’t Kon wel wêzen: moar neen, heur, doar fluisterde Jenneke weer:

“Kom Jozef, loawwe nou goan, ’t het al elf gesloagen, en ’k stoai de dood uut, dat z’ons gewoar worden.”

“Nou dan, mien beste Jenne,” zei Jozef: “’k wil oe niet langer houwen a’j wilt; moar, loa’k oe erst nog is kussen....”

—Vort moar weer, dacht Berend: ’k het ’r ’t miene af. En zeer haastig sloop hij langs den hooiberg de schuurdeur binnen, beklom de ladder, smeet op zien cel[2] de bovenkleeren uut; wierp zich op zijn stroozak; prevelde: “Berend is d’r ook nog,” en begon flink te snorken, toen hij Jozef de ladder hoorde opkomen.

Het: “Wee u gij geveinsden!” was hem wel op de lippen, maar niet in het hart.

“Watte?”[3] zei Janboer den volgenden morgen, toen Berend, die op de deel aan den wanmolen had gezeten, hem iets aan ’t oor was komen fluisteren.

“Da’k den boer asteblief wel is sprêken wou,” herhaalde Berend iets harder.

“Sprêken?” hernam de boer: “Wat hei’j dan? As ’t moar niet van oe fiemelderie is, went ieder veur zich het zien eigen begriep, en as ie met ’t ouwe in den hemel denkt te kommen, dan zu’j d’r noar alle gedachte niet veul conversoatie hebben. Ikke en de vrouw we gleuven nog niet ens ’t zelfde.”

“Neen boer,” sprak Berend weder: “doar za’k moar af zwiegen; ’t is van heel wat anders.”

“Nou kom d’r dan moar veur uut; ’k houw van rond veur de vuust,” zei Janboer.

“Moar ’k wou oe a l l i n n i g sprêken,” hervatte Berend: “’t is ’en geheim.”

“Denk ie dan, dat de twee kelfkes en de verkens in ’t schot ’t zullen noavertellen?” zei Janboer: “Gauw wat, ’k heb geen tied.”

“Nou dan boer,” begon Berend, terwijl hij een verbazend braaf gezicht zette: “ik bin achter ’en ding gekommen, woar ’k niet van heb kunne sloapen. De boer weet ’t, ’k het den boer altied met zurg en eerlikheid gediend, asof ’t veur mien eiges was, en ’k mag niet liejen dat ze den boer achter zien rug beknoojen of bestêlen, en den boer moar wat veurproaten en ’m toch schand aandoen.”—Berend herinnerde zich zeker niet meer, dat ie ens toen de boer ziek was, met de weit noar de merkt was gewêst en toen ’en kwartje op ’t mud minder had thuus

gebrocht as ie beurde. “Neen,” vervolgde Berend: “dat kan ’k n i e t , en doarom mo’k den boer nou moar zeggen wa’k weet.”

“Dat zou tied wêzen,” zei Janboer: “ge proat mien al veuls te lang.”

“’k Zal dan zeggen,” hernam Berend: “da’k den Jozef al lang gemêjen heb. Of ie den boer bestêlt, da wee’k niet,”—wat zachter sprekende: “moar da’k dan dit, en dan dat, niet zie, dat weet ’k best.”

“Da’s niettes!” zei Janboer wrevelig: “dat za’k van Jozef nooit gleuven; doar is de jong veuls te best toe. Al het ie geen cent, gevuul van dankboarheid het ie genogt da’k ’em as ’en schoojersjong in huus heb genomen; sprèk doar niet van.”

“Dat niet gleuven, dat niet gleuven!” riep Berend: “Niet gleuven van ’t kromme en verdrêjde geslacht! Nog wel arger, boer, zu’j motten gleuven van oe Jeuzefke. Joa, nou za’k ’t zeggen ook,” en Berends gelaat nam een vreemde plooi van heiligheid aan: “Asof ie Jenneke ook al niet slecht het gemoakt, en asof ie d’r niet altoos....”

“Berend, ge liegt!” riep Janboer pijnlijk geschokt, zoo hard dat de varkens verschrikt uit het schot naar buiten stormden: “Wát...! wou.... ie.... van Jenneke proaten! Ge bint ’en lasteroar met al oe fiemelderie, en ge kunt m’n huus uut, heur ie!”

Berend stond eerst mal te kijken, maar zocht den ontstemden boer, door gunstig gekozen woorden tot bedaren te brengen, en verhaalde: hoe hij t o e v a l l i g de bijeenkomst achter ’t huus had bijgewoond, en ’t van zien plicht had gerêkend, den boer d’r kennis af te geven; dat ie ’m volstrekt niet behoefde te gleuven, moar dat ie toch wou dat ie zich overtuigde en ’t oavend is mee achter ’t huus kwiem.

Janboer stonden de tranen in de oogen. Of ’t leugen of woarheid was, den Berend had ie wel willen trampen. Evenwel, hij hield zich goed, en besloot om zich ’s avonds te overtuigen in hoever Berends beschuldiging waarheid bevatte.

’t Was kwartier over tienen. Jenneke had genacht gezeid. De meiden en knechts ook.

Moeder Trijntje, die niet wist wat Jan toch schêlde, stapte juist in haar bedstee, toen de man zei: “Vrouw, ’k goai nog êfkes op de dêl um te zien of de jongens alles wel kloar hebben.”

“Goed,” zei de vrouw, en weg was hij.

Janboer, wien het bloed den ganschen dag had gekookt, voelde zijn onrust vermeeren nu het oogenblik naderde, waarin hij wellicht de hardste waarheid zou vernemen.

—Die jong, die Jozef, die ’k as mien eigen kind heb opgevuud, zou die mien Jenneke, mien eenigste Jenneke, hebben slecht gemoakt? dacht Janboer.—Neen, neen, ik mag, ik kan’t niet gleuven. Den Berend,—’k vertrouw ’m moar half. Altied het ie zoo wat biebels, en, dán is ’t duk niet veul. Hie het ’en hêkel oan Jozef, umdat ie meer mien man is; en naar Jenneke drêjt ie altied zien zwarte kop.—Moar, as ’t is zoo was?.... Weet Jozef dan niet da’k Jenneke nooit oan den jong van bleinde blauwwammis zou gêven; oan ’en jong, die tot zien viefde joar met zien voader den boer af bêdelen liep? Wist Jenneke niet, dat ’k heel wat bêters veur d’r had as ’en koale jong, zonder huus of hof?—As ’t verkeeren was gewêst, ’k had ’m weggeschopt: moar dát.... ’t is um ’t verstand te verliezen...!” en Janboer verdween door een achterdeurtje op de deel, in de duisternis.

Even als den vorigen avond zaten Jozef en Jenneke weder hand in hand op het bankje tusschen de zonnebloemen en stokrozen. Reeds geruimen tijd hadden zij geliefkoosd, met wat ruwer handen, maar anders al tamelijk als gij, minnende lezers of lezeressen! Reeds menig zoet woordje was er gewisseld, wel niet zooals gij ze wisselt, maar toch heel aardig: mien beste Jenne—mien Jozef—mien hartje—mien jong—duufke—en al wat in de ooren van verliefde boortjes en boerinnetjes liefelijk en zoet klinken mag.

Toen echter het gekoos eenigen tijd had voortgeduurd, begon Jenneke vreeselijk te beven.

“Wat schêlt oe Jenne?” vroeg Jozef.

“Och Jozef, heur ie dan niks?” was Jennekes wedervraag: “’t was krek of ’k zuchten heurde, en geritsel bij den bongerd.”

“Malligheid dern,” hernam Jozef.

“Neen Jozef, heur dan moar: ik bin zoo oakelig! Hawwe ’t moar niet begonnen. Ik gleuf da’k toch slecht heb gedoan.”

“Slecht? slecht!” schreeuwde eensklaps de bekende stem van Janboer achter de minnenden, die Jenneke van schrik deed verstijven en Jozef deed sidderen: “Slecht! Woar is de rekel, de smêrlap—de..... ...” Jozef hoorde niets meer. Een vreeselijke slag op het hoofd deed hem duizelen; bewusteloos zeeg hij neder, en noch het getier van den bedrogen vader, noch het geschrei van het ontzette Jenneke riepen hem tot zijn bezinning terug.

Na den noodlottigen slag, aan Jozef toegebracht, maakte Janboers woede spoedig voor een angstige bezorgdheid aangaande des jonkmans toestand plaats. Zonder zich in de eerste verwarring meer om zijn dochter te bekommeren, droeg hij Jozef de woning binnen, en gelastte der verschrikte moeder Trijntje, om de wond aan ’t achterheufd met êk[4] en woater te wasschen. Jenneke stond te kieken asof ze versteind was. Janboer sprak haar geen woord toe, en liep, toen Jozef in ’t bed op ’t kelderkamerke was geleid, zoo hard as ie kon noar den dokter. Toen deze was aangekomen—Janboer had niet op den dokter gewacht, maar in vreeselijke onrust terstond den terugtocht aangenomen,—vroeg deze natuurlijk in de eerste plaats, na den patiënt te hebben onderzocht, hoe de wonde ontstaan was.—En Janboer begon:

“Joa dokter...” Maar moeder Trijntje, die in des boers afwezigheid, onder snikken en hikken van Jenneke de toedracht der zaak had vernomen, viel hem in de rede met een: “Loat i k nou sprêken, Jan.—Hoe ’t gekommen is dokter? dat za’k oe zeggen, heur ie.... dat za’k oe wel zeggen....”

Maar juist, toen moeder Trijntjes brein werkzaam was om een noodleugen te verzinnen—waarover wij haar niet al te hard zullen vallen, omdat haar lang aarzelen getuigde hoe onhandig zij in ’t liegen was—sloeg Jozef,—dank zij dokters meegebrachte opwekkende middelen,—voor het eerst de oogen weder op, zag de omstanders pijnlijk aan; en moeder Trijntje die deze gelegenheid aangreep om haar onbegonnen verhaal af te breken, riep: “Zie hie lêft weer. Goddank!”

Janboer, wien ’t hart vreeselik had geklopt, begon ook weer ruumer te oajemhoalen, en ’en gevuul van dankboarheid kwiem bij ’m op.... O! as ie is ’en moord had begoan! zoo dacht hij, en een paar tranen glinsterden in zijne oogen.

“Maar door welk toeval is de wond ontstaan?” vroeg de dokter nog eens.—’t Was net, of Janboer ’en scheut deur z’n lief kreeg, toen ie alweer die vroag heurde, en zich vermannende wilde hij oprecht zijn vergrijp verhalen, toen Jozef met een zwakke stem zich liet hooren. “Mien—eigen—schuld,” zeide hij: “’en zwoar stuk hout, is mien—op ’t heufd gekommen.”

Janboer, die, door de verschrikkelijke gedachte van manslag te hebben begaan, de oorzaak van zijn overijling schier vergeten had, hoorde de voor hem verontschuldigende woorden van Jozef, terwijl ze toch de volle waarheid behelsden, met ontroering. Moeder Trijntje klonken ze als engelentonen in de ooren; en Jenneke.... Jenneke, die weer strak voor zich uit had zitten staren, brak in een bitter schreien los.

De geneesheer, die in de woning van den alom geachten Janboer, haast aan geen misdadig opzet had durven denken, was door Jozefs woorden geheel gerustgesteld, en ging, na een verband te hebben gelegd, huiswaarts, om bloedzuigers te halen, die aan het achterhoofd moesten gezet worden.

Dat er dien nacht niet veel van slapen kwam, was natuurlijk, en zelfs Jenneke, die op haar vaders woorden “Goa noar bed, dern!” zich naar haar zolderkamertje had begeven, was te zeer door verschillende aandoeningen verontrust, om den slaap te kunnen vatten. De verdenking waaronder zij lag; het misnoegen harer dierbare ouders bij het gevoel van schuld over hare, ja, onschuldige, doch tevens ongepaste samenkomsten; de deerniswaardige toestand waarin zich haar beste Jozef bevond, door den opgewekten toorn van haar vader, dien zij, door haren plicht getrouw te blijven, had kunnen voorkomen—dit alles te zamen deed Jenneke vele tranen storten; en nog had zij geen oog geloken, toen Trui de melkmeid haar om vijf uur kwam roepen.

—Nou za’k dan toch is zien, of ’r veur mien ook ’en brok in de pap is, dacht Berend, toen hij den morgen na het noodlottige voorval, in de hooge schuur aan het dorschen was: Nou zal ’t dan met Jeuzefke wel uut wêzen, en i k zal ’t miene

woagen. Wat kan ’t mien schêlen of ze met Jozef het verkeerd? ik zal d’r mien niks um schrenieren. Janboer zal ze nou toch niet kwiet roaken. Zoo kom ie in ’t smeer Berend, en—Jeuzefke, heur ie: de lesten zullen de ersten zin!

Nog was de schriftuurlikke Berend zoo aan het denken, toen Janboer, die moar niet wist woar ie ’t zuuken zou, de schuurdeur binnentrad.

—Zou ik? dacht Berend, toen hij den boer zag naderen: “Toe moar,” sprak eene stem in zijn hartengedichtsel; en Berend lei de vlêgel over den nek; zette de linker vuust in de zied’, en zijn boer medelijdend aanziende, sprak hij:

“Nou boer, gleuf me, ’k heb veul met oe te doen; ge bint tot ’en oakelige beveinding gekommen; moar, ’t was mien plicht um ’t oe te zeggen. Joa, ’k zei al lang, den Jozef bedriegt den boer, moar niemand kos ’t gleuven. En ’en jong die j’ as ’en keuje[5] gefokt hebt; ’t is ’en ding, ’t is ’en ding! Ie hebt ’en adder oan oe boezem gekoesterd, en hie het oe lilk in oe eigen vleis gebêten.”

Janboer werd bleek—zijn ongelukkig kind.

“Moar,” vervolgde Berend: “de Heere kastijdt dengenigen den ie lief het. Joa boer, zoo mo’j d’r moar over rekenen; en of Jenneke nou al verkeerd gelêft het, d’r zou ’r toch nog wel een te veinden zin, die zou zeggen—um den Heere noa te sprêken—Ik rêken oe de zunden niet toe; en die, um de wereld geen achterdocht te geven, zou zeggen: Boer, ik zal oe en Jenneke wel weer in eere stellen. En, boer, wat zou ie wel zeggen, as i k Jenneke is tot vrouw nemen wou?”

Janboer, die sedert het voorgevallene geheel van streek was, keek Berend aan alsof deze een tijger was die op hem loerde. ’t Was alsof hem de woorden in de keel bleven steken; en toen hij eindelijk de stem terug kreeg, zeide hij, terwijl hij zich eensklaps omwendde: “Mins, mins, ’t schêlt oe in ’t heufd, of, ge zint slecht!”

Berend had een geheel ander antwoord verwacht, en keek krek asof ie de vlooi in ’t zoad zag.[6]

—Niet! niet! dacht hij: dan za’k ’em anders sprêken! En den boer volgende, beet hij hem met een nijdige stem in het oor:

“Weet ie wel, Janboer, da’k o e o o k in mien macht heb? Weet ie wel, da’k giesteren oavend alles heb gezien, en da’j, as i k ’t wil, wel is op ’t schavot kost kommen?”

“Wat, wat!” riep Janboer ontsteld: “zeg, wat proat ie, mins?”

“Wat ik proat,” hernam Berend: “da’j Jozef met ’en stok op ’t heufd hebt gesloagen, en dat ie wel is krepieren kos, hê! Zeg, bin ik gek, of zu’j mien toesloan?”

“Pak oe boel in; op stond!” riep Janboer, schier buiten zich zelven: “Vort, mins, ik mag oe niet langer zien!”

’t Was kort na het laatst vermelde gesprek, dat Janboer het kelderkamertje binnentrad, waar moeder Trijntje bij de bedstee van Jozef gezeten was. Zijn vragende blik werd met een bedenkelijk hoofdschudden beantwoord. Janboer zuchtte.

“Woar is Jenneke?” vroeg hij eindelijk zeer zacht. Trijntje haalde de schouders op, en fluisterde: “Stil toch; hie slupt.”

Janboer ging heel voorzichtig naar de bedstee—de klompen had hij voor de de deur laten staan—keek door de reet der gordijnen naar den rustende, en zag dat deze met geopende oogen voor zich uit staarde. Waarschijnlijk had de zachte tred van Janboer Jozefs ooren getroffen: althans hij wendde zich naar de opene zijde der bedstee en zag den boer met zijne doffe oogen droevig aan. Janboer schrok, ja hij schrok van dien blik.—Gij hebt het gedaan; gij zijt mijn moordenaar! waren dat niet de woorden, die de lijder met zijn matte oogen tot hem sprak? “O God!” klonk er een stem in Janboers binnenste, terwijl hij de handen vouwde en de oogen naar boven sloeg: “O God, vergêf ’t oan mien Jenneke; vergêf mien miene schuld, en loat den Jozef weer kloek worden. Spoar mien, Heer! da’k op mien olden dag geen moordenoar zal wêzen. Vergêf mien da’k mien overeild heb; moar, hie had mien kiend verzuukt! Spoar dit huus Heere, ’t zij zoo!” En in Janboers oogen welden groote tranen op, die langzaam over zijn bruine kaken vloeiden.

De lijder, die na de woorden van den vorigen avond niet weder gesprokken had, scheen de tranen van den boer te hebben bespeurd, en het was zichtbaar, dat hij zijne krachten verzamelde om iets te zeggen.

“Hier kommen,” sprak hij eindelijk: “Jenneke ook”, en weder sloot hij de oogen.

Het kwam Janboer voor, dat ’t al heel arg met den jong gesteld was. Schielijk gaf hij Trijntje te verstaan, dat zij Jenne halen moest, en zoo spoedig mogelijk naar den dokter moest zenden om den patient te komen zien. Trijntje verwijderde zich snel, doch zonder gerucht, en eer vijf minuten waren verstreken, bevonden zich vader, moeder en dochter voor Jozefs legerstede.

Wij zullen de verschillende aandoeningen van de zich op het kelderkamertje bevindende personen niet in ’t wijdloopige beschrijven, en den lezer niet vermoeien met de lezing van datgene, ’t welk hij gereedelijk uit de verschillende toestanden besluiten kan. Bij Janboer en Jenneke waren vrees, medelijden en schuldbesef, uit verschillende oorzaken, de heerschende gevoelens. Moeder Trijntje was geheel medelijden, en toen zij daar bij Jozefs bed stond, bij Jozef, die doar zoo ellendig neerlag en toch altied zoo’n goeje jong was gewêst, en die ’r as ’en eigen moeder altied had lief gehad, toen wier ’t hoar te eng um ’t hart en ze begon luidkeels te snikken.

Jozef, door die droevige tonen gewekt, sloeg de oogen weder op, en de bedrukte ouders met hun lieve kind voor het bed bespeurende, sprak hij langzaam en zacht, met merkbare krachtsinspanning:

“Gleuf mien boer en vrouw, ik het oe vertrouwen n o o i t geschonden. Jenneke het nooit veur God misdoan. ’k Had hoar n i e t allinnig motten sprêken, moar—zoo woar as ’k bij God hoop te lêven, zoo woar is ze nooit slecht gewêst.” Jozef hield even stil.—Jenneke snikte; vatte de handen van haren vader, en Janboer, die bij Jozefs woorden, om zijn eenig kind ruimer ademde, maar tevens meer schuld gevoelde—want hij geloofde Jozef—liet Jenneke begaan: en toen hij dien kinderlijken handdruk voelde, had ie zien kiend weer, zien beste Jenne en hij riep—naars moeders oordeel veel te hard: “Goddank!”

“As ’en erme jong,” hernam Jozef: “hei’j mien, toen mien bleinde voader in oe schuur starf, in huus gehouwen, en gevuud as eigen; ’k zie d’r dankboar veur gewêst; moar ’k had motte begriepen, da’k te min was um oan Jenne te denken.

Boer en vrouw, vergêf mien dan wa’k ’k heb misdoan; en, wa’k liejen mot is mien verdiende straf.”

“Och, mien Jozef, mien kiend!” huilde moeder Trijntje.

“’k Zal ’t niet lang meer moaken,” hervatte Jozef: “dat gleuf ’k; moar ’k zal bij God veur oe bidden, en dan zal God oe ook verder wel zêgenen. Nou zie’k muû. Lêft soamen wel.”

“God! hie starft!” riepen Janboers vrouw en dochter als uit éénen mond, en juist wilde Janboer den dokter te gemoet loopen om hem tot spoed aan te zetten, toen deze de deur binnentrad.

“Och, help mien Jozef, as ’t niet te laat is,” smeekte de goede Trijntje.

De geneesheer trad dadelijk op den lijder toe; sloeg hem aandachtig gade; voelde zijn pols, en verklaarde dat er volstrekt geen gevaar bestond: “De patiënt heeft rust noodig,” sprak hij,—“hij is niet zonder koorts, maar gepaste middelen en rust zullen hem, met Gods hulp, wel spoedig weer in orde brengen.” Nu onderzocht hij de wond, legde een nieuw verband en verliet Janboer en de vrouwen in een geheel andere stemming, dan die waarin hij hen bij zijne komst had aangetroffen.

Voor een oogenblik zullen wij Janboers woning verlaten, om den schriftuurlikken Berend bij zijn vertrek een eindwegs te vergezellen. Den valschen beschuldiger, den bewerker van Janboers overijling, den schelm, die met de treurige omstandigheid, zoo brutaal als slecht zijn voordeel had willen doen, en die bij de natuurlijke verwerping van zijn schandelijk aanbod, den boer met een gerechtelijke aanklacht had durven bedreigen, den schijnbaar vromen Berend, kon Janboer niet langer onder zijn dak dulden, en met zijn bijeengepakt boeltje in een zak over den schouder, en het volle loon in den buidel, trok Berend tegen den oavond het dorp in.

—Erst is oanstêken, dacht Berend, en hij stapte de herberg h e t Z w a a n t j e binnen.

Hij pruufde, en dacht aan ’t mislukte plan;—hij kommendierde nog ’en slok en beet zich kwaadaardig op de lippen;—bij den derden borrel, die naar binnen gleed, verkreeg Berends gelaat weder een vreemde uitdrukking van heiligheid, en toen hij den vierde binnenhad, en den vijfde trillende aan de lippen bracht, dacht hij—als een dronken mensch nog denken kan—aan—zijn wraak.

Nog nooit hadden de boeren van ’t dorp, Berend van Janboer zoo onbekwaam over den weg zien loopen. De jongens, uut de oavendschool, riepen hum noa: “Lap, zuupert,” enz. enz., en Berend, wien alles soeselde en drêjde, belandde eindelijk waar hij wezen wilde, namelijk aan het woonhuis van den burgemeester. De schel ging over met een vreeselijk geweld, zoodat de burgervader, eenig onheil vermoedende, in persoon de deur ging openen.

Het onderhoud van Berend met den burgemeester verdient geen vermelding; want de edel achtbare vernam van den beschonkene niet veel meer dan onsamenhangende klanken, die hem alleen bewezen, dat de vent smoordronken was.

“Als ge niet goedschiks vertrekt, zal ik je met den veldwachter ’t dorp laten uitzetten,” riep de burgemeester, eindelijk het gebrabbel van den beschonkene moede: “Vort kerel!” en tevens gaf hij Berend een duw in de ribben, waardoor deze vloekende—ja! vloekende—op den grindweg voorttuimelde! smeet de deur weer dicht, en kwam bij zijne vrouw met de geruststellende verzekering: dat ’t maar ’en dronkende vent was geweest.

Tot onuitsprekelijke blijdschap van Janboer, Trijntje en Jenneke, werd de voorspelling van den kundigen dokter ten volle bewaarheid. Den derden dag nadat Jozef de wonde bekomen had, kon hij het bed reeds verlaten. Wel was ie nog licht en wonderlik in ’t heufd, moar de pien was veil minder en de wond zou spoedig geheeld zijn. En, toen hij, weinige dagen later, met Janboer achter de stokrozen op ’t benkske zat, toen dacht hij aan de liefderijke hand Gods, die hem gespaard had, en er kwam hem een: Goddank! over de lippen.

“Amen,” zei Janboer, en Jozef wenkende, gingen zij te zamen naar de keuken, waar moeder Trijntje en Jenneke zaten te spinnen.

Janboer ging bij ’t vuur zitten; stopte zien piepke; stak ’et oan; keek in den schorsteen; kwam ’en poar moal: hm! hm! keek nóg ens in den schorsteen; smeet het hout van de ploat in ’t vuurgat; h’mde nóg ens, en zei toen, terwijl hij zijn gelaat in dichte rookwolken hulde:

“Me dunkt vrouw, we mosten nou moar de kogel deur de kark smieten. Wat ’r gepessierd is, is gepessierd, en doar zal ik, en Jozef en gij, nieweer over sprêken. Nou Jozef—hm! hm!.....” Janboers gelaat was door den tabaksdamp geheel onzichtbaar: “nou Jozef, a’j dan veur Jenneke den rechten Jozef wilt zin, dan geluk d’r mee, we zullen oe as zeun beschouwen. Pas moar goed op, dóár hei’j mien hand.

Jenneke, die na den noodlottigen avond, geen tien woorden met haar vader gewisseld had, en steeds, in weerwil van hare blijdschap over Jozefs herstelling, afgetrokken was gebleven, ’t was haar alsof ze droomde.

Jozef was zoo beduusd, dat ie de hem toegereikte hand in ’t eerst geheel vergat. Moeder Trijntje keek alsof ze bij ’t bakken van den weg was gewêst; en ’t einde van de confusie was, dat Jozef en Jenneke, Janboer en de vrouw kusten dat het zoo klapte. Natuurlijk, lieve lezeressen, werd Jenneke later door Jozef schadeloos gesteld.

“Nou, nou, ’t is al genog,” zei Janboer eindelijk, toen er bij al die hartelijkheden ook al weer tranen in ’t spel kwamen: “Spoar mien zénuees as ’k oe bidden mag. ’k Het ’r nooit af geheurd of geweten, moar sinds da’k de domeneisjuffer van zénuees heb heuren sprêken, gleuf ik vast da’k ze ook heb.’”

Nu waren dan in Janboers woning de hekken geheel verhangen. Allen waren dankbaar; allen waren tevreden; en ofschoon Janboer somwijlen wel eens de oude schoen knelde, en hij Jozef veur zien Jenneke toch wel wat heel min vond, zoo ontdeed hij zich dan spoedig van het knellende schoeisel. Hij herdacht dan den geheelen loop van omstandigheden, en vooral die liefderijke woorden van Jozef toen zij allen voor zijn behoud vreesden, en besloot met de woorden: “Joa en goeie, is toch beter as ’en rieke.”

Drie maanden na de verloving was het brulleft in Janboers woning.

Jozef en Jenneke waren volkomen gelukkig.

Janboer en Trijntje ook.—Volkomen? Ja, volkomen,—moar zie, Jenneke goeng ’t huus niet uut. Neen, al vond Jenneke ’t ook niet zoo heel verkieslik, dat was niet anders, de jongeluu trouwden bij de ouwers in.

En Berend?—Berend was, drie weken na zijn vertrek uit Janboers woning, in de functie van koloniaal te spreken, aan boord van *de Eendracht*, liggende te Harderwijk.

Janboer en Trijntje zagen hem nooit terug, en waren er niet rouwig om.

Wat Jozef betreft, hij toonde wel veur Jenneke de *rechte* Jozef te wêzen, want hij bemint zien Jenne as z’n oogappel. Veur de kienders—joa ’t half dozijntje is al vol—kan er geen bêter voader zin. En, veur de oudjes? Zie, hie eert en lieft ze as ’en eigen zeun, en ’t litteiken oan ’t achterheufd, hie nuumt ’et: den oadelslag!

---

[1] Vleit.

[2] Kamertje.

[3] Wat belieft u?

[4] Azijn.

[5] Jong varken.

[6] De aardvloo in het oliezaad oefent een zeer nadeeligen invloed op den oogst uit.

De oude Wessels en zijn gezin.

“Ge zegt niks, Frerik.”

“Gij ook niet, grootvoader.”

“Neen, mien jong, da wee’k wel, moar ’k docht ook oan merrege.”

“Doar docht ik krek oan,” hernam Frerik.

Kleine pauze.

“Woarum zucht ie, Frerik?”

“Zucht ’k?” zei Frerik: “ik docht da gij zuchtte; moar ’t kan best wêzen, went ’k docht aweer oan merrege.—As’t is mis was!”

“As’t is mis was!” herhaalde de grootvader.

“Ge kunt zoo weinig meer, en Bart is zoo miseroabel slofs! Wat zal ’t met den tabak wêzen!” hernam Frerik.

“Dat mag onze lieve Heer uutmoaken!” sprak de grootvader: “’k Wor zoo miseroabel stram in de been’; ’t snijen dat kan ’k nog, moar ’t brêken dat geet niet meer,[1] en ’t klimmen ien de schuur, och Heere, doar bin’k allang niemeer kapoabel toe.”

“En Bart is zoo slofs!” zei Frerik, weer zuchtende.

“Och! kwoad is ie niet,” hernam de oude man: “moar slofs is ie, dat is ie.”

“As ie oe moar goed verzurgt, en as ie Door ook moar uut den weg blieft, went

hie zit ’r altied op de kop. ’t Is ’en ding.”

“Och, wat za’k oe zeggen?” hernam de grootvader: “de jong zal zien eigen licht wel oangriepen; hij ’s nog zoo jong; en met Gods zêgen, dan kan alles wel terecht kommen. Ook is ’t nog niet zeker da’j d’r ien zult speulen. ’t Kan licht nog meeloopen. As ’t mot dan mot ’t, en dan za’k met Bart en Door wel doen wa’k kan. En voorts,” besloot hij: “’t zal êvel toch moar veur drie moanden zin.’”

“Joa! as ’t dát was,” zei Frerik: “dan was ’t heel niks, moar ’k heurde, da ’t ook wel langer kos worden; ze proaten zoo veul van ’t schieten leeren; doar he’k ’et niet op!”

“Nou Frerik,” zei de oude man na eenig zwijgen: “’k zei al: God zal ’t uutmoaken. As ’t wézen mot, dan zal ’t wel goed zin; loawwe nou moar noar bed goan.”

Dit gesprek werd tusschen Arie Wessels en zijn kleinzoon Frerik gehouden, in den avond vóór den dag dat de ruim achttienjarige jongeling loten moest.

Frerik en Bart hadden hun ouders voor bijna twee jaren verloren en woonden nu met hun grootvader op een gepacht tabaksplaatsje, waarvan Frerik, onder het opzicht des ouden mans, grootendeels de bestiering had.

Toen, kort na ’t overlijden van Wessels zoon, ook diens vrouw gestorven was, en de oude man met de veertien- en zestienjarige kleinkinderen overbleef, bestond er natuurlijk behoefte aan vrouwelijke hulp, doch de boerenmeid, die daartoe werd aangenomen, was op den duur veel te kostbaar en werd alzoo spoedig door een vlug en aardig meisje vervangen, dat, mede hare ouders voor eenige maanden verloren hebbende, gaarne den huis- en veld-arbeid zou verrichten, as ze moar de kleeren veur ’t lief en de kost veur ’t eten kreeg.

Dat meisje nu, zeventien jaren oud, was het reeds genoemde Doortje. Voor een meisje uit de arbeidende klasse zag Doortje er waarlijk niet onaardig uit. Ware Doortje, bij haar komst in de wereld in een groote-lui’s wieg gelegd, door een baker a *ƒ* 5 in de week getroeteld en—vooral dicht bij de vuurmand—gebakerd geworden; had zij, omdat mama niet zogen kon en eene min een te c o m m u n wezen was, extra beste pap gebruikt; ware zij later maar veel op de kinderkamer

geweest en maar ferm gepinceerd geworden; had zij maar veel gebak, patés à la dit en à la dat gegeten, dan zou Doortje ook wel w i t zijn gebleven en er heel interessant hebben uitgezien; dan zou ze wel c o m m u n hebben gevonden wat de groote wereld c o m m u n noemt; dan zou Doortje ook wel een figuurtje à la wesp hebben gehad, en kunnen neigen op de vallende stadsjuffers-wijze, in plaats van "g'n dag of g'n oavend" zeggen; dan zou Doortje het zwarte haar ook wel zwart hebben gehouden en misschien à la T h e b a hebben opgepoefd of à l'e n f a n t hebben gedragen; dan zou Doortje het boerenmoes ook niet gelust en van de wrungel bij 't brood "Hoe—is—het mooogelijk!" hebben gezegd—maar nu: Doortje was bij hare komst in dit ondermaansche, maar povertjes in het pak gestoken, en genoot haar eerste voedsel aan de moederlijke borst. Van 't roosteren voor de vuurmand was heelemaal niets ingekomen, daar de ouders er zulk een meubel niet op na hielden; de lucht was grootendeels haar kinderkamer geweest, terwijl de korsetten haar vreemd bleven, tot dat ze eens, op marktdag in de stad zijnde, ergens 'en natuurlijke juffer van was, veur de gloazen had zien ronddrêjen, die 'en ding om de lêjen had dat ze met 'en koord van achteren toetrok, zoodat zij zich toen verklaren kon, woarum de juffers in stad zukke dunne lieven hadden, maar tevens tot het besluit kwam, dat zij—moar liever tevrêjen zou zin met 't lief woar God 'r mee geschoapen had.

Romans, daar had Doortje zelfs niet van hooren spreken; in één woord: hare gelaatskleur mocht door de zon ook al gebruind, hare zwarte haren mochten eenigszins gerost en hare handen door den huis- en veld-arbeid wat ruw zijn, Doortje was een frissche boerenmeid; prettig van voorkomen, opgeruimd van humeur, gezond van harte—dat ondervonden hare tafelgenooten—en ook gezond van ziel, ofschoon zij—dit moet gezegd worden—wel eens wat al te druk met de jongens kon stoeien; maar stoeien is toch beter dan lonken en smachten, en lonken en smachten, daarvan, neen daarvan had Doortje niet het minste verstand. De beschouwing van Doortje heeft ons wat lang opgehouden, en dewijl de morgen voor het gezin weldra zal aanbreken, zoo zullen wij de overige huisgenooten, terwijl zij nog rusten, maar vluchtig beschouwen.

De oude Arie had den gezegenden leeftijd van twee en tachtig jaren bereikt. Oud was hij, maar braaf tevens. Zijne krachten waren natuurlijk zeer afgenomen, doch, naar zijne jaren gerekend, was hij nog uiterst nuttig, en hielp wat hij helpen kon in den drukken tabaksbouw. Frerik was zijn lieveling, en Frerik was die liefde wel waardig, want, niet alleen was hij een knappe jongen en handig in

het werk, maar evenzeer voor den ouden man een trouw verzorger, en dikwijls betuigde hij: dat zien liefde, bij ’t leven van voader en moeder in driejen gedeild, nou a l l i n n i g veur grootvoader was. Dat Frerik steeds sprak zoo als hij ’t meende, erkennen wij gaarne; doch dat hij somwijlen iets meende dat niet zoo was, zullen wij later zien.

Bart eindelijk, de nu zestienjarige Bart, was een klein dik ventje; werken kon hij zoogoed als de beste, maar kunnen is geen willen, en aan ’t willen, zie, daaraan haperde het. Voor grootvader had Bart nog eenig ontzag, en wanneer deze den jongen eens in gemoede had aangesproken, dan zag men hem meestal eenige dagen lang, weer ijveriger werkzaam, doch spoedig had het geneesmiddel uitgewerkt, en dan ook was Bart weer slof en lui als vroeger, liep heele dagen weg, en vermaakte zich—met dingen die niet deugden.

Van Frerik kon Bart niet het minste verdragen, en ofschoon hij hem als broeder geen kwaad hart toedroeg en misschien zelfs in ’t diepst van dat hart van hem hield; zoo was het steeds, wanneer deze hem vriendelijk tot zijn plicht riep: “Nou, nou, heb moar zoo’n proats niet umda’j ’en poar joar ouwer bint. ’k Bin wies genog um veur m’n eiges te zurgen, en ’k hoef in ’t wark veur ou niet op zied, heur ie!” Frerik koos dan steeds de verstandigste partij en zweeg; door welk zwijgen de jongere broeder dan veeltijds nog beter tot de orde terug trad, dan harde woorden er hem toe zouden gebracht hebben.

Oan Door had Bart ’en hêkel: “Die kan ik niet luchten of zien,” zei hij dikwijls, en altijd hadden die twee gehaspel. Nu eens hadden de namen: “menneke” en “jungske” van Doortje, den lichtgeraakten boerenjongen gehinderd; dan weder was hij, bij de titels: “dikkertje” of “apekop,” vuurrood van kwaadheid geworden en luchtte hij zich, door het meisje een vloed van scheldwoorden toe te zenden, die de jonge deerne lachende ontving en ondeugend zocht te stuiten met aardigheden, die het ventje woedend maakten. “Sar me niet; sar me niet!” riep hij eens, “of ’k zal je....” en toen Doortje daarop: “Wat zou je dan menneke?” geantwoord had, was de jongen knarsetandende op haar afgekomen, en had haar eenige gevoelige slagen toegebracht, die het anders goedaardige meisje voor altijd van de leelijke plaagziekte genazen.

’t Is ’en mooi gezicht dat opgaan der zon. Vooral in het voorjaar, wanneer alles

zoo lief begint te ontluiken en de natuur als herboren schijnt. Eerst de morgenschemering. ’t Is soms wel een weinig kil, en vooral moet men niet in ’t gras loopen; maar dan, zie, dan wordt het grauwe hemelgewelf, dáár waar het in ’t Oosten onze aarde schijnt te raken, met een zachten purpergloed gekleurd. De aarde schijnt nog te slapen, doch daar beneden aan den horizon is het ontwaken reeds zichtbaar. Zie, hoe die kleine nachtwolkjes beginnen te blozen bij de aannadering van de koningin der hemellichten. Zie, langzaam zweven ze voort, en terwijl weder andere dampjes en wolkjes nederkomen om de vriendin der schepping welkom te heeten, nemen ze langzaam het zilverkleurige met goud omzoomde morgengewaad aan, totdat eindelijk een kleine flikkering uw oogen treft en de gezegde koningin met een majesteit de eerste blikken over dit halfrond van haar gebied laat weiden, dat ge, terwijl ze u in de oogen ziet, naar uw hoed of muts grijpt en den moed verliest om maar onverschrokken die prachtige dame te blijven begluren.

’t Is ’en mooi gezicht dat opgaan der zon. ’t Is ’en goed en rein gevoel dat het bij u opwekt. Zie die tinteling der eerste stralen over het bedauwde veld. Zie die duizend en duizenden van diamanten, die u van alle zijden tegen flikkeren. Hoor die zangen van ’t gevogelte in het naburige boschje. Hoor het geloei der vroolijke runderen. Hoor en zie, en zie en hoor, en als ge dan niet uitroept: “God, wat zijt Gij oneindig goed en groot!” dan zijt gij geen mensch.

’t Is ’en mooi gezicht dat opgaan der zon! maar ’t is jammer, bitter jammer, dat er in sommige standen, zoo heel weinig zijn die er van mee kunnen spreken.

’t Was in den morgen na den dag dat wij het gesprek tusschen grootvader en kleinzoon beluisterden, dat Frerik Wessels zich van zijne woning te H. naar het, twee uren vandaar gelegene dorp E. op weg begaf, ten einde voor de militie te loten.

Het hart was hem vol.—“As ’t is mis was!” Doch toen de zon zoo helder verrees, en zij den jongeling—ofschoon aan dit natuurtooneel gewoon—tot den Schepper voerde, toen dacht hij:—Zoo as God wil, zal ’t goed wêzen.

Op zijn wandeling ontmoette Frerik niets bijzonders, doch toen hij nabij E. was gekomen, reed hem de baron Van Sommer met zijn zoon Alfred—die óók loten moest—in het sierlijke rijtuig voorbij.

’t Is ons voornemen niet om de loting voor de militie te E. uitvoerig te beschrijven; hoe de heeren—zooals Frerik zag—oan ’en gruune toafel zoaten, met ’en vischglas veur zich, doar opgerolde pampierkes in woaren met ringkes d’r urn; hoe d’r ’en ding stond dat ie niet wist wat ’t was, moar woar de jongens die gelot hadden, op mosten stoan, met de schoen’ uut, en dan ’en ding op ’t heufd kregen dat licht wel ’en stempel kon zin, zooas de peerds van de dragonders te Oarem op den bil hadden, moar dat—’t geen hij later begreep—bloot veur de moat was; hoe de jongens—volgens de namen van A tot Z—één veur één bij de heeren kwiemen, woar de b’ron Van Sommer met zien zeun ook zat, doar de andere stoan kosten; hoe Jan Schoap met ’en hoog, en Derk Stomp met ’en lêg briefke weerum kwiem; hoe Jan lachte en Derk bijkans grijnde; hoe de jonker, toen ’t oan de S. was, ook d’r oan most, en ’en hoog briefke pakte, woaraf de b’ron grinnikte moar de boere’jongens zeijen dat ’t vals was; hoe Frerik toen ’t oan de W. was, ook zien noam heurde, en ’en kleur kreeg toen ie veur kwiem; hoe ie ’en briefke uut ’t glas nam, ’t oan ’en heer gaf die ’t open miek, en ’t nommer v i e r lêzende er bijvoegde: “Wessels, da’s mis man!” hoe Frerik toen verder in ’en soes kwiem—en toen ie de koamer uut was, net dee as Derk Stomp had gedoan en begos te grijnen, en hoe ie eindelijk ’s oavends thuus kwiem moar niks kon zeggen, ’t geen ook niet neudig was, umdat grootvoader oan ’t rooje gezicht best zag—dat ’t m i s was, heelegoar mis.

Mis was ’t; Frerik moest dienen, en of grootvader ’t ook arg vond, en Frerik niet wist hoe ’t goan most, en Bart blied was dat ie vrij af zou kriegen, en Door ’t ieselik speet, zoo troostte men zich aldra bij de bevinding, dat Frerik wél spoedig ingedeild, moar dan veur ’en joar vrij zou wêzen, en verder ook maar drie moanden zou motte opkommen, totdat ie ’t schieten kon.

Het jaar, waarin Frerik vrij van den dienst bleef, liep snel voorbij. De tabaksbouw werd goed ten einde gebracht, en het geld met dankbaarheid ontvangen; doch, tevens brak ook spoedig het tijdstip aan, waarin Frerik het erf zou verlaten, om in ’t soldatenpak gestoken, het vaderland te dienen.

’t Was ’en nare dag, die laatste dat Frerik nog thuis was. Grootvader Wessels keek zoo triestig en sprak bitter weinig. Bart was in den tabak um slekke te stêken en ’t onnut te hakken.—“Oangriepen zou ie zich,” dat had hij gezegd, en nu het op scheiden aankwam—nou had ie ’r ook spiet af dat Frerik de deur

uitgoeng.

Frerik liep—net as ’en kiep die niet weet woar ie ’t ei zal leggen—nu eens in huis, dan weer op den akker, en dan was hij weer bij grootvader en gaf den ouden man—die ’t biester te kwoad had—de piep, en de tabak, en ’en lêpel gloed van ’t vuur, um oan te stêken; en dan schudde hij weer het oude strookussen van grootvaders leunstoel op; en gaf hij grootvader de groote snuifdoos aan, die op tafel stond, totdat eindelijk den goede oude het gemoed te vol schoot, en—zien onderlip zoo begost te trillen, en de hand, woar ie de piep mee vast had, zoo vremd begos te bêven.

“Moar grootvoader, wat schêlt oe toch....?” sprak Frerik, alsof hij er niks van begreep.

“’t Is gek....!!! ’t is onneuzel....!!! da wee’k best,” hakkelde de oude Arie: “moar—moar, ’k zie zoo vol.... zoo stik vol ien ’t gemuud.... Frerik, ge bint.... zoo’n goeje jong—en da’j.... en da’j.... nou vort zult.... ’t is onneuzel, moar.... zie, doar bin’k kapot af....”

“Da’s niet best grootvoader,” viel Frerik den oude in de rede: “Ge mot doar zoo’n zwoar heufd niet in hebben; ’k zie eiges vol da’k van oe af zal, moar denk toch dat ’t moar veur drie moanden zal wêzen. As ’t ien ’t lest van ’t brêken is[2] dan zie ’k ’r weer, as ’t God blieft.”

“Joa ’t is zoo, ’t is zoo, mien jong.... mien beste Frerik!” hernam Arie weder, terwijl hij zich geweld moest doen om het beven van de onderlip te bedwingen: “Drie moanden zin gauw um, moar drie moanden veur ’en oud mins!.... ’k Zie al in ’t vier en tachtigste joar Frerik, en, dan is ielke moand d’r één.... d’r kan zooveul gebeuren in zoo’n tied Frerik, en as.... grootvoader..... oe..... is..... veur..... ’t letste gezien had..... as ie is....”

“Neen, neen! doar zal God veur zurgen!” riep Frerik, terwijl hij den beminden grijsaard den arm om den gebruinden hals sloeg: “Neen! ’k zal Hum ielken oavend bidden, da’k oe gezond mag weerzien.—Ge mot nou niet zoo triestig kieken, grootvoader,” vervolgde hij na eenig zwijgen: “went zie, dan zou mien ’t gemoed ook vol schieten en.... dat zou.... dat zou toch onneuzel zin, dat zou....” En de goede jongen zweeg, en de oude man zweeg ook, en ze zagen elkander in de oogen, en ze bleven zoo nog een geruimen tijd, totdat Doortje eindelijk—

want het was inmiddels avond geworden—in de keuken kwam um veur d’ oavendpap te dekken.

Doortjes verschijning bracht aan het tooneel bij den haard eenige verandering. Frerik trok den arm, dien hij om zijn grootvader had geslagen, terug; drukte den beminden man de nog steeds bevende hand, en daarna meer bepaald het meisje aanziende, bespeurde hij dat hare oogen zoo rood zagen.

Frerik kreeg eensklaps—zonder te weten waarom—zoo’n roare tint’ling deur de borst—en toen hij haar nóg eens had aangezien, kreeg hij ook nóg ens die tinteling, en ’en kleur as vuur—en liep, óók zonder te weten waarom, de deur uit.

Of Door iets op de deel verrichten moest, waarheen Frerik zich begeven had, weten wij niet; maar zeker is het, dat zij er kwam toen Frerik daar op en neer liep, en dat ze ook—zoo roar wier—toen Frerik zei: “Door, heur is!”

“Wat is ’t, Frerik?” vroeg het meisje, terwijl ze hem naderde.

“Door,” begon de boerenjongen: “ge weet da’k mergen vort mot. ’t Is wel zoo’n ding niet, veur drie moanden, moar ’t is toch met grootvoader en met Bart—weet je Door—da’k nog al mistroostig bin. Grootvoader is zoo doanig vrak[3]; en as Bart den ouwen gang liep!—’k Heb oe altied best gemeugd Door; we hebben dukkels schik gehad Door; en, op z’n tied gewarkt en gestoeid.—Frerik wier verrechtig hoe langer hoe roarder.—“’k Weet ook,” vervolgde hij: “da’j veur grootvoader zoo goed bint as ’t kan. Nou wou ’k oe moar zeggen Door, da’j toch, as ’k weg bin, zóó altied mot blieven. Hou moar vrêje met Bart, en zurg as ’en dochter veur d’ouwe man. As ’t in den tabak te straf geet, dan mo’j Joapik oe bruur, nog moar is ’en dag oan ’t brêke zetten, went grootvoader kan ’t nie meer rooijen, heur ie?”—Frerik haalde een kleinen buidel te voorschijn.—“Zie,” vervolgde hij: “’k het hier vief guldens en zes stuuvers in, die ’k al lang van fooien en karseplukken gespoard heb; as ’t nou te straf geet, dan mo’j den jong hieraf betoalen, en grootvoader zeggen, dat ie moar t’huus mot blieven, dat ’t êvel wel goan zal. Hei’j ’t verstoan Door? Nou, a’j ’t goed meint, gêf mien oe hand....”

Door, die den buidel had aangenomen, en den jongen de hand toestak, zag hem tevens aan met een paar oogen, alsof ze zeggen wilde: “Moar is’t dan alêvel

meinis, da'j weggoat?"

Frerik had nooit gestudeerd in de taal der oogen, en zou daar niets van begrepen hebben, ware het niet dat hij, toen de hand van het meisje in de zijne rustte, gedacht had: En mo'k dan ook van óu vort! za'k oe drie moanden lang niet weerzien!—En, 't werken soamen, en 't sprêken soamen, en 't êten en 't stoeien soamen, en dat alles, alles, alles, ging hem door het brein, en eindelijk zei hij, doch half luide:

"Door, 't zal me toch ook vremd zin, as 'k van óu af bin."

"Nou Frerik, dat g'leuf'k," zei het meisje: "'t zal mien ook zoo allinnig wêzen."

"'k Mag oe zoo best," hernam Frerik.

"Ik oe ook," zei Door.

"Dat vuul 'k nou al heel stark," sprak Frerik.

"'k Weet niet, of gij...." hernam Doortje—maar stopte.

"'k Meinde da'k um grootvoader allinnig roar was," sprak Frerik: "moar 'k vuul toch...."

"Wat....?" zei Doortje.

"Da wee'k niet," antwoordde Frerik: "moar 'k zou hoast.... 'k begriep niet.... moar 'k vuul toch...." en Frerik trok Doortje dichter tot zich: "da'k o u Door, méér as méér liejen mag."

"Kom, Frerik," zei Door, en er kwamen waterlanders.

Waterlanders zijn tranen, en tranen zijn rare dingen. Uit vele oorzaken ontstaan ze, en veel, zeer veel kunnen ze bewerken, terwijl ze den man veelal tot eer verstrekken en der vrouw tot krachtige wapens in hare zwakheid zijn. De tranen verschijnen: als de ziel bedroefd is, als het lichaam pijn heeft, als de woorden ophouden effect te doen, en, zooals bij Doortje, wanneer 't hartje zucht: "ik mag oe ook meer as meer," maar 't mondje 't niet zeggen durft.

Frederik hield Doortje vast aan zijn hart gedrukt, en toen hij nu eenige waterlanders van Doortje op zijn hand voelde biggelen, en hij Doortje zonder verlof op de mollige wang had gezoend, toen zei hij op de boerenmanier:

“Door—zal ’t zoo wêzen?”

En Door treuzelde wat, maar Frerik verstond toch:

“As ’t oe meines is....” waarop hij haar nog één̂s zoo vast aan ’t hart drukte; haar verscheidene brandende kussen gaf.... totdat Door zich eindelijk aan de liefkozingen onttrok, “went, de pap most ’s oangebrand zin!”

’t Was avond; het gezin zette zich aan tafel om te eten. Grootvader at weinig, Frerik heel min, en Door geen spier[4], terwijl Bart voor de derde maal zijn bord vulde, “went, warken en honger liejen dat kos niet!”

Den volgenden morgen vertrok Frerik.

Was het den jongen soldaat vreemd in zijne nieuwe omgeving, vreemd evenzeer was het zijnen huisgenooten te H. toen de jongen weg was.

Grootvader vooral zuchtte dikwijls. Doortje zocht zooveel zij kon den ouden man het gemis van zijn lieveling te vergoeden en, ofschoon ze niet sentimenteel was, zoo dacht ze toch dikwijls aan Frerik—die ’r gevroagd had.

En Bart—Bart at en dronk, en was nog al gewillig, en werkte, althans de drie eerste weken, dat het een lust was.

Helaas! er kwam verandering.

Aan de andere zij van het dorp, links van Wessels’ woning, lag het landgoed van den baron Van Sommer. De baron, dien wij reeds met zijn zoon Alfred bij de loting voor den militieraad hebben gezien, was een der voornaamste grondeigenaren uit den omtrek. Ook Wessels was zijn pachter, en sedert vele jaren was de oude man gewoon—ook toen zijn zoon de plaats bestierde,—om de pachtgelden bij den altijd minzamen heer te brengen. Ofschoon Wessels, in aanmerking der jaren, zijne vermogens nog goed bezat, zoo begon het geheugen

hem somwijlen toch parten te spelen, en ook nu waren er reeds meer dan drie weken na den eersten van Meimaand vervlogen, voor de oude er aan gedacht had, om de gezegde pachtgelden aan zijn heer te bezorgen. Of het schaamte was van niet op den gewonen tijd met het geld voor den heer te verschijnen, of dat hij na Freriks vertrek wat lusteloos was geworden, of wel, dat hij zich zelven voor dat bezoek wat strompelig vond, althans hij zag er tegen op om, als naar gewoonte, in persoon de pacht te betalen, en riep dus op zekeren middag:

“Bart, kom ’s hier!”

“Zoo stond!”[5] riep Bart, die op de deel was, doch zich lang liet wachten; waarop de oude man nogmaals riep:

“Kom ie?”

“Nou joa!” riep Bart weder: “dat gesjenk altied!” Maar eindelijk kwam hij.

“Heur is Bart,” ving de grootvader aan: “’k het nog stik vergêten de pacht noar ’t huus te brengen; ’t is al lang over den tied, en doar ’k eiges niet best kapoabel bin, zoo wou ’k moar dat i e ’t dee.”

“Ikke?” zei Bart: “doar he’k geen sjeniejigheid[6] in. Woarum doe’j ’t eiges niet?”

“Ik zeg oe ummers, da’k nie best kapoabel bin,” hernam de grootvader: “Heur is Bart,” vervolgde hij, terwijl hij naar de “gloasdere kast” ging en er het afgepaste pachtgeld uitnam: “heur is, a’j nou grootvoader toonen wilt da’j ’en goeje jong bint, en wilt zien da’k van oe hou zooas van Frerik, dan mo’j doen wa’k zeg. Zie’s, hier zin drie briefkes van vief-en-twintig, twee van tien gulden, en nog vief enkele guldes. Zie, ’k zal ’t bij mekoar in ’t zekske doen, en loop dan as ’en jong noar de b’ron, dan krie’ j’ nog ’en fooitje ook.”

Of het om grootvaders liefde te winnen, of wel om het fooitje was dat Bart nu besloot aan het verzoek te voldoen, wij zullen het niet onderzoeken, maar de woorden: “Nou dan; gêf-op moar!” bewezen voor ’t minst dat Bart niet langer weerspannig wilde zijn.

“Goed mien jong”, zei Arie tevreden: “moar erst mo’j oe Zundagse wammes en boks, en ook de schoen oantrekken, went zóó ku’j d’r niet heer.”

Weinige minuten later was Bart gereed, en toen hij Doortjes vraag: “Goa’j d’r op uut?” met een: “Wat schêlt óu dat?” had beantwoord, toen kwam hij bij grootvader terug; nam het zekske, en liep langs ’t bongerdpad, noar ’t kastêl toe.

Voorzichtigheidshalve had grootvader aan Bart geraden, om het zakje maar in de handen te houden, en de dikke jongen gaf dien raad gehoor.

Bart liep het bogaardpad. Bij iedere beweging klonk het metaal in ’t zakje.

—’k Het nooit zooveul bij mekoar in handen gehad, dacht Bart: Zouwen ’t neije guldens zin, met den keuning d’r op....? Da mo’k is zien.—Hij keek om.—As grootvader mien is noazag! Wacht, as ’k ’t vonder[7] over bin, in de klapwei, ien den hollen wilg!

—Zóó, hier zie’k geen mins, en zitten kan ’k er krek in. Nou ’t zekske los.... Één, twee, drie, vier, vief; hê! wa’n zwoarte! Da’s ’en ouwe, da’s ’en nije. Hê! wat blinkt ie...! En dat die briefkes nou zooveul weerd zin!—Dat dunne ding.... vief en twintig! Wa’n letters en ciefers stoan d’r op.—Zou dat p a m p i e r zooveul kosten? ’t Is krek of ’t moar kladpampier is, ge kunt ’r de lucht kloar deur heer zien.... Harrejennig! dat zoo’n ding nou vief en twintig van die guldes is; en dan, vief en twintig èn vief en twintig is vieftig, en nóg èns vief en twintig—loa’k zien—vief en zeuventig; en dan die twee blauwe, met die vrouwlui en noakende kerljes ’r op, die zin van tien. Vief en zeuventig en tweemoal tien da’s: vief-en-negentig en nog vief enkele guldes, ’t is...... krek honderd......

—Honderd!—Alles veur die b’ron—en hie bulkt van ’t geld! ’t Was bêter as ie ’t mien kwam brengen, as ik hum. Um dát te verdienen he’k zwoar motte warken, en hie.... hie het ’r geen hand veur uutgestoken.... Honderd!... Honderd guldes!... ’k Het moar ens twee guldes bij mekoar gehad, en nou.... ’k het ze toch eiges in handen...! Dat zal d’r weinig gebeurd zin.—’t Is ’en opvrêter die b’ron. Wie het ’t verdiend? Dat bin ikke. En wie speult ’r mooi weer van? Zien zeun!—Al heit ie ook jonker; al het ie ook knêvels, en sleet ie ’en swiet[8], da’s allemoal heel niks. Neen! ’k verdrêj ’t, um dóarveur te warken......

—Honderd!!—Bart!.... as ’t ou is heurde!.... Moar ’t heurt mien. ’k Zou wel gek wêzen, as ’k honderd guldes wegbrocht!—As ze ’t gewoar worden.... GROOTVOADER!!!!?....... Frerik!?... de b’ron!?.

—Allô, ’k goai moar wied weg. Erst noar d’Esche karmis.... met Kee Mils veur de fiedel!.... Verder den hort op!.... Knappe dern!.... Moar GROOTVOADER!!!?..—Die zal êvel ’t ziene wel kriegen.... Met Kee, wied weg, noar d’Oost toe!.—Moar GROOTVOADER!!?..—Wat nood! Frerik komt weerum...—Ien d’Oost kan ’k en hofstêj koopen, en za’k riek zin!—Honderd guldes.... op zak! op zak!! in mien zak!!!....—Moar GROOTVOADER!?.... Wat heur ’k?.... ’t Is niks... Goddank!.... God!... Vort! Bi’j’ gek, jong? vort! vort.

Deze gedachtenloop had in minder seconden plaats, dan wij minuten noodig hadden om hem neer te schrijven.

—Vort! vort! was het laatste, en, vort was de jongen, en vort was het geld.

De middag verliep, de avond viel, en nog kwam Bart niet te huis. Was de oude Arie aanvankelijk over het lange uitblijven van zijn kleinzoon ontevreden geweest, die ontevredenheid werd hoe langer zoo meer door een angstige bezorgdheid vervangen, en na reeds verscheidene malen buitenshuis gekeken en met Doortje over des jongens uitblijven te hebben gesproken, zei hij ten laatste:

“Mien verstand steet ’r stomp op. ’k Begriep ’r niks af. Zou ie nog op ’t kastêl of de fooi oan ’t verteeren zin! ’t Is al zeuven ure. Die jong! die jong! Wiest ’k ’et moar.”

“Loa’k dan doen wa’k zei,” sprak Doortje: “’k Zal noar ’t huus van de b’ron goan. Is ie dóár blieven hangen, dan is ’t niks; en is ie in ’t veerhuus, dan za’k ’m van doar meebrengen. ’k Roaj da’k niet langer zuum.”

“Nou dan!” zei Arie, die wel niet gaarne alleen, maar toch liever uit de onzekerheid was.

Doortje verwisselde de klompen voor een paar schoenen; zette ’en schoone muts op, en, na een: “G’n oavend” tot den ouden Arie, liep zij het bogaardpad, over den vonder, door de klapweide, langs den hollen wilg, en zoo verder tot aan het fraaie landhuis van den baron Van Sommer.

De schel ging over. Haar hart klopte:—Zoo bij de b’ron!

“Is Bart nog hier?” vraagde het meisje aan den bediende die haar de deur opende.

“Bart—wie is dat?”

“Wel, de kleinzeun van d’ ouwe Wessels,” hernam Doortje: “Het ie geen pacht gebrocht?”

“Daar weet ik niets van,” antwoordde de knecht schouderophalende: “Maar ik zal ’t eens vragen. Kom binnen?”

Doortje kwam binnen, dat wil zeggen in de gang; de bediende verdween.

Na eenig wachten kwam hij terug en boodschapte het meisje, dat de baron reeds sedert een geruimen tijd op reis was, maar dat de jonker zoo terstond zou komen om haar te woord te staan.

Alweder moest Doortje eenigen tijd wachten, en ofschoon de boerenmeid bij haars gelijken niet bleu was, zoo zat ze toch in de kniep, nu ze met ’en jonker, die van o a d e l was, heel allinnig zou wêzen; doch, de begeerte om iets van Bart te vernemen, overwon de bleuheid, en toen ze nu beweging in de verte hoorde, trok ze nog is êfkes oan de onderste plooi van de klapmuts—en zag eindelijk den veurnoamen, oadelikken jonker op haar toetreden.

“A zoo lief kind! wat is er?” zei de jonker, vriendelijk knikkende.

Doortje, die nooit tot zoo’n edel mins gesproken had, vond het—veuls te gek, om hum maar glad-af jonker te nuumen en antwoordde aarzelend:

“Och mienheer de jonker, of Bart ook hier is?”

De jonker glimlachte, en zei “Maar kindlief ik weet niet van wien je spreekt?”

“Van Bart die bij zien grootvoader t’ huus is,” hernam Doortje. “Kan mien heer de jonker me niet zeggen woar ie is?”

“Ik begrijp je niet,” hernam de jonker, terwijl hij Doortje met welgevallen beschouwde: “Wie is die grootvader?”

“Wel, Wessels!” sprak Doortje: “Is Bart niet hier gewêst um ’t pachtgeld te brengen?”

“Ik weet er niets van, meidlief,” klonk het antwoord: “Papa is het dorp uit, en zoo iemand met geld geweest was, dan zou ik het ontvangen hebben, maar, ik weet er n i e m e n d a l van.”

“Moar ’t is wél woar!” riep Doortje, door die noodlottige tijding alle bleuheid verliezende: “Hie is hier gewêst, met geld ien ’t zekske!”

“Maak je niet driftig, meidlief!” sprak de jonker: “Kom binnen—-Hier—Ga zitten—Toe maar—Zie zóó.—En vertel mij nu eens, wat er van de zaak is.”

Doortje, die door de vriendelijkheid des jonkers geheel op haar gemak kwam, verhaalde met een woordenvloed,—hoe Frerik weg was; hoe de ouwe Wessels altied eiges de pacht betoalde, moar strompelig was, en Bart ’r mee gestuurd had, en dat ze nou niet wiesten woar ie zat.

Alfred Van Sommer was een knappe, flink uitgegroeide, bijna negentienjarige knaap. In het dorp geboren en grootgebracht, opgevoed aan eene kostschool, die hij nu ruim een jaar geleden verlaten had, zocht hij de vreugde, onverschillig waar hij die vinden kon. De beschouwing van de poezele dorpsschoone bracht den jongeling in een geheel nieuwe en vreemde gemoedsstemming. De freules in de stad, zoo vol étiquettes, zoo teeder beschaafd en zoo machtig geretireerd. Deze knappe boerin, zoo helder, zoo ongekunsteld, waar hij zoo niets tegen opzag, waar hij een zeker overwicht op gevoelde....! Doch de vernieuwde uitroep van de persoon in quaestie: “As ’k moar wiest woar ie zat!” brak de bespiegeling des jonkmans af, en zijne illusiën met de belangen der dorpsschoone vereenigende, sprak hij:

“’t Is een raar geval meidlief, maar dewijl je Bart zich niet ten onzent heeft vertoond, zoo moet hij ergens anders uithangen. Misschien zit hij zich in het veerhuis vroolijk te moaken. Komaan, de bengel moet worden opgezocht, en daar de oavond begint te vallen en de jongen voor mij meer ontzag zal hebben, zoo wil ik je gaarne daarheen vergezellen.—Als je ’t goed vindt?” besloot hij, ziende dat het meisje een vreemd gezicht zette.

“Neen, dank oe,” zei Doortje, die ’en kleur kreeg: “Ze zouwe al oarig in ’t darp

kieken, as ze mien met ou zoage loopen. Ik weet den weg best; ik dank oe.”

“Dat is niet vriendelijk,” hernam Alfred: “ik wilde je van dienst wezen; ik zal....” maar zich bedenkende, besloot hij: “Enfin, wanneer je ’t niet wilt—’t zij zoo.”

“Nou, ’k goai moar,” zei Doortje opstaande: “G’n oavend mienheer jonker.”

“Je gaat dus alleen?” sprak Alfred weder.—Doortje knikte.

“Tot weerzien dan, knappe meid,” en Doortje, die de kamer al uit was, zei nóg eens: “G’n oavend,” en verdween door de nog openstaande huisdeur.

De hangklok in de keukenkamer had al tien geslagen toen Doortje eindelijk, vermoeid van het driftige loopen, te huis kwam.

“Woar is ie? woar zit de jong?” waren de vragen waarmee de bezorgde grijsaard het meisje ontving.

“Dat vroag ik ou en iedereen,” sprak Doortje, naar den adem hijgende: “’k Zie overal gewêst:—oan’t veer; bij Teunis; bij Janssen, tot oan de meulen toe, moar, geen mins weet ’m, geen mins zelfs het ’m gezien.”

“Geen mins.... geen mins....!?” stotterde de oude man, en hij sloeg de oogen naar boven en zuchtte: “God bewoar’em!”

Voorzeker zullen wij den lezer niet behoeven te zeggen, dat de grijsaard den nacht schier slapeloos doorbracht. Mocht hij ook somwijlen eens insluimeren, dan deden hem sombere droombeelden eensklaps wakker schrikken, en eerst met het aanbrekende daglicht herkreeg hij een schijnbare kalmte.

De goede Wessels bezat noch de krachten, noch de middelen, om in persoon of door vreemden den jongen op te sporen. De zaak der politie in handen te geven, dat mocht—neen, dat kon hij niet, en toch brachten zijne bekenden, die hier en elders hadden rondgehoord, de droevige zaak tot geen klaarheid.

In de treurigste onzekerheid waren er zoo reeds acht dagen verloopen. Bart w a s weg en b l e e f weg, en het geld, het zuinig bij elkander gehouden pachtgeld,

was door den baron niet ontvangen.

De arbeid in de tabak werd nu door handengebrek, ook slechts gebrekkig voortgezet. Wel sloofde de goede Arie zich af en deed wat hij kon—maar de rug was zoo stief en de been’ woaren zoo stram.—Wel werkte Doortje van ’s morgens vroeg tot ’s avonds laat, en nam zij, als Wessels niet voort kon, hoar broeder Joapik tot noodhulp, maar de tabaksbouw vereischt een gestadige zorg en een kundige behandeling. Helaas! Frerik was er niet. Helaas! Bart kwam maar niet terug, en—De oude Wessels werd ziek.

De oude Wessels werd ziek. ’t Was of alles nu ook bijeen kwam, en toch dreven er in de verte nog andere donkere wolken, zoo in den figuurlijken als in den wezenlijken zin.

Het was een warme Julidag. Wessels, die reeds sedert een groote veertien dagen bedlegerig was geweest,—want de krachten namen zoo af, en de beverigheid werd zoo erg,—was voor weinige minuten opgestaan, en zat zich in den leunstoel vóór de woning in de zon te warmen. ’t Was voor de derde maal, dat hij in de veertien dagen buiten zat, maar ’t was voor de eerste maal dat de peinzende grijsaard een stem uit het achterhuis hoorde, een stem.... die hem geheel onbekend was. Doortje—dat wist hij—was op de dêl oan ’t warken, moar Joapik was noar huus of anders op ’t land; en die stem—-dat was de stem van ’en vremde.—Hie luusterde.... hie luusterde.... moar wat er gesproken wier, verstoan kos ie ’t niet.—Eindelijk.... ’t was, asof er gestoeid wier.... Stil!.... doar velt[9] wat—Heur!.... “Loat los, of ’k schraauw!” klinkt Doortjes stem.—Gefluuster.—Nog èns de stem van Doortje, wat zachter: “Wat denk ie wel?”—Weer gefluuster.—’en Roar geluud.—’en Vremde stem: “Heks!”—’t Toesloan van ’n deur.—Stilte.

Wat mocht dat gewêst zin?—Wessels hoorde niets meer; roepen wilde hij niet, en toen Doortje eenigen tijd later met een vuurrood gezicht tot hem kwam, maar op haar gewonen bezorgden toon zeide: “Hoe is ’t boas, wi’j d’r ook weer in?” toen had de zwakke grijsaard geen moed om haar betreffende het gehoorde te ondervragen; en daar Doortje er niet van sprak, zweeg de oude ook, en voor den lezer, die ’t niet begrepen heeft, blijft het dus een duistere zaak.

Wederom verliepen er eenige dagen. Alles bleef bij het oude. Was het de rust, die de goede Arie nu genoot, daar hij in den laatsten tijd niet het geringste had

meegewerkt; was het dat zijn dikwerf ontrouw geheugen, hem het verdriet over het slechte gedrag van zijn jongsten kleinzoon benam; of wel, dat de grijsaard, dewijl er reeds drie maanden na Freriks vertrek waren verloopen, den beminden jongen als met iederen dag te huis verwachtte—zéker is het, dat hij een weinig scheen te herleven; en het langer dan in den beginne, en ook meer geregeld buiten zitten bewees, dat de levensgeesten weer eenigermate waren opgewekt.

De maand Augustus was aangebroken. De tabak, die—de gebrekkige verzorging in aanmerking genomen—nog voor het grootste deel redelijk wel te velde stond, wachtte reeds op de tweede breking. Goddank, Frerik zou gauw weerum kommen en grootvoader zo blied zin! Aan Bart dacht de oude ditmaal niet, en dat de vorige pacht nog onbetaald was, dat scheen hij waarlijk ook te hebben vergeten.—Vergeten!—Het zal hem herinnerd worden.

’t Was twee uren na den middag. Wessels zat weer buiten. Doortje was aan den arbeid.

“Hoe gaat het, baas Wessels?” vraagde een livreibediende, die van achter het boonrijs te voorschijn trad.

“Nog al zoo’n gangetje,” antwoordde Wessels, die, den knecht niet herkennende, de wedervraag deed: “Wie bin ie?”

“Piet van den baron,” antwoordde de knecht: “Ken je me niet meer oudje?”

“Hoa! zoo!” hernam Wessels, terwijl hij met de linkerhand boven de oogen het zonlicht afsluitende, den man beter opnam: “Ik zou je woarlik niet gekend hebben. Hoe geet ’t?” en hij stak hem de andere hand toe.

“Dat marcheert nog al heen,” hernam de knecht, de witte handschoen uittrekkende, om de aangebodene hand te vatten: “’t Is lang geleden dat ik je gezien heb.”

“Joa, joa,” hernam Wessels: “De been’ zin al zoo best niet meer; ’k wor oud, man!”

“Nou, je ziet er anders nog flink uit,” sprak de knecht weder, en nadat het gesprek nog eenigen tijd alzoo was voortgezet, besloot hij met Wessels namens den baron te verzoeken, eens bij hem te willen komen.

Daar kwamen eensklaps droevige beelden den grijsaard voor den geest: Bart—de pacht—geen geld; en—het gelaat betrok zichtbaar.

Drukkend was de warmte. Wat de oude ook doen kon, maar terstond gaan kon hij onmogelijk, en de knecht vertrok met het, door Wessels bevende geuite antwoord, dat ie,—as ’t moar êfkes meuglik was—t’ oavend kommen zou.

De dag verliep; de hitte bleef aanhouden, en nadat Wessels God om sterkte gebeden, en met behulp van Doortje, de beste spullen had aangetrokken, begaf hij zich, door Doortjes broeder ondersteund, op reis.—Op reis?—Ja, ’t was een vermoeiende reis voor den oude.

Voordat wij Arie Wessels bij den baron zullen binnenleiden, noodigen wij den lezer, om met ons tot den morgen van dien dag terug te keeren en het zoogenaamde kantoor van den baron Van Sommer binnen te treden, waar deze, in zijn voltaire liggende, de courant leest. Den vorigen avond laat, was hij van zijn reisje teruggekeerd, en, daar Alfred zijn vader nog slechts even had gezien, zoo trad hij, om hem nader welkom te heeten, met een morgengroet, het kantoor binnen.

“Mijn hemel! wat is dat?!” riep de baron, nadat hij zijn zoon den weergroet gegeven, en hem daarna had aangezien.

“Wat, die krabjes, papa?” zei Alfred, met de hand over zijn wang strijkende: “O! daar heeft mij Mignon mee opgesierd. ’k Wilde eens zien hoeveel kleintjes er waren, en toen ik een der jongen wou opnemen, haalde mama Mignon mij haar scherp pootje door het gezicht. Ik heb....”

“Zoo, zoo!” hernam de baron, die nooit op lange redeneeringen gesteld was, en die zaak nu voor afgedaan beschouwde: “Hebben de pachters geld gebracht?”

“O ja papa, ik heb het geld in mijn secretaire. Laat zien: van Bolmans, van Klaassen, en verder van allen, daar ik quitanties voor had, behalve van Wessels.”

“Van den ouden Wessels niet? Wat mag daaraan haperen?” zei de baron.

“Ja,” hernam Alfred: “sommigen zeggen dat de oude den boel heeft laten verloopen.—Luiheid; luiheid of onwil.”

“Als je beneden komt, zeg dan aan Piet dat hij er heengaat en den oude verzoekt om bij mij te komen.—Ei! Alfred, wacht nog even!”

“Papa?”

“Ik had je gaarne iets meegebracht, maar dat koopen op reis was mij te omslachtig; als je dus ergens bijzonder op gesteld bent, zeg het dan maar, en ik zal zien.”

“Hé papa....” sprak de zoon weer: “dat is overheerlijk! Ik weet wel.... Ik zou wel.... maar....”

“Niet zoo langdradig,” zei de vader: “Wat meen je?”

“Ik heb al zoolang een rijpaard gewenscht,” hernam Alfred: “De bruine merrie van Briks is te koop.... als ik....”

“Je hakt er nog al aardig in, jonkertje,” sprak de baron: “En wat moet de prijs wezen?”

“Vierhonderd was de vraag, maar driehonderd vijf en zeventig daar zou ’t....”

“Wel voor te krijgen zijn?” viel de baron in.

“Ja papa,” zei Alfred.

“Nu snaak,” hernam de vader: “je bent, toen ik uit was, trouw op je post geweest. Wanneer ik de door je ontvangen gelden in orde bevind, dan kun je er vierhonderd gulden van opstrijken.”

“Maar papa!”

“Al genoeg, al genoeg. Ga nu, en zeg aan Piet dat hij naar den ouden Wessels gaat.”

“Papa is waarlijk al te....” Maar papa was al weer in het courantennieuws

verdiept, zoodat Alfred handenwrijvende heenliep, en aan Piet de boodschap overbracht, waarop deze: “Goed, jonker,” antwoordde en zijn last ging volvoeren.

“Loawwe êfkes rusten,” zei Arie Wessels, toen hij, door Joapik ondersteund, tot aan het groote ijzeren hek der buitenplaats van zijn pachtheer gekomen was, en hem het zweet op het aangezicht stond: “Zie zoo,” hernam hij, na eenige oogenblikken rustens: “nou met Gods hulp moar weer veuruut!”

De oude Wessels werd aangediend, en—in het kantoor gelaten. De baron lag weer in zijn voltaire, en ontving den zenuwachtigen oude even vriendelijk als vroeger.

“Wat.... was er van.... de b’rons.... blieven?” zeide Arie eindelijk, knikkende en hakkelende.

“Wat mij belieft, oudje,” zeide Van Sommer: “dat zul jij ’t best weten. Waar zit de pacht, vrind?”

Wessels wist niet wat hij zeggen zou, en daar de beenen hem, zeer vermoeid zijnde, al meer en meer begonnen te knikken, zoo sprak hij, alvorens de vraag te beantwoorden: “Za’k ’r moar goan zitten, b’ron, went ik zie lang zoo mans niet as de letste keer da’k hier was.”

“Welzeker, ga jij maar zitten,” zei Van Sommer.

“Joa wat za’k oe zeggen, b’ron. ’k Zou al lang... Ie weet wel; ’k het altied met zurg voldoan, moar ’en mins kan in ’t achteruut kommen. ’k Het....”

“Jij in ’t achteruit!” riep de baron: “Wel man, hoe komt dat? De tabak is de laatste maal best geleverd. ’t Is mij een duistere zaak.”

De baron had wel gelijk dat de zaak duister was, en het ongeluk kwam er bij dat de oude het niet van zich verkrijgen kon om de aanklager van zijn kleinzoon te worden! “Och!” zeide hij eindelijk: “’k zie ’t spoor heel biester. ’k Zou zoo gern.... moar, as’t buuten de schuld is. Och....”

“Hoor eens Wessels,” hernam de baron: “je weet wel dat ik je goed lijden mag; van lange praatjes houd ik niet, en daar ik begrijp dat er een warpunt in je rekening is, en omdat je oud bent, zoo zal ik ditmaal zóó komen” en de baron hield vijf uitgespreide vingers voor het aangezicht: “Maar,” vervolgde hij, met den vinger dreigende: “pas op dat het volgend halfjaar de pacht niet uitblijft, want ze is laag genoeg. Kun je naderhand van deze schuld wat afdoen, dan zul je niet in gebreke blijven, dat vertrouw ik. Dit echter ten slotte: Ben je te oud om te werken, of deugt je volk niet, dan is het beter dat je bij de diaconie gaat. Je kunt dan, ergens besteed, in rust je dagen eindigen, terwijl....”

“Moar, de.... jongens dan...!?” zei Wessels, die puur geschrokken was.

“De jongens? De jongens?” hernam de baron: “A ja, je kleinzoons. Welnu, die zijn immers sterk, en goed voor hun brood. Ik....”

“Moar die kunnen bij mien....”

“Nu ja,” viel de baron hem in de rede: “Ik spreek slechts voor ’t geval dat het n i e t goed gaat. We willen hopen; maar—verpachten en geen geld krijgen, dat gaat toch ook niet. Als ze hun best doen blijft alles bij het oude.—Ben je in de assurantie?”

“In de astransie....” herhaalde Wessels: “Joa b’ron, ’k zal oe zeggen, ’k zou wel ...”

“Nu, nu,” viel de steeds haastige baron weder in: “da’s ook jou zaak. Zie zoo, ’t is uit de wereld, nietwaar? Vaarwel oudje, ik heb nog wat te doen.”

“’k Blief de b’ron.... meer as duuzendmoal verplicht. ’k Zal wel.....”

“Best, best!” zei Van Sommer: “Pas maar op in ’t vervolg. Dag Wessels.”

“G’n oavend mienheer de b’ron,” en de oude man strumpelde in een, half blijde, half treurige stemming weer door de gang, aan welks einde Joapik wachtte om hem huiswaarts te geleiden.

Weder verliepen er drie dagen. De warmte bleef aanhouden. Wessels bleef

krukkerig en strumpelig, en zat, wanneer hij niet te bed lag, uren lang in den leunstoel voor de huisdeur, en dacht.... oan allerlei, moar ’t meist oan Frerik: dat de jong d’r nog niet weer was, moar toch ielken dag kos thuis kommen, en hoe hum dat heelegoar zou opfleuren.

Wessels zat voor de deur; ’t was omstreeks twee uren na den middag, en de oude man zag in de verte, dat de lucht wat begost te smêren.[10] ’t Wier veul lochtiger. ’t Woaren groote wolkkoppen, die kwoamen oanschuuven. In ’t Zuud-Westen begost ’t al te flitsen, en—’t rommelde ook al.

Eindelijk vond Wessels het geraden um moar in huus te goan. Met behulp van Doortje, die op zijn roepen verscheen, begaf hij zich in de woning, en weinige minuten later woedde er boven het vreedzame dorp een hevig onweder. Bliksemschichten en donderslagen volgden elkander zonder tusschenpoozen op. Hoewel de zwakke grijsaard inwendig ontroerd was, zoo zocht hij zich om Doortjes wille toch goed te houden, en terwijl het meisje met de vurscheut veur ’t gezicht in ’en hoek zat, trachtte de oude haar met de woorden: “’t Is Gods weer, en ge meugt zoo bang niet wêzen,” wat op te wekken; doch toen het langzamerhand zoo donker werd alsof het tegen den avond liep, en hij eensklaps een geluid vernam alsof de regendroppels, in steenen veranderd, al kletterende neervielen, en eenige glasruiten rinkelende naar binnen vielen, toen viel ook Wessels, met de kreten: “O God! da’s hoagel, doar geet’t, doar geet’t!” achterover in zijn ouden leunstoel.

En ja—het was hagel, de voor den tabaksplanter zoo gevreesde hagel geweest. Wel was er in H. veel gespaard gebleven dewijl de hagelbui in een schuine richting over het dorp getrokken was, doch de bouw van Wessels was geheel vernield.—Aan hinters en flinters, aan flarden en lompen lagen de straks nog zoo welige planten ter aarde.

“Bezuuking, kastijing des Heeren!” zegt Evert de mulder. Ei zoo Evert, dan zou de Heere al heel onrechtvaardig moeten zijn, want Wessels geeft den keizer wat des keizers en Gode wat Gods is, en, h ij werd bezocht terwijl gij uw gewas hebt behouden, en iedereen weet, hoe ’t op den molen soms toegaat.

De hagel in de tabak—’t is voor den planter een hartverscheurend gezicht! Daar ligt dan in weinige oogenblikken vernietigd wat zoovele droppelen zweets, zoovele zorgen vereischt heeft! Daar ligt dan ’t bestaan van den ganschen

jaarkring verdorven! Was het dan te verwonderen, dat de oude man een langen tijd schier bewusteloos voor zich uit bleef staren, verlaten als hij was, en bezocht, zoo z w a a r b e z o c h t bovendien?

Nog een geruimen tijd zat Wessels alzoo na den noodlottigen hagelslag, toen eensklaps de huisdeur werd geopend en een jongeling in soldatenpak het vertrek binnenkwam. Naar den haard—de gewone zitplaats des ouden mans—te zien; hem er ontdekkende, ijlings toe te snellen; de dorre handen met geestdrift te vatten en te drukken; zie, dat waren de bewegingen des jongelings, nog vóór dat hij een woord kon spreken.

“Grootvoader, mien beste, mien goeje, mien ouwe grootvoader!” riep hij eindelijk: “zeg dan; ge kiekt zoo roar, ken ie Frerik nietmeer?”

“Frerik! Frerik!” sprak de oude eindelijk, den jongen in het vreemde pak eenigszins verbluft aanziende: “Binde gij Frerik, mien jong, mien eenigste jong....? O ik dank oe, God! ik dank oe!” en de oude Wessels, geheel tot bewustzijn gekomen, kon eerst nu zijn gemoed ontlasten, en terwijl hij sterker beefde, drongen er tranen door de grijze wimpers, ditmaal van gemengde aandoening.

Drie maanden waren er slechts sedert Freriks vertrek verloopen, doch v e e l was er in dien tijd gebeurd, en veel was de grootvader verouderd. Freriks terugkomst evenwel scheen een nieuwe levensader bij den ouden man te hebben opgewekt.

“O mien beste, mien allerbeste jong!” sprak hij eindelijk, terwijl hij met de mouw van ’t wambuis zich de tranen van de kaken wischte: “’k zie zwoar en bang bezocht geworden; en, wat zal ’t einde wêzen....!?”

Hierop volgde er van den oude een, dikwerf door Frerik afgebroken verhaal van ’t geen er na zijn vertrek, met Bart en ’t geld, bij den b’ron, met Doortje, en ’s middags met de tabak gebeurd was, zoodat, toen hij ten slotte nogmaals de vraag uitte: “Wat zal ’t einde wêzen....?” hij den kleinzoon vragend bleef aanstaren, en de kleinzoon hem.

Bart op den hoal; ’t geld weg; ’t geval met Door!!!....En de tabak verhoageld....! Frerik wist niet, wat hem van dit alles het meest bekommerde; maar, toen hij nog een geruimen tijd gepeinsd en den dierbaren grootvader steeds geliefkoosd had,

toen riep hij eindelijk;

“God het mien gebêjen verheurd. Hij het oe gespoard. Wat ’r voorders is, Hij zal ’t wél moaken!” en, daar zijn hart naar de tweede huisgenoot verlangde, verliet hij, met de woorden: “’k Zie op stond weerum,” het vertrek, om Doortje op te zoeken.

Doortje was in ’t land. Zoodra het onweder bedaard was, had zij zich naar den verwoesten akker begeven, en zich met het breken der lompen bezig gehouden.[11]

Van Freriks terugkomst onbewust, had zij ijverig doorgewerkt, en, nu de avond begon te vallen, wilde zij zich juist gereed maken om het laatste breeksel naar de deel te brengen, toen eenig geritsel achter het boonenrijs hare aandacht trok.

’t Was reeds te donker geworden om op eenigen afstand duidelijk iets te onderscheiden; en eerst toen de persoon, die het geritsel veroorzaakt had, het meisje genaderd was, en een welbekende stem haar, het: “Liefste Doortje,” toefluisterde toen ontstelde het meisje merkbaar, en liet zij den bos met lompen op den grond vallen.

“Vind ik je dan eindelijk eens alleen!” hernam de fluisterende stem van den jonker Van Sommer: “Je weet niet hoezeer ik er naar verlangd heb, je lief gezichtje eens weer te zien. Kom, ik heb je die grillen van laatst al vergeven. Trek toch dat handje niet terug....”

“Blief van mien af, of ik schraauw,” zei Doortje, sterk blozende, terwijl zij eenige schreden achteruit ging: “He’j ’t niet geheurd wa’k lest zei, da’k van die fiene proat niks wêten wil.”

“Och! zet die malligheid toch uit ’t hoofd,” hernam Alfred: “Wie drommel zal ’t je kwalijk nemen dat je doet wat een jonker graag wil? Voor ditmaal één zoentje op je mollige lipjes lieve meid, en dan....”

“En dan.... en dan....!” riep Doortje, bevende van kwaadheid, dewijl de onbezonnen knaap haar opnieuw zocht te vatten: “Geen één, zeg ik oe—al woar ie de keuning. Wie mein ie da’j veur hebt....?”

“Maar ik meen het zoo best lieve Doortje,” sprak Alfred weder: “Ik zei je

immers dat ik het goed met je meen. Waarom wil je me niet hooren? Laat me nu toch even van je lief gezelschap profiteeren.”

“Proffeteeren of geen proffeteeren!” riep Doortje den jonker al weder ontwijkende: “’t Is schandelik, dat zoo’n veurnoam mins ’en onneuzele dern leit te temtieren.—Wat denk ie dan toch?” vervolgde zij, daar zij de onedele bedoelingen des jonkers maar al te wel begreep, en, bij de invallende duisternis, aan het einde van den eenzamen akker, niet zeer op haar gemak was: “Wat denk ie dan toch? Mein ie, da’k slecht genog zou wêzen, um den jong ontrouw te zin, die’k *joa* gezeid heb? Loat me met vrêje noar huus goan, went d’ ouwe Wessels zit allinnig, en ge kunt wel begriepen dawwe noa ’t miseroabele ding met de tabak iens geheel niet op schik zin; ’k zeg oe doarum nóg éns, loat me met vrêje!”

Alfred scheen een oogenblik door de op overredenden toon gesproken woorden van het meisje tot betere gedachten te komen: doch, dat betere gevoel was spoedig onderdrukt, en Doortje nogmaals naderende, zocht hij haar opnieuw door de schoonste woorden voor zich te winnen; deed haar gevoelen, dat slechts één woord van hem aan zijn vader, den ouden Wessels van de plaats kon verjagen, te meer daar de tabak nu verhageld zijnde, hij niet zou kunnen voldoen; gaf tevens te kennen dat hij in staat was alles bij het oude te doen blijven; beweerde, dat een enkel zoentje, aan hem gegeven, den jongen dien ze lief had toch geen schade zou zijn, en besloot, terwijl hij een zwaargevulde beurs te voorschijn haalde en haar die met geweld in de hand drukte: “Zie, poezele Doortje, dát kan de jonge Wessels niet geven; dat kan ik alleen....”

“En dát—en dát—en dát kan ik geven!” riep Doortje, terwijl zij met het uiteinde der lange beurs, waarin verscheidene rijksdaalders waren, den ondeugenden knaap eenige flinke slagen in het aangezicht toebracht. “Dat kan *ik* gêven! Der—[12] der—der—!” ging zij voort, terwijl de ombeursde rijksdaalders telkens met de tronie van den jonker in onzachte aanraking kwamen.

“Hou op! hou op!” schreeuwde Alfred: “Nijdige feeks, hou op! of anders....” Maar ja wel: Doortje vervolgde steeds den achteruittredenden jonker met het vreemde wapen, en gaf hem de volle laag op het aangezicht.

Wij weten niet of de lezeresse de handelwijze van Doortje, ferm of nijdig zal noemen. Jufferachtig was het zeker niet; maar wij dienen te herinneren, dat

Doortje, zooals wij haar in den beginne schetsten, geen stadsdame, maar slechts een eenvoudig boerenmeisje was, terwijl wij tevens, lieve lezeresse, niet gelooven, dat gij ooit in zulk een netelig perikel zult geweest zijn.

Alfred, zoo op den voet gevolgd en zooveel mogelijk zijn aangezicht beschermende, kon, door de pijnlijke slagen aan het duizelen gebracht, geen bepaalde verdedigingshouding aannemen, en ongedacht in een greppel tusschen de tabakswallen tredende, viel hij achterover en lag er luid schreeuwende in de modder.

Nu Doortje een zoo schitterende overwinning behaald had, en den jonker daar zoo ellendig liggen zag, nu kwam haar medelijdende aard toch boven, en de beurs naast hem werpende, zeide zij: “Zie zoo, nou hei’j genog; nou ku’j goan, moar a’j mien ooit weer oan ’t lief komt, dan zu’j ’t nog anders vuulen!”

Alfred, ofschoon kreunende van pijn, zocht, door deze toespraak tot bedaren gebracht, op de been te komen; en juist wilde Doortje, die den lompenbos inmiddels had opgeraapt, den weg naar huis inslaan, toen de woorden: “Door! Door! bin ie ’t?” uit Freriks mond, haar van verrassing deden trillen.

Frerik, de beminde, de goede Frerik, was terug; in zijne armen lag het hem trouw gebleven Doortje. Frerik lachte zenuwachtig; Doortje had geen woorden, en de jonker, nog versuft door de slagen, die ook zijn oogen hadden getroffen, zocht zich, scharrelende, uit de voeten te maken.

Na eenig zwijgen—want zwijgen is veelal de tolk der eerste blijde aandoening des wederziens bij geliefden—volgde er een schielijk geuite verklaring van hetgeen er zooeven gebeurd was.

Doortje beefde van overspanning, maar was toch verrukt haar Frerik weer te zien, en Frerik gloeide van verontwaardiging, maar vond dat Door de trouwste meid van de wereld was. Nadat er een oogenblik later een teedere omhelzing had plaats gehad, werden de jongelieden eensklaps gewekt, door een zuchtende stem in hunne nabijheid.

“Help! help! ik ben zoo flauw!” klonk het uit Alfreds mond, en Frerik en Doortje liepen op de plaats toe, waar de jonker—voor hen door de duisternis onzichtbaar,—gestaan had, en waar Frerik hem nu, schier bewusteloos in zijn armen opving.

Goede raad was duur. De jonker naar grootvaders woning te brengen, was niet raadzaam, daar de oude man maar ontstellen en de jonker later toch naar huis zou moeten gebracht worden. Hem dus terstond naar ’t kasteel te geleiden, zou verreweg het beste zijn, en hoewel de jongelieden liever soamen noar huus hadden gekuierd, zoo oordeelden zij toch de kleine scheiding noodzakelijk en ging Frerik den jonker wegbrengen, terwijl Doortje den ouden man omtrent het lange uitblijven zou gaan geruststellen.

Nadat Frerik den jonker had te huis gebracht, en den bediende, die de deur opende, de woorden: “Doar heij’m weerum die ’en onneuzele dern wou verstrikken,” had toegevoegd, liep hij zoo hard als hij loopen kon, naar de grootvaderlijke woning, en vond er de twee menschen bijeen die hem zoo dierbaar waren.

Wij zullen de gesprekken niet opteekenen, die nog dien zelfden avond in Wessels woonkamer gevoerd werden. De oude Arie, die anders suf en dof, nu—in weerwil van de verpletterende gedachte aan den hagelslag,—door de terugkomst van den geliefden kleinzoon als herboren scheen, bespeurde maar al te duidelijk, dat Frerik en Doortje elkander dikwijls aanzagen, zooals hij zien zoalige Wimpke, toen ze verkeerden, ook dukkels had oangezien; en vraagde ten slotte, of ’t al meines geworden was? En, na Freriks antwoord: “As grootvoader ’t goed nuumt en God ons de kans gêft,” stak de oude Wessels de vermagerde hand uit, en zei met bevende lippen: “Dan zal ’t zóó wêzen, as God wil. I k zêgen oe!”

Het was een aandoenlijk en roerend gezicht, de goede weezen bij des ouden stoel te zien nederknielen, terwijl hij nogmaals de woorden sprak: “Ik zêgen oe!”

Maar, de tijdsomstandigheden waren droevig, en, gaf God de kans niet, dan was ’t ’en treurig verschiet.

De nacht na den dag, die door zooveel verschillende aandoeningen was gekenmerkt, werd in een gewenschte rust doorgebracht. Den volgenden morgen waren de jongelieden reeds vroegtijdig bij de hand; de oude man sliep wat langer; en, na het drinken[13], toen Wessels was opgestaan, begaf hij zich, door Frerik en Doortje ondersteund, naar den berooiden akker om de verwoesting in oogenschouw te nemen.

“Wat God duut, is welgedoan!” sprak Arie toen hij in zijn woning terugkwam, maar, bedremmeld bleef hij staan, en ook de jongelieden zagen vreemd op, toen zij bij hun binnentreden den baron Van Sommer, met den jonker in de woonkamer ontdekten.

Vreemd zagen zij op, de drie brave menschen. Wessels begreep niet, wat hij van dit bezuuk most denken. Frerik zag in, dat het er nou op oan kwiem, um,—zoo neudig,—Doortjes recht te verdeidigen; en Doortje bemerkte met schrik, dat de jonker blauw en bont in ’t gezicht, en ’t linkeroog zoo gêl as saffroan was. Juist wilde zij, daar een hoog rood hare wangen kleurde, zich ongemerkt verwijderen, toen de woorden van den baron: “Blijf, meisje!” haar dien aftocht belette.

Wessels heette den baron welkom; vernam met een trillende stem naar zijne gezondheid, en na het: “Heel wél,” van den adellijken bezoeker, gaf deze den oude door een gebaar te kennen, dat hij plaats zou nemen,—waaraan Wessels voldeed—en met de woorden: “De jonker heeft iets te zeggen,” stak hij zijne handen in de broekzakken, wierp het hoofd achterover, en zag naar den berookten zolder.

Pauze.

“Komt er wat....!?” roept de baron eindelijk, zonder van houding te veranderen.

Weder een kleine pauze. Wessels en Frerik begrijpen niet wat er komen moet. Doortje wenscht zich—vuurrood geworden—desnoods in de mêltrog[14]. De baron schijnt den zolder al zeer zwart te vinden; het is alsof zijn oogen dien weerspiegelen; en Alfred—hij kucht, bevoelt zijn gemarmerd aangezicht, maar zegt toch ten laatste, hoewel bijna onverstaanbaar:

“Nu ja dan: wij zijn hier gekomen—om....”

“Jij bent hier gekomen!” roept de baron: “Spreek wat harder!”

“Ik ben hier gekomen,” herneemt Alfred kuchende: “om.... om.... het meisje, dat ik gisteravond.... heb ontmoet....”

“Met verkeerde oogmerken heb opgezocht!” roept de baron, verbeterend.

“Heb opgezocht,” herhaalt de jonker, en gaat voort: “te betuigen.... dat ik haar

vergeven heb....”

“V e r g e v e n   h e b ! ?” schreeuwt de baron weder, zoodat de oude man er van schrikt: “Hoe is het vlegel! hou-je me voor den gek?”

“Ik meende.... ik meende papa,” hervat Alfred: “dat ik het meisje om vergeving....”

“N e d e r i g ! ” verbetert de baron.

“Nederig om vergeving vraag,” vervolgde Alfred: “voor het leed... dat ik haar heb aangedaan.... Ik....”

“Vlug wat!” zegt de baron.

“Ik beschouw de slagen als een geringe straf,” gaat de jonker voort: “en mag van geluk spreken dat... de.... minnaar van....”

“Van het z e d i g e , t r o u w e , b r a v e meisje mij niet voor altijd genoeg heeft gegeven!” vult de baron de rede aan: “Vlug, vlug wat zeg ik je, of we zitten hier uren lang.”

“’t Is dus mijn wensch,” spreekt Alfred weder: “dat hij die mij spaarde, met het meisje....”

“Zeg dan toch: met het z e d i g e , t r o u w e meisje,” roept de baron nogmaals, terwijl hij den jonker gebiedend aanziet, en daarna zijn vorige houding herneemt.

“Met het zedige, trouwe meisje gelukkig zal zijn; en ik wil dus...”

“Hoewel ik voornemens was,” valt de baron weder in: “om den goeden naam van dit huisgezin te bekladden, en den thans door hagelslag bezochten planter met de zijnen—ofschoon mijn vader de verhagelden ditmaal een gedeelte van hun pacht wilde kwijtschelden—door valsche redenen aan den dijk te jagen, zoo wil ik echter.... Ga voort, ga voort!”

“Zoo wil ik,” begint Alfred weder, die zich inmiddels op de Mookerheide wenscht: “zoo wil ik, tot inkeer gekomen, mijne dwaling....”

“F i e l t e r ij ! ” schreeuwt de baron.

“Mijne.... fiel.... terij,” hervat Alfred: “trachten goed te maken, en bied dus het door mij beleedigde meisje....”

“Kom naderbij, Mie, Trijntje, of hoe je heeten moogt,’ valt de baron weder in, terwijl hij Doortje aanziet.

“Ze heit zooveul as Doortje, za’k moar zeggen,” merkt Frerik aan.

“Ga voort, knaap, ga voort,” zegt de baron tot zijn zoon: “maar spreek bepaald!’”

Doortje treedt nader, en Alfred gaat voort:

“Om zoo mogelijk alles goed te maken, bied ik u, met opoffering van een lang gewenscht rijpaard, de gelden aan die ik daarvoor ontvangen had.—Zie hier Doortje,” besluit hij, terwijl hij een portefeuille uit den zak haalt, en er eenige banknoten uitnemende, ze met bevende handen voor haar op de tafel legt: “Zie hier drie honderd vijf en zeventig gulden. Ze zijn voor u, en voor hem dien gij lief hebt. Ik hoop dat gij ze zult willen aannemen. Vergeef mij beiden wat ik misdreef, en”—hij wendt zich tot zijn vader, terwijl eenige tranen hem langs de geteisterde wangen biggelden—“en... papa, u vergeeft mij nu óók nietwaar? Ik heb gedaan wat u geëischt hebt. Zeg dan, is alles vergeven en vergeten?”

“Als de partijen tevreden zijn,” antwoordt de baron: “dan zeg ik fiat! Hoe is het oudje, hoe is het Roos of Doortje? En jij man, met de glimmende knoopen”—Frerik heeft de soldatenjas nog aan—“hoe is het, ben jij ook tevreden?”

De oude Wessels, die wat erg vergeetachtig is, heeft de zaak maar half begrepen, en zegt alleen: “’t Is ’en ding, ’t is ’en ding!”

Doortje durft den mond niet openen, en Frerik, die toch wat antwoorden moet, zegt: “Moar da’s al te arg; da’s al te arg! We zin d’r al lang niet kwoad meer um. ’t Was van den jonker zoo slecht niet gemeind; neen, loat ’m ’t geld moar houwen, ’t zou als te, a l s t é vrindelik zin.

“Daarover niet meer,” hervat de baron opstaande: “als jelui tevreden bent, is het goed. ’t Is een zakduitje voor ’t huwelijk. En oudje,” vervolgt hij tot Wessels: “ik

schonk aan de twee andere verhagelde pachters twee derden van de pacht kwijt, ik doe ’t ook jou, maar denk in ’t vervolg aan de a s s u r a n t i e . Vaartwel vrienden, als je trouwt, dan kun je de kleine vlag op ’t kasteel laten halen. Kom Alfred.—Goejen dag!”

“Goejen dag,” zegt ook Alfred, en mede opstaande vertrekt hij met zijn vader, die hem buiten de woning de hand drukt en over het geval nooit meer zal spreken.

Wessels de oude, en Wessels de jonge, waren als Doortje, door het voorgevallene zóó verbluft—dat ze elkander een geruimen tijd verbaasd bleven aanstaren. Eindelijk echter liep het meisje, door Frerik gevolgd, ter deure uit, om den b’ron en den jonker duuzend, duuzend moalen te bedanken; maar, toen ze buiten kwamen, waren de heeren reeds lang uit het gezicht, en keerden de jongelieden dus naar binnen terug, waar ze elkander in de armen vielen, en kusten dat het een lust was.

Weinige weken later, toen alles geschikt was—want bij de boeren gaat zoo iets meestal vlug in ’t werk,—waren de weezen bruid en bruidegom. De kleine vlag van ’t kasteel wapperde langs de wijnrank, die den voorgevel der kleine woning omringde.

Wessels, de oude, was wel wat sufferig, maar deelde toch in de vreugde zijner kleinkinderen. Frerik en Doortje waren meer dan gelukkig.—En Bart? Ja Bart w a s weg en b l e e f weg.

Maar, toen Doortje, ruim een jaar later, met een bloeiend knaapje op den schoot naast grootvader aan den haard zat, en Frerik met de blijde tijding van de deel was gekomen dat de tabak allenmoal best binnen was, toen werd, weinige oogenblikken later, de voordeur der woning geopend, en trad er een bediende in sierlijke livrei binnen—nog mooier dan die van den b’ron—en viel met de woorden: “Grootvader, grootvader, ken je Bart nog?” voor den ouden man neder.

Ja, ’t was Bart. Met woorden, getuigende van oprecht berouw, bad hij om vergiffenis voor het kwaad, dat hij gepleegd en het leed dat hij veroorzaakt had; verhaalde later omstandig zijn misdrijf; hoe hij, nadat het geld spoedig was

verteerd geweest, een heerendienst had gezocht en bekomen, terwijl hij nu het ontstolene terugbracht in de hoop dat hij de gevraagde vergiffenis zou erlangen. En de oude man drukte den verloren kleinzoon aan zijn hart, en liet nog dien zelfden avond den vetsten haan slachten umdat—joa umdat God hum zoo mild beweldoajigd had; en alles ten beste geschikt en gezêgend had.

En Alfred—van zijne blauw- en bontheid in het gelaat en van zijn gele oogen is niets meer te zien, en—juist heden heeft Doortje gehoord dat de jonker met ’en mooie freule uut stad geet trouwen, ’en heele mooie, die geld genog voor twintig riepeerden het.

---

[1] Tot naricht van den lezer dient, dat hier van den tabaksbouw sprake is. De bladeren van de tabaksplant worden in drie hoofdsoorten verdeeld, te weten: zandgoed, aardgoed en bestgoed. Nadat de bladeren op gezette tijden gebroken zijn, worden ze in de schuren gebracht en daar gesneden—dat is, men snijdt met een fijn mesje een kerf door den rug van het blad—om ze aan lange stokken, de zoogenaamde spijlen, te kunnen rijgen, waaraan ze gedroogd worden. De tabak vereischt een zorgvuldige behandeling, en van de juiste sorteering, zoowel als van de rechte verzorging der drogende bladeren, in de meest hooge schuren, hangt veelal het welgelukken van den tabaksbouw af.

[2] Tabaksbreken.

[3] Zwak.

[4] Niets.

[5] Zoo op stond, op het oogenblik.

[6] Geen lust, geen zin.

[7] Plank of boom die over eene sloot ligt.

[8] S w i e t s l a a n: wind maken; van *suite*, groot gevolg van bedienden houden.

[9] Valt.

[10] Smêren: bewolkt worden.

[11] De lompen zijn de bladen, die, zwaar beschadigd, nog slechts een geringe waarde bezitten.

[12] Daar.

[13] Ontbijten.

[14] Bak, waarin het meel tot deeg wordt bewerkt.

De reis van Gerrit Meeuwsen en zien zeun noar de Amsterdamse karmis.

Stil—het begint aandoenlijk: ’t Is negen uur in den avond. Gerrit zit met z’n Griet en z’n zeun Gijs bij ’t vuur, en zeggen met hun drieën—niets.

Griet veegt met haar voorschoot een traan weg.

“Moar bi’j dan nou gek?” zegt Gerrit: “Zit j’aweer te grienen? ’t is dan krek of we de wereld uutgoan.”

“De wereld neen, de wereld niet,” zucht Griet, “moar ’t darp toch: en dan de lokkemetief—de lokkemetief! Meister zei lest nog dat ze zoo kolderig woaren, en tegenswoordig toezoers en altied uit den weg sprongen. Ik kan d’r van iesden.”

“Meister is ’en gek en gij bint zoo wies as de rest,” hernam Gerrit: “Loaten ze oe niks verdinksen.”

“En de kranten,” hernam Griet, “of ’t doar niet in steet; ’t is ’en ding! ’en mins is toch ’en mins!”

“Nou, m’n goeje ouwe Griet,” zei Gerrit, “loawwe ons nou niet veralteresieren; ’t is bepoald en we kunnen nou niet meer ’t huus blieven. Domenei he’k ’t gezeid, de meister óók; op ’t kastêl he’n ze m’allemoal ’en goeje ries gewunst, dus, lig nou niet te lamentieren. Moak de wrungel maar verdig, went véur vieren mowwe al vort.”

Griet keek niet zeer vroolijk: dat woordje “ouwe” had haar maar half bevallen:—vier en vieftig, op ’t best van ’t lêven!—En dan die lokkemetief, en allerhande verzuukingen op de Amsterdamse karmis! Gijs most ook al mee; en wat zouwen

de wammissen en de boksen en de nije leerzen d’r vertrampenierd uutzien as ze weer thuus kwiemen, a s .... ze weer ’t huus kwiemen! Die lokkemetief! die lokkemetief! die lokkemetief!!!

Gijs had den heelen tijd in ’t vuur zitten pinkoogen. ’t Was net asof ie wat op de lêver had, moar ’t kwiem d’r niet toe. Eindelijk toen de wrungel met brood gereed stond, keek hij zijn vader vragende aan, en zei: “ik zou wel is....”

Gerrit scheen het niet gehoord te hebben, althans er kwam geen antwoord.

Gijs grinnikte, streek zich over ’t haar; beschouwde toen het werktuig, waarmee hij die daad had verricht, en zei wat harder: “’k Zou wel is....”

“Wat?” vroeg Gerrit.

“Mijntje,” zei Gijs, terwijl hij bukte om iets op te rapen, waardoor hem zeker ’t bloed zoo naar ’t voorhoofd liep.

“Wat zou die, Gijske?” vroeg de moeder.

“Och! zie je, die weet ’r nog niks af.”

“Da ’j mee goat?” vraagde Gerrit.

“Neen,” antwoordde Gijs.

“He’k van m’n lêven!” hernam Gerrit.

“Och! joa, zie, weet je voader... ’k was zoo benauwd dat ze beduusd zou zin,” zei Gijs weder, en besloot: “’k Zou wel is êfkes noar ’t darp willen.”

“En de wrungel steet al op toafel!” sprak Meeuwsen: “He’k ooit zoo’n jong!”

“Za’k moar?” zei Gijs met een innemend gezicht.

“In ’en kertier weerum,” beval de vader.

“In ’en kertierke,” zei de zoon, en opstaande trok hij de klompen aan; sloeg de pet in den nek, verliet de woning, en liep—noar Mijntje.

Onder ’t loopen had Gijs besloten om bij Mijn moar met de deur in huus te vallen; en toen hij dus bij oom Kresel de kamer binnentrad, sprak hij tot het vereenigde gezin een: “G’en oavend!” en zich voor Mijntje plaatsende, vervolgde hij in éénen adem: “Mijn, ’k goai mergen met voader noar d’ Amsterdamse karmis, ’k kom oe g’en dag zeggen, ’k zal wat veur oe meebrengen, heur ie.”

Mijntje had het duidelijk gehoord, en Kresel met de vrouw en de andere dochters, en de drie zoons, en de meiden en knechts allemaal, misschien ook de keeshond, die bij ’t vuur lag, went die brak ’t stilzwiegen af, en begos te brommen.

“Noar de karmis!” zei de oom.

“Noar de Amsterdamse karmis!” zeiden ze allen.

“Joa,” hernam Gijs, en dan op ’t zulver harlozie ziende: “Negen zin d’r al um.

“Wâblief?” zei Kresel.

“k Heb moar een kertierke de tied,” zei Gijs “en dus mo’k oe g’n dag zeggen; sloap wel!”

“Moar jong,” zei Mijntje, die wezenlijk beduusd was geworden, “ie noar de karmis! en ’t mot ’r zoo schuins heergoan, zooas Jan Peter wel het gezeid.”

“Dat duut ’t!” zei Jan Peter die knecht was, en ’en pik koolslaai zat te bekijken vóór hij dien innam: “Schouw geet ’t ’r heer, dat versmeer ik oe.”—De spreker zweeg, de mond was gestopt.

“Voader is ’r bij,” zei Gijs geruststellend: “Nou Mijn, Atjuus, ’k mot vort!”

’t Scheen wel of Mijn, die er voor een boerin lang niet slecht uitzag, van den slungel hield.

“d’ Amoer ziet schêl,” had Jan Peter dukkels gezeid,—blind had ie altied zoo’n averechts woord gevonden: “A’j blind bint,” zei Jan Peter, “dan zie je niks, en ku’j nooit geen sjeniejigheid in ’en ander kriegen.”

Of Mijn nu op dit punt schêl zag, weten wij niet, maor, ze vond Gijs wel ’en slungel en soms oakelik bleu, moar, ’t was hoar nêf, en hie meinde ’t zoo best, en ze vond ’m nog zoo min niet, en,—maar dit is nu niet bekend of ze ’t gedacht heeft—hij was de eenige zeun van eum Meeuwsen: ’en groote boerderij, en s c h ij v e n ! doar wist ’t heele darp van te proaten; wel viermoal zooveul as hoar voader, en—dát most nog in zessen.

Mijntje scheen dan van Gijs te houden, want ze dee krek as moeder Meeuwsen had gedoan; ze begost grienerig in de eugskes te worden, en er viel spoedig een zilte traan in de koolslaai, die ze, toen Gijs binnenkwam, van zins was gewêst te verorberen, en ze zei niks as: “Gijs!”

En Gijs werd ook aangedaan, en stelde haar gerust met de woorden: “’t Is niks.”

En Mijntje zei weer: “A’j moar gezond blieft!”

Gijs hoopte dit ook en—keek op ’t harlozie.

“As je—me—moar—niet—vergêt,” hikte Mijntje.

“Neen verechtig niet,” betuigde Gijs.

“D’r zin d’r doar zoo veul,” zei Mijntje, waarschijnlijk met het oog op hare sekse.

“Joa,” knikte Gijs toestemmend; en nogmaals op ’t horloge ziende: “’k Mot vort! G’en oavend soam.—Nou, Mijn, houd oe kerstand.”

Schuw keek de minnende jongeling in ’t rond, en wilde reeds vertrekken, toen zijn uitverkorene opstond, naar hem toekwam, heel dicht—en—de aanwezigen hoorden een tamelijk hard, sjilpend, sissend of smakkend geluid, zoo bijna als waarop de lieve muschjes ons soms vergasten, waarna hij besloot: “Nou Mijn atjuus, overmergen zin we d’r weer!”

’t Horloge was weer in ’t vest, en de eigenaar op weg, noar ’s voaders huus woar ie bek-af oankwiem.

Meeuwsen, met de vrouw, de meiden en de knechts, zaten al aan de wrungel met brood en koffie toen Gijs binnentrad.

Na den maaltijd was er nog al ’t een en ander te bepraten.

Kees, een der knechts, zou um vier uur met ’t kerreke kloar zin, um den boer en zien zeun noar ’t stoarsion op de Vêluw te voaren.

Moeder Grietje pakte pruttelende den boerenreiszak met ’t zilveren slot, en Gerrits laatste woorden waren voor dat hij insliep: “Neen, dat wi’k d’r ook is van hebben; ’k zie o v e r a l gewêst—in Oarem, in Nimwêgen, in Zutfen, o v e r a l ! moar in Amsterdam—neen! dat spul wi’k ook is zien.”

Wat er ’s nachts gedreumd wier!?—We weten het niet.

Den volgenden morgen, reeds om vier uren, zaten Gerrit Meeuwsen en zien zeun op ’t kerreke, woarmee Kees de knecht ze noar ’t stoarsion op de Vêluw zou voaren. ’t Goeng alles opperbest, en alschoon Meeuwsen erst wel wat stroef keek, umdat ’t toch roar was zoo van ’t vee en van ’t wief af te goan;—toen ’t zunneke opdook toen stak ie zien piepke op en keek weer frisscher,

Toen Gijs zien voader ’t piepke zag opstêken en dampen, toen stak ie óók zien piepke op, en—dampte. Wóar de rook bleef dat begreep ie niet recht.

Straks zonder ongelukken aan de overzij der rivier, en nog later aan het kleine spoorwegstation op den hoogen berg gekomen, was ’t Meeuwsen weer roar, en had ie wel weerum willen keeren.... Moar, allo! kerrazie! En bij ’t afstappen gaf ie ’t peerd heel monter ’en klap op de bil, en Kees ’en hand ten afscheid.

En Gijs....? Gijs dee krek as voader, en ’en oogenblikske loater stapte Gerrit met Gijs—die den zak droeg—’t stoarsion binnen.

“G’en merrege,” klonk het duo van vader en zoon.

“Goeje morrege, vrindjes,” was het bescheid van den stationsklerk, die aan een tafel zat te cijferen.

Meeuwsen trok de wanten uit, haalde het dubbelgekaste uurwerk uit den zak en zei:

“Zou ’t zoo um de tied zin dat de spoorweg kommen mot?”

“Da’ wee’k niet,” antwoordde Gijs, die meende dat voader ’t hum vroeg.

De klerk, ’en vriendelijk mensch, begreep dat de vraag tot hem gericht was en zei:

“Ha vrindje, je wilt zeggen de s p o o r t r e i n ; ja! dat zal zoo omme de tijd heenloopen. Weet je, nog een dertien, veertien, vijftien minuutjes. Waor gaat de reis heen?”

“Noar Amsterdam,” antwoordde Meeuwsen.

“Amsterdam derde klasse?” vraagde de klerk.

“Darde klas, wat zou dat?” zei Gerrit.

“Drie klassen, vrindje,” hernam de klerk: “Eerste, tweede en derde; de eerste is het duurst, de tweede middelmatig en de derde het goedkoopst.”

“Dan za’k van de darde niet gediend wêzen, en van de tweede ook niet,” hernam Gerrit, “’k zit bie ons ien de kark ook in de erste bank, want ik zie zooveul as karkmeister.”

“In de eerste klasse!?” zei de klerk verwonderd.” Maar..... weet je....”

“Dat kan mien niet schêlen! Ik wil ’t er nou van hebben, heur ie!”

“Nou ’t is mij wel,” zei de klerk, en hij stond op, ging naar ’t hok der kaartjes, stempelde er twee en beurde het geld van den rijken boer.

“De spoor, Heere!” riep nu eensklaps de klerk, die met de vijftien minuutjes wat ruim gerekend had.

Gerrit en Gijs—de laatste met den reiszak—stormden, door den klerk gevolgd, naar buiten. De trein, die naderde, scheen den reizigers hoe langer zoo grooter te worden, en, toen hij hen genaderd was, deden vader en zoon onwillekeurig een schrede achterwaarts.

Gerrit en Gijs wisten niet recht wat er met hen voorviel; maar toen zij hun bezinning herkregen—want de wind sneed hun scherp in ’t aangezicht—zagen

zij zich in een wagen geplaatst, die den wind aan alle kanten den vrijen doortocht liet, en waarin behalve zij, slechts twee passagiers gezeten waren.

“Slechte woar veur ’t geld,” bromde Gerrit.

“Nou, kom dan hier zitten.” riep één der medereizigers, die aan de overzijde der boeren achteruitreed: “Hier zit uwe op de eerste bank achteruit.”

Gerrit zag zijn zoon aan, en beiden strompelden door den schokkenden wagen naar de andere zij, en namen die eerste plaatsen in bezit.

“Da’ schêlt ’en boel!” zei Gijs, wiens huid naar ’t vel eener geplukte kip geleek.

“Da’ duut ’t!” zei Meeuwsen: “Neen ien die darde klas doar is ’t urn te krepieren.”

Na eenige minuten sporens verscheen er een conducteur;—vanwaar, begreep Gerrit noch Gijs—en vroeg aan de boeren:

“Heeren waarheen?”

“Nou, H e e r e n ,” zei Gerrit, “dat kan wel minder.”

“Boeren dan,” hernam de conducteur, “waarheen?”

Meeuwsen vond de mins onwellêvend, en zei:

“Ik en mien zeun noar Amsterdam.”

“Kaartjes zien,” hernam de conducteur.

Meeuwsen begon te zuuken, te zuuken.... “’k Het ze toch zoo best geburgen,” zei hij, alle zakken doorzoekende.

“Nou laat maar zitten,” hernam de conducteur,—de man was erg koud en verlangde weer naar ’t warme hoekje in den dichten wagen: “Als je ze straks maar toonen kunt.”

“Best!” zei Gerrit, die den man nou nog al vrindelik vond.

De conducteur verdween weer op dezelfde geheimzinnige wijze, en Gerrit bedacht zich eensklaps: dat ie de koartjes.... ien de tweede harloziekast geburgen had.

Bij ieder station, waar de locomotief haar fluitend signaal liet hooren, ontstelde Gijs, die dacht dat er een kind of ’en ander levend dier (!) overrêje was; maar spoedig gerust gesteld, kwam hij almee tot het besluit dat ’t lang zoo gauw niet goeng as meister gezeid had, went: dat ie ook kloar alles zien kon.

Eindelijk dan had men het laatste tusschenstation achter den rug, de conducteur verscheen weder; verzocht om de kaartjes, en Gerrit, die ze zorgvuldig in zijn hand, door de want bedekt, had bewaard, gaf ze aan hem die ze opeischte.

“Eerste klasse!” zei de conducteur; “Wel man, dan heb je ’t best gehad.”

“Hê?” zei Meeuwsen, die de mins niet begreep.

“Stom volk!” bromde de conducteur, zacht genoeg dat de Meeuwsens ’t niet konden hooren, en hij vertrok met een luid: “Amsterdam Heeren!”

De trein hield nu voor goed stil. Alles stapte af, en ’t was een rumoer, dat Gerrit en zien zeun d’r niks van begrepen en verbiesterd rondkeken.

Menschen, wagens, vigilantes, omnibussen, koetsiers met gevelde zweepen, die riepen: “Hier Mijnheer, Hotel dit, Hotel dat!” alles woelde en krioelde dooreen; en onze reizigers herkregen eerst hunne bezinning, toen ze, als haringen in een omnibus gepakt, knie aan knie, tegenover elkander zaten te—droomen—althans dat meenden zij.

“Mijnheer naar....?” vroeg de omnibus-conducteur[1] in een groene jas met z w a r t zilver afgezet, aan den persoon, die ’t dichtst bij ’t portier was gezeten:

“Den Dam,” was ’t antwoord.

“Botermarkt,” zei een ander.

“Rokin N°. 11,” klonk het hier: “De Munt,” weder daar.

“Mijnheer....?” zei de nieuwsgierige man, Gijs aansprekende.

“Ik?” zei Gijs, vreemd opziende: “noar de karmis; is ’t niet voader?”

Al de passagiers lachten, behalve drie of vier, die op de beurs moesten zijn.

“Ziede gek jong,” grinnikte Gerrit: “Neen kammeroad,” vervolgde hij tot den conducteur: “Noar ’en lozement.”

“Welk Hotel?” was de vraag: “Eerste, tweede, derde, vierde, vijfde klasse; Rondeel, Doelen, Munt, of mot je in de Nes....?”

Of Gerrit aan die derde dacht, waar hij eerst met Gijs had gezeten, in tegenstelling met die eerste klasse zijner verbeelding, waar hij later een plaats heeft gehad; zeker is het dat hij huiverde op ’t denkbeeld van die vijfde klasse, en ’t antwoord was dan ook terstond gereed:

“Erste klas man, erste klas!”

De met menschen gevulde pijpenlade kwam in beweging, en onze boeren, die meister wel is van de r a d b r o a k m a s s i n i e hadden heuren sprêken, meinden: dat zoo’n e u m n i u s ’ e n r a d b r o a k m a s s i n i e op roajen was.

“Vieux Doelen!” riep de livreiknecht van den ondernemer der omnibussen, tegen den nevenman van ’t portier glimlachend knipoogende.

De kast hield stil; en Gerrit en Gijs werden gewenkt om uit te stappen.

Hoe ze door al die knieën heenraakten was haast onbegrijpelijk en tweemaal kwamen de hakken der vetleeren leerzen van Gijs in aanraking met omleerde eksteroogen ’t welk den eigenaars een: “Ho! lompert!” en: “Stommen ezel!” ontlokte.

“Hoeveul is ’t?” vroeg Gerrit.

De conducteur keek eerst rond, en zei toen zacht: “Ieder maar tien stuivertjes mijnheer, omdat Uwees ’t is.”

Meeuwsen betaalde een gulden; en op de vraag: “Of er nog geen kleinigheidje

voor hem kon overschieten?” beantwoordde de goede boer die vraag met den schelm een kwartje in de hand te stoppen, die in ’t vuistje lachende wegreed.

Gerrit en Gijs, met den zak op den rug, beschouwden lang het mooie huis met de vergulde letters, en waagden het eindelijk de stoep op te stappen, maar, tot binnentreden kwam het niet.

“Wat mot je?” was de beleefde vraag van een mooien jongeheer, die met een hagelwit vest en een mooi zwart buisje aan, uit de breede gang op de boeren toetrad.

“L o z i e s ,” antwoordde Gerrit.

“Jij?” zei de jongeheer, die van naderbij bekeken ouder scheen dan ’t buisje had doen vermoeden.

“Ikke en mien zeun Gijs,” hernam Gerrit.

“Jij?” herhaalde de jonge heer.

“Is dat dan zoo onbegriepelik?” sprak Gerrit weder: “Is ’t hier dan geen l o z e m e n t ? Kan ’t of kan ’t niet?”

De jongeheer liep weg; sprak met een anderen jongeheer, dia hem in de gang tegenkwam; spoedig kwamen er nog twee andere jongeheeren bij, één met een servet over den arm; ze begonnen met hun vieren te lachen, totdat Gerrit dat gegoechel begos te vervêlen, en hij, op de jongeheeren toetredende, vrij heftig zei: “Nou, hoe zal ’t? Zal’t of zal’t niet?”

De jonge heeren bleven goechelen, maar eensklaps stoven ze uit-een, want een deftig heer trad de vestibule in, en vernam op de vraag: “Wat is hier te doen?” van Gerrit: Dat ie kort en goed l o z i e s wou hebben; dat ie niet wist wat of de jonkers mosten; dat ie met zien zeun kwam karmis houwen; dat ie niet van meines was om deur die jonkers v e r d i n g s i e r d te worden, en dat ie nog éns vroeg of ’t kos of niet.

De deftige heer monsterde Gerrit en Gijs, welke laatste nog steeds met den zak voor de deur was blijven staan; maar het open gelaat, en misschien het w o h l g e n ä h r t e lichaam van den boer beschouwende, kwam hij toch tot het

resultaat dat het wel goede klanten konden zijn. Even legde hij den wijsvinger tegen den neus, en riep toen een der jongeheeren toe: “Nº. 71 en 72, Karel —*allons!*”

Karel kwam.—Gerrit wenkte Gijs binnen te komen.—Gijs kwam.

“Neem de bagage van mijnheer,” zei de chef van ’t Hotel tot Karel, op den reiszak wijzende, die Gijs over den schouder hing.

“Och, neen, dank oe,” zei Gijs, toen de jongeheer Karel hem wilde ontlasten.—Karel echter liet niet af,—de chef was er bij, en hoewel Gijs beweerde: dat ’t veuls te vrindelik was, pakte Karel den zak en wipte als een springend konijn, de breede trappen op.

“Volg maar heeren,” zei de Hotelhouder: o de *garçon* zal u den weg wijzen.”

Gerrit, die zich in vredesnaam den titel van *heer* maar liet welgevallen, volgde den wippenden *garçon* en Gijs volgde zien voader.

“Woar geet dat heer?” riep de dikke boer, dien ’t trappenklimmen een ongewone zaak was.

“Naar Nº. 71 en 72,” riep de garçon.

“Joa, al was ’t honderd of duuzend!” zei Gerrit, diep ademhalende: “da’s mien geliek: moar denk ie da’k noar den toren mot?”

“Wij zijn er dadelijk,” hernam Karel steeds voortwippende.

“Veuruut dan moar!” zei Gerrit, moed vattende, en ’t ging weer trap op, trap op, zonder einde.” Zin we d’r dan nog niet?” zuchtte Meeuwsen, toen Gijs de 45ste trap had geteld en men op een portaal was gekomen.

“Rechts-om!” riep Karel, en wipte alweer hooger.

“Neen, nou geef ik er den weerlich af!” riep Gerrit, zich aan de leuning vastklemmende: “Doar zou ’en mins gek van worden; ’k goai nie wiejer.”[2]

“Nog een paar,” overreedde Karel.

In ’t einde—Gijs had 63 geteld—bereikte men dan hijgende en zwoegende de bedoelde Nos. 71 en 72.

“I c i ,” zei Karel, beide deuren schier gelijktijdig openwerpende.

“I e s i e of geen i e s i e ,” bromde de boer: “ik zeg dan moar, dat ’t veur geen fasuunlik mins te doen is.”

“Dit is uwe kamer,” hernam Karel, op N°. 72 wijzende, daar Gijs zijn vader in 71 wilde volgen.

“Ikke?” merkte Gijs aan.

“S ’ i l v o u s p l a i t,” zei de garçon; en den reiszak in N°. 71 werpende, verliet hij de kamer; plaatste zich op den overloop tusschen de beide vertrekken in, en beurtelings vader en zoon aanziende, vroeg hij rad: “Nog iets van uwe orders? Zullen de heeren ook aan de t a b l e - d ’ h ô t e dineeren, om half vijf?”

Gijs begreep er geen stom woord van; en Gerrit ook het fijne, van de zaak niet vattende, zei kortaf: “Neen!” doodsbenauwd dat ie dan misschien nog hooger zou motte klimmen.

Karel had genoeg van ’t hooge gezelschap, vroeg of zeide niets meer, wierp de beide deuren dicht, gleed langs de leuning der trap naar beneden en liet vader en zoon, ieder op eene kamer aan hunne gedachten over.

De goed gemeubileerde vertrekjes waren slechts door een houten beschot van elkander gescheiden, maar de ramen der beide kamers gaven hetzelfde verrukkelijke uitzicht, te weten: op een rood pannendak, waaruit zich een lange zwarte schoorsteen verhief.

Gijs keek rond als een kat in een vreemd pakhuis, en vond Amsterdam toch zoo heel mooi niet.

“Jong! woar zit ie?” riep Gerrit. “Wat zuwwe nou doen? Kom toch is hier!”

“Mag dat, voader!!!!!?” schreeuwde Gijs, zóó hard, dat ze ’t op straat best hooren konden.

“Zeker!” riep Gerrit.

Gijs liep op de teenen naar de deur, en sprong, alsof de dood hem op de hielen zat, van N°. 72 in N°. 71.

“Zie jong,” zei Gerrit, toen Gijs behouden binnen was; “doar zitten we nou, en ’k het ’en honger da’k schêl zie.”

“Ik ook,” betuigde Gijs.

“Dan mo’j moar is roepen,” hernam de vader, “dan kuwwe wat kommendieren.”

Gijs pruttelde wel iets van: “Zoo vremd,” en: “as voader ’t moar dee,” doch als een gehoorzame zoon liep hij naar de trap, en riep—haast op de wijze als waarmee hij de kalveren t’huus, bij den bak riep: “Huup! huup! huup!”

Er kwam niemand.—Eindelijk ging er een deur open, en een oud heer trad er uit en Gijs voorbij.

“Och!” zei Gijs, zijn schroomvalligheid door den honger en ’s vaders bevel afleggende, “zou j’is zoo goed willen zin, um wat êten veur ons te bestellen?”

“Trek aan de schel ezel!” was het lief bescheid.

De ezel droop af, en na eenig zoeken zag vader Meeuwsen in N°. 71 een koord hangen, waaraan hij trok, en—’t klingelde! Een minuut later stond Karel weder voor hen.

“Ge most ons is wat êten brengen,” zei de boer, die nu begreep dat die jongeheer tevens knecht was.

“Een déjeuner à la fourchette?” vroeg Karel.

“Die dinger ken ik niet,” antwoordde Gerrit. “Desernees en vorzettes he’k nooit gegêten. Schaft moar wat junske, dawwe wat in ’t lief kriegen.”

Floep! was de deur weer dicht, en vijf minuten later stond er op N°. 71 ’en vremdigheid, woar Gerrit en Gijs geen begrip van hadden; echter ze begonnen te pruuven en te smekken, en hoewel ze de dinger hoast niet deur de kêl kosten

kriegen,—zoo zuut en roar was de boel deur mekoar geflanst,—ze kregen ’t lief toch vol.

“’k Het ’r genog van,” zei Gerrit eindelijk.

“Ik ook,” verzekerde Gijs, en ze stonden op om—noar de karmis te goan.

Wij zullen niet breedvoerig verhalen hoe Gerrit en Gijs de trappen weer af klommen, ’t Hotel uitstapten en zeiden dat ze ’s oavends weeruum kwiemen; hoe ze door bedelaars, schoenpoetsers en loterij-joden werden bestormd, die de goedhartige boer schier allen tevreden stelde; hoe ze van den eenen hoek der stad naar den anderen werden gewezen om de kramen te bereiken, en, toen ze daar eindelijk aankwamen, er net kroamen vonden as bij heur op ’t darp, hoewel er veul meer en ook mooiere woaren. We zullen niet verhalen, hoeveel Gerrit voor den monsterkoek betaalde, dien hij veur zien Griet wou meebrengen, en waar met suukere letters:—Voor Uwé kermis—op geschreven stond; hoe Gijs werd bedrogen, met ’en kupke en schuttelje, dat ie veur Mijntje mee wou nemen; hoe zij verder moppen, amandelen en wat al niet meer kochten, tot dat de zakken stijf uitstonden en de kermisgasten haast onder hun last bezweken; wij gaan dit alles vluchtig voorbij, en vinden hen ’s avonds, vader en zoon, op de Botermarkt in een gewoel en gejoel voor de spellen weder.

“Jong!—jong!—jong!” dat waren de uitroepen, die vader en zoon Meeuwsen, als om strijd, deden hooren, toen de komieke Pias van Krassée naar het nokje van de tent klom, en daar allergeestigst! een kleermaker ging nabootsen. “Jong!—jong!—jong! he’k nou....!” waren de uitvallen, toen Blanus met zijn troep Russische, Italiaansche, Spaansche en Turksche paardenhelden en heldinnen naar buiten kwam, en drievierde buiten vertoonde van ’t geen er binnen gebeuren zou.

“Luuster! luuster!” riep Gijs, terwijl hij tevens schier omver werd gestooten door een troepje voorbijdringende kermisgasten. “Luuster!”

En Gerrit luusterde.

“Nooit ergens of nievers gezien!” riep een schorre mannenstem, met een stokje naar de Blanussen wijzende. “Deuze heer is de sterkste rijer die je ooit zult

gevonde hebbe.” Gijs keek zijn oogen uit.—“Hij heef de eer gehad om voor de keizer der Russe te m a n n e v r e e r e . Deuze jongejufvrouw, is ook nooit of nimmer overtroffe, en dut jongetje,—op zij schobbejak!—dut jongetje, twee jaren oud, doet toere en maneuvers daar en mens verstomp van zei staan. Kom maar binne, Meheere en Dames; d’r is al ’en gedisteleerd gezelschap binne. De prijze der plaatse zijn: eerste rang 50 cente, tweede rang 25 cente en dan zijn ’r ook nog goeje zit-plaatse voor één dubbeltje of 10 cente. Naar binne! naar binne! Allô! allô! allô! de muziek geeft de laatste waarschouwing en we gaan oogenblikkelijk beginne.”

Snijdend en oorverdoovend viel nu het vóór de tent geplaatste orkest in, en Gerrit riep: “Dát mowwe zien!”

“Plaas voor de Heere!” schreeuwde de man met het stokje; en de Meeuwsens, vader en zoon, betraden het geheimzinnige en schitterende voorportaal van ’t Cirque Olympique van den Heer Blanus.

“’k Wil dan alêvel ’t spul ook is zien,” zei Gerrit tot een juffrouw, die achter een vierkant gaatje zat, woar Gijs niet van begreep hoe ze d’r deur was gekommen.

“Welche rang?” vroeg de juffrouw.

“Wa’s ook weer ’t beste?” vraagde Gerrit.

“Wel die erste ies de hoogste,” antwoordde de juffrouw.

“Dan za’k ’r niet van gediend wêzen,” hervatte Gerrit, “denk ie da’k ’t trappen klimmen nog niet zat bin?”

“Trapfen kliemen?” zei de mamsel; “dat hoeft niegt, ’t is laag pij den groend.”

In ’t eind betaalde Gerrit twee gulden, bekwam twee kaartjes, en wilde ze maar volstrekt niet afgeven toen hij er naar gevraagd werd.—Ze zullen mien niet kriegen veur dat ’t spul uut is, zoo dacht hij.

Een man met vreeselijke snorren, die de kaartjes had gevraagd, beduidde onzen boer dat zulks behoorde.

“Nou, der dan!” zei Gerrit, en weldra zaten ze op de eerste bank, eerste rang,

vader en zoon, in afwachting van de dingen die nu gebeuren zouden.

’t Duurde nog wel een half uur, eer het g e d i s t e l e e r d gezelschap voldoende was, om het de vreemde kunsten te vertoonen. Nog wel driemaal was de troep rijders en rijderessen, die in ’t kleine cirque vertoefde, naar buiten getrokken om de ambitie der kermishouders op te wekken.—Eindelijk begon het spul.—Gerrit en Gijs zaten stom.

Een bruine knol, kortstaart,—voormalig volbloed—galoppeerde met stijve pooten, op de maat der muziek, ’t cirque rond. Een man stond er boven op. Hij sprong en danste: as ’en gek, dacht Gerrit. Maar spoedig knepen onze boeren de oogen dicht, want telkens als de bonk hen voorbij kwam, kregen ze ’en karvracht zand of zoagmêl in de oogen, dat ze hoast niet zien kosten.—Nu kwam er ’en witte knol met ’en stempel op de bil, die aweer net zoo goeng drêjen. ’En Juffer sprong er op, die erst goeng zitten. Toen begost ze ook al te springen en te dansen en te drêjen; maar Gijs was zoo beduusd, dat ie d’r hoast niet noar kieken durst, went—ze had geen ens kousen oan de been’ en ze s c h r e n i e r d e zich moar niks.

“Ik wol dat ’t uut was,” fluisterde Gerrit, die de oogen vol had.

“Ikke ook,” zuchtte Gijs.

“Meseu Blanus!” riep een man, die met een lange zweep in ’t midden van ’t cirque had loopen klappen.

Meseu Blanus verscheen.

Zie, doar hadden de boeren nou nog schik af; hie was krek as ’en boer gewammist en gebokst; doar begost ie nou ook alweer te riejen en te drêjen, en de boeren wreven zich, zooveul ze kosten, ’t zoagmêl uut de oogen.—Zie, doar smeet ie ’t wammis en de boks uut, en, doar stond ie nou krek als skaldoat.

De man met de zweip gaf den heer Blanus ’en geweer, en nou begost ie te eksersieren, krek as ’t heurde.

“Hie loaid ’m,” fluisterde Gijs angstig.

“Kwoasie,” zei Gerrit.

“Neen moar,” hernam Gijs doodsbenauwd, “hie mikt op mien, voader!” En pas was het woord er uit—of ie gaf ’en schrauw!!! went hie meinde dat den Blanus hum wou doodschieten.

“Stil toch jong!” zei de vader, “’t Is niks;” maar, toen Gerrit nu zag dat den Blanus ’t geweer en ’t sdaldoatenpak uutsmeet, en in zien bloote lief, met ’en vlag en ’en trompet veur den mond[3] bleef vorthoksen, toen schoot ook hum ’t gemoed over de zêjeloosheid vol; en Gijs bij den arm pakkende, riep hij luid: “Da’s te arg, da’s te arg! kom jong!—vort—vort!”

Toen onze kermisgasten buiten de tent, en weer in ’t gejoel waren, zei Gerrit: dat ie d’r zat en genog van had; en Gijs zei: dat ’t smêrig was.

“Wat nou?” vroeg Gerrit besluiteloos.

“Hosse! hosse! hosse!” klonk het eensklaps uit wel vijftig monden van mannen en vrouwen, die dolzinnig hand in hand voortholden.

“Hosse! hosse! hosse!” klonk het zonder ophouden, en Gijs, die niet wist woar de weind[4] heer kwam, zag zich eensklaps, met zien voader, in den levenden kring gesloten, die wild om hen heentierde.

“Hosse! hosse! hosse!” klonk het steeds, en n o l e n s v o l e n s, zagen zich de beide boeren in de handenketen geschakeld, die hen meesleurde.

“Dat verdrêj ’k!” riep Gerrit, en zijn Betuwsche klavieren loswringende, smeet hij zijn nevenlui van zich af, die achteruitvlogen, zich echter spoedig herstelden, en met Gijs voorthosten.

“Loat de jong los; loat ’m los zeg ik oe!” schreeuwde Gerrit die den gillenden zoon zag voorttrekken.

In weinige oogenblikken had hij Gijs bereikt, en zich nogmaals van zijn Betuwsche kracht bedienende, rukte hij den jong uit de schakel, en zich beschermend voor den duizelenden zoon plaatsende, riep hij bevende van woede: “Kom nou moar uut a’j durft!”

Maar de hossenden schenen geen lust te gevoelen om met die gespierde vuisten kennis te maken, want: “Hosse, hosse, hosse!” klonk het, en de wilde troep trok verder.

“Honde en ape, Heere!” riep een man, Gijs een gedrukt briefje in de hand stoppende: “Levendige gedresseerde honde en ape. Kom binne; 25 cente maar. Binne, binne, daar is noch plaas!”

“’t Zin hier allemoal honde en oapen!” bromde Gerrit, terwijl hij Gijs met zich voorttrok.

“’t Geheim van Parijs,” riep een ander persoon: “Wat nieuws, hier mot je zijn!”

“’k Wil d’r niks van heuren,” zei Gerrit alweer: “Kom jong.”

“Hier, Meheere, de sphiegchel des gheheims, waar het meissie haren minnaar en de jonkman zijn meissie zien kan, voor een duppeltje maar! Groote Amerikaanse sphiegchel des gheheims!”

“Loat me met vrêje!” zei Gerrit,—en Gijs, die zien Mijntje toch wel is efkes had willen zien,—werd door den ontstemden vader voortgetrokken.

Hoe ze er verzeild kwamen wisten de boeren niet, maar vreemd keken ze op, toen ze zich in ’t midden van twee riejen huuzen bevonden, die allemoal blonken en schitterden, en waarveur dikke en dunne vrouwen zoaten en stonden te bakken en te sissen dat ’t zoo’n oard had.

“Vrij kamertje Heere?” zei een juffrouw, met een golden muts op ’t heufd, tot Gijs, terwijl ze hem bij den arm trok.

“Kom!” zei Gijs, zich losrukkende.

“Lekkere wafeltjies?” hernam de juffrouw met de muts, niet ontmoedigd, terwijl ze zich in den weg der boeren plaatste.

“Hier! poffertjies, versch uit de pan!” riep een dikke dame, zich van Gerrit meester makende.

De dames, die de boeren zagen wankelen, verdubbelden hare welsprekendheid,

en weldra stapten Gerrit en Gijs, rechts de wafelkraam binnen.

Onze vrienden hadden sinds de d e s e r n e e s e n v o r z e t t e s niets genuttigd, —de moppen en amandelen uitgezonderd—en beiden waren zeer hongerig.

“Dan moar gauw wat!” zei Gerrit, het vrije roefje instappende, waar reeds drie slungels met hunne dames gezeten waren: “Gauw wat, heur ie!”

Twaalf wafeltjies en twee glaassies pons hé?” zei de mooie juffrouw en zonder antwoord af te wachten verdween ze.

Wat ’en gezicht Gijs zette, toen het bord met de wafels en de punch op tafel stond, en de mooie juffer noast ’m kwam zitten, en ’m onder de gladde kin streek —is haast niet te zeggen.

“Nou wat wou ie?” vatte Gerrit het woord voor Gijs op: “Denk ie dawwe die dinger niet allinnig op kunnen?”

“Wees maar zoo boos niet,” zei de juffer.

“Boos of niet boos,” hernam Gerrit, die nooit zoo slecht was gemutst geweest als op die Amsterdamsche kermis: “Wat wil ie met dat kinstrieken dan, hê? ’k Hol niet van die h o r l e p i e p e r i e . Mien zeun het zien Mijn. Goa weg, of ik goai.”

Toen de juffer zag dat ’t gemeend was, stond ze op, lachte, en ging heen.

De slungels met hunne meiden begonnen ook te grinneken, maar toen Gerrit ze eens met zijn Betuwsche oogen aanzag—keken ze sikkeneurig veur zich.

Alêvel, Gijs vond dat die woafels lekker woaren. Gerrit oordeelde dat ’t ook al slempsloarie was: zuut, moar geen stand in ’t lief. M i k was ’en heeleboel béter; moar, hie had honger, en at.

Toen ’t op betoalen kwam, kneep ie de oogen dicht, en zei z’n krachtigste vloek: “Za’k verzinke!”—Brommend verliet hij de kraam. Gijs volgde met glimmenden mond, en zei: “Voader ’k heb sloap.”

Door welke straten en stegen zij hebben gedwaald, langs welke grachten zij hebben geloopen, en hoeveel menschen zij naar ’t l o z e m e n t van de erste klas

hebben gevraagd, dat niemand hun wist aan te wijzen, hoeveel brooddronkenheid en andere dronkenschap zij hebben gezien, en wat al zedeloosheid die stad van de erste klas hun onwillekeurig te aanschouwen gaf,—van dat alles vernamen wij niets, alleen maar weten wij, dat Gerrit, ’en rêkel ’en fleer um de kop gaf, umdat ie ’en onneuzel dernje dat allinnig noar huus goeng, temtierde; en, dat ze dan eindelijk en ten langen letste oan ’en man met ’en grooten roatel hadden gevroagd: of h i e dan niet wist woar dat l o z e m e n t van de erste klas was woar ze van mergen woaren gewêst? Hoe die man “neen” had gezeid, en den noam van dat l o z e m e n t had gevroagd; en dat Gijs toen had gemeind, dat ’t Verdoel of zoo wat was; en hoe de man hen toen twee straten verder een Hotel had aangewezen, dat voader en zoon hadden aangegaapt, en daarna hadden uitgeroepen: “Dat is ’t, dat is ’t!”

Het vlugge springkonijn, de jongeheer Karel, was al spoedig weder present. In een oogenblik had hij een blakerkaars aangestoken; wipte de trappen op, en verzocht de doodmoede boeren—die dat straatsteenen loopen niet gewend waren—hem s ’ i l v o u s p l a i t te volgen.

Gerrit en Gijs volgden—ja!—en ze kwamen b-o-v-e-n—ja! moar ’t was krek of d’r wel duuzend hoamers in die been’ oan ’t kloppen woaren.

“Verkiezen de heeren nog te s o u p e e r e n ?” vraagde Karel, die op de beide N^os.^ twee bougies had aangestoken.

“Nou soep eten!” zei Gerrit: “loop! ’k heb den buuk pas vol woafels.”

“Laarzen buiten zetten; hoe laat wekken?” hernam Karel.

“’k Goai mergen met de vroegste spoor weg,” antwoordde Gerrit.

“Dus een vigilante?” zei Karel weer.

“Loop noar den.... houtmiet!” riep Gerrit: “met al ou vremd gesnor.”

“Goeden nacht Heeren,” zei Karel. De deuren gingen dicht, en de heeren—zaten alleen.

Nu begon er een discours tusschen de beide boeren, zoo grommend, echt boersch, en tevens zoo zacht, alsof ze vreesden moeder de vrouw te zullen

wakker maken; en eenige minuten later vertrok Gijs, met ’en nije blauwe pluummuts, na een: “G’en nacht voader,” naar N°. 72.

Gerrit had op N°. 71 die waskeersen moar uutgebloazen: “da’s moar baldoajigheid,” had hij gezegd; en Gijs, op N°. 72 gekomen, volgde ’s vaders voorbeeld.

Spoedig nu waren de kermisgasten bij ’t schijnsel der maan ontkleed. Gijs zette de pluimmuts op en stapte in ’t zachte bed.—Wa’n ding was dat! zoo wêk as pap! Noe! ’t zou misschien nog wel gevleid hebben, moar,—zoo allinnig, in zoo’n hoog huus; en voader op ’en andere koamer!

Gijs lei te luusteren.—Ieder oogenblik heurde ie wat..... dan loopen.... dan stommelen, en.... sprêken ook. Eindelijk wier ’t hum te benauwd, en overeind gaande zitten, keek hij angstig naar de deur. Hie meinde duudelik dat...... ie wat heurde..... bij de deur. ... ’t Was.... of..... ie..... de kruk..... al zag..... umdrêjen. ’t Gezicht wier al benauwder en benauwder.—’t Zweit brak ’m oan alle kanten de lêjen uut; moar hie zag ’t toch..... duudelik; en—toen de deur nu werkelijk geopend werd, gaf ie ’en schrauw.....moar, kwiem l a n g z o a m e r h a n d weer bij oajem, went hie zag:..... dat ’et voader was.

“Op dat ding kan ’k ’t niet rooijen,” zei Gerrit bij ’t binnentreden, en met het d i n g zijn bed bedoelende, dat den boer veel te zacht was: “Neen Gijs, ’k kom hier nog liever op de planken liggen.”

“Da duu ’k ook,” zei Gijs; en van het bed stappende, goeng ie noast zien voader op den vloer liggen, ieder met ’en pijekker ineen gerold onder ’t heufd.

Goeden nacht; droomt genoeglijk!

Of dat droomen wel genoeglijk was, betwijfelen wij, want het was een rarekiek van erste klasses en rangen; van bloote been’ en woafelen; van geweren en peerden; van e u m n i u s s e n en torenklimmen, daar geen eind aan kwam; maar, zeker is het, dat de Meeuwsens, vader en zoon, bij ’t ontwaken net keken of ze betooverd waren, en lang moesten bezinnen eer ze wisten, woar of ze toch ievers in de wereld zoaten.

En—hoe kwamen de kermisgasten thuis? Gerrit bij zien Griet en Gijs bij zien Mijn?

Best. Naar ’t lichaam slecht, maar *best* naar de ziel. Ware het met alle kermisgasten zoo!

De rekening, die Karel den boer vóór zijn vertrek overhandigde, was voor hem onleesbaar; ook voor Gijs. Misschien was er niemand dan de chef van ’t Hotel en de eerste *garçon* of *Oberkellner* in staat die te ontcijferen; alleen was de somma goed leesbaar: Zegge ƒ16,80—nauwkeurig berekend. Gerrit dacht—maar zei niets, en—betaalde, hoorde vreemd op dat ie nog ’en fooi most geven, maar gaf die, en—verliet met de erste eumnius de Verdoel, en met de erste spoorweg de stad van Amsterdam.

“Dat he’k gehad,” zei Gerrit, toen ie goed en wel weer bij zien Griet in de keuken zat: “Da’s éns, moar nie weer; ’k het alles van die erste klas gehad!”

En ’t was waarheid, want in de terugreis was hij in de diligence van den trein terechtgekomen, maar had zich daar nog veul ongemakkelijker bevonden dan in de gewaande van de heenreis: “Neen,” riep hij luid: “da’s éns, moar ’t letst! Al dat erste is ’en slobberige, noare boel, woar ’en fasuunlik mins af iest.”

En Gijs—Gijs was zoo blied, as ’en vuile ien de weerd dat ie weer thuus was; en, toen ie van de juffer met de bloote been’ en de juffer met de golden muts oan Mijn vertelde, toen kreeg ze ’en kleur as vuur, en zei: dat ’t ’en schand was; moar ’t kupke en schuttelje, die boven alle verwachting heel woare overgekommen, vond ze arg mooi. En, toen Gerrit op ’en goejen oavend volk bij zich op de slacht had, en d’r ook al van den monsterkoek was gepruufd, en bij die occoasie zien weervoaren vertelde, toen zei zwoager Kresel: dat ’t ien de hugt niet te veinden was; en baas Janssen: dat ’t met de zêjen achteruutgoeng; en de oude Teunisboer besloot: “Wat duu’j ook met de klompen op ’t ies!”

---

[1] Men gelieve te bedenken, dat deze Amsterdamsche reis omstreeks ’t jaar 50 moet hebben plaats gehad.

[2] Verder.

[3] De faam van den krijgsheld.

[4] Wind.

Deine-Meu.

’t Was een bitter koude Decemberdag, toen op den landweg tusschen E. en D. een rijtuig met twee kloeke paarden bespannen, over de hard bevrozene sneeuw rolde.

Wie de man was die in dat rijtuig zat, vernamen wij niet, maar wel had Deine-Meu, die de hoeve H e t U i v e r s n e s t bewoonde—’t welk juist aan den weg lag—gezien, dat de mins in ’t rietuug zien koetsier had oangetikt, waarop deze met de zweip had achterum gesloagen, zoodat ’en jungske van vief of zes joar, dat achterop stong en met zien verkleumde henjes ’en iesder of’en ding had vastgehouwen, van de tree af, en veur dood op den weg was neergevallen.

Dat had Deine-Meu gezien, en Deine-Meu was ’en mins dat meer gevuul in ’t lief had dan de meisten van ’t darp wiesten.

Deine-Meu zei niet veul, en Deine-Meu lachte sinds jaren niet meer.

Deine-Meu had, in d’r tied, mennig en een met de kous op den kop noar huus loate goan, en as ze nou van trouwen of trouwerij heurde, dan keek ze grommig. Da’s woar.

Moar—zei ze niet veul, Deine-Meu docht: “beter gezwêgen dan gekheid geproat.”

Lachte ze sinds joaren niet meer, ze had ook alles weg zien goan wat ’r lief was gewêst: voader en moeder en bruurs en zusters, en alleen ’en vierjoarig dernje dat ze noa zich nam, ’en bruurs kiend, was overgebleven.

As alles in ’t schip geet wa’j lief hebt en a’j dan moerzoalig allinnig op wal blieft dan ku’j ’t lachen wel loaten. Wat blief!

Keek ze grommig, as ze van trouwen heurde.... Deine-Meu had ook zoo hier en doar is gekeken, en gezien: “Dat de mansluu, as de erste gloed ’r af was, dukkels bullebakken woaren, en de vrouwluu, as de melk afgereumd was, zoo schraal koste wêzen.”

Nou!—Moar had Deine-Meu, Hannes, en Teunes, en Êvert dan indertied ook met de kous op den kop noar huus late goan, ze had Miechel niet vergêten, die, toen zij achttien en hij negentien joar was, met dien fransoos Napoleon noar Rusland was getrokken, moar nooit was weerum gekommen. Ze had ’m niet vergêten, umdat hij de eenige was gewêst, die ’r gevroagd had toen ze nog moar ’en afhankelikke dern was, en de anderen woaren gekommen toen ze boas van ’t spul was; moar, minder naar Deine-Meu dan wel noar ’t Uiversnest hadde gekeken. Da’s ook woar!

Ja, Deine-Meu had meer gevoel dan de meesten van het dorp meenden.

Den schamel gekleeden jongen, door den koetsier van het rijtuig zoo onzacht getroffen, had zij zien vallen, en terstond naar buiten getreden, naderde zij het knaapje en vraagde hem, wie hij was en waar hij thuis behoorde.

De jongen gaf geen antwoord, maar schreeuwde van pijn en koude uit al zijn macht.

“Geurt!” riep de eigenares van ’t Uiversnest haar bouwkneeht toe: “breng gij die stakkert is êfkes noar binnen, de jong het ’t biester te kwoad.”

De jong had het wel te kwaad, want een geruimen tijd verliep er eer hij door warmte, een weldadige rust, benevens eenige versterking, in staat was, om op de vragen van zijn gastvrouw te antwoorden.

“Woar kom ie van doan jungske?” vraagde Deine-Meu.

“Van huus,” antwoordde het kind.

“Van huus? Woar is oe huus, menneke?”

“Bij voader.”

“Hoe heit oe voader, kerlje?”

“Teunis heit ie; moar hie kiekt altied zoo vuul, krek as Tax.”

“Wie is Tax?”

“Tax? Wel Tax van noast ons, die ielkeen in de been’ biet.”

“Moar oe voader zal toch niet bieten, jungske?”

“Neen, bieten dat duut ie ook niet, moar sloan kan ie, dát kan ie! Ielken oavond krie’k woames, en as voader,—zoo as Bart van noast ons zeit—bezopen is, dan sleet ie nog harder, en as ’k dan mot greinen, of ’en hout griep en weerum sloai, dan wordt voader nog vuulder als vuul; en nou....”

“En nou....?” herhaalde Deine-Meu.

“Joa, nou van merrege was ik uut gewêst um, zoo as ze ’t nuumen, kloare te hoalen, moar, brocht de lêge flesch t’huus umdat ze niet langer poften. Voader wier zoo vuul, dat ie me met’t heufd tegen de deur kwakte; en toen ’k begost te greinen, toen zei ie: “Smerlap, zu’j den mond houwen!” en toen ’k nog harder schrauwde, pakte voader mien in ’t wammes en smeet mien de deur uut.”

“He’k z’n lêven!” riep Deine-Meu. “En toen kerlje?”

“Toen greinde ’k nog veul harder, en liep wa’k loopen kos, umda’k iel’k’reis docht, da’k voader heurde. In ’t lest kwiem ’t gevoar[1] achter mien oan; ’t goeng langs mien heer, en, toen zie ’k ’r achter opgekropen, en ’k docht da’k dood was gegoan; moar nou.... nou kan ie me toch niet kriegen.... is ’t wel....?”

“Oe voader?” zei Deine-Meu vragende; en op een knikken van het knaapje schudde zij het hoofd en zuchtte: “Teunis! Teunis!”

Terwijl Deine-Meu den volgenden morgen wel toegestopt op haar karretje gezeten, naar het naburig D. reed, ten einde Teunis te spreken, liet zij den kleinen Paul op het U i v e r s n e s t achter, en Anneke, de vierjarige meu zegster van Deine, stond met het vingertje in den mond toen de vrouw wegreed en het jongske, haar nawijzende vraagde, of zij—Deine—ook sloan kos?

Anneke durfde geen woord te spreken; zij begreep ook het rechte van die vraag met. Sloan dee de klok, altied as ’t t i e d was van sloan; moar Deine, neen, dat had ze nooit gedoan.

Deine had van de klok geleerd, dat slaan o p t ij d nuttig is, maar vóór den tijd verwarring brengt.

’t Was bij Anneke nog geen tied gewêst.

Een dotje was ze, dat kleine blonde aanvallige ding.

Drie en een halfjaar slechts mocht ze de ouderzorg genieten. Hare ouders waren bij den goeden God, zooals Deine-Meu zeide, in den hemel, en ofschoon Anneke nog niet recht begreep, hoe ze doar boven gekomme woaren, umdat ’r toch geen gat in de lucht was, zoo geloofde ze wel wat men haar zeide, maar bleef nog altijd in ’t onzekere, hoe ’t dan meugelik was dat Deine-Meu, zoo dukkels as ze noar de kark goengen, op ’t karkhof wees en zei: “D o a r liggen ze.”

’t Was ’en dotje dat blonde dingske; keuvelen kon ze—wanneer ze althans met hare moei alleen was—dat ’t zoo’n aard had, en de pop, die haar op de laatste kermis gekocht was, werd zóó trouw en moederlijk door het meisje verpleegd, dat menige moeder van ’t dorp er een les aan had kunnen nemen.

Anneke ging school ook, en ofschoon ze in ’t eerste wel geflikflooid had um moar thuus te blieven, ze had ’r nou al meer schik in, veural nou ze in ’t S p a - a al ’en heel eind wied was.

Wat Anneke hinderde, bestond in dat a l l i n n i g noar huus goan. Van ’t school tot aan Reinderts was ’t niks, went dan goeng ze met Gijs en Mieneke mee; moar verder.... En Geurt de bouwknecht, zuumde zoo dukkels um ’r tegen te goan. Bang was ze wel niet, moar, ’t vonder bij den appelen-bongerd was zoo smal, en de leuning was zóó hoog, dat ze er hoast niet bij kos kommen.

Paul, die te vergeefs op de vraag: of die doar wegree ook sloan kos, een antwoord wachtte, streek zich over den zwarten krullebol, en wilde eindelijk weer iets zeggen, toen ’t meisje, zeker aan ’t schoolgaan denkende, blijkbaar verlegen en met neergeslagen oogjes vroeg:

“Blief ie bij Deine-Meu, en goa’j dan ook school?”

’t Was altijd een dreigement voor Paul geweest: “A’j niet wilt, dan zu’j noar school toe.” ’t Sprak dus van zelf, dat Paul geen hoog denkbeeld koesterde van de genoegens, die er gesmaakt werden, en de woorden: “’k Wou nog liever!” bewezen, hoe weinig zijn jong hart naar die plaats der vorming verlangde.

“’k Ken al tot lui-ui, foei-oei,” hernam het dotje met zekere zelfvoldoening, terwijl ze met het hoofdje knikte: “heur moar... spa a, slee ee, drie ie, ho o....”

“Dat ken ikke niet,” zei Paul, en hij zag Anneke aan, alsof ze een h o k u s p o k u s vertoond had.

“En as ’k wat grooter bin, dan krieg ’k ’en pen ook, en ’en lei en ’en griffel, moar as Geurt dan niet kumt, dan durf ’k iensgeheel niet over ’t vonder.”

“’t Vonder...?” herhaalde Paul: “Mo’j over ’t vonder?”

“’k Zou alles loate vallen,” hernam de kleine: “as ’r geen mins was die me vast hiew, en veural as ’t zoo glad is as nou.”

“Moar dan zal i k oe wel vasthouwen,” hernam Paul snel: “’k Bin ’r niks bang veur, en ’k geleuf zelfs da’k oe best droagen kan.”

“Neen, neen, neen!” riep de kleine angstig, terwijl Paul, haar om het teedere lijfje vattende, haar werkelijk van den grond lichtte, en al zijne krachten inspande om het meisje een eindwegs over de deel te dragen: “Neen, neen,” riep ze alweer; maar weldra ging de vrees over, en toen Paul haar eindelijk op den grond zette, vraagde zij: of hij ook, zooas Geurt, haar op den rug kos droagen? En, toen Anneke spoedig daarna op den rug van den zesjarigen Paul zat, toen had ze een pret van belang, en vooral wanneer Paul—asof ’t peerd wat schichtig wier—ging trappelen en steigeren, heere minsen dan kon ze ’t niet houwen van lachen.

’t Jongske, eindelijk vermoeid van de diensten, die hij als rijpaard bewees, viel behoedzaam met zijn berijdster in een hoop hooi neer.

“Zie zoo,” zei Paul; en Anneke lachte nog eens, en riep in verrukking; “Zóó op ’t peerd, wi’k wel altied noar school en weerum!”

De eigenares van ’t Uiversnest reed naar D.—Daar aangekomen liet ze haar kerreke, door Willem den errebeier bestuurd, op den grooten weg wachten, en sloeg te voet een zijweg in, die naar de hut van Teunis Dissel voerde.

Zij klopte aan.... Geen antwoord. De deur openende, trad zij het kleine vertrek binnen, en zag tot haar verbazing dat Dissel op een stoel zat te slapen, terwijl een zwaar geronk haar duidelijk deed verstaan, dat die slaap geen gewone slaap was.

“Nog véur den middag!” dacht Deine: “Is Teunis dan geen errebeijer op ’t huus van C. meer? Zou ’t woarheid zin, wat ’t jungske zee?” en den slaper naderende, klopte ze hem op den schouder en riep luide: “Dissel! Dissel!”

“Hé...?” zei de man, en wreef zich de bezwaarde oogen.

“Ik wou oe sprêken Dissel,” hernam Deine: “Ken ie me niet...? ’k Bin Deine Woesting van ’t Uiversnest.”

“’t Uiversnest?” herhaalde de slaapdronkene, zonder op te zien: “’t Uiversnest! ’t is me krek allins, loa’k moar sloapen.”

“Neen,” herhaalde Deine, terwijl ze den man sterker schudde: “Ge mot wakker blieven; of kan ’t oe niet schêlen woar oe jungske, woar Paulke, die giesteren wegliep, gebleven is?”

“Paul?” zei de man, zijne oogen tot de vraagster opheffende; en eenige oogenblikken daarna, terwijl hij Deine lodderig aanzag: “Is ie d’r weer de jong....?”

’t Had Deine Woesting meer moeite gekost dan men oogenschijnlijk zou gezegd hebben, om Dissels woning binnen te gaan; hij toch was ’t gewêst, die, as knecht op ’t Uiversnest, hoar, veur ’en goeje twintig joaren, gevroagd had, moar, krek as Hannes ’en joar eerder, en Êvert ’en moand of wat loater, met “neen” was afgezakt. Teunis—zij wist het,—had noaderhand arg en veul kwoads van heur afgegêven: dat ze knieperig, en gierig, en kwêzelig en nog zooveul meer was; dat ze hum erst had oangelokt, moar as ’t op trouwen zou, uut angst veur de schijven, had afgeschêpt. Ja, ze had er tegen opgezien, de zestigjarige, om den man weer te vinden, die sinds dien tijd, toen ’t ook al niet heel pluus met de kloare was—zien kracht en zien macht had vergooid. Ze had er tegen opgezien

om hum ’en gunst, alschoon in z i e n belang, af te vroagen; moar nou....! nou zij d’ellende zóó groot zag...., nou ze alles vond nog arger as ze van ’t jungske verstoan had, nou had ze geen opzien of roarigheid meer, maar deed na de mededeeling, h o e Paul in haar huis kwam, met krachtige woorden het voorstel om den jongen aan hare zorg af te staan; den jongen, den eenig overgeblevene van een zestal, dat God hem in betere dagen geschonken had.

Nadat in vroegere jaren de speculatie op de e i g e n a r e s van ’t U i v e r s n e s t was mislukt, trok de knecht naar D.

’t Ging alzoo eenige jaren achtereenvolgend van den eenen boer op den ander. Telkens om redenen, die voor Teunis niet vleiend waren, kon hij weer elders zijn diensten aanbieden, totdat hij ten laatste, na als vaste arbeider op ’t huis van C. te zijn aangenomen, eene vrouw nam, die er gelukkig in slaagde, den man in ’t rechte spoor te houden. ’t Scheen echter, alsof er op dien echt geen zegen mocht rusten, want: vief kleintjes woaren er weggehoald véúr dat ze ’t loopen kosten, en zeuven joaren noa den trouw had moeder Geurtje ’t lêven van Paul met het heure betoald.

Teunis had verechtig van Geurtje gehouwen. Geurtje was ’en knap wief gewêst, en had, met uut schoonmoaken en wassen goan, nog al oarig wat bijgebrocht. Teunis had ’en heel ander lêven gehad, en, as ie ’t noagoeng, dan was ie toen ’en m i n s gewêst, en misschien de knapste errebeijer die ’r in ’t darp liep, al was ie dan ook geen boer op ’t U i v e r s n e s t . In de kroam van Paul had Geurtje den letsten oajem uutgebloazen, en Teunis had gegreind, krimmeneel had ie oangegoan en op ’t kleine jungske gevluukt, krek asof die ’t helpen kos dat zien moeder dood was.

Helaas! na Geurtjes dood was Teunis tot zijn oude natuur teruggekeerd. Niet krachtig genoeg om, zonder die leidsvrouw, op den nieuw gekozen weg voort te gaan, sloeg hij aan ’t twisten met God, en beschouwde den kleinen Paul niet als een geschenk om de smart over de ontnomen echtgenoote te lenigen, maar wel als een voorwerp dat hem zijn geluk had ontroofd.

Arme Paul! geen moeder hebben, afhankelijk zijn van de menschlievendheid eener vreemde, en “geschopt en getrampt” worden door een vader, die vol bitterheid de nagedachtenis zijner ontslapene vrouw schendt, en, háár en zijn kind vergetende, in weinige dagen weer afbreekt wat hij met haar opbouwde; die

zich zelven voor den arbeid onbruikbaar, en tot een slaaf van den duivel heeft gemaakt dien men d r a n k noemt. Arme Paul! uw lot was niet benijdenswaard.

Nog geen uur, nadat Deine Woesting den man zoo rampzalig had wedergevonden, hém die haar vroeger om het UIVERSNEST en hare hand vroeg, zat zij weder in haar kerreke en reed over den bevrozen sneeuwweg huiswaarts.

Dissel was tevredengesteld. Wél had de man, die maar ten deele zijn roes had uitgeslapen, bittere woorden toegevoegd aan de goede vrouw die zijn kind naar lichaam en ziel wilde redden, en die ook tot h e m woorden van opwekking en liefde gesproken had, maar toch, die voorname zaak waarom Deine kwam, had hij toegestemd, ’t Was Dissel krek ’t zelfde; of wel, ’t was hem bêter dat die jong wegbleef; ’t was ’en sjenkert, ’en onnutte opêter; en, ofschoon Teunis dit alles niet zei, hij gaf toe dat de jong zou wegblieven, as Deine beleufde, dat hie—Teunis—joarliks zóóveul schoajvergoeding zou hebben, umdat de jong al gauw in de tabak of op ’t heujland oan ’t verdienen kos kommen.

Pauls aanleg bij zijn goeden aard, dat erfdeel eener vroeg ontslapene moeder, gaven aan Deine-Meu de meeste voldoening van haar menschlievend bedrijf. Ze had Geurtje gekend, Geurtje die wel is mik was komme êten as heur voader de pacht van zien erfke brocht. Ze had Geurtje gekend as ’en goeje dern. Loater, toen ze heurde dat ze met Teunis getrouwd was, toen had ze de dern bekloagd, umdat Teunis de rechte niet was. Ze had verwonderd gestoan dat alles zoo goed gong, moar, meêlijen gehad, toen ze loater heurde dat ’t ielkreis met de kienders mis was. ’t Gemuud was heur vol geschoten, toen de knappe huisvrouw, die den boel zoo krek bij mekoar had gehouwen en Teunis tot ’en werkzoam mins had gemoakt, was gesturven. Ze had weemoed gehad, ook um den kleinen noabliever, en, toen ze nog geen half joar geleejen van Dissel, as de z u u p l a p heurde sprêken, en dat de kleine Paul goande weg de schavuut van ’t darp wier, toen had ze al gedocht, of ze um Geurtjes wille d’r ook wat oan doen kos, totdat.... joa totdat Gods bestiering heur nou den toetree oan de hand had gedoan.

Ja waarlijk, de meeste voldoening had Deine voor het goede dat zij aan Geurtjes kind bewees. ’t Was een oarig jungske die Paul; de kleine streken, die in den aanvang ontdekt, met verstand werden bestreden, verlieten hem weldra geheel;

en ’t boompje nog teeder, met zachtheid gebogen, verhief weldra, van alle bochten bevrijd, zijn kruin tot vreugde van haar die het kweekte.

’t Schoolgaan, waarvoor het verwaarloosde kind een afschrik was ingeboezemd, veranderde weldra in een blij genieten; want, er heen gelokt door het aardige denkbeeld om Anneke te geleiden en somwijlen te dragen, was ook het verblijf in die school hem danig meegevallen, en, daar Paul toch ook wou weten wat Anneke kon, zoo leerde hij met lust, en was zelfs spoedig zóóver, dat ie Anneke de boas wier. ’t Was aardig om die twee kleinen samen te zien. Onafscheidelijk waren zij den ganschen dag bijeen. Stond Anneke aan Deines zijde, om naar een vertelling van Roodkepke of Blauwboard te luusteren, dan stond de zwarte krullekop naast of achter het dernje, met h o a r henje in ’t ziene, of wel met z i e n arm um Annekes köpke.

Liep Paul noar de dêl toe, um de roodbonte ’en wiske hooi meer te geven dan de andere beesten, umdat de roodbonte zukke mooie hôrns had, dan kwam Anneke ook al oanloopen, en streek de roodbonte, as ie at, met ’r henje over den kop, went Paul vond dat die bonte ’t mooiste was, en d o a r u m vond ze ’t ook. Had Paul iets misdoan, waorover Deine-Meu met recht ontevrêje was, en kreeg ie dan ’s mergens geen kees of botter op ’t brood, dan keek Anneke nog veel beduuster en benauwder as Paul eiges, en, striek en zet was ’t dan, dat ze in ’t noar school goan ’en stuk van h e u r botteram, dat ze stillekes bewoarde, oan ’t jungske gaf. Was Anneke soms wat wild gewêst—went wild kon ze doanig wêzen—en had ze dan heur jekske of rökske gescheurd, dat ze van Deine-Meu roazes kreeg, dan wiest Paul ’t altied zóó uut te leggen dat h i e ’t gedoan had en Anneke ’t niet helpen kos, went, Anneke was zoo’n oarig dernje, en as Anneke greinde, dan kos Paul ’t greinen niet loaten; veul liever goeng ie zonder êten noar bed, as dat Anneke één troan zou schreien!

En Deine-Meu....? Wat ook de dorpelingen van de ouwe vriester mochten afgêven, dat ze zoo stroef, en zoo strak, en zoo knieperig was, gelukkig hoorde ze ’t niet; en al hadde ze ’t gehoord, ’t zou haar weinig gedeerd hebben, want, zij had in die kinderen hervonden, wat ze met Miechel die in Rusland bleef, en met al de bloedverwanten, waar ze zooveel van gehouden had, verloor: ze had l i e f d e teruggevonden. Ja, liefde, want Deine-Meu hield van Anneke en Paul alsof het kinderen van Miechel en haar geweest waren, en, wederkeerig hadden eigen kinderen zich niet sterker aan de goede vrouw kunnen hechten, dan Anneke en Paul het deden.

Ja, keek ze nog dukkels zwart en duuster, as ze ’t spinnewiel liet snorren, en aan alles en alles dacht wat haar in ’t leven weervoer; de bouwknecht kon, zooals vroeger, niet volhouden, dat hij Deine nooit zag lachen; niet zelden toch tooverde het eenvoudig en schuldeloos gesnap der kinderen de goede vrouw een glimlach op ’t gelaat, en, als Paul soms op de deel aan Anneke wees, hoe ze köpke most keukelen, en ’t dernje dan erst niet dorst, moar ’t eindelik woagde en op zied af in ’t heui viel, dan zei ze wel dat Anneke wiezer most wêzen en geen jongensspullen doen, moar, dan lachte ze toch! verrechtig ze lachte, en dan lachten Geurt en Paul en Anneke ook, en dan begosten de koeien ook krek te bulken of ze lachten, en de hond te springen en te blaffen, en de kalkoenen die op ’t arf liepen te lachen dat ze schoaterden, en dan was ’r ’en vroolikheid op ’t U i v e r s n e s t , zoo as ’t ’r sinds joaren niet gewêst was.

Dan lachte Deine-Meu en was dankbaar dat ze op haar leeftijd nog vreugde aan die kleinen mocht beleven; dat ze in Anneke-nicht zoo’n aardig dochterke had, en dat ze Paul, het verwaarloosde maar nog niet verdorven kind, had mogen redden uit de strikken van zonde en ellende, waarom Geurtje van uit den hoogen hemel ook dankbaar op haar zou neerzien. Ja het leven verkreeg opnieuw waarde voor haar, die wel eens had gezucht om inwoning daar boven de wolken. De omgang met kinderen schonk haar allengs een kinderlijke tevredenheid; en, toen Deine eens op een zomeravond een kartouw met twee einden aan den tak van den dikken eik liet binden, en ’r ’en plenkske tussen liet sloan, en Paul en Anneke doar op goenge zitten, en ’t jungske ’t klein liefke vasthieuw, umdat ie doodsbang was dat Anneke vallen zou, toen was ’t Deine-Meu eiges die den bungel[2] oan ’t bungelen miek, en ’en gezicht zette, zóó tevrêjen, asof ze nog in den tied was toen Miechel hóar bungelde.

Tien jaren verliepen zonder dat er op ’t U i v e r s n e s t eenige belangrijke verandering kwam. Deine-Meu werd wel ieder jaar een jaartje ouder, maar ook ieder jaar zag ze al meer en meer de boompjes groeien en bloeien, waarvan zij, toen ze nog twijgen waren, vrijwillig de verzorging had op zich genomen.

Lief zag Anneke er uit: de goudgele lokken dekten een bevallig boerinnen-kopje, dat menig jong gemoed—oan ’t prakkezeeren brocht. Handig was ze in ’t melken, handig in ’t karnen, handig in ’t botter kneejen, handig in ’t breien, en

handig in ’t neejen ook.

Flink zag Paul er uit: vroolijk was ie, krachtig van lichaamsbouw, kloek in ’t werken, kloek as de ploeg deur de klei most, kloek as ’t koren gemêjd of ’t hooi most geopperd worden; kloek was ie in alles wat ie dee, en zelfs bij de zoaddors was ’r geen mins, die Paul ooit, al was ’t moar één slukske of één munje vol zag gebruuken, en veul minder nog had onbekwoam gezien[3]. Dat Anneke en Paul van Deine-Meu hielden, betwijfelde geen mensch; maar dat Anneke Paul den knappen jong meer as meer liejen mocht, daar twijfelde evenmin iemand aan; en al keek Harmen ook rechts, en Arie ook links, as ze in de kark Anneke noast Deine Woesting zoage zitten, Anneke keek altied veur zich uut, l a n g s d e n k r u l l e k o p v a n P a u l, domenei vlak in ’t oangezicht.

Weinig belangrijks was er in die, tien jaren sedert Pauls inwoning op ’t U i v e r s n e s t voorgevallen. Ééne zaak behoeft vermelding.

Op zekeren avond, ruim een jaar na Pauls aankomst, was er—toen de kinderen reeds naar bed waren—vrij hevig op de achterdeur der hoeve geklopt, zoodat Kees, de waakzame hond, ’en kêl opzette asof ie vermoord wier.

Geurt de bouwknecht was ’r op afgegoan, en met “veel spullen en dinksighêjen” was ie kort doarop komme zeggen, dat Teunis Dissel er was, die de boerin sprêken mos.

Teunis was binne gekommen. Miesderoabel schuuns en schots had ie ’r uut gezien, nog veul arger as toen Deine d’erste keer noar D. ree om hum te sprêken. Arg had ie noar de kloare gerooken, en zoo roar had ie geparlechant, dat Deine-Meu lang most wachten eer ze verstong dat Dissel noar d’Oost wou, um op ’en tabaksplantoazie—zoo as ze ’t nuumden,—warkzoam te wêzen.

Teunis had van Doris Janssen geheurd, dat die in d’Oost ’en lêven as ’en prins had. Hij—Teunis—kos de tabakkerij krek zoo goed as Dons denken dorst, en “kort en wel” zei Teunis, nadat hij ruim een half uur in ’t honderd had gesproken: “a’j nou mien uutzet,—de spullen oan ’t lief mein ik—en dan de passoasie wilt betoalen, dan ku’j ’m houwen; moar, ’k zie verdrêjd a’j ’m anders ’en dag langer in huus hebt.”

Dat Teunis zijn zoontje bedoelde, begreep Deine-Meu terstond, en ’t was niet

vreemd dat de goede vrouw ’en roar gevuul kreeg, en dat ze in de soes en de moalerij kwiem, totdat ze, na veul geproat en veul gehaspel, zei dat Teunis mergen ’t oavend weerum most kommen, en dat ze hum dán zeggen zou, wát ze besloten had.

En Teunis kwam ’s anderen doags ’t oavend weerum; en Deine had ’en pampier liggen, woar Teunis zien noam onder most teikenen; teikenen, dat ie zien zeun Paul oan Deine Woesting veur ’en vette koei afstong; dat ie ’t jungske nooit zou reklemieren, en dat Deine veur ’t kiend as ’t hoare zurgen zou.

Of de opbrengst van de koe voldoende zou wezen om zijn voornemen te volvoeren, daaraan dacht Teunis niet; maar de koe lachte hem zóó tegen, dat hij terstond toebeet, zijn naam met een ontzenuwde hand teekende en den volgenden morgen, toen de kinders in school waren, nog eens terug kwam om den prijs voor zijn zoontje te halen.

Het hooi was binnen, en ook de rog- en weitoogst lag reeds voor bet grootste deel in de twee hooge bergen gepakt, toen Geurt de bouwknecht met ’en karvracht weit de hooge schuur van ’t U i v e r s n e s t binnen reed, en aan de boerin zeide, dat deur spullen en dinksigheden Paul erst binnen ’en half uurke met de letste vracht, die op de boerenwoagen was geloajen, thuus zou kommen.

Inderdaad, de laatste vracht was onderweg, en boven het graan uit wuifde een groote wilgentak, ten bewijze dat de oogst gelukkig was ten einde gebracht.

Op het vóórbankje van den wagen zat Paul, en liet de neije peerds, die Deine ’s leintes[4] gekocht had, ’en goejen gang moaken, went ’t schemerde al; en Anneke, die op ’t land tegen den besten had opgegoaveld en nou noast ’m zat, verlangde, zoowel as hij, noar de riestenbrie, die Deine zou oanrichten as de leste vracht thuus was.

“Jong, jong, veurzichtig!” zei Anneke, “de peerds goan ’en straffen gang.”

“A’j bang bint Anneke, dan za’k wat tegen houwen,” antwoordde Paul, een vragenden blik op het meisje werpende.

“Bang! Bang! Neen bang zie’k iens geheel niet, dat weet ie wel Paul,” hernam het meisje: “moar ’t is jong volk da’j ’r veur hebt, a’j ze moar goed in den toom

vat.”

“Nou, of ’k niet voaren kos!” sprak Paul weder: “Denk moar oan ’t veurig joar weinter; weet ie wel Anneke, toen ’k oe van E. afhoalde?”

“Toen ’t zoo duuster was.”

“En zoo glad op den diek da’k geen stuur in de woagen koa houwen, en d’ouwe peerds, die êvel stram in de been’ woaren, ielkries uutgleejen.”

“Hé!” zei Anueke, en ze griezelde er nóg van.

“Weet ie wel, toen ie me zoo dukkels in den erm kneep....?” sprak Paul.

“Nou, of ik!” antwoordde Anneke.

“En wat kreeg ’k, toen we goed en wel thuus kwiemen....?” vraagde Paul schalksch.

“Loop jong! da wee’k niet,” zei Anneke, en zag links van zich naar den grond.

“Veur ’t munje, veur ’t munje[5], hé, hé, hé!” lachte Paul: “en of ’t goed smiek, nou, doar ku’j over rêkenen! Anneke, as ’k nou thuus kom zonder ongemak.... zeg, wa krie’k dan....?”

“Riestenbrie van Deine-Meu!” lachte het meisje.

“Doe ondeugd!” riep Paul; maar eensklaps voelde hij zich weer in den arm knijpen, en zag, hoe de peerds de ooren spitsten, en hoe ze, toen hij ze met een fikschen zweepslag kerrazie wou geven, op zied vlogen, en begosten te springen en te dringen. Wat Paul ook dee, achteruut goengen ze nou; en terwijl Anneke schreeuwde en tegen hum oandrong, kwam de zwaar geladen wagen al nader en nader aan den slootkant, en juist wilde Paul er afspringen om het span in den toom te vatten, toen beiden een schok voelden, en de achterkant van den wagen —God zij dank!—tegen een dikken wilg was terechtgekomen. Door den wilgenboom gered, sprongen Paul en Anneke nu weldra van het voertuig. Paul nam de peerds bij den bek en trok ze vooruit; maar Anneke riep: “Veurzichtig! veurzichtig! went ’en kerl leit dwars over ’t woagenspoor heer.”

Nadat Paul de paarden tot kalmte had gebracht, verzocht hij Anneke, dat ze êfkes d'r veur zou goan stoan, en terwijl het meisje aan dit verzoek voldeed, trad Paul op den man toe, maar, ofschoon hij hem schudde, op zijn vragen bekwam hij geen antwoord, doch bemerkte toch al spoedig dat de onbekende persoon niet d o o d , maar dronken was.

"'k Kan't niet gebêteren!" zei Paul schouderophalende; en den beschonkene onder de armen opnemende, legde hij hem buiten het spoor; ging vervolgens naar de paarden terug, leidde ze tot voorbij het wêzen, waarvoor zelfs zijn beestjes hun afkeer hadden betoond, en zei tot Anneke, die ook zoo schichtig naar den man zag, of ze ze weer op den woagen dorst, of dat ze n o u bang was?

"Bang! neen—nog ens; iens-geheel niet!" En toen ze weer veurop noast 'm zat, toen keek ze wel ielkreis op 't spoor, of 'r weer wat lei; en as de peerds de ooren spitsten, dan had ze Paul wel weer ien den erm willen kniepen, moar, ze hiew zich best; en toen ze goed en wel met de vracht in de schuur stonden, en Paul fluusterde wat ie nou kreeg? toen zag Anneke rond of Deine-Meu 't ook zag, of Geurt, of één van d'anderen; maar niemand ziende, stak ze heur mollige snuutje veuruut, en Paul kwam dichterbij, en kreeg 'er één, en nam 'er nog t w e e ... dat was d r i e !

Nadat de paarden waren ontspannen en op stal gezet, werd Paul met Geurt, door Deine den weg opgestuurd, om te zien of die kerl nog op dezelfde plaats lei.

Deine-Meu had meer gevuul dan de minsen wiesten, went ze zei dat die kerl zoo niet mocht blieve liggen, 't was toch 'en mins, en de jongens.... zie ... ze mosten 'm dan moar meebrengen, en achter de dêl in 't lêge geitenhok op 'en klamp strooi loate uutsloapen, dan kos ie mergen weer afmarsieren.

Aan Deines verlangen werd voldaan, en terwijl een half uur later de beschonkene op 't stroo lag, aten ze in de keukenkamer allegoar riestenbrie met kanêlsuuker, moar, dacht Paul toch, dat 't munje van Anneke nog zuuter as kanêlsuuker smiek, en Anneke dacht, dat Paul toch knapper as knap was.

Nauwelijks had de groote klok in de huiskamer van 't U i v e r s n e s t het vierde uur na middernacht doen hooren, toen er beweging in het duistere geitenhok

kwam. De man, die er op stroo lag, en vervaarlijk had geronkt, wreef zich de oogen, rekte zich op een ontzettende wijze, en bromde eindelijk een: “Woar bin’k?”

Uit den zwaren roes ontwaakt, kostte het hem heel wat inspanning om zich op te heffen ten einde zich het antwoord op die vraag te bezorgen. Eindelijk gelukte het hem, en, op een reet toetredende, waardoor het aanbrekende morgenlicht boorde, onderzocht hij met een bevende hand, of het hem zou gelukken uit dit donkere verblijf te geraken, waarin hij zonder zelfbewustzijn gebracht werd.

Links was de reet en rechts heurde ie geproat.

“Dan goai’k zoover mee, Anneke,” klonk het: “en tegen da’j dan gemolken hebt, za’k ’r wel weer zin; we goan dan ook soam weer noar huus toe, nietwoar?”

“Goed Paul,” sprak een vrouwenstem: “moar tuk dan niet te lang, went ie weet wel dat Deine geern het, da’k bij tieds weerum bin.”

Paul! Deine!! De man in ’t geitenhok luisterde scherper en had wel door de planken heen willen zien.

“Wacht jong,” sprak Anneke weder: “’k mot de melkkan nog op den rug hebben; help is?”

En toen hoorde de man verder een gestommel met het koperen melktuig, en verder de woorden van Paul: “Loat ’r nou ééne melkdern kommen, die ’r zoo helder en kloar as Anneke uutziet!” En verder, na eenige oogenblikken stilte, Annekes woorden: “Schei uut Paul! ge wordt mien als te astrant af!” En daarop van hem: “Och mien snuupertje, ’k wor ook hoe langer hoe gekker!” En eindelijk op eenigen afstand nogmaals de stem van Paul: “Geurt, ge mot zoo stond moar is zien of die zuuplap zien roes het uutgesloapen.”

“Die zuuplap!!” bromde de man in ’t geitenhok: “Paul,—Deine Woesting!! Verrechtig, ’k bin op ’t U i v e r s n e s t .”

Ja, hij was op ’t U i v e r s n e s t . Hij had er heen gewild, de beschonkene, maar de drank was hem de baas geweest, en, waar hij had willen b i n n e n g a a n , was hij b i n n e n g e d r a g e n .

Een half uur later zei Geurt de bouwknecht tot de boerin, dat de kerl die zien roes uut had, Deine ’en oogenblikske allinnig wou sprêken.

“Gêf ’m ’en kwartje en loat ’m goan,” antwoordde Deine.

“’k Gleuf niet dat ie tevrêje zal wêzen,” antwoordde Geurt: “Hie steet ’r op um oe te sprêken.”

“Doe ’r ’en botteram bij,” hernam Deine: “en loat ’m goan. Zeg ’m dat ie dankboar mot zin da’k ’m giesteren oavend liet ophoalen.”

Geurt trok de schouders op en ging.

“En ik zeg oe dan da’k ’r sprêken wil!” klonk het eenige oogenblikken later voor de kamerdeur; en eer dat Geurt ’t gebêteren kos, stond de kerl uut het geitenhok, vlak veur de toafel woaroan Deine in den biebel te lêzen zat.

Al was Deine-Meu in d’r twee en zeventigste jaar, haar gezicht had ze nog best, en toen ze den kerl dus aanzag, kon ze een! “Is ’t meugelik!” niet weerhouden, want, in den haveloozen man met de verglaasde oogen en den ruigen baard, had ze terstond Pauls vader, Teunis Dissel herkend.

“Teunis! Teunis! is ’t meugelik!” herhaalde de oude vrouw: “Gij hier.... is ’t meugelik! is ’t meugelik!!”

“Joa, ’k bin ’t verrechtig eiges,” sprak Dissel; “en ’k bin ’r mieseroabel oan toe ook....”

“Geurt, goa gij vort, as ’k oe neudig heb dan za’k wel roepen,” zei Deine tot den bouwknecht, die met groote oogen den man aanzag, dien hij niet herkende.

Geurt ging.

“’k Zie doanig in ’t achteruut gekommen,” hernam Dissel en zette ’en lillik gezicht.

Deine-Meu keek noar ’t vuur en nam den vuurlêpel, en lei ’m zóó dat ’t moar ’en handtast was, went.... Dissel trok zoo’n iesderig gezicht, en ze wou niet dat Geurt binnen zou wêzen.

“’k Het in d’ Oost ’en ongelukkig lêven gehad, en....”

“In d’ Oost! In d’ Oost?” riep Deine-Meu: “Wou ie me leugens op de mouw smerren! Asof ik niet wiest da’j as schandoal in ’t groote pakhuus gebrocht zint.”

“Hê....!!” klonk het uit Dissels mond; en ’t was hem alsof ie ’en iesbad kreeg.

“’k Zie old, en sinds da’k oe ’t lest zag, zelfs veul older geworden,” hernam Deine: “moar ’k dank God da’k ze alle vief nog bij mekoar heb. Ge kunt proaten en liegen zoo veul a’j wilt, moar ’k weet nog goed wa’k weet, en da’j van kwoad tot arger bint gekommen, en da’j, ien stee van oe veurdeil te zuuken, ’t beest da’k oe gaf verbrast hebt; da’j toen ien Amsterdam—joa menneke, we lêzen wel geen kranten, moar in den tegenswoordigen tied ku’j der toch wel achter kommen—da’j ien Amsterdam hebt gestolen en da’j toen tien jaor hebt gebromd: zie dat wee’k allemoal meer as best; moar, da’j astrant genog zoudt wêzen um mien onder d’ oogen te kommen, gij Teunis, gij.... die.... neen.... neen.... dát ha’k niet kunne denken!”

Toen Deine ophield met spreken, toen beefde zij er van. En wèl mocht ze beven: ze had het met den man ook zoo goed bedoeld. ’t Beest, dat ze Teunis schonk, gaf ze met een bijzonder oogmerk. Ze had gemeend dat Dissel, zoo eensklaps weer in het bezit van zulk een schat gekomen, en opgewekt door hare woorden; “Teunis, kiek erst nog is noar d’ uiers eer da’j ’t verkupt!” zijn plannen zou hebben laten varen en een werkzaam en nuttig lid zijner gemeente zou geworden zijn. Ze had domenei gesproken, en hum geroajen is noar Teunis te goan, um de kerl in ’t goeje spoor te helpen, moar.... fluite! Teunis had krek zooveul noar de uiers gekeken as noar den domenei geluusterd, en, binnen acht dagen was ie vort gewêst en, Deine-Meu zei al hoe ’t voorders liep.

En luuster, nou grouwde Teunis, met vervluukingen, dat Deine onwoarheid sprak; dat ie wél noar d’ Oost was gewêst; dat ie dóár—zoo woar as God!—de olifanten, krek as hier de peerds en ’t vee, ien de weerds had zien loopen, en de krinten en rozien’ er eiges van de boomen gegeten had; dat ie op ’en tabaksplantoazie was gewêst, moar van al de tiegers en slangen en iesberen, die ’r, krek as hier de honden en kiepen langs de stroat liepen, zoo benauwd was geworden, dat ie was weggeloopen, en, umdat ’r geen okkoasie met ’t schip was gewest, noar hier gemarsierd was, zoodat ie ’r nog de bloar van onder de voet’ had. Dat ie voorders giesteren margen te D. in ’t Fortuin was oangekommen,

waar ze hum getraktierd hadden, en dat ie—bij hier en gunder—zoo'n verlangst noar zien jungske had gekregen, dat ie toch op weg was gegoan, moar, muu as ie was gewêst, onderwêges most zin neergevallen.

Zoo schandoalig had Deine niet gedocht dat 'en mins liegen kos.

Op een eenvoudige, maar niettemin ernstige wijze bracht zij den man onder het oog, dat zij de volle overtuiging van het leugenachtige zijner woorden had; vermaande hem met dringende woorden, om toch te bedenken, hoe hij—misschien reeds spoedig—voor den hoogen God zou verschijnen die geen leugens versting; dat ie toch zou denken hoe goed alles was, toen zien overledene Geurtje nog lêfde, umdat ie toen met God was gewêst en ien vrede zien brood had; dat ie most bidden um vergêving en kracht um den booze uut te roeien, en nou weg most goan, went dat Paul, dien zij van jongs af veur hum leerde bidden, en, onbekend met ziens voaders lêvenswandel, hum in zien geist liefhad—dat Paul zou motte grauwen van 'en voader die zich zoo misdroeg, en die ie onwêtend, eiges as 'en dier in 't hok had gedroagen."

"Grauwen zou....!" riep Teunis in woede, en hij keek zóó lillik, dat Deine-Meu noar den vuurlêpel zag..... Maar eensklaps nam zijn gelaat een andere plooi aan en, dichter op Deine toetredende, sprak hij zacht:

"Deine, heur is, loa'k zin wa'k wil, wat kan 't schêlen! moar gij bint de mins die me helpen kunt. 'k Het niet zooveul um van te lêven...." Teunis toonde zijn vlakke hand: "A'j gevuul in 't lief hebt, dan zu'j Pauls voader, die de jong in 'en soes oan oe afsting, niet op dreug loaten. Heur is, ik weet, ge bint riek, ge hebt van den deze...." en hij schoof vinger en duim beteekenend over elkander; "ge bint oud Deine, en ik zie moar 'en joar of tien jonger; d'r was 'en tied Deine, toen 'k oe liefhad." Teunis grinnikte: "Zeg, Deine, a'j mien nou is gleuven wou, da'k oe nóg lief heb.... zeg, Deine.... hê! hê! hê!.... Ge bint toch veur Paul as 'en moeder... hê! hê! hê....! En Deine, bin'k zien voader dan niet? As 'k nou is noast ou op 't U i v e r s n e s t bleef? hê! hê! hê! zeg...?" doch ter nauwernood had de ellendige man zijn laatste woord gesproken, of de oude vrouw begon van verontwaardiging en overspanning zoodanig te beven, dat ze zich aan de leuning van haar stoel moest vastgrijpen, en alleen de woorden: "Weg, weg, oakelik mins!" kwamen haar over de lippen.

Paul, die Deine-Meu's boodschap had volbracht, keerde met Anneke, die de koperen kan vol warmen room droeg, vroolijk huiswaarts. Wat zij te zamen spraken hoorde niemand, moar, dat Anneke hoast zoo rood zag as 't rooie duukske, dat ze urn den hals had, dat zag Grijs van Reinderts wel toen de twee veurbij kwiemen en ze mekoar "gemerge", zeejen.

Het vonder van 't U i v e r s n e s t overgaande, kwamen de jongelieden, den boomgaard volgende, langs de voorzijde der boerenwoning; en juist sloeg Anneke den hoek om, ten einde de roomkan in 't melkkamertje, in 't achterhuis bij de deel, te brengen, toen Paul bleef staan, umdat 't krek leek as of ie binnen geschrauw heurde.

Met een onweerstaanbare kracht werd de jonkman naar het voorraam der keukenkamer teruggetrokken, om naar binnen te zien wat het was, dat hij kon gehoord hebben; doch het bloed steeg hem met geweld naar het hoofd, toen hij daarbinnen een man ontwaarde, die voor Deine-Meu's geopend kammenet sting, terwijl de goede vrouw lankuut op den grond lag.

Geen twee seconden later bevond Paul zich—door de voordeur naar binnen gestormd—in het vertrek en tegenover den man, dien hij den vorigen avond bij het schijnsel der lantaren niet herkende. Toen, neen, toen herkende hij hem niet, maar nu.... door het daglicht beschenen, nu.... ja, ondanks de jaren, die er verliepen sedert hij hem voor de laatste maal zag, nu herkende hij hem terstond, en eensklaps kwam hij tot de zekerheid dat de beschonkene van den vorigen avond, dat hij, die Deine-Meu moest hebben overrompeld en thans zijn hand naar het hare uitstrekte, de man was, waarvoor de oude vrouw hem—Paul—leerde bidden, voor wien zij hem, ondanks de treurige herinneringen der jonkheid, liefde had ingeboezemd, dat die man, die nietswaardige: Teunis Dissel.... z ij n vader was.

Wat er recht voorviel wist Pau! niet. Een geweldige stoot op de borst had hem alles doen drêjen en soeselen; maar, Anneke.... die weinige minuten later de keukenkamer binnentrad, kon een gil van ontzetting niet weerhouden, toen zij Deine-Meu met de handen gebonden en een prop in den mond bij de vuurplaat zag liggen, terwijl Paul, eenige schreden van haar af, doodsbleek tegen den kant van het geopende kabinet stond,

Bij de eerste verrassing van het onverwachte schouwspel wist het meisje zelf

niet wat ze gelooven, en noch minder wat ze doen moest.

“Deine-Meu! Paul!” riep ze eindelijk, doch terstond daarna ijlde ze op de oude vrouw toe, trok haar den doek uit den mond, en hare krachten inspannende, tilde zij haar op den stoel, en riep vervolgens weder: “Geurt! volk! help! help!!”

Paul, eenigermate van den stoot, dien zijn vader hem toebracht, bekomen, sloeg, door het geroep gewekt, zijne oogen op, en het meisje zulks bespeurende, riep weder, terwijl tranen haar in de oogen welden: “Paul! Paul! um Gods wil, wat hei’j gedoan....?”

Maar Paul kon niet antwoorden; dof zag hij op zijn Anneke en op de oude vrouw neder, en toen hij de laatste, alsof ze dood was, in den leuningstoel zag zitten, toen schoten ook hem de oogen vol, en hokte hij eindelijk met een pijnlijke stem: “Anneke.... zeg.... z’ is toch.... niet.... dood?”

Dood! neen, God zij dank! dood was ze niet; maar toch, nadat Anneke ter deure was uitgesneld om het volk, dat buitenshuis werkte, ter hulp te roepen, en men met vereenigde kracht wel een half uur was bezig geweest om de oude van hare bezwijming te doen bekomen, opende zij wel de oogen, maar beval toch de dokter,—die evenals de burgemeester terstond door Geurt op ’t *Uiversnest* was ontboden—dat het volstrekt noodzakelijk was, de oude vrouw te bed te brengen en met rust te laten totdat hij met een geneesmiddel zou zijn teruggekeerd.

Intusschen bleef de burgervader niet stil. ’t Was zijn plicht om terstond te onderzoeken wie de persoon van Deine Woesting in dien toestand had gebracht en tevens wie de inbraak had gepleegd, waarvan het kabinet de duidelijkste sporen vertoonde.

Na al hetgeen Geurt verhaalde, besloot de hulp-officier van justitie, dat, òf de persoon die in ’t geitenhok sliep, òf de jonkman, die bij Deine werd gevonden en die zoo strak en akelig bleef kijken, de dader moest zijn; maar luid snikkende viel Anneke voor den edelachtbaren man op de knieën, toen Paul met schijnbare kalmte, tot aller verbazing had verklaard, dat hij alleen de schuldige,—de oanteijer van Deine Woesting gewêst was.

“Bij God! neen..... da’s onwoar!” riep Anneke, terwijl haar schreien het spreken

belemmerde. “Paul....! neen....! zeg dan.... dat ’t n i e t is! Paul, hoe zou ’t meugelik wêzen.... gij, die onderwêges nog van Deine-Meu as ’t beste mins op de wereld hebt gesproken!—Neen, neen, Paul het niks gedoan! As h i e ’t gedoan het, dan zie’k eiges schuldig. Paul! Paul! zeg dan, dat ge rein zint, zeg dat die kerl ’t gedoan het. Woarum zou’j liegen, um ’en smêrlap vrij te spreken....!?”

In weerwil van Pauls verklaring, werd zijn zelfbeschuldiging, bij eenige overweging, al spoedig zoo ongegrond bevonden, dat er van een voorloopige inhechtenisneming zelfs geen sprake kon zijn, terwijl de woorden van Deine, die nog denzelfden middag tot haar geheele bewustzijn terugkwam, alle verdenking van den jongen verwijderde, ofschoon zij volstandig bleef weigeren den naam te noemen van den man, die haar laatste kracht had gebroken, en de levensdagen, die haar nog zouden resten, door schandelijk geweld had verdonkerd.

Deine-Meu had meer gevoel dan de meeste menschen wisten, want, had de zoon zich voor den vader willen opofferen, zij had de aanklager van haar vijand niet willen worden, van den vijand, wiens kind zij liefhad.

De Justitie in Gelderland is evenwel geen kind, dat zich knollen voor citroenen laat verkoopen, en, vier weken na het voorval op ’t U i v e r n e s t zat de man, die onlangs uit de gevangenis werd ontslagen, weder achter tralies en sloten, nog wachtende op de uitspraak der rechters, wat nu het loon voor zijn misdaad zou wezen.

Was ’t voorheen vroolijkheid op ’t U i v e r s n e s t geweest, die vroolijkheid had voor een doodelijk iets plaats gemaakt, ’t welk ieder vervulde. Deine-Meu was erg krukkerig. Halve dagen lag ze te bed, en met den notaris had ze alles krek afgedoan asof ze vuulde dat ’t op eind liep.

Paul, die in den aanvang geen rust of duur had gehad, gebukt onder het leed dat zijn vader veroorzaakte, had den boer op gewild, daar hij meende dat ielk mins d’r hum op oanzag.

Deines liefderijke en bemoedigende woorden hadden hem wel is waar tot blijven gedwongen, maar toch hij was niet meer ’t geen hij geweest was. Niet vroolijk, niet handelend, niet kloek in ’t werken, neen, hij kon zoo oakelik wit zien, en zoo somber rondloopen, en zoo weinig êten, en as Anneke hum toesprak, zoo

beduusd kieken. Waarom....? Omdat Paul weldaden genoot van haar, die door zijn eigen vader ellendig en zwak werd; omdat hij het kind was van een man, die door God en de menschen werd veroordeeld.... Veroordeeld!? “O God, wês hum genoadig!”

Anneke....? Ja! ook zij zag er bleek en betrokken uit: de goede lieve Deine, zoo anders as anders, zoo sukkelend en zwak, en Paul, de jong, woar ze zoo zielsveul van hiew, zoo somber en stil—’t was oakelik. Niet als vroeger keuvelde hij met haar over ’t geen ze zoo gaarne hoorde. As ze kwam liep ie vort, en as ze hum vroeg om te helpen in d i t of in d a t , dan dee ie ’t wel, en dan zei ie ook wel, dat ’t mooi of slecht weer was, of dat ’t loat, of vroeg, of koud, of wêrm was, maar van ’t geen ze zoo gaarne hoorde, neen, daarvan sprak hij geen woord. Alles was veranderd, en als ze ’s avonds voor haar bedstee geknield tot God sprak, dan gingen heur oogen dreug dicht, moar, nat gingen ze weer open.

Alles was veranderd; door spullen en dinksigheden had Geurt de bouwknecht ook weinig schik meer. Dat sombere en triestige is aanstekelijk en, was het vroeger nooit zijn gewoonte geweest veel te zeggen, Willem en de andere arbeiders hoorden nu bijna niets meer dan ’t geen ze om te werken vernemen moesten, en, êten en drinken deejen ze dus wel as ’t tied was, moar oarigheid—neen. dat hadden ze ook niet.

Alles was veranderd. Kees, de hond, gromde veul meer dan vroeger, misschien omdat ie minder dikwijls door Anneke gepoetst wier, en het dier de poets noodig had; of misschien omdat ze nooit meer zeejen: “woar is Kees dan, woar is de hond dan....?” ’t Was alsof ’t vee niet zoo vet wier as vroeger, misschien omdat het oog van den meester het beest vet maakt en—’t oog van den meester weinig over ’t vee liep.

Alles veranderde, en zelfs de kallekoenen liepen zoo triesterig misschien..... omdat ze niet zooals vroeger, op tied d’r beheure kregen.

“Woar goa’j heer, Paul?” sprak Anneke op zekeren morgen, toen zij den vriend reeds zeer vroegtijdig in zijn Zondagsche kleeding ontmoette, “’t Is toch geen merktdag ien stad, of goa’j noar de B.sche karmis?”

Paul lachte pijnlijk, en stilstaande zag hij het meisje eenige oogenblikken zoo vreemdsoortig aan, dat Anneke er beduusd van werd; eerst de oogen nedersloeg, maar ze toen weer tot hem ophief, en treurig zeide: “Och, Paul, ’t is me tegenwoordig zoo duuster.”

“Joa, Anneke, ’t is mien óók duuster,” antwoordde de jongen; “’t is mien zelfs bij teijen zwarter as zwart.”

“En ’k weet eiges soms niet woarom ’t hart mien zoo sloan kan,” hernam het meisje; “went Deine-Meu is wel krukkerig, moar arger is ze toch niet.... en gij....?”

“Ikke....?” zei Paul.

“Gij....!” herhaalde het meisje, maar hokte en drukte het voorschoot voor hare oogen.

“Nou, Anneke, wat zou ’k dan....?” hernam Paul op een zoo zacht goedigen toon, dat Anneke geheel van streek raakte.

“’k Weet.... niet.... Paul.... ’k weet niet,” klonk het hokkend, “ge bint wel.... goed.... ge bint wel.... moar.... moar.... ”

“Schrei niet, Anneke, schrei niet,” sprak Paul gevoelig, terwijl hem mede iets vochtigs in de oogen kwam. “A’j zóó sprêkt, dan wor ’k zoo roar, zóó.... Moar, och Anneke, zeg mien wát oe schort?”

“Och, Paul.... zie.... da’j niet meer bint as vroeger; da’j nooit meer sprêkt as vroeger; da’k gleuf da’j alles.... a l l e s vergêten hebt, en oe gang goat zonder woord of um te zien.... ”

“Vergêten, moar w a t dan vergêten?” sprak Paul, alsof hij niets begreep.

“Mo’k.... mo’k.... ’t dan.... zeggen....?” snikte Anneke luider. “Paul.... da’j mien losloat.... da’j.... da’j.... mien niet meer liefhebt....”

“Goeje God!” riep Paul, wien deze beschuldiging pijnlijk door de ziel sneed; en, op het meisje toetredende en haar hand in de zijne nemende, sprak hij op hartstochtelijken toon: “Anneke, zou ie dat van mien denken....?” Maar

eensklaps zich bezinnende, hervatte hij, terwijl zijn stem iets onbeschrijfelijk droevigs bekwam: “Anneke, juuster: Ik had oe lief as mien lêven, en nog, zelfs n o u nog zou ’k.... Moar neen, Anneke... Anneke, heur is.... ’k Bin ien den letsten tied strakker gewêst, da’s woar, moar begriep ie dan niet dat mien ’t gemoed ook voller as vol is?” Anneke, bin ’k dan niet de zeun van ’en mins, die ’t lêven van oe meuje, mien weldoenster, de goeje Deine, het geknot en geknakt! Bin ’k niet de zeun van ’en man, die ’k ien ’en ander deil van de wereld docht, en liefhad, umdat Deine-Meu ’t leerde, en in den biebel steet da’j oe olders zult liefhebben; moar, die in stee van dóar, in ’t gevangenhuus zat! Bin ’k niet de zeun van ’en mins, die weer ontsloagen, opstond van kwoad tot arger kwiem, en, die ’k giesteren oavend beurde, dat... o God!....” Maar de goede jongen begon zoo luid en akelig te huilen, dat de verschrikkelijke waarheid hem niet over de lippen kwam.... dat zijn vader tot een tepronkstelling op het schavot was veroordeeld.

Het meisje, verschrikt door deze uitbarsting, bad en smeekte dat Paul toch bedaren en spreken zou; maar Paul kón niet bedaren; alleen nog pakte hij Anneke met beide handen om den hals, drukte haar eenige teedere kussen op de wangen, waarlangs tranen biggelden, trok toen uit zijn buis een papier, waarop een afscheid aan Deine-Meu geschreven stond, stopte het Anneke in handen, en —toen het meisje eenige oogenblikken later door het tranenfloers heen naar den vriend zag.... toen.... hemel! toen was hij er niet, en—binnen niet, en boven niet.... en.... in den bongerd niet, en niemand had ’m gezien, en Kees de hond kwam met de stert tussen de been’ ’t erf op, en jenkte, krek, krek asof ie met geweld noar huus was gejoagd.

De middagzon van October bescheen ook de hoofdstad der Provincie, en lokte al wat binnen de huizen was naar buiten om haar koesterend schijnsel te genieten, toen Paul Dissel de straten doorkruiste, niet wetende waar zich aan te melden om tot de uitvoering van het plan te geraken, ’t welk hij gevormd had.

Hij liep. Mooie koetsen rolden langs hem heen, en, ’t was hem hoast te veul um uut den weg te goan. Wat schêlde ’t hum of ’t over ’t lief goeng.

Mooie juffers en heeren met allerlei kleuren gingen hem voorbij; en in de winkels, waarop hij toevallig den blik sloeg, zag hij geglinster en prachtigs meer

as meer; maar.... ’t gezicht, dat hem uit vroegere dagen voor den geest zweefde, was hem heerlijker dan ’t geen hij daar aanschouwde, en dat gezicht was ’en mooie zomeroavend, toen hij onder den eik met klein Anneke op den bungel zat, en Deine-Meu bungelde.

Een oud en gebrekkig man sprak hem om een aalmoes aan, en Paul gaf werktuiglijk een groot deel van het weinige, dat hij met zich nam—want zijn gespaarde penningen liet hij op ’t U i v e r s n e s t achter—maar hij vond, dat die ouwe stumper niet zóó ongelukkig als hij was; en eindelijk, toen een groote zwarte wagen Hem langzaam stappende tegenkwam, een wagen waarop ’en groot zwart ding stond, toen dacht hij: dat ’t bêter d o a r i n as d ’ r u u t was.

Nog eenigen tijd liep Paul voort, totdat hij ten laatste aan een groot, een zeer groot huis met een hooge stoep kwam. Een schildwacht liep voor dat huis op en neer.

Eenige oogenblikken beschouwde Paul het huis, en eindelijk zich vermannende, vraagde hij den soldaat, of in dat huus een van de heugste van de soldoaten woonde, went dat ie ’m sprêken most.

”Wanneer je ’t weten wilt, schel dan maar aan,” antwoordde de schildwacht glimlachende, en draaide den boerenknaap zijn rug toe.

Paul aarzelde; beschouwde het huis nogmaals; zag de schel hangen; trad eindelijk de stoep op, en.... schelde.

De man, die de deur opende, zag er ook al tamelijk soldaat-achtig uit, maar op Pauls vraag, of de kerperoal of de miejoor tuus was, kreeg hij kort ten antwoord: “Ik ben cipier. Wat mot je....?”

“O, zoo! sepier van de mileteeren,” zei Paul: “dan mo’k oe zeggen, da’k as soldoat noar d’Oost wou.—Umda’k er een buuten zag loopen, docht ik wel da’k hier terecht zou wêzen.”

“’k Weet niet wat je reutelt,” klonk het bescheid: “Ik hou me met geen gekheid op; als je lust hebt om met de tralies kennis te maken, dan ben je terecht, maar anders....”

“Tralies....! tralies....!” stotterde Paul, en eensklaps kreeg ie zoo’n oakelikke

scheut deur zien lief, dat ie zoo wit als een doode werd.

“Nóg wat?” zei de cipier, Paul vragend aanziende.

Pijlsnel vlogen verschillende denkbeelden den jongeling door het brein. Zou ’t hier dan zijn waar de man zich bevond die.... o, groote God! als een uitvaagsel der menschheid bewaakt werd....? Was dit het gevangenhuis waar de ongelukkige vader leefde, de man dien hij nooit.... nooit zou weerzien.... zelfs.... as ’t zóó bleef.... niet in den hemel!?

“Nóg wat?” klonk het voor de tweede maal; en Paul, daardoor gewekt, vraagde haastig: “En voader, zit ie óók hier....?”

“Da’s best mogelijk,” klonk het antwoord: “als ik maar aan je neus kan zien wie je vader is?”

Het kostte Paul heel wat moeite om de namen: “Teunis Dissel,” uit te brengen, maar toen hij ze genoemd had, en de woorden van den cipier hem in de ooren klonken: “De oude van te pronk en vijftien jaar zitten, die de schavotkoorts heeft, is dát je vader?” toen was het den jongen wel nogmaals alsof hem een mes door ’t hart stak, maar toch, ja, hij smeekte er om, den vader—al ware het slechts weinige minuten—te mogen zien en spreken, misschien.... misschien dat hij hem dan óók nog eenmaal in den hemel zou wedervinden.

’t Had heel wat in eer het den zoon vergund werd zijn schuldigen vader te ontmoeten, en reeds daalde de avond, toen Paul, met hoog verlof, doch met een angstig kloppend hart, het sombere verblijf binnentrad, waar Teunis Dissel, krank naar lichaam en ziel, op zijn schamel leger nederlag.

’t Valt moeielijk Pauls gevoel te beschrijven toen hij daar hij den man stond, die hem als kind verachting had ingeboezemd, ja, die hem verkocht bad, maar voor wien de brave Deine hem toch leerde bidden; voor wien zij hem liefde had ingeboezemd, ofschoon hij getoond had die liefde onwaardig te zijn. Hij zag hem daar liggen.... den zondaar.... den veroordeelde.... z ij n   e i g e n vader.

“Wie is doar....?” klonk het eensklaps van het leger: “is de beul doar.... of....?” en Paul, door die stem gewekt, trad met meer vastheid dan men zou verwacht hebben, op den ongelukkige toe, en sprak: “Voader! ik bin ’t.....!”

De man op het leger wendde zijn bleek gelaat naar den spreker, en toen.... toen rilde hij en wierp zich om op de andere zijde.

“’k Bin Paul, voader,” hernam de zoon, en vervolgde, ofschoon zijn stem van ontroering beefde: “’k Wou oe nog zoo gern is zien eer da’k weggoai. Bi’j niet wel voader....?”

“Goa moar vort; ’t brandt mien in ’t heufd,” was het antwoord.

“Och! ’k wou oe zoo geern zeggen, da’k altied veur oe gebeejen heb,” hernam Paul: “en da’k nóg veur oe bidden wil voader.”

“Bidden!” zei de man: “loop! doar he’k wat oan!”

Paul begon sterker te beven, maar hernam: “’k Kan oe alles niet zeggen wa’k denk en ien ’t gemoed heb, moar één ding dat wee’k toch, da’j bidden mot eer da’j starft, of anders....”

“Starven....!” herhaalde de vader: “wie zeit oe da’k starven zal....? Mien heufd....! o mien heufd....!”

“Och voader, dat weet ie zoogoed as ik,” hernam Paul: “starven mot ielk mins, en de ouwe motten ’t erste.”

Het scheen wel alsof het denkbeeld van sterven den zondaar nimmer zoo akelig had toegeschenen als in dit oogenblik. Strak vestigde hij zijn doffe oogen op den zoon, en eenige malen riep hij met een akelige stem: “Starven.... starven!” en daarna: “o God! o God! help mien! help!”

Wij zullen niet woordelijk vermelden wat Paul verder tot den vader sprak, want wij betwijfelen het zeer, of de boerentheologie, die Paul deed hooren, wel ieder zou stichten, die de vriendelijkheid heeft ons eenvoudig verhaal te volgen. ’t Bleek uit alles wat de jonkman sprak, dat hij geen flauw denkbeeld van het onderscheid had, hetwelk er tusschen het licht van Dordt en een Nieuwer licht bestaat. De goede jongen was in zijn eenvoudige redeneering nu eens schrikkelijk vrijzinnig en dan weer ijselijk Dordtsch, en wanneer men hem van zijne h e i l i g e moeder Geurtje had hooren spreken, die in den hemel ook wel zou bidden, dan zou men nog al meer verwarring in zijne redeneering bespeurd hebben; maar—wat den jonkman in stelsels ook vreemd bleef, één ding was hem

helder: God nam zondaars aan—berouwhebbende zondaars volgens Jezus’ leer. En, toen ten slotte de zoon naast de kribbe des vaders op de knieën viel, en de hand van den schuldige met warmte vatte en riep: “Toe voader, zucht nog ens.... God heurt oe geerne zuchten. Toe! toe voader, gleuf toch wat Deine-Meu dukkels zeit: “’en mins is ’en mins, moar God is God! en as ’en zondoar bidt, dan greint God, en as ie dan wil opstoan, dan griept God ’m bij de hand.—Voader, bid dan.... as te blief, voader! misschien dat ’t merrege of overmerrege te loat is;” toen..... toen lachten Gods engelen in den hoogen hemel.

Een half uur nadat Paul zijn laatste woorden sprak waren er reeds twee geneesheeren in het kerkerhok van Teunis Dissel; één voor de ziel, en één voor het lichaam.

Teunis had gezucht en Teunis had gebeden..... gebeden, het korte gebed: “God!” en ’t was alsof de Hemelvader het kind wilde loonen voor hetgeen hij aan den vader deed. De schande, welke de laatste moest ondergaan, en welke den zoon had doen besluiten om een land te verlaten, waar men hem zou nawijzen als het kind van hem, die op dat oakelikke rooie ding op de merkt ten oanzien van alle boeren wier oan de poal gesteld—van die schande zou hij bevrijd worden, want, Teunis was harder ziek dan de cipier gedacht had, en nog dien zelfden avond sprak Teunis voor de laatste maal, en ’t waren woorden, die Paul vol innigen dank de handen deden vouwen, want, vader had gezegd: “Vergêving Paul.... vergêving Deine.... vergêving o God!?”

En twee dagen later was Teunis Dissel niet meer.

De geneesheer voor ’t lichaam had ’s mans leven niet voor een ellendige toekomst mogen bewaren.

God dank!

De geneesheer voor de ziel had met den zoon gesmeekt: “God! die eenmaal in allen alles wilt zijn, neem hem in genade, amen!” Teunis Dissel was gestorven, en Paul! o! hoe bonsde het hem van binnen, hoezeer verlangde hij aan Deine-Meu die laatste woorden van haar beleediger over te brengen; hoezeer wenschte hij nog eenmaal dat woord v e r g e v i n g te doen hooren, en hoezeer wenschte hij.... haar:.... ja Anneke nog eens te zien, Anneke, die hij nu in drie dagen niet zag.

Anneke....! Deine-Meu....! Nog ens, veur de leste keer noar ’t U i v e r s n e s t , en dan.... vort.... of....—want immers de groote schande was nu uit den weg—of.... en Paul bracht de hand aan ’t hoofd en.... dikke tranen rolden hem over de wangen.

Lezer, ’t is vijftien jaren geleden dat Paul de woning zijner stiefmoeder verliet, om, schijnbaar toevallig, in stee van zijns vaders schande te ontvluchten, dien vader te vinden en hem nog in ’t sterven ten zegen te zijn. Vijftien jaren zijn er verloopen, en wilt ge weten wat er sedert dien tijd op ’t U i v e r s n e s t voorviel, treed dan met ons de keukenkamer binnen, en zie de ruim dertigjarige huisvrouw, de blonde Anne, hoe ze naar de bedstee gaat en de twee blonde jongens van twaalf en veertien jaren, een kus op het voorhoofd drukt, en moeders evenbeeldje, het tweejarig Deineke, uit de krib neemt en mokkelt dat het een lust is; hoe ze daarna haar Paul, den gelukkigen vader, het kinderkopje toesteekt, met de woorden: “Paul, wi’j ook is?” waarop ook hij het kleine hoofdje met de beide handen vat, en het molletje zoent, veur ’t munje, veur ’t mollige munje.

Zie Anneke legt het kind weer in ’t kribje, en nadat ze de breikous heeft genomen, zet ze zich in ’t schemeruurke bij de vuurplaat; en Paul zet zich naast haar, en hij vat zien lieve wiefke krek um ’t lief as toen ie Anneke vast hiew toen Deine-Meu bungelde. En, denkende aan dien bungel, noemt hij den naam van haar, die den band der jongelieden zag leggen, maar kort daarop henen ging om met de haren—wellicht ook met Miechel, die in Rusland bleef—bij God in den hemel samen te zijn. Hij noemt den naam van eene vrouw, die meer gevoel had dan de menschen geweten hadden; van haar, die een kind redde uit de handen van een onwaardigen vader, en dat kind opvoedde om dien vader nog ten eeuwigen zegen te worden; van de brave oude vrouw, die God liefhad en den vijand vergaf, en twee zielen op aarde gelukkig maakte, om het eenmaal ook met haar in den hemel te zijn. Paul noemde den naam van haar, die hij zoo liefhad, en wier nagedachtenis hij zegende; van haar, die het verstaan had, dat een verwaarloosde jeugd een ouderdom van schande wordt; van Deine, wier stof rustte in den akker Gods, maar wier ziele woonde in den hemel.

---

[1] Rijtuig.

[2] Schommel.

[3] Bij het dorschen van 't oliezaad schenkt de eigenaar of eigenares, aan huurlingen en in leen hebbende arbeiders, zooveel jenever als zij verlangen.

[4] In de lente.

[5] 't Mondje.

Van binnen en van buuten.

’t Was een smal paadje, dat van den molen door ’t koornland heen, “de noaste weg noar ’t darp liep.” ’t Was een oarig wêgsken ook: Links oan ’t eind van ’t gelpe korn, ha’j ’en boerenarf met boomen, en heujbargen, en ’en uiversnest; rechts ha’j ’t uutzicht op de Vêluwsche bargen en ’t huus van den Duno; en, recht veuruut, doar ha’j ’t darp met z’n twee kerkskes; en lêge huuskes, en linde- en peppelboomen. En—’t koorn sting gelp, en de klaprozen woaren zoo frisch, en de blauwe kornbluumpkes ook. ’En oarig wêgske, o zoo’n oarig wêgske!

Dat vond Santje van den molen. Santje kon ’t zoo boekig niet uutdrukken, moar Santje vond ’t toch, en ze had altied schik as ze um ’en boodschap ging en ’t wêgske kos loopen, en as Kees ’r dan noaliep; Kees die de eenigste was waar ze heel veul van hiew, umdat—umdat Kees ook de eenigste was die haar liefde bewees zooas geen ander.

Daar komt ze ’et wêgske af, en Kees volgt haar op den voet—ze konden op ’t smalle paadje toch niet naast elkander loopen.—

Santje is klein. Kees is nog kleiner. Santje heeft bruine haren. Kees is blond—echt Betuwsch kind—blond, bij wit af. Mooi is het meisje niet: een leelijken neus en een wijden mond.... maar toch heeft ze iets liefs in de oogen, iets liefs en iets lijdends. Kees is ook niet mooi; zijn neus is wat dik en wat stomp, maar zijn oogen staan goedig, erg goedig, vooral als ie Santje zijn liefde verklaart.

Santje is toch al heel klein veur ’en buutenkiend van zestien joar en a’j ze g o e d beziet dan is ze toch ien’s g e h e e l n i e t mooi, moar eigenlik misderoabel schrumpelig van pestuur, en lillek van tronie. In ’t darp heit ze de m o p s n e u s of s c h r u m p e l e S a n, en, die vuul zin van hart, die zetten zonder grond achter dat “San” nog ’en “tip.” Asof ze ’t helpen kos; asof lillik van lief en foacie ook slecht van geist is!

Wie ’t nou precies wil weten, dien zeggen wij: dat Santje door velen miskend, en door velen met verachting wordt bejegend, alleen—omdat ze niet mooi is, terwijl zelfs anderen, die haar kennen en om haar goede inborst en edele hoedanigheden achten, haar dáárom dikwijls op den achtergrond plaatsen.

Kees kan ’t niemendal schelen; het minder schoone zijner lieve vriendin heeft hem nog nooit gehinderd, maar Kees heeft ook inderdaad zijn liefste niets te verwijten. “’t Is wel droevig,” zegt Sanne: “Kees kan niet proaten: hij is stom. Doof is ie niet: dat helpt nog.”

De goede Kees volgt zijn liefste op ’t smalle paadje door de welige koornvelden; hij draagt haar hengselmand, waarin ze brood en kruidenierswaren uit den dorpswinkel moet halen. Santje spreekt niet, want ze is droevig gestemd; droevig, umdat ze thuus altied lachen as ze ’t een of ander in ’t ernstige mee wil proaten. Giesteren nog, toen ze over de prêk hadden geproat, had ze ook wat gezeid; moar Kobus—hoar bruur—had geschimpt: of ze al die wiesheid ien der mopsneus had zitten? Zóó goeng ’t dukkels. Moeder en voader hadden ’r lief, dat wist ze wel, en op de zangschool hadden ze gern dat ze meezong, umdat ze ’n stem as ’en klökske had, moar as ’t uut was dan goengen de jongens en derns—allemoal groote—vol lach en schik met mekoare noar huus, moar zij—allinnig, heel allinnig. En Kees dan.....? Da’s ook woar ... Kees was altied present um ’r af te hoalen, went meezingen dat kos ie n a t u u r l i k niet. Kees was ’r, moar—um heur nou is te zeggen dat ze goed had gezongen: um ’r ’en bluumke of pluumke te geven, dat kos ie natuurlik toch ook niet.

Santje en Kees zijn in ’t dorp gekomen, en de bakker-kruidenier heeft haar mand gevuld—zes pleskes het ie toegegeven.

“Dank oe,” zegt Santje, en Kees vat de mand, en draagt die voor Santje weer ’t wêgsken op noar huus toe.

Ongeveer ter halverwegen van ’t mooie wêgske staat ’en kleine iepeboom, zoo’n bietje op ’en heuveltje. Er zijn er veel die daar eens gaan zitten, en als er werkvolk op ’t land is, dan loopen ze zoodra het schoftuur slaat, wat ze loopen kunnen om ’t eerst er aan te komen, ten einde ’t êt- en sloapuurke er door te brengen. Zoo’n oarig plekske!

Santje en Kees zijn het plekje genaderd:

“Jong, loawe hier is êfkes goan zitten,” zegt het meisje: “’t is zoo lekker buuten, en straks as’k weer thuus bin, dan zit ’k tot den oavond toe oan de snijton.”

Kees heeft er niets tegen, en Santje zet zich op het grasheuveltje onder den iepeboom. Kees zet zich aan hare zijde en staart het meisje in de oogen. Santje zegt: “beste jong” en “goeje jong”, en Kees zou nog veel meer liefs dan Santje hebben gezegd, maar ach!—wij weten ’t wel.

Twee pleskes kreeg Kees, één pleske at Santje: drie blieven er in ’t buultje: één veur voader, twee veur moeder.

In den hoek van ’t koornveld ter linkerzijde was alreeds met maaien een aanvang gemaakt; ’t waren Dorus en Harmen die er maaiden, en Griet was aan ’t busselen.

De klok sloeg twaalf.

Met twee rood eerden pötjes, oan hengseljes van touw kwam ’en dernje van ’en joar of acht den darpskant af, ’t wêgsken op en g’liek weg noar den boom toe.

“Doar hei’j Beertje,” riep Dorus: “Kom Griet, goaj mee? Dag Harmen. Et ze met smoak!”

“Van ’s gelieken,” zei Harmen, en Harmen koos zijn weg naar ’t boerenerf met de hooibergen en ’t uiversnest, en Dorus en Griet—die moar arbeidsminsen woaren—liepen ’t elzenhout langs, toen links, en volgden Beertje naar den kant van den iepeboom.

Wa’n knappe meid die Griet! Harrejennig; ’en meid as ’en bellefleur, zoo vast, zoo rond!—Dorus zei, en dat zeien er veul: “’en meid um ien te bieten!”

“Pardoes! wat zit doar onder dien boom?” sprak Dorus: “Wie het doar ons plekske iengenomen? Kiek is Griet, ze zit met ’r rug noar dees kant. ’t Liekt.... ’t liekt....”

“Wèl, ’t is Santip van den meulen!” riep Griet: “Ku’j dàt niet zien? Kiek! ’t Is krek of ze nog iemend noast zich het doar ze mee proat, moar die zit achter den boom.”

“Krek, krek!” zei Dorus: “wie duuvel het heur in ’t heufd gebloazen um doar te goan zitten, krek op ’t schoftuur! We zullen d’r leeren! Hei Beertje!” riep hij harder: “hier zin we; gêf ’t moal moar hier.” En Beertje wendde zich om; zag Doris en Griet; kwam naar hen toe; overhandigde de aarden potjes; zei: “dag Griet, dag Doris:” en keerde in draf naar de afgelegen boerenwoning weder, waar de moeder van Dorus woonde. Griet woonde in Dorus buurt, en Beertje nam gern hun pötje mee.

“’t Is twoalf,” sprak Santje: “jong Kees, ik wiest niet dat ’t al zoo loat was. As ’k geen roazes zou kriegen, dan bleef ik veul liever onder ’t iepke zitten; ’t is hier zoo oarig; ’t is....” Maar Santje hield op met spreken. Schuins achter zich hoort ze geproat; ze ziet om en bespeurt het paar, dat besloten heeft om ’t noenmoal onder den iep te gebruuken, en ’r voorders wat te proaten.—Dorus en Griet ze mochten mekoar veur ’t zuute en zoere, en, ’t bittere zelfs wouen ze deilen ien ’t lêven.

“Kees zit noast ’r,” sprak de bellefleur, terwijl zij met Dorus den boom hoe langer hoe meer nabijkwam: “Z’is zeker noar ’t darp gewêst um te winkelen, want de kleine klepben steet bij d’r.”

“Doar za’k oarigheid van hebben,” fluisterde Dorus, en—met een vervaarlijke stem riep hij der rustende toe: “Zoo mopsneus, bi’j doar! Je hebt ons zeker gewacht!”

“Loat die klepben moar stoan,” riep Dorus lachende: “went licht dat ’r ’t een of ander ienzit dawwe kunne gebruuken as we de moes in ’t lief hebben.”

Griet stond te lachen dat ze schudde. Santje kreeg ’en kleur van angst. Ze wist het. Dorus was ’en roare en duk ’en kwoaje. Kees stond te kijken; voor Santje antwoorden.... dát kon hij niet, maar hij bromde zijn eigenaardig hol geluid tusschen de tanden.

“Toe hörlepiep,” sprak Doris weder toen hij met Griet bij den iep op ’t heuveltje stond: “kas nou moar vort; da’s geen plekske veur ou. Gleuf moar vrij, de lêge mand za’k oe thuus brengen; verrechtig, ge zoudt er maar onder bezwieken!”

Dorus vatte grinnekend de klepmand, en Santje schoten de tranen van angst in de oogen. En Griet—Griet was één stuup van ’t lachen um de oarigheid van Doris

en de schichtigheid van ’t hörlepiep. Wat kos die Dorus toch oarig uutpakken en kemiek wêzen!

En Kees, Kees was goejig van oard, moar um de dood geen bang pestuur, en—hij greep de mand en rukte haar los uit Dorus handen.—Griet bezweek hoast van ’t lachen, went: “Sjassedewiet!” riep Dorus: “annevandiet! veuruut met z’n beien!” en—Kees kreeg ’en schop, en Sanne pakte ie bij ’t boatje—kemieke Dorus!—duwde haar vooruit ’t heuveltje af, en smak! ’t arme kind viel voorover op ’t wêgske, de neus ien bloed.

Kiek! doar lee ze!

Griet sloeg zich de handen op de knieën van ’t lachen; ’t was niemeer uut te houen! ze bezwiemde, verechtig! Achter de koak en in ’t lief, ’t dee heur zeer van de lach!

Maar Kees, zie, Kees is er ook nog; hij houdt van vrede en vrindschap zoolang als ’t kan, en aangedaan onrecht kan hij verdragen, maar, die zijn liefste beleedigt of haar kwaad doet, zal—hoe klein hij ook is—zijn man aan hem vinden.

Hoor! Santje huilt van pijn, en—Kees bedenkt zich geen oogenblik; zijn anders zoo goedige oogen fonkelen; met één fikschen sprong is hij den boozen Dorus genaderd; Griet ziet de woede van Santjes vriend, en lacht niet meer; neen ze wordt angstig. Zie, Kees schijnt razend; hij heeft den grappigen Dorus bij zijn rechterarm gevat, zóó krachtig dat Dorus schreeuwt en gilt: “Loat los! lillekerd loat los!!” terwijl hij aan zijn tegenpartij met de linkerhand krachtige stooten toebrengt.

Maar,—de gramschap van Santjes vriend kent geen palen; voor een oogenblik laat hij zijn vijand los, doch slechts om hem terstond daarna opnieuw en zoo mogelijk nog krachtiger te bespringen.

Men zou het niet gedacht hebben, maar Kees is Dorus in vlugheid en sterkte de baas.

Griet lacht in ’t geheel niet meer, maar roept en schreeuwt om hulp, en, vreezende dat Kees haar ’t lachen van straks mede zal betaald zetten, laat zij haar

vriend in den steek en loopt, al wat ze loopen kan, ’t mooie wêgsken af.

De nare geluiden van den stomme vermengen zich met de smartkreten en de verwenschingen, die door Santjes beleediger worden uitgestooten; maar hoor! ook te midden van dat rumoer op’t anders zoo mooie en vrêjege plekske, klinkt nog een andere stem:

’t Is Santje, die opgestaan, haar Kees zeer dringend vermaant om los te laten en liever bij haar te komen: “Kees! Kees!! kom hier!” roept ze luide, en Kees—hij schijnt onwillig, maar toch, ’t smeeken zijner liefste treft hem in ’t hart; hij laat den beleediger los, snelt op het meisje toe, en wil haar liefkoozen, omdat ze zoo’n dikken neus van den val heeft gekregen. Maar, Santje weert hem af: “Neen Kees, ’t is slecht um zoo vuul te wêzen,” zegt ze op half verwijtenden toon: “Kwoad um kwoad, dat geet niet. Loop moar noar huus toe.”

Wij gelooven niet dat de Betuwsche ridder op de hoogte was om de waarheid der bestraffing te gevoelen—daar behoort ook veel toe—maar Santje verstond de taal die hij sprak: ze kreeg medelijden met den anders zoo goedigen Kees, en zei: “Nou, wacht dan moar.”

’t Was met haastigen tred dat Santje Dorus naliep, terwijl ze den boezelaar tegen haar gezwollen neus hield gedrukt. Wat hinkte Dorus en wat liep ie roar met den rechtererm ien de hugt.

“Dorus!—Dorus!”

“Wat mo’j?”

“’t Spiet me Dorus, dat Kees oe zoo onmundig op ’t lief is gegoan.”

“Den weerlich! As ’k ’m t’oavend of mergen kan kriegen, dan zal ik.... Verdrêjd!”

“Kees kos niet liejen da’j mien kwoad dee.”

“Gij hitste hum oan, den rakkerd!” riep Dorus, en hij gilde: “O! o!” want de pien was onmundig, en hij hinkte op het eene been terwijl hij de rechtermouw van zijn hemdrok naar boven streek: Zie of ’t ook roak was gewêst!!!

’t Was tijd voor Santje om naar huis te gaan, hoog tijd; went veur twoalven had ze d’r al wêze motten. Moeder gaf sloai veur ’t noenmoal, en—Santje had de azienflesch met azien in de klepben. Ze had zich tóch al verloat en ’t was met ’t lilleke spul van zoo straks ver over den tied geloopen. Thuus zou ze roazes kriegen; moar toch—wat schrauwde Dorus! Kiek, doar liet ie zich zakken op den grond, en, met ’t heufd viel ie in ’t korn. “Och heer,” dacht Santje: “hie is zoo wit as ’en doek.... Zit ’r geen bloed oan z’n hemdrok....? Azien is ’t beste.... gunds ien de gruppel steet woater.... Hê! mien neus!.... Hier Dorus, ruuk is; snuuf moar is goed! Da’s oangekommen oan oe erm; Kees is anders zoo goejig;” en ’t meisje deed hoar halsduukske af, maakte ’t nat met den azijn; sloeg ’t om den arm van haar vijand, en liet ’m nog is ruuken.

Dorus, die van schrik en pijn buuten westen was geroakt, sloeg de oogen op; zag Santje bij zich stoan; vuulde den azien in de wond bieten, en riep baloorig: “Loop heer met oe fiezefoazen!” trok den doek los, dien Santje hem om den arm had geslagen, en wierp haar dien voor de voeten, met de woorden: “Dóar! hang oe Kees ’r oan op!”

’t Was minder van de pijn aan haar neus, dan van iets anders, dat Santje de troan’ ien de eugskes kreeg. Ze zei geen spier; ze raapte den halsdoek op, en kniepte een: “Beterschap Dorus!” uut de kêl: ging noar den iepeboom; zei tegen Kees: “Goaj’ mee?” en soam goengen ze op den meulen oan. ’t Wêgske was lang zoo mooi niet en onder den iep was ’t geen oarig plekske meer.

Toen Santje thuus kwam kreeg ze geen roazes: umdat ze zoo slecht was te pas gekommen. “In ’t vervolg nie meer oanleggen met ’t j o n g volk,” zei voader. “’t Wil van ou niet gedoan wêzen!” zei moeder.

Of ’t van den schrik of van de bekomen wonden was, wist Santje niet, maar zooveel kwam zij te weten, dat Dorus Meyer al acht doagen answiet van ’t wark had thuus motte blieven. Vrouw Meyer—z’n moeder—was ’en mins van ’en zwak pestuur, en onbekwoam um ’en cent te verdienen.

Santje was handig in de melkerij. ’t Botterkneën was heur arbeid, en van ielk pond botter dat ’r verkocht wier, had Santje ’en stuuver; of ze geldig was of niet, dát dee ’r niet toe.

’t Is avond—nog niet heel duuster, moar toch oavend.

Zie, daar gaan ze weder ’t wêgsken af, Santje en Kees; ge meint um ’en deunje te vrijen? Neen—kiek, ze doen weer ’en reis noar ’t darp. Bij den bakker-kruienier koopen ze brood, en gort, ’en stukske spek en andere dinger. Ze kommen den winkel uut. Welken weg?.... Niet noar huus.—Links sloan ze af, de Karkstroat ien. ’En honderd trêen ver woont Griet, Griet die ’t met Dorus wel wist!

Griet zat veur de deur eerdappels te schillen.

“G’n oavend soam!” zegt Santje, en voegt er bij: “Woont Dorus Meyer niet gunds in dat huuske?”

“Woarum?” vraagt Griet.

“Och heur is,” herneemt Santje: “ze zeiën dat ie niet warken kos vanwêgens dat Kees ’m...”

“Schei moar uut!” roept Griet: “as Dorus bêter is dan zal ie Kees den hals wel brêken.”

Kees, die op den achtergrond is gebleven en door de vallende duisternis bijna onzichtbaar was, deed zijn schor geluid klinken, als wilde hij zeggen: “Kees is ’r ook nog!” Griet hoorde het, en—bestierf van schrik. “Wat wou’j....?” zei ze haastig tot Santje.

“Da’j dees spullekes oan Dorus’ moeder brocht,” klonk het antwoord. “Vrouw Meyer is te vrak um te warken, en Dorus verdient geen spier. Moar weetje.... niet zeggen dat i k ’t gebrocht heb.”

Griet keek onneuzel.

“Begriep ie ’t niet?” zei Santje.

Begriepen! Griet b e g r e e p ’r niks van; moar v e r s t o a n had ze ’t best. Ze zou ’t bezurgen.

“G’n oavend, Griet,” zei Santje.

“Nacht soam!” zei de deerne, moar begreep ’r niks van.

Niks!! had die lillekerd in Dorus zenie? Wou z'm lokken....? Dat kos niet, dan had ze 't e i g e s gebrocht, en had ze d'r noam niet verzwegen. Onbegriepelik! 'En vremde Santip!

Met den volgeladen boezelaar treedt Griet de hut der weduwe Meyer binnen. Dorus ligt in de bedstee; hij ziet bleek.

"Vrouw Meyer en Dorus, doar he'j nou is wat van m i e n ," zegt de deerne; "die spoart die bewoart, en die bewoart, die h e t wat."

"Heere minsen!" zegt de weduwe.

"Lieve dern!" klinkt het uit de bedstee.

"Méér as wel," zegt de lieve dern, "gebruuk ze met luste; en Dorus, nou zie'j toch da'k oe niet in den stêk loat."

"Da's lang vergêten," klinkt het weder uit de bedstee. "Griet, loa'k oe kussen."

Zij weigerde niet, en toen Dorus haar gekust had, en ze nog wat gepraat hadden, zei ze: "Bêterschap Dorus; genacht vrouw Meyer," en ging en lachte. Dorus was niet kwoad meer umdat ze ienstee van te helpen veur Kees op den loop was gegoan.

Vijf dagen na dien avond haalde Griet de waschtobbe binnenshuus, toen ze Santje nogmaals op haar ouders huisje zag toetreden.—'t Zelfde, krek 't zelfde! En de meid as 'en bellefleur zei tot de lillike Sanne: "Dern, g ij bint de beste."

"Het 't veurige voldoan?" vroeg Santje, "en hoe geet 't met Dorus?"

"Nou òf 't!" zei Griet, "'en bêter geet 't óók."

Tien minuten later, toen Santje haast bij den iep op 't heuveltje was, zei Dorus, die 'en uurke op had gezeten en pas weer ien de bedstee lag: "Griet, God zal 't oe loonen. Recht zoo! mooi van binnen en mooi van buuten.... Dern, loa'k oe kussen!"

Griet gaf heur Dorus zien zin.

“Hei’j Sanne alweer gezien?” vroeg Dorus iets later: “Sanne, die lilleke mopsneus!”

Griet kon toch goedschiks um de “kemiekigheid” niet lachen.

“Neen.... joá....” zei ze; “maar êfkes....”

Acht dagen later zat vrouw Meyer in ’t schemeruur te spinnen—dat kos ze nog zoo’n bietje;—en Dorus was bêter, veul bêter, en zat veur ’t kleine venster op stroat te kieken.

Gunds bij de wilgen liep Kees! wel verduuveld!!! “Moeder, gêf mien de goavel!” riep Dorus, en trok de knip van het venster, en stiet het open naar buiten.

De oude vrouw keek verwonderd, maar—Dorus keek ook v e r w o n d e r d . Om Kees en de goavel dacht hij niet meer; hij zag Santip. Ze kwam den hoek um, ’en mand oan heur erm,—-bij ’t huuske van Griet hiew ze stil—ze klopte op de deur,—-Griet kwiem noar buuten (’t was hoast te duuster um goed te zien).—-Griet zag dees kant uut,—-ze goengen ’en bietje opzied.—-Santje dee uut de mand ’t een en ander in ’t boezelaar van Griet, en Santje—goeng vort.

“Wel verduuveld!” zei Dorus.—“Watblief?” vroeg demoeder.—“Niks,” zei Dorus,—trok ’t venster weer toe, en kort daarna kwam Griet met een welgevulden boezelaar binnen.

Toen de meid as ’en bellefleur ’en half uur later de woning verliet, toen zag ze d’r uut—as ’en rooje pardies, en ze wist dat Dorus ’t land as ’en stier oan ’r had, went knoopen drêjen van andermans botten, doar had ie ’t zoer oan. ’s Nachts had Dorus de koorts—moar—’s anderen daags ’s mergens was ie bêter, heel, h e e l veul frisser.

Drie verreldeel joars noaderhand had de iep op ’t wêgske splinterneië bloadjes: en, op ’en zonnige mergen zoaten ’r drie op ’t heuveltje.

Zie, ’t zijn twee vijanden, die zich hebben verzoend: Dorus en Kees, en tusschen hen in zit lillike Santje.

“Mooi van binnen! of ’t ook bêter is dan mooi van buuten,” zegt Dorus. “Santje, ’k heb oe liever as lief, loa’k oe kussen!”

En Kees? Kees bromde geen spier, neen, hij was niet jaloersch; die Santje kwoad dee, d i e zou ie te lief, moar, die ’r kuste, d i e beet ie niet.

Voader Mulder zei “joa.” Moeder Meyer zei geen “neen”, want—ze was ien ’t leste van Louwmoand gesturven. Santje had al lang: “Joa Dorus” gezeid, “a’j moar trouw bint as Kees. Kees, mien beste Kees! woar bi’j dan, woar is de hond dan!”

En Kees—Kees kwiespelde en kwiespelde met zien steert, dat ’t zoo’n schik en oard had.

Wat zeiden ze in ’t dorp?

De mooie Griet had heur eiges as slecht van ienhoud loate kieken: Mooi weer speulen van andermans meewoarigheid...! Griet treurde, d’r was ’r g e e n , die in de ploats kwiem van Dorus.

De lillike Sanne was best van binnen! Die heur erst beschimpte, kreeg heur lief als zien v r o u w . Dorus leerde heur hartje kennen; ’t lillike zag ie niet meer.

Moar—“goed van binnen en knap van buuten das toch n ó g bêter,” zeien de jongens; “’t lillike stoot af en duut oe onrechtveerdig wêzen; de mins blieft mins —zie—’t oog wil óók wat.”

“Best meugelik! Moar Santje had er nou toch geen schoai bij. En Kees? neen, Kees ook niet. Kees is en blieft heur beste jong!”

“Nietwoar, jungske! Woar bi’j dan; woar is de hond dan!” en ’t wiefke streelt en kroezelt den trouwerd zien blonden kop.

De Betuwsche neef.

I.

Een Haagsche familie op reis.

Wij hebben het genoegen u mijnheer en mevrouw Van Middelnesse voor te stellen.

Zooals gij ziet, mijnheer is ’en net, klein en mager persoontje met zeer gedistingeerde manieren; zijn haren en kleine bakkebaarden krullen zeer fraai, en zijne handen mogen aristocratisch blank genoemd worden. Op straat draagt mijnheer altijd gekleurde glacés. ZE. heeft een “wezenlijk allerlieste” betrekking bij Financiën; van zich zelven heeft hij o o k nog een weinigje; somwijlen doet hij eens een kleinigheidje in de effecten... e n f i n ; en, van mevrouws kant... enfin, enfin!

Nietwaar, charmant wonen in den Haag, vooral dicht bij ’t Bosch; ’s zomers heel plezierig; maar ook een mooie tuin, allerliest! allerliest!

Mevrouw Van Middelnesse geboren Zilver is wezenlijk een bekoorlijk vrouwtje. Ofschoon een beetje kleiner dan mijnheer, heeft zij toch meer voorkomen. In haar kring—zeer gedistingeerd—ofschoon in de hofstad misschien van den vierden rang—heet zij een knappe vrouw, en vooral mag zij dat heeten, wanneer men in aanmerking neemt dat zij gedurende haar twaalfjarig huwelijksleven, aan mijnheer Van Middelnesse zes Middelnesjes heeft geschonken!! Allerliefst lieve kinderen, drie jongetjes en drie meisjes.

Gij ziet het, “mijnheer en mevrouw zijn reisvaardig.” Het jongste der kinderen is bijna twee jaren oud, en zonder bezwaar heeft mevrouw dus aan den wensch van haar “lieve” gehoor kunnen geven om eens met hem een heel klein toertje te maken naar Cleve, en Keulen, en den Drachenfels, en dan door Gelderland terug.

Wij verzekeren u: voor de kinderen is goed gezorgd; de drie jongsten gaan naar Grootma Van Middelnesse op de Prinsengracht, en de drie oudsten blijven met de zeer vertrouwde gouvernante-bonne, benevens een uitmuntend dienstboden-personeel in de ouderlijke woning aan den Boschkant.

Het portier der vigilante wordt door den huisknecht zachtjes toegedaan, twee van de kinderen huilen—omdat ze niet mee mogen: mevrouw huilt ook—omdat ze weg heeft gewild, en kijkt nog eenige malen door ’t achterglaasje zonder evenwel van hare liefjes iets te zien. De huisknecht keert met de meiden in de keuken terug; pakt Saar, de dikke, die “schei uit” zegt; drukt Lien, ’t fijne nufje, die “foei” zegt, een zoen in den hals: sprint boven op de tafel, en roept: “’ t Hek van den dam! Saar, flensies van avond!” en Saar zegt: “Stil maar, je zult ’t goed bij me hebben,” en Lien krijgt weer ’n zoen en zegt: “Malle jongen, loop heen!”

O heer! zult u zeggen.

Neen, och neen, laat de echtelieden stilletjes reizen; ze zeggen in de keuken niets meer dan ’t geen mijnheer en mevrouw zoo dikwijls gezegd hebben: “Je wilt wel eens vrij wezen.”

’t Is ons voornemen niet om het echtpaar op hun “tocht door Duitschland!”—zooals mijnheer zegt—te vergezellen. Wij verhalen alleen dat ZE., onder het bestijgen van den Drachenfels, glimlachend verklaarde, dat men op reis zoo heelemaal sans gêne wordt, want kijk, dat hij zóó maar, met zijn bloote handen, op den ezel zit.

De stoomboot, die het echtpaar naar Nederlandschen bodem terugvoert, nadert Gelderlands hoofdstad.

“Mijnheer en mevrouw Van Middelnesse zitten bovenop, onder het zeil, en

drinken om zeven uren in plaats van thee een kopje koffie,—nog zoo Duitsch!

“Waar ligt dan dat B. toch....?” vraagt mijnheer met een gelaatsuitdrukking alsof hij zich de kantoorkaart van het Koninkrijk der Nederlanden in haar volle grootte voor den geest haalt.

“B., wel op den weg naar Nijmegen, in de Betuw,” antwoordt mevrouw: “zoo’n beetje ter zijde. We kunnen dan een rijtuig nemen. Och, en je zult ze een ij s e l ij k mee vergulden. Papa placht indertijd zooveel met hem op te hebben; ik weet wel toen was hij zoo’n jongen van een jaar of twintig, en pa zei altijd: *Cousin*.”

“Maar—hij bestond je toch niet in den bloede?”

“Dat is te zeggen—neen—of eigenlijk ja, nog zoo’n beetje: zijn vader was een halve broer van mama.”

“Zoo, dan toch ’en halve; je zegt ’en kruidenierszaak, nietwaar?”

“Ja, maar heel in ’t groot, en land en vee; en boter en ’en kaasmakerij! Ma had altijd haar boter van neef; ook later toen pa al van daar naar Utrecht beroepen was.”

“Nu, wat mij betreft ’t kan me niet schelen,” herneemt de man, doch, nadat hij langzaam zijn koffie heeft opgeslurpt voegt hij er bij: “Maar—je hadt mij nooit gezegd dat die neef Janssen ook k r u i d e n i e r is.”

Mevrouw krijgt een kleurtje en antwoordt:

“Toch heusch niet expres; maar schatje, zijn haas en patrijsjes smaakten je elk jaar b ij z o n d e r ; waarlijk, ’t is een goed mensch! En B., zie je, ik ben er geboren, ’t was pa’s eerste gemeente, en—ik heb er nog zwak voor.”

Onder het zeil der stoomboot werd de zaak verder bepraat. Na in Arnhems omstreken de “mooie partijen” te hebben bezichtigd, zou men neef Janssen te B. een bezoek brengen. Mijnheer schreef, het volgende briefje, dat bij aankomst te Arnhem terstond op de post zou besteld worden:

Zeer Geachte Heer en Neef!

> Aangezien wij ons, na een Duitsch reisje, nog eenige dagen in deze environs denken op te houden, zoo wenschten wij u en uwe geëerde familie een bezoek te brengen. Indien u zulks convenieert wilden wij daaraan gaarne Donderdag e. k. gevolg geven. Intusschen moet u zulks niet in het minste derangeeren: a l l e s sans gêne.
>
> In de hoop u alzoo geen belet te doen, noeme mij met de meeste hoogachting, na minzame groete,
>
> Zeer geachte Heer en Neef!
>
> Uw zeer Dw. Dienaar en Neef
> C. VAN MIDDELNESSE.
>
> A r n h e m , Hotel:
> *Le Soleil.*
> M a a n d a g .

Toen de echtelieden den anderen dag van een rijtoertje in hun logement terugkeerden, werd hun door den portier met den sleutel van hun N°., een franco brief overhandigd. Die brief luidde als volgt:

> Geachte Heer en Neef!
>
> Het zal zoowel voor mijn als voor mijn goeje wijf een groote eer zijn de familie eens hier bij ons in B. te zien. Het treft nog al bijzonder goed op Donderdag want Vrijdags gaai ik geregileerd naar Arnhem met de markt, en Sanne-kee zegt ook, dat het goed komt van wegens dat we juist een groote ham op schotel hebben, en van complimenten zijn we niet thuis, hoor. Na de vrindelijke complimenten en ook van Sanne-kee aan Mevrouw onze nicht, verblijve Uw Dienstvaardige Heer en Neef:
>
> G. JANSSEN en echtgenoote.
> P. s. In haast.
>
> B., den 8 Julij 18..

Toen mijnheer Van Middelnesse over den schouder van zijn echtgenoote heen den brief had gelezen, zag de laatste toevallig in den spiegel dat ZE. glimlachte, waarom ze goelijk aanmerkte: “Zie je—i n h a a s t, maar anders een mooie letter, precies als op de adressen w a n n e e r h ij den h a a s e n d e p a t r ij z e n z e n d t.”

II.

Bij den Gelderschen neef.

Na een “allerliesten rit” over den breeden dijk van Arnhem op Nijmegen, en vervolgens zijwaarts af over een flinken grindweg, bereiken de echtelieden Van Middelnesse tegen den namiddag het dorpje B., waar de jeugd, die juist naar de middagschool gaat, het mooie rijtuig aangaapt, het voor een groot deel begeleidt, en op de vraag van den koetsier: waar mijnheer Janssen woont? zonder te antwoorden lacht en goochelt; elkaar naar voren duwt; den een den ander op den rug springt, totdat er eindelijk een is, die, na de herhaling van de vraag, met den vinger wijzende het bescheid geeft: “Gunds achter ’t huus van Nol Peters.”

In weerwil van deze niet zeer volledige aanduiding, bereikt de barouchette eindelijk de woning van den grossier-kruidenier-wethouder-vetweijer Janssen, van den vierkanten man met het rondroode aangezicht, die, terwijl hij de pet van zijn hoofd licht, het portier opent, en met een: “Welkom nêf en nicht, bezonder mooi weertje harrejennig!” mijnheer en mevrouw Van Middelnesse in het uitstappen behulpzaam is.

De schooljeugd blijft het “groote spul” aankijken, en, nadat die “heer met de mavrouw” binnen den winkel zijn, volgen zij nog een eindweegs de barouchette, waarvan de koetsier door Janssen met de woorden is ingelicht: “Voar ie moar ’t hekke in, kameroad; achter oan de schuur; ’k Hèt beste kleever op dêl.”

Weinige minuten later zitten de voorname gasten vis-à-vis hun Geldersche verwanten in de pronkkamer der laatsten.

’t Is er waarlijk zoo min niet. Mevrouw ziet het met welgevallen. Mijnheer maakt bij zich zelven de reflectie dat het hier toch inderdaad ijselijk bourgeois is, terwijl de vrouw van Janssen—een gulle, welgevormde, gezonde Juffer-boerin—voor deze gelegenheid van boven tot beneden in ’t zondagspak, en vuurrood van de eere, die haar en haar huis weervaart—gedurig, j a   j a, zegt, en dat de femilie ’t moar veur lief moet nemen, met de betuiging alweder, dat ’t mooi weertje is.

Mevrouw Van Middelnesse van hare zijde verzekert dat zij het wezenlijk allerliest vindt, om haar en haar man zoo af te wachten, en dat ze blij is nu eens kennis te kunnen maken, en—dat de juffrouw.... n i c h t wil ze zeggen ook kindertjes heeft, nietwaar? v i e r als ze zich wel herinnert?

Juffrouw Janssen, die aan haar echtvriend plechtig heeft moeten beloven om zooveel mogelijk goed Hollandsch te spreken—en dat ook reeds in praktijk heeft gebracht—roept in ’t volle besef van. haar moederwaarde:

“W á t mein ie v i e r , mins? mins, ’k hêt ’r z e u v e n !”

Mevrouw Van Middelnesse is door dien uitval een weinig verschrikt, en haar verbazing is bijzonder natuurlijk; trouwens z ij heeft er zes, en, waar twee vrouwen met haar beiden dertien kinderen bezitten, daar ontbreekt het niet licht aan discours. Het kroost der gastvrouw is naar school; de twee kleinsten—sloapen ’en bietje.

Neef Janssen, die intusschen wil toonen dat hij zijn wereld zoowel als zijn Hollandsch verstaat, trekt een blaadje waarop zich twee karafjes en vier glazen bevinden, naar zich toe, en terwijl hij het eene karafje vat, zegt hij tot den Hollandschen neef:

“Lust uwe dat ook in Den Haag? Zuivere bitter! Prebier ’t moar is.”

Van Middelnesse bedankt: hij bedankt wezenlijk; heusch, hij vindt het allerliest, maar hij drinkt nooit iets, n o o i t !

“Dan zou’k oe man niet wezen,” zegt de Betuwnaar; “we hebben hier af en toe ’en drupke van noode; uwe mot niet noar mien kijke: ik neem ’t altijd tien minuten véur ’t êten, en wellui voor ons, we hebben ’t êten al achter de knoopen.”

“Och kom....” zegt de Hollandsche neef die iets leegs gevoelt, en zich toch meent te herinneren, van een “ham” in den brief te hebben gelezen.

“Kee sting er op dat we wachten zouen tot gelluu.... uwe d’r waren,” herneemt Janssen, die ’en heele toer met zijn Hollandsch heeft omdat hij ’t ook nooit meer sprak, alleen slechts wanneer hij in den jachttijd op ’t kastêl at: “maar,” vervolgt hij: “ik zei, loauwe stil onze gang goan:—’t was met de kinders, zie je—dan

kuwwe best op z’n Hollandsch nog êns éten. Vader placht altied te zeggen: êt zooveul da’j van veur af aan weer beginnen kunt.”

“Ah juist!” zegt de heer Van Middelnesse: “Maar ’t is waarlijk al te veel moeite voor.... voor....re mevrouw....”

“Mein ie Kee....!” vatt Janssen haastig in: “j u f f e r as te blief, of nicht; we m e v r o u w e n hier niet; allinnig op ’t kastêl.”

“Ja juist, n i c h t wil ik zeggen,” hervat de Hagenaar—en tot zijn gade: “Nietwaar Emilie, dat is waarlijk al te vriendelijk om voor o n s nóg eens diner te houden, heusch, we hadden geen behoefte. We hebben te E. nog een broodje gebruikt!”

“O hé ja,” antwoordt de gade—d i e l e t t e r l ij k r a m m e l t: “u hadt dat n i e t moeten doen.”

“Allemoal gekheid!”-roept Janssen, “a’j ’en stuk vlei.... vleesch op de vurk hebt, dan zu’j wel bieten: en lus je’t niet, óók goed, de jongens weten er weg mee.—Toe Kee, loop is noar de keuken, en zie of ze de eerdappels hoast goar hebben.”

Kee had al lang naar de keuken gewild, en—l o o p t .—Bij afwezigheid zijner wederhelft, stelt Janssen al zijn Hollandsche welsprekendheid in ’t werk, om nicht tot het gebruiken van een glaasje dubbele annies te verlokken: “Goed voor de frissigheid,” betuigde Janssen: “’t was nog van de letste kroamhistorie: St. Jan ’en joar geleejen.”

Mevrouw is tot Janssens blijdschap niet onverbiddelijk, en zelfs mijnheer—die heusch nooit iets drinkt—zit in ’t einde, evenals zijn wederhelft, met een ten boorde toe gevulden wijnroemer dubbele annies, vóór zich.

Janssen zal dan—veur de gezelligheid—nog ’en klein drupke bitter nemen: “Nóg êns éten: nóg êns bitter!”

Tijdens de afwezigheid der gastvrouw vernemen de echtelieden dat neef Janssen volstrekt van geen fratsen houdt; dat ie niet licht iets presentieren zal as ie ’t niet kwiet wil wêzen; dat ie graag hét dat ze hum Rijnsche wien schenken; dat ie ’en afgestamden hêkel oan achterbaksigheid hèt; en doarum Jan Taks—zien buurman, niet luchten of zien kan; Jan Taks heeft ze achter de mouw zitten.—

Weet je, h i e r ! mooie woorden, en knooien in ’t geniep.

De echtelieden vernemen: dat hij—Janssen—onder de ersten van ’t derp wordt geteld, moar, dóárom ’t heu.... hoofd niet in den nek sleet: “Zie je, zelfs as ik minderman tegenkom, dan doei ik zoo” zegt de spreker, en hij licht de pet—die hij gewoon is ook binnenshuus op te houden—even van ’t hoofd: “moar,” vervolgt hij alweder: “wat niet warken wil, die hét d e n   d u u v e l oan Janssen gezien. Tegen de knappe arbeijer, doar zeg ik tegen,” en hij licht weder zijn pet op: “Kom binnen, zeg ik: goa zitten zeg ik, en we proaten as vrinden; zie je, ’en mins is ’en mins!”

Nog verder vernemen mijnheer en mevrouw Van Middelnesse—die natuurlijk neef Janssens principes door j a w e l s en dergelijken hebben gehuldigd—dat de Betuwnaar zes en veertig mergen land onder de ploeg hét, en zestien koeien en veertig ossen in de weies loopen; dat er achter ’t huus ’en groote karsenbongerd is, en dat de loate knappers net giesteren zouen geplukt wêzen, moar—dat ie gezeid had: we zullen ze loaten, dan kunnen nêf en nicht uut Den Hoag is zat en genogt éten.

Geen tien minuten later ligt er een hagelwit, ofschoon wel wat krap laken door nicht Janssen zelve over de tafel gespreid. De huisvrouw heeft de diepe borden al tellend: da’s nêf, da’s nicht, da’s Janssen en da’s ikke, er mede op nedergezet; naast ieder bord links: ’en vurk, rechts: ’en lêpel. Aan ’t boveneinde der tafel legt ze nog een hoopje van ’t eerste, aan ’t benedeneinde een hoopje van ’t laatste soort zilver neer.

Een bruinroode deerne in profond werkendags-gewaad, met den rooden halsdoek zeer luchtig over den boezem en verder onder den gestreept diemiten borstrok gespeld, treedt met een: G’en dag soam!” de kamer binnen, en zegt, terwijl ze een grooten ronden schotel midden op de tafel plaatst: “Hier hei’j de soep; z’is heit, heur!”

“Doar hewwe ’t bloazen veur geleerd,” zegt Janssen, en tot de gasten: “Schuuf bij as te blieft.”

De deerne is vertrokken; de gasten hebben zich nader bij de tafel gezet; Janssen drukt het binnenste van zijn pet tegen het aangezicht, en juffrouw Janssen doet haar oogen dicht en laat het hoofd op den linkerschouder zakken.

Mijnheer Van Middelnesse legt de blanke hand tegen zijn voorhoofd en bedekt er ten halve zijn oogen mee; het linkeroog kan echter nog genoeg zien; en het ziet: dat mevrouw al biddende met haar fijn geborduurd zakdoekje haar bord afveegt, en, dat er een trek om haar mond speelt als of ze wil zeggen: “Foei ondeugd, je moest ook niet kijken.’

De maaltijd neemt een aanvang. Janssen noodigt de gasten om zijn voorbeeld te volgen, en terwijl het Geldersche echtpaar met hun lepels de soep over den rand van den grooten schotel binnen hunne borden werkt.... aarzelen de Hagenaars; maar—volgen ten laatste inderdaad het gegeven voorbeeld.

Janssen beweert bij ’t haastig opslorpen: dat die soep niks kienderachtig smoakt, —en terwijl hij ten tweedenmale zijn bord vult, voegt hij er bij: “Kee weet ’t wel, en wat mien belangt, ik heb gezeid: ze motten geen honger lieën, heur ie. Tast toe nêf en nicht, z’is verechtig niet schroal. Soep is moar buukvulling.”

“O z’is keurig!” zegt mevrouw Van Middelnesse, ofschoon ze haar veel te vet vindt, maar toch, HE. had honger.

“Délie! Délie!” betuigt mijnheer, en de verkwikkende spijze doet hem zóó’n goed dat hij waarlijk vrede met dat soort van menschen krijgt, en—dan zoo vrij zal wezen nog tant soit peu te nemen.

Wij zullen het viertal rustig hun middagmaal laten gebruiken, Janssen even graag alsof het zijn eerste was. Na de soep verscheen er een groote bak, met kruimige dampende aardappels gevuld; daartegenover “flankte” de huisvrouw een dito schotel met groote boonen, die, zooals Janssen beweerde, geen zuigelingen woaren, maar: stonden in de moag! De groote ham van een “eigen slachts-verken” formeerde met een diepen bak, waarin zich aan groote dobbelsteenen gesneden en hard gebraden stukjes rundvleesch bevonden, benevens de gezegde schotels, die met de boonen en aardappels gevuld waren, een kring, in welks midden een groote sauskom was neergezet.

Janssen die maar gedurig bleef verklaren dat hij van geen fratsen en van geen noojen hield, liet intusschen evenals zijn wederhelft, geen stil oogenblik voorbijgaan, zonder zijn gasten tot toetasten te dringen, en wierp nu eens den neef eenige sneden ham op ’t bord, en drong dan weder zijn nicht—die heusch genoeg had—om eenige dobbelsteenen vleesch naar zich toe te halen, met de

vergunning: “A’j ’t niet lust, loat moar liggen!”

“Hier nêf, drink is; ’t is wie.... wijn van ’t joar 48, ’t beste wa’k in huus heb.”

Mijnheer en mevrouw werden rood van ’t eten!

In ’t einde, daar gaat de deur open, en, mét de deerne van den rooden halsdoek, die weder een grooten bak met riestenbrij in de handen draagt, stuift ook een zestal kinderen de kamer in.

Daar had je ’t leven!—Dag voader, dag moeder!” “Wie zin dat?”—“Zin ze dat uut Den Hoag?”—“Êt gelluu nog ens?”—“Kriegen we ook wat?”—zoo vroegen de knapen en meisjes, en ze vroegen nog een heelen boel meer, terwijl de ouders vermaanden en bevolen, dat ze g ’ e n d a g mosten zeggen; dat dát nêf en nicht woaren uut Den Hoag, woar de Keu.... de Koning woont; dat Willem zien schriefboek is most loaten zien, woar de meister zoo dukkels: “uitmuntend” op schreef; dat Mieke d’r neus most afvêgen, en eindelijk, dat ze stil noar buuten mosten goan, met de belofte: “dan krieg ie allemoal riestenbrij. Vort jongens!”—Daar stormden ze heen.

“Allerliefste kindertjes! zoo ongedwongen, zoo sans gêne,” verzekert mijnheer.

“En zoo gezond!” merkt mevrouw aan; de buitenlucht is toch maar alles!” (De kindertjes van mevrouw kregen les aan huis, omdat ze met dat schoolgaan, vooral ’s winters, zooveel kou opdeden).

“Ze kriegen noar beheuren wat ze willen, en ze kunnen d o e n naar beheuren wat ze willen!” zegt Janssen: “moar—gehoorzoam da’s één, en geen streken da’s twee. Kom nêf nog ’en glêske!”

“Neen, heusch niet, ik zou bepaald de hoogte krijgen. Merci, merci!”

“Wát merci!” roept Janssen, en schenkt in; en de neef drinkt het glas uit, en krijgt n i e t de hoogte.

Wat de rijstenbrij betreft, ze moest en zou geproefd worden. Nicht, Janssen verlangde, in alle nederigheid, toch een goedkeurend woord voor haar nagerecht, en geen wonder—ze had er drie pinten vet van room aan ten koste gelegd.

“As Mei-botter!” zegt Janssen, en mijnheer en mevrouw halen diep adem, en—terwijl zij met hun respectieve vorken in de rijstenbrij-porties, welke hun waren opgeladen, pikken en figuurtjes maken, om er dan weder eens even mee naar den mond te wippen, betuigen zij dat nicht veel te veel omslag heeft gemaakt, en dat ze er waarlijk verlegen mee zijn; maar heusch, dat ze anders nooit zulke rijstenbrij geproefd hebben!

Neef Janssen lacht van plezier dat zijn gasten zoo óver en óver tevreden zijn, en zegt: “Joa, al zin we Bêtuwslui, we weten nog wel wat onzen gasten toekumt. Ku’j ’t niet op? loat moar liggen! we zulle danken, en dan—noar den bongerd om kersen te êten, totdat moeder de koffie goar het.”

Dat mijnheer en mevrouw juist niet extra veel trek in knappers hadden, vinden wij zoo vreemd niet, maar Janssen, die den boom voor heurlui gedestineerd had, zei aan Kees den arbeider: dat ie plukken most wat ie kon in ’en tienponds mande: d i e most ie moar zetten in de koets van de lui, onder de veurbank.

Terwijl het viertal in bedevaart naar de dorpskerk trok,—aangezien mevrouw zoo graag eens op pa’s eersten preekstoel wilde, klimmen—was het dat Janssen, niet zonder een gevoel van eigenwaarde, aan zijn gasten de gronden wees, die hem in eigendom toebehoorden. Van de bedevaart te huis gekomen, zit men al spoedig weder om de tafel binnen de pronkkamer; de koffie is aangericht, dat heet: een groote krentenmik staat naast een dito zonder krenten, omringd van een schaal met ronde beschuit, een halve kaas, een groote kluit boter, benevens een saucijsworst op een aanval te wachten. Uit de kraan der groote kan vloeit driftig het bruine vocht in de kopjes: half koffie, half room.

Of er al genooid wordt, waarlijk men kan niets, of althans maar zeer weinig gebruiken. Zelfs Janssen gelooft dat ’t nog wat vroeg is, umdat ie hoast niks geen trek het.

Nu was ’t oogenblik daar om eens ’t een en ander van Holland te vernemen.

“Hebben ze nog al schik met de menisters tegenwoordig?” vraagt Janssen. “Is ’t woar dat ze zooveul muujte hebben um dubbeltjes van de Koamers te kriegen? Heur is,” voegt hij er bij op gewichtigen toon; “ik bemuuj me weinig met de polletiek, moar, ielk mins hèt zien begriep, en zie, dan begriep ik: dat ielk stel nije menisters ’en oarige slomp duiten kost, en, a’j ze moar stillekes oan ’t ruur

liet, da’j dan ’en oarige som in ’t loadje zou houe; ’t zou er niet slechter um goan, went, alle verstand kumt niet in ’en umzien.”

Mijnheer Van Middelnesse is het volkomen eens, en beweert zelfs, dat hij er niets op tegen zou hebben om—al was ’t maar vijf jaartjes—minister te spelen: d a n pensioen!” zegt hij ten slotte, en knipt met de oogen.

De Betuwnaar geeft zonder omwegen te kennen, dat nêf uut Den Hoag, as ie ’t um de duiten dee, zien man niet zou wêzen, waarop de Hagenaar spoedig betuigt, dat hij ’t zoo niet bedoeld heeft, en dat hij ook niet gelooft, dat het er i e m a n d om doen zou, maar—énorm veel werkzaamheden; ’t loon verzoet den arbeid!

Dit laatste stemt Janssen volmondig toe; t e r z e l f d e r t ij d dat mevrouw Van Middelnesse aan hare nicht verzekert: Ja wel, dat de koning er precies zoo uitziet, precies als op de guldens en rijksdaalders.

De schoonheden van ’t vorstelijk ’s-Gravenhage met zijn museum en andere bezienswaardigheden, benevens het heerlijke Bosch, waar ’s Zondags en ’s Woensdags muziek is, worden door den Haagschen neef ten zeerste geroemd. Janssen en de vrouw hebben er schik in, zoo oarig as nêf d’r over proaten kan. De neef praat waarlijk allerliest, en—nadat Janssen heeft gezegd, dat ie ’t spul van z’n lêven nog wel is wou zien, moar, dat ie zien mond wel af kan vêgen umdat ’r toch nooit van kommen kan; nadat mijnheer nog vele redenen vernomen heeft w a a r o m ’t niet mogelijk was, betuigt ZE. dat het anders zeer aardig zou wezen, wezenlijk.... en nicht....? heusch! wanneer zij ’t eenvoudige voor lief wilde nemen, dat ze dan stellig eens komen moet.

“Krek! krek! um de schoai is weerum te hoalen!” lacht Janssen. “Met sint juttemis as de kalver op ’t ies dansen, heur ie! Neen, dat stuuverke zou al roar motte loopen as Janssen hê! hê! in Den Hoag kwiem!”

Juffrouw Janssen lacht ook. Mevrouw—aangenaam door Van Middelnesses goedheid verrast—trekt haar gelaat in een zeer inviteerende plooi. Het aangezicht van den Haagschen neef drukt diepe teleurstelling uit.

Wanneer er inderdaad bezwaren zijn, wil hij niet bij zijn invitatie persisteeren, maar anders, een man als neef Janssen, dient de residentie, en althans de zee

gezien te hebben: “Enfin! enfin! van harte gemeend!”

In weerwil dat de huisvrouw onaangenaam gestemd is, dewijl de neef en nicht willen vertrekken zonder iets van haar ruuting-maal te gebruiken—welke laatste versnapering in dik geworden zoete melk met beschuit en bruine suiker bestaat—maakt het Haagsche echtpaar zich nu weldra tot de afreize gereed; ze zullen toch al laat in de stad terugkomen.

Blieven!!?—

Onmogelijk! ze moeten morgen naar de residentie terug. Hun kinderen verlangen zoo zeer en—zij zelven....!

Da’s natuurlik!

Eenige minuten later heeft er een hartelijk afscheid plaats. Duizenden bedankjes voor de allerliefste ontvangst!

“Niks te danken! Moar is weer kommen, heur ie!—Hier, wacht!”—en mevrouw, die al in ’t rijtuig zit, ontvangt een énorm pak op haar schoot, alsof ’t een pompoen is.—

“’En mikske!” zegt de gastvrouw, “veur de kienders; ’k hèt ’r veur gezurgd dat ie ’en moand of wat varsch kan blieven.”

“Wel foei, da’s alté!” zegt mevrouw.

Mijnheer, alvorens in het rijtuig te stappen, drukt nog eens recht vertrouwelijk neef en nichts handen, en voegt er gemoedelijk bij “Nu, we zien je toch eens?”

“Joa, joa, hier a’j weerum kumt!” lacht de dikke neef. De koetsier ziet achterom, en vraagt: of ’t klaar is?

“Ja,” zegt mijnheer. De eerste legt de zweep over de paarden. De Haagsche vrienden wisselen met de Geldersche, die,—omringd van eenige hunner telgen voor de deur staan—nog: vaarwels! en dergelijken; en, terwijl de barouchette door het dorp rolt, duikt mijnheer in het wagenkussen met den uitroep: “Hê, wat een dagje!”

“Toch lief! toch hartelijk!” zegt mevrouw, die voor een andere uitlegging beducht is.

“O! onbegrijpelijk!” roept de echtgenoot; “die menschen zouden compleet alles voor je doen; ’t is bourgeois, overladen, ja, maar ik mag het wel eens. Mijn hemel, welk eten! En dan nog zoo’n mik!”

Mevrouw Van Middelnesse is geheel in verrukking dat Charles het ernstig meent. De familie, waar ze vroeger juist niet zoo heel veel van gesproken had, was meegevallen....!

“Nietwaar, de types van Geldersche gulheid? En weet je,—fortuin; ja.... fortuin!”

“Allerl i e s t -lieve menschen!” besluit de echtvriend en geeuwt, en sluit de oogen, en droomt van den berg in Luilekkerland.

III.

Stand en partij.

’t Is ruim drie jaren geleden dat mijnheer en mevrouw Van Middelnesse het allerliest-lieve dagje bij neef en nicht Janssen te B. hebben doorgebracht. De echtelieden zijn sedert het vorige jaar van “de Boschkant” naar een “minder frequent gedeelte van de stad” gaan verhuizen, omdat..... omdat het huis wat te klein werd, en twee van de kinderen school gaan, en de school zoover af is, en—onder ons: omdat mijnheer verleden zomer een leelijken klap door een mislukte effecten-speculatie heeft gekregen, en de lieve betrekking eigenlijk heel weinig geeft, en een ruime woning, die veel minder huur doet—zij het dan ook verder van ’t heerlijke Bosch,—nu wel zoo verkieslijk voor de zuchtende beurs is.

Intusschen, men woont op die stille gracht zeer naar genoegen, zeer, z e e r naar genoegen: geen bezoeker komt er, of hij verneemt zulks tot twee-, tot driemalen toe; en deze, al houdt hij ook boven alles van een levendigen stand, hij kan zich dat excellent goed begrijpen, zoo volstrekt geen hinder van gerij.... zoo....

inderdaad allercharmantst!

Over acht dagen is het de tiende September, en ik doe u zulks weten dewijl de heer Van Middelnesse op dien dag zijn veertigsten geboortedag hoopt te vie.... Ja ziet gij, dat woord v i e r e n dát is de quaestie. De echtelieden, die juist bezijden hun huis een gaslantaarn hebben, zijn tegenwoordig bijzonder op het schemeruurtje gesteld, iets dat ze beiden aan den Boschkant abominable vonden. Met die gaslantaarn was ’t ook heel iets anders.

Ze zitten te schemeren, en mijnheer zegt na eenige oogenblikken van stilte:

“Parole d’honneur, Emilie, er op gesteld ben ik niet.”

“Quant à moi,” zegt zijne gade, terwijl zij de schouders ophaalt, “m a a r ,” laat ze er spoedig op volgen: “we hebben zoo niets geen pretext: we komen overal ...” na eenige oogenblikken van stil gepeins, als ontwakende: “Neen, we k u n n e n ’t niet laten!”

“’t Is moeielijk!” zegt mijnheer.

“Nancy Lassale plaagde laatst nog,” herneemt mevrouw: “dat ik den tienden September wel als vroeger magnifique voor den dag zou komen, “vooral nu je die ruime zaal in je nieuwe huis hebt”, voegde zij er bij, en liet er zachtjes op volgen: “Hé, heerlijk, een dansje’!”

“Er heeft dan toch niemand begrepen, dat we uit een andere oorzaak dan weelde, naar deze afgelegen kazerne verhuisd zijn,” vleit zich mijnheer Van Middelnesse, en hij mompelt iets later: “Maar die kosten, die kosten!”

“Ja ’t is waar....,” zegt mevrouw; “maar denk eens wat praatjes....!” En mijnheer, ofschoon hij nog terloops eens herinnert van hoe weinig ze tegenwoordig moeten rondkomen, hij begrijpt toch ten laatste, dat ze, voor hun fatsoen, de partij m o e t e n geven.

IV.

Een bezoeking.

Vijf dagen na het genomen besluit zitten de echtelieden aan de ontbijttafel. Er wordt aan de huisdeur gescheld. Eenige minuten later komt de meid binnen en bericht, dat er een man is, die naar mijnheer vraagt.

Hoe zijn naam is?

De meid moest maar zeggen, iemand, die mijnheer wel kon; uit Gelderland —“nog al dik, met ’en rood gezicht!”

Mijnheer Van Middelnesse wordt ook rood, want, terwijl u misschien aan zekeren neef uit B. denkt, heeft mijnheer slechts het beeld van zijn Zutfenschen wijnkooper voor oogen, en in diens handen ziet hij een rood lederen portefeuille, waaruit een rekening ten bedrage van ± tachtig gulden wordt te voorschijn gehaald, “Ik ben.... we zijn.... Och die man is zoo langdradig!—Sientje niet thuis.... hoor, niet thuis.”

Den vorigen dag had Sientje een vreeselijk standje met haar mevrouw gehad, dewijl mevrouw beweerde dat Sientje een appel uit ’t mandje had genomen, ’t geen Sientje ontkende; waarop mevrouw haar onder ’t oog had gebracht, hoe ’t niet om de waarde van dien appel, maar om dat akelige liegen was.

“Versta je, niet thuis!”

“Bestig mijnheer!”

Na eenige seconden komt Sientje terug en fluistert op geheimzinnigen toon: “Dan wil ie mevrouw spreken, maar héchie! hij ziet ’r zoo uit, en voeten als modder.”

Een blik van verstandhouding tusschen de echtelieden, en mijnheer verzekert: “dat mevrouw aan haar toilet, versta je, zich aan ’t kleeden is.”

De dienstmeid z i e t dat ook en verdwijnt.—Men luistert, en hoort dat de huisdeur wordt dichtgeworpen. Weder verschijnt de dienstbode in de ontbijtkamer, en zegt op uiterst gemeenzamen toon: “Afgetrokken, hoorrie; maar hij komt weerom, straks over ’en uurtje!”

O die komplotjes, ze geven zoo iets recht vertrouwelijks tusschen “de lui” en “de boojen”!

Na ’t vertrek van Sientje zegt Charles: dat hem die rekening, vooral met zoo’n partij, niemendal conveniëeren zou, maar,—dat Emilie, wanneer hij zelf over een uur werkelijk niet thuis zal wezen, den wijnkooper maar een anker Bordeaux moet bestellen.

Mevrouw vindt het onaangenaam om dat bezoek alleen af te wachten; Charles is immers gewoon om bij het bezoek van den wijnkooper de loopende rekening met hem te vereffenen. Mijnheer begeeft zich naar zijn bureau, doch kiest zijn weg door ’t achterpoortje van de binnenplaats en vervolgens de steeg; ’t is wel wat om, maar enfin!

Telkens wanneer er gescheld wordt ontstelt mevrouw Van Middelnesse. Intusschen zij heeft zich gekleed en houdt zich onledig met het leggen van papiertjes, waarop de namen der dessertgerechten zijn geschreven, want het dessert komt overmorgen dadelijk op tafel.

“Hier de noga in ’t midden, zóó links en rechts de ananassen,.... hier de chipolata,.... daar de rumgelei,.... Gud! daar schelt ie!”

Sientje heeft in last “om dien mijnheer, dan maar in de voorkamer te laten”, en de dienstbode brengt de boodschap: “Hij is ’r.”

Mevrouw laat zich nog een beetje wachten. In ’t einde vermant zij zich en stapt —met het fatale denkbeeld van geen geld voor een rekening te hebben—naar de voorkamer.

Alvorens haar hand aan de deurkruk te slaan, aarzelt de dame, doch—daar treedt ze binnen, en terwijl haar een: “Wel nicht hoe geet ’t? doar hei’j me dan nou!” in de ooren klinkt, ziet zij tot haar overgroote verrassing, in stede van den wijnkooper, haar Betuwschen neef, die haar de ruwe groote hand gulhartig heeft toegestoken.

’t Is niet te verwonderen dat mevrouw wat verbluft ziet en een weinig verward is.

“Wel, ben u het!.....” zegt zij, “Ik dacht,.... Wel hoe vaart u?” en zij laat zich de

fijne vingers door de forsche hand van den Betuwnaar drukken.

“Ik—springlêvend zoo a’j zien kunt!” is het antwoord: “’En mins roept krek zoolang Poasch tot ie kumt, en doar bin ’k nou in Den Hoag, en wil dan alêvel de schoai bij ou is weerum komme hoalen.... En wel de complimenten van de vrouw!—Jong, wa’n ding van ’en stad is dien Hoag!”

“Wel heden! wel! wel!” zegt de nicht, en ze herhaalt nog wel zesmaal: wel! wel! en wijst naar een stoel en zegt: “u zult toch plaats willen nemen!”

De neef heeft er niemendal op tegen: hij had de familie eerst aan den Boschkant gezocht, en—na hun tegenwoordige woonplaats te hebben uitgevonden, nog een uurtje kunnen rondwandelen. Janssen neemt plaats, en zegt, dat hij um de verrassing zien noam niet genuumd en ook niet veuruut had schrieven willen. Sanne-Kee had al gezeid dat nêf en nicht vremd zouen opkieken. Sanne-Kee hield eiges veul van verrassings, en doarum had ze dan ook weer ’en groote krintemik meegegeven, ’en zwoare: ze lag in ’t veur.... in het voorhuis.

Was het zien van den Betuwnaar in plaats van den wijnkooper voor mevrouw in de gegeven omstandigheden inderdaad een uitkomst geweest, nu zij vernam dat de gulhartige man, die waarlijk nog een mik had meegebracht, zoo gedwoald en nog een uur had rond moeten loopen, nu gevoelde zij, ondanks een pijnlijk iets over de verwantschap, toch ook iets dankbaars, dat ze lucht geeft in een: “Wie kon dát nu ook denken.”

Doch zie, daar gaat Ds. A. de ramen voorbij.... Huisbezoek!.... Hij schelt!.... Sientje zal hem in de kamer laten!—dáár zit de neef, die niet zal verzwijgen dat hij nêf is; daar zit hij met zijn volroode aangezicht en rosgele haren in zijn duffelsche jas met beenen knoopen, nog altijd met zijn vreemdvormigen hoed tusschen de knieën geklemd; daar zit hij, en de pijpen van zijn blauwlakenschen broek zijn van onderen omgeslagen—umdat ’t op stroat zoo smerrig was—terwijl de grijze wollen kousen, die ten deele zichtbaar zich in de breede riemschoenen verliezen, met de laatsten op het fraaie tapijt een droevige vertooning maken.

“Och, wil u maar liever mee naar de huiskamer gaan?” zegt de dame haastig, terwijl zij ijlings opstaat: “Ik heb.... we zullen.... we drinken daar koffie weet u.”

Janssen begrijpt niet juist waarom hij al zoo aanstonds weder verhuizen moet.

“Wat mien schêlt, ik zat hier best,” zegt hij langzaam, doch, op een herhaald en dringend aanzoek zijner nicht, volgt hij met een: “Woar mo’k dan wêzen?” de dame, die niet door de gangdeur, maar door een binnendeur met hem de kamer verlaat.

Nauwelijks heeft Janssen de huiskamer betreden, of mevrouw, vreezende dat de komst van dominee haar zal bericht worden, en Janssen daardoor de reden der vlucht uit de voorkamer vermoeden zal—verwijdert zich spoedig.

“Wat kiekt ze schichtig,” denkt de Betuwnaar, en terwijl hij de kamer in ’t ronde ziet, valt zijn oog op een pampierke, dat op den grond leit.

“Dat kos ik tusschentieds wel is oproapen!” meent Janssen, en hij doet het, en—willens of onwillens leest hij:

“Mevrouw. Volgens uw geëerde order zal ik zorg dragen dat de bestelde gerechten overmorgen ter tafel zijn; voor de getruffeerde fezanten verzoek ik u kapoenen in plaats te willen nemen, aangezien ik tot heden geen fezanten ontvangen heb. Verblijve Mevrouw! Uw Dw. Dienaar Paulet Mr. kok en pasteibakker.

“Da’s spietig,” denkt Janssen: “ha’k ’et geweten dan ha’k ’en poar vette kiepen kunnen meebrengen. ’t Liekt hier vetpot te wêzen: ’en huus van geweld; meubeloazie niet min; heel andere stoel’ as bij ons in de woonkoamer.... Wat bin’k wiet van die woonkoamer weg.... Veur plezier!.... Wat zal Kee ’t eenig hebben.... en de kienders!!—’t Is hier een doodsch uutzicht op dat binnenploatske.—’k Wou da’k de kallekoenen bij ons op het arf zag loopen....”

Janssens overpeinzingen verliezen zich in ’t onbestemde ’k weet niet wat, maar eindelijk ja, eindelijk bromt hij vrij dof in den baard: “’k Bin veur plezier in Den Hoag!” Dat was ie!

Ongeveer een half uur nadat mevrouw de kamer verliet, komt zij terug en betuigt haar leedwezen dat zij u “u” zoo alleen heeft moeten laten, maar ziet u, er was iemand gekomen, die haar noodzakelijk spreken moest.

“’t Hét niks te beteikenen nicht,” zegt Janssen: “zoaken goan veur. En hoe geet ’t

oe man, en hoe moaken ’t de kienders?”

Onder het zetten en schenken van een kopje koffie verhaalt mevrouw al wat de neef verlangt te weten, en onderzoekt hoe “u” tot zoo’n reis heeft kunnen besluiten, en wat nu eigenlijk uw plannen zijn.

’En buutenkans in den olie, en ’t gezoanik van Sanne-Kee, dat ie nou is goan most, hadden Janssen doen rezelevieren um Holland dan ook is te bekieken: “Bof, recht uut noar Den Hoag,” besluit hij: “’k meinde nêf en nicht Middelnes zullen mien wel zeggen, hoe ’k ’t beste goan en wa’k ’r zien mot. Alêvel h i e r , hei’j vroeger gezeid, was ’t meeste te kieken: en zie—nou mot gelluu mien dan de weg moar is wiezen.”

Mevrouw gevoelt bepaald iets draaierigs, en verzekert na een onbeduidend discours over het smeren van een boterhammetje, en de duurte van “die boter!” dat ze maar zeer zelden uitgaat; dat zij ijselijk veel last van hoofdpijnen en Van Middelnesse het tegenwoordig erg druk op ’t bureau heeft, terwijl zij er bijvoegt, dat Charles met al zijne lastpostjes, ohé, haast geen oogenblik vrij is; en—schouder ophalende—dat er, ja, een museum.... maar anders in Den Haag toch weinig te zien valt.

Heer! dat loatste kan Janssen zich niet begriepen; en—als zijn nicht hem verder verhaalt, dat zij het alleraangenaamst zou vinden indien “u” bij ons bleef logeeren, maar dat zij heusch niet weet waar ze u een slaapplaats zal aanwijzen—behalve op een naar zoldervertrekje; dan denkt Janssen: “Hè’k van z’n lêven: ’en huus as ’en kark!

Ten slotte, bij het beleefde aanbod der nicht, dat “u” toch in alle geval dezen middag moet blijven eten, maar—heel eenvoudig, doodeenvoudig! want, entre-nous, dat zij, na zekere financiëele omstandigheden genoodzaakt zijn om zuinig, zeer zuinig te leven.... zegt Janssen: “Wel, wel!” en denkt aan ’t briefje van Mr. Paulet, aan fezanten en aan kapoenen.

“As’k oe overlast doei dan kan ’k wel in ’en logement goa-gaan,” is zijn antwoord; maar:

“Heusch niet; neen heusch niet!”

Tot aan de thuiskomst van mijnheer Van Middelnesse geniet Janssen het fraaie uitzicht op het binnenplaatsje der residentie, en bovendien het gezelschap der nicht die,—wanneer Janssen van het dorp spreekt, waar zij haar vroegste kinderjaren heeft gesleten, en dat haars vaders eerste plaats geweest is,—daarvoor vrij wat minder sympathie aan den dag legt dan drie jaar geleden toen zij het lieve dagje er doorbracht. Ook de kinderen, die niet school gaan, hebben den Betuwnaar eenige oogenblikken hun bijzijn geschonken. Hun mama heeft met een stoute vermijding van het woordje n e e f , de lieve bleekneusjes, die keken alsof ze vies van dien man waren, gelast om hem te vragen: "hoe vaart u?" en om eens gauw een handje te geven.

Emieltje heeft "ajakkes" gezegd, en Lieze heeft gehoorzaamd maar is met een fluisterend "bah hoe ruw!" spoedig teruggeloopen, terwijl de beide andere spruiten zoo in 't oog loopend om "de gekke praat" van dien man hebben gelachen, dat mama sito den aftocht bevolen heeft.

De Haagsche neef is thuis gekomen—erg laat;—(hij had op 't bureau een knipbriefje van mevrouw ontvangen). Waarlijk op 't eerste abord weet hij niette.... wie hij 't plezier heeft vanne.... Ah zoo, ja juist! ja—ja wel: 't is al lang geleden, maar, hij herinnert zich toch dat hij met zijn vrouw—toen ze zoo graag haar geboorteplaats wilde bezoeken, eens een achtermiddagje bij "u" heeft doorgebracht. Hij vindt het recht vriendelijk dat "u" de moeite heeft genomen van hier een bezoek te brengen, en dat.... dat het regenachtig weer blijft; enne wáár of "u" gelogeerd is? maar—dat "u" toch stellig moet blijven eten à la fortune du pot; wel zeker, wel zeker!

Voor de kinderen wordt het een feestdag. Mama heeft goedgevonden dat ze alleen op de kinderkamer zullen eten. Sientje krijgt de handen ruim, want mevrouw heeft gezegd: "Sientje 'k zal zelve wel dekken, omdat mijnheer met dien man iets praten moet."

't Geen er echter tusschen dien man en mijnheer wordt verhandeld is van zeer weinig belang, want mijnheer handelt bijna uitsluitend over het weinig belangrijke dat de residentie bezienswaardig oplevert.

"Moar de standbeelden van Willem de Zwieger te peerd en te voet?" meent

Janssen.

“Ja—ah ja! die zijn niet onaardig,” zegt Van Middelnesse: “ja, die moet u zien;” en mijnheer heeft een allerliest plan geformeerd. Ziet u, morgen is hij den geheelen dag—letterlijk den geheelen dag—bezet; hoe gaarne ook, hij zou “u” niet k u n n e n vergezellen, maar straks, na ’t eten, tegen den avond, dan zal hij ’t genoegen hebben om de stad eens met “u” rond te gaan: ’t is dan, met het gaslicht, alleraardigst op straat, en de standbeelden ziet men evengoed als bij dag.

“Komaan,” vervolgt de gastheer, nadat hij even voor ’t venster gestaan en—trommelende met zijn blanke vingers op een der ruiten—van mevrouw eenige fluisterende woorden heeft opgevangen: “komaan, u moest in elk geval dezen nacht maar onder ons dak blijven; mijn avond wijd ik u gaarne, en morgen.... morgen ziet u”—peinzende—“morgen heb ik misschien wel iemand, die u—och, voor een bagatel, den weg zal wijzen. Ik voor mij—ja, ’t is ook waar, Emilie—overmorgen vroeg moet ik absoluut—absoluut naar Amsterdam.”

Ze woaren wel wat vremd en stief die minsen, redeneerde Janssen bij zich zelven, moar, ze wouen toch doen wat ze kosten; ’t was ook wat straf om zoo moar oan te kommen: z ij hadden indertied g e s c h r e v e n . Zie, ze kosten ook niet ruuken, dat hij plan had um’ en dag of drie te blieven. Sanne-Kee hieuw van verrassings, moar, ieder mins deed dat zoo niet. Um nêf en nicht nou veur ’t heufd te stooten en nog ’ens van ’t logement te sprêken, neen, dat goeng niet; ze woaren toch vrindelik; dat briefke van die Paulet kos wel ’en oud briefke wêzen; dag of datum had ’r niet opgestoan.

“Nou nêf en nicht, dan neem ik de bretaliteit um van oe oanbod gebruu-bruik te maken,” spreekt Janssen, “en as ’k oe niet genier dan za’k ’r moar rond veur uutkommen da’k ’r mergen nacht nog oan wou knoopen, um overmergen—jong dat treft oarig—met ou soam noar Amsterdam te goan!”

“O.... o.... wel zeker!” zegt de Haagsche neef, terwijl hij vreeselijk hard zijn neus snuit, en zijn echtgenoote kan, terwijl ze haastig naar buiten ziet, om ’t fatale, een glimlach niet weerhouden.

Janssen had wel ’en drupke bitter gelust—moar ... da’s zeker niet Hoags.

Heusch, mevrouw heeft woord gehouden: er is geen de minste omslag met het eten gemaakt—al was 't h a a r ook inderdaad wat schriel voorgekomen en gevoelde zij vis-à-vis dien gullen man iets verlegens—Charles had 't zoo gewild, en Charles..... Charles mocht ook geen last van haar bourgeoise familie hebben.

Mijnheer gaat zelf om wijn te halen, keert met een flesch terug, ontkurkt hem en schenkt:

"Heer, Emilie, nu heb je bier in plaats van wijn uitgezet."

"Bier! hemel, en neef zal liever wijn drinken; maar anders, dit bier...."

Och neen, Janssen is er best mee te vrêje—aldat 'r ook veur geen cent kerrazie in dat bier zit, en dat ie, as den brouwer h u m zu'k bier leverde, zou zeggen: drink gij dat eiges.

Dat de moagen van nêf en nicht in de verloopen drie joar zin ingekrompen, dát geleuft ie veur vast. Munjesmoat, de schottels zin lêg, en, nêf zeit nog wel, dat ie "veel heeft gegeten."

Na 't diner wordt de Betuwnaar verzocht om mee naar mijnheers kamer een sigaar te gaan rooken; men behoeft dan niet bij 't tafelafnemen te zitten—gegeneerd met zoo'n meid!

"Goed nêf!" zegt Janssen, alschoon ie verlangt om is buuten te kommen.

En op mijnheers kamer rooken en praten de neven, en de Haagsche neef vindt het denkbeeld wel alleraangenaamst om overmorgen samen te reizen, doch geeft ernstig in overweging, of het niet veel geschikter zou zijn, dat u—altied u—dat u van hier op Rotterdam ging, om en passant de interessante plaatsjes Delft en Schiedam te bezoeken: "Delft, o Delft! daar heb je al je historische herinneringen, tot de trap toe waar Prins Willem de Eerste...."

"Joawel, zooveul as deur Baltesar Gerards van kant is gemoa.... maakt," vult Janssen aan. "Krek zoo, dus zou ie meinen da'k erst Delft most nemen....?"

"Zeker! heel zeker!" En Van Middelnesse ontwerpt inderdaad een zeer goed reisplan,—doch Scheveningen, Scheveningen vergeet hij!

“Moar ’k wou ook de z e e zien,” herinnert de Betuwnaar,

“Da’s waar, da’s waar ook!” Welnu, de cicerone, die Janssen morgen zal geleiden, moet hem ook naar de zee vergezellen. “Ziet u, eerst ’t museum; daarna ’t paleis; dán Scheveningen,—u zoudt er kunnen eten, desnoods; dán weerom; het kanaal; ’t bosch; de oranjezaal; enfin, dan is u ’s avonds weer thuis, kunt rustig uitslapen en den volgenden morgen met frisschen moed per eersten trein naar Delft!”

Janssen vindt het erg spietig dat nêf ’t mergen zoo druk hét—moar, ’t is nou niet anders; en nÚ—nu de lantaarnopstekers juist hunne ronde beginnen om de in schemer gehulde stad te verlichten, nu zegt Janssen: “Hê joa!” went Middelnes hét den veurslag gedoan, um nou moar is op te stappen.”

In de gang gekomen ontvangt de heer des huizes van het loopmeisje de tijding, dat zij de juffrouwen Lamfer—waar nooit belet voor is—heeft binnengelaten. Van Middelnesse had reeds zijn hand aan den deurknop geslagen om even te zeggen dat zij uitgingen, doch, haastig, alsof hij zich brandde, trekt hij de hand weer terug, en fluistert den neef in het oor:

“O foei! dan kwamen wij in ’t geheel niet de deur uit. Kom maar, eer men ons hoort.”

“Allo maar,” zegt Janssen, en volgt den neef buiten de woning en—bezichtigt Den Haag bij gaslicht, terwijl zijn voorname geleider, met een avondhoed, die hem diep op de oogen drukt, zorgvuldig de drukke straten vermijdt, omdat—omdat er haast geen doorkomen aan is.

V.

Drie slaapvertrekken.

De avond is voorbij. De klepperman roept: “Elf hèt de klok!”

Mijnheer Van Middelnesse ligt in ’t groote ledikant. Mevrouw zet papiljotten.

“’t Is onaangenaam, recht onaangenaam, zulke familie!”

“Maar hemel, Charles, hoe kan ik het helpen.”

“Je hadt nooit op het dwaze denkbeeld moeten komen om zulke familie te bezoeken.”

“Je bent immers mee geweest, en vondt ze toen allerliest lieve menschen.”

“Gul, ja bespottelijk gul; maar dom—weetje dom, anders zou zoo’n man niet hier zijn gekomen.”

“Ja, Charles, ’t spijt me.”

“Als ie ’t in de hersens neemt om ook overmorgen te willen blijven, dan.... dan.... dan smijt ik hem de deur uit; of zie je, ik blijf in m’n bed liggen en kun jij met je lieve familie, alleen de partij houden en m’n jaardag vieren.”

“Wees toch niet boos Charles, ’t is immers niet *mijn* schuld, ’t Is waar, Janssen had wijzer moeten zijn of althans zich een fatsoenlijker kleeding aangeschaft en zich op ’t Hollandsch praten wat toegelegd moeten hebben. ’t Spijt me lieve, maar waarlijk ik kan het niet helpen, en zelfs ofschoon het mij hinderde—heb ik hem niets geanimeerd en zooveel mogelijk mijn best gedaan om hem voor kinderen en meiden onzichtbaar te houden.”

“De heele buurt zal weten dat wij er klompenfamilie op nahouden.”

“Neen Charles, zelfs de meiden weten het niet, want, Sientje kon niet begrijpen dat die man, zooals ze zeide, van nacht hier logeeren moest.”

“En ’t is ook aan jou, Emilie, om te zorgen dat het geheim blijft!—Gelukkig! morgen gaat hij al vroeg op ’t pad om niet voor ’s namiddags terug te komen; dán naar mijn kamer en den volgenden dag, coute qui coute zal hij de reis weer aannemen.—’k Wou wel eens weten of Smits, dien wij van avond ontmoetten, mij herkend heeft. ’t Is een fatale positie. Er zijn standen in de maatschappij, Men moet zijn fatsoen toch.... bewaren. Zie.... je.... fatsoen....”

Mijnheer geeuwt geweldig.

Op een zeer nietig en pover gemeubileerd zoldervertrekje ontdoet zich de Betuwsche neef, bij ’t schijnsel van een olielichtje, van zijn Zondagsche kleeren. Janssen geeft weinig um proal of pracht, ’t kamerke is best genoeg; in die bedstee zal ie wel sloapen.

Alschoon ’t hum hier bij nêf en nicht perjen niet mee is gevallen, zoo gleuft ie toch dat ze doen wat ze kunnen. Sanne Kee had ’r geen verstand af, moar—tegenwoordig hiewen de minsen d’r weinig af um zoo op ’t lief te worden gevallen; veural niet bij steelui; en kiek, nou hadden ze ’t nog iengeschikt dat ie logeeren kos; nêf was toch eiges met hum rondgewêst; ’en bietje stief, en arg munjes-moat moar anders....

Janssen hoort gerucht; men komt de zoldertrap op. Twee personen naderen zijn kamertje.... neen, naast het zijne schijnt een ander vertrekje te wezen;—men gaat er binnen.

Een vervaarlijk gegeeuw—zulk een waarbij de geeuwer zich schrikkelijk uitrekt—treft het oor van den logeergast, en de woorden volgen al geeuwende: “Hé, lekker naar bed!”

Janssen houdt zich stil, want zie, dat was arg geheurig, krek asof ie d’r bij was. Zeker sliepen doar de meides, en was ’t ’en planken beschotje dat zien kamerken afschei.

Onmiddellijk na de ontboezeming der geeuwster, klinkt het fluisterend—nochtans voor Janssen zoo duidelijk alsof hij er bij staat:

“Je moet niet zoo hard praete; die man laeit hier naas, en ’t is zoo ’ehoorig.”

“Nou,” klinkt het antwoord—dat nu insgelijks op fluisterenden toon wordt gegeven: “’k zou me voor zoo’n Gelderschen ham ook zeneeren! In ieder geval wed ik dat ie al ronkt as ’en os.”

“Heb jij ’ewete dat onze lauï van zoo min benne?” fluistert het kindermeisje.

“Neen, maar ze willen ’t niet weten,” zegt Sientje: “eigenlijk kan je ’t wel zien.”

“Jae,” herneemt de jongste; “want van meet af heb ik ezaid dat mijnheer zoo op den blikslaeger bij ons in Schevelinge laijkt.”

—“Ben je gek!”

—“Neen, en nou wil ik den blikslaeger toch raeis vraege of die famielje van mijnheer is. Haij dáér is ’n aeige neef.”

“Ze mosten zich schamen!” oordeelt de oudere dienstbode, maar voegt er ook bij: “nou dat doen ze ook niet zuinig; toen domenie kwam van morgen, toen was ze met neefje gevlogen, nog eer dat dominie ’en voet binnen de koamer had.”

“Ze waere bang dat wellaui ’oore zouwe dat haij ze n e e f en n i c h t noemt, maer ’k ’ep ’t tweemael ’ehoord; en dat zaeit ie zoo gek, hê hê, n ê f zaeit ie,” lacht het meisje.

De oudste lacht harder.

“Stil toch,” zegt de jongere.

“Wat kan ’t mijn schelen!” herneemt de oudste: “dan hadden ze hun mooien n e f maar op de lozeerkamer moeten leggen; maar zie je, die hadden ze kwazie niet. Mevrouw wou me maer wijs maken, dat ’t ’en boer was daar ze vroeger altijd de boter van kregen, en die z’n schaapjes op droge had; ze wou dien man, zei ze, de kosten van ’en lozement sparen en had ’m daarom het kamertje gegeven.”

“’t Is al ’t minste wat je ebbe kan, zoo’n Geldersche boer!” zegt de kleine, “en z’n praete! je ebt nooit zoo’n aekelig praete ’ehoord!—Waer is me mus?—O, dankie.”

Na een oogenblik van stilte: “’t Zou wel aerdig weze as ie overmorge op mijnheers jaerdag bleef; jae, ’k lachte me slap as ie aen de partaij moest zitten.”

“Ze benne d’r wat bang voor, hoorie!” verzekert Sientje: “maar, toen ik van avond langs mijnheers kamer kwam, toen hoorde ik ook toevallig hoe hij hem beduidde dat ie overmorgen maar uitrukken moest; voor mijn part gaat hij al

morgen, want, met z’n straathanden draagt ie emmers vol drek op de kleejen, en fooien, nou, daar lijkt ie wat naar!”

Gegeeuw! Gestommel! ’t Verschuiven van een bedstee-gordijn! Gekraak; tweede gekraak!

—“Nacht Aagchie!”

—“Sientje slaep wel!”

Stilte!

Binnen Janssens vertrekje liggen de Zondagsche kleeren op een stoel; de eigenaar er van bergt zich zelf in een vochtige bedstee.

VI.

Den anderen dag.

Nog maar even waren de echtelieden Van Middelnesse beneden, of ook de Geldersche neef treedt de ontbijtkamer binnen. Hij was al ’en poar uurkes opgewêst, en had moar vast ’en stroatje rondgeloopen.—Neen, al te best gesloapen had ie niet; moar anders—’t bed was goed gewêst.

Joa wel, joa wel, Janssen docht ’r wel oan dat de man die ’m de weg zou wiezen, over ’en half uurke kommen zou. ’En klein stukske brood zou ie vatten, moar anders—honger had ie geen spier, en—en—heur is, h i e had gemeind dat ie bêter zou doen van nou moar afscheid te nemen: ’t was veul gemekkelikker dat ie, noa alles gezien te hebben, van oavend moar op de spoor noar Delft goeng zitten, zie dan was ie mergen inéns woar ie wêzen most, en gauwer weer thuus; zie, went hij v e r l a n g d e toch ook.

Mijnheer de neef moest ook erkennen dat u eigenlijk zóó oneindig verstandiger deed, maar anders—dat ’t hem hoogst aangenaam zou geweest zijn, indien u ’t nachtje er aangeknoopt en ’t avondje nog—doodfamiljaar—“bij ons” had willen

doorbrengen; in ieder geval moest u toch nog een boterhammetje nemen, men diende zich toch voor de reis te versterken; en mevrouw vindt alles precies als mijnheer, en gaat naar ’t buffet; krijgt een stukje komijne kaas en presenteert het den neef, maar:

“Dank oe, neen dank oe.”

De cicerone wacht in de gang.

Het afscheid der wederzijdsche familie wordt binnenskamers recht hartelijk; Van Middelnesse zegt zelfs, dat hij n e e f een goeje reis wenscht; mevrouw hoopt dat neef de familie wél terug zal vinden, en mijnheer voegt er nog bij:

“Als u soms van plan mocht veranderen, ons huis staat voor u open, hoe langer hoe liever;—van de treinen dat weet u. Die waarmee u gaan wilt naar Delft is om kwart v o o r a c h t e n....”

“Dank oe wel ... kertier d’r over,” zegt Janssen: “’k hét ’en buultje segoaren gekocht en doar steet ’t allegoar op.”

“Ah juist, precies, maar—altijd beter een kwartier te vroeg dan ’en halve minuut te laat,” meent Van Middelnesse.

“Gezondheid! de vrede, en ’t beste met oe kienders!” wenscht Janssen nogmaals, en—hij stapt de gang in.

’t Is zeer toevallig: Juist kwam Sientje de kamer voorbij.

“Kom gij is hier, dern!” roept de vertrekkende logeergast, en, terwijl hij een gulden uit den zak haalt en die der naderbijkomende deerne in de hand stopt, voegt bij haar fluisterend toe: “’t Is geen ham en geen os—loat oan oe kameroad moar is kieken, of ie op den bliksloager liekt.”

Met een kleur als scharlaken, zegt Sientje: “Dank uwe wel!”

Een laatst vaarwel wordt er tusschen de mannen gewisseld. Gelukkig! Janssen laat het “nêf” achterwege. Daar treedt hij met zijn geleider de straat op, en—terwijl de Gelderschman op ’t vragen van den vreemdelingen-bloedzuiger kortweg bericht: “Noar ’t bosch en de zee!” wrijft Van Middelnesse zijn blanke

handen; keert naar zijn eega terug, en zegt vol verrukking:

“Boven verwachting! ’t Is alsof me een steen van het hart is gevallen.”

“Ja, ik dacht stellig dat hij ten minste van avond terug zou komen,” is ’t antwoord van mevrouw, en ze voegt er nog bij: “’t Deed me erg veel pleizier Charles, dat je den goejen man nog zoo’n beetje animeerde. Dag lieve!”

Emilie geeft Charles een zoen.

“Hoor eens,” herneemt de “lieve” die zich gaarne den zoen laat welgevallen, den zoen, die hem verzekert dat hij wél heeft gehandeld: “hoor eens, er zijn standen Emilie; familie of geen familie, zooveel men vermag moet men zijn stand bewaren, en men gooit hem al aanstonds te grabbel door zulke menschen in zijn huis te ontvangen; i k zeg Emilie, daar zijn standen in de wereld, en, eenmaal op deze hoogte, behoort men zich niet te verlagen.”

Juist! er zijn standen in de wereld en men behoort zich niet te v e r l a g e n ....

VII.

Maar.

Ruim een jaar nadat Janssen van zijn uitstapje te huis is gekomen, en aan zijn Sanne een weinig anders dan van ’t grootsche der zee heeft verhaald, met de bijvoeging alleen, dat ie niet kan begriepen, hoe ’en mins die dukkels de groote zee ziet, kleingeistig kan wêzen,—ruim een jaar na die thuiskomst, ontvangt de Betuwnaar tegen den avond een brief van den volgenden inhoud:

> Zeer Waarde en Hooggeachte Neef!
>
> Terwijl wij ons steeds met het meeste genoegen den dag onzer eerste kennismaking herinneren, en ons met niet minder genoegen uw aangenaam bezoek ten onzent te binnen brengen, betreuren wij het inderdaad dat wij niet nogmaals de voldoening mochten hebben om u in onze woning te ontvangen. Hoe bijzonder uw komst ons op zich zelf ook verblijden zou, wij moeten u echter ronduit verklaren, dat wij niet in staat zouden zijn, om u een voegzaam nachtleger aan te bieden.

Weet, zeer waarde Neef, dat wij sedert ons laatste samenzijn een andere en veel kleinere woning hebben betrokken. Een samenloop van omstandigheden—inzonderheid door de u bekende, laatste, en algemeene financieele crisis veroorzaakt,—deed ons besluiten om tot deze en meer andere bezuinigingen over te gaan. De schrikbarende daling der effecten waarop ik vertrouwde, en tot aankoop waarvan ik zekere gelden gebruikt had, brengen mij zelfs in dezen oogenblik in de bitterste verlegenheid. Zeer ongaarne zoude ik mij in dezen, tot iemand anders dan tot u wenden, die, behalve de familiebetrekking, waarin u tot mijne vrouw staat, ons de bewijzen uwer sympathie zoo dikwijls en op het duidelijkst hebt geschonken. Ik neem dan de vrijheid, zeer Geachte Neef, om u beleefdelijk maar dringend te verzoeken, mij de som van tweeduizend vier honderd gulden tegen een, door U te bedingen interest te willen leenen en zoo mogelijk binnen drie dagen toe te zenden. De eer en het geluk mijner familie hangen in deze van uwe beschikking af. Stel mij wat ik u bidden mag niet te leur; verblijd mij met de toezending van de gelden, en geloof dat ik altijd zal blijven Hooggeachte Neef!

Uw zeer Dw. Dr. en Neef,
C. Van Middelnesse.

’s Hage, 3 Nov. 18..

PS. Verzoeke onze hartelijke groeten aan uw waarde echtgenoote, onze nicht, en uw lieve kinderen.

En de Geldersche neef—hij ging is kuieren; en ’t goeng krek in zien borst asof ’r twee oan ’t kibbelen woaren; neen—joa—neen—joa!

Toen Janssen thuus kwiem vond moeder dat ie stil was.

Véur ’t noar bed goan las ie ’en kapittel uut den Biebel. ’s Nachts sliep ie gerust; en ’s anderdoags—toen sloot ie twee pampierkes van duuzend, en vier van honderd in ’en brief, en schreef ’r de woorden bij:

“Met groete.—Verzoeke kwitantie.—In effect speculeere is gevaarlijk. In groote haast.

Uw Dw. Dienaar,
G. Janssen.

B. 4 Nov. 18..

Zoo deed de Betuwsche Neef. En Van Middelnesse—hij lachte toen hij die uitkomst ontving. En zijn gade, ach, ze kreeg zoo’n vreeselijke hoofdpijn dat zij inderdaad werk had om haar oogen n a a r b o v e n te slaan.

Eene zoogmoeder

Het is stil in het vertrek waar wij onzen lezer binnenvoeren.

Stil! zeer stil!

Alleen het eentonig getik der fraaie pendule die, in het midden van twee bronzen engeltjes, op den schoorsteenmantel prijkt, breekt die stilte af, of, doet haar des te sterker uitkomen.

Een zwaarlijvige vrouw met een goedig gelaat, zit op den achtergrond in diep gepeins..... Zóó diep, dat ze er geheel in verloren is. Naast haar staat een voorwerp dat aan "'t begin" doet denken, een meubel, dat met een kleed werd omhangen, waarvan de kleur die der hope is; een meubel, 't welk op de koontjes der verloofde maagd niet zelden een blosje te voorschijn roept en den jongen man het hart met hoop voor de toekomst vervult; een meubel, dat voor de eerste maal in zoo'n stille rustige kamer geplaatst, doet lachen en roemen, en voor de.... maal[1] daarbinnen gebracht—er zijn uitzonderingen—doet voorhoofdrimpelen en grommen.

Bij die zwaarlijvige vrouw staat een meubel, waaraan men van buiten heel wat geweld pleegt; dat meestal ontzettend gesleurd en ijselijk getrapt wordt om het inwendige tot rust te brengen; een meubel, 't welk die zwaarlijvige gaarne, al ware het ook voor de twintigste maal, weder gevuld ziet; gevuld, omdat die vulling in een ongewoon nauw verband staat met de gevuldheid van haar tamelijk grooten knipbuidel; terwijl het ten laatste gevoeglijk de tweelingzuster der braadkindermachine mag genoemd worden, die men in de wandeling: een vuurmand noemt.

Ja, wij bevinden ons binnen een kraamkamer, die met de grootste zorg werd ingericht.

Sla den blik in ’t ronde; hoe fraai, hoe gemakkelijk is er alles.

De zwaarlijvige zelve ligt in een prachtigen V o l t a i r e ! Zie, hoe alles wat zich binnen dat vertrek bevindt een eigenaardig—wij zouden haast zeggen: een kraamkamerachtig karakter heeft, tot zelfs het porseleinen transparantplaatje, dat het licht der vlammende waspit moet temperen: Zij geeft het beeld van een biddend kindje, en lees wat daaronder staat:

Lieber Gott! mach mich doch fromm,
Dass ich in den Himmel komm.

Stil! de kleine slaapt, de teedere jongen die den eersten levenskreet liet hooren, toen de wijzers van het uurwerk de laatste maal nagenoeg in dezelfde richting stonden als ze nu staan. Hij rust.... ja, degelijk rust hij na de gevaarlijke kunstbewerkingen, die de zwaarlijvige hem deed ondergaan; hij rust, en gelukkig! want hoe jong hij ook zij, reeds moest hij ondervinden dat er in ’t leven veel droevigs is.

Daar zijn luiers, spelden, vuurmanden. Zij knellen,prikken, branden?

Stil! ook de dikke slaapt, en ze droomt dat ze een vorstentelg bakert; en droomende glimlacht ze, en, droomende scheukt ze de schouderbladen.

Stil! daar links staat het groote ledikant. Ook zij, die den eersten levenskreet van haar lieveling vernam—zij slaapt.

Wilt ge die zware gordijn ter zijde schuiven om de gelukkige slapende te beschouwen; wenscht ge haar schoon, maar bleek gelaat te zien, waarop de glimlach van innigen dank staat te lezen....?

Wilt ge....? Doch neen, laat af! Hoor.... daar klinkt een voetstap op het portaal. De deur wordt geopend; de jonge vader treedt het vertrek binnen. Wat ziet hij bleek! Hoe dof staan zijn oogen! Hij nadert het wiegje van zijn eerstgeborene; het kleed wordt opengeslagen; het wichtje slaapt, en toch—toch vat hij het in zijn armen; hij kust het, en kust het weder. Een pijnlijk kreetje ontsnapt den mond van den kleine—liefde geeft dikwerf pijn.—Eensklaps sluit hij het kind aan zijne borst; werpt een dekkleed over het teedere schepsel, en—snelt met zijn schat ter deure uit.

Waarheen?

Ziet gij de deur aan gene zijde van het portaal? Hij gaat die kamer binnen; ook dáár staat een ledikant; maar, de gordijnen zijn geheel ter zijde geschoven.

Wat is dat? Wie ligt daar?

Slaapt de gelukkige moeder niet in de kamer waar wij het eerst binnentraden; achter die gordijnen, met den glimlach van dank op het schoone gelaat?

Leeft zij niet nabij het leven van haar leven, 't welk zij verder met het hare zal voeden? Trok zij zich om zwakheid terug, wijl de kinderkreten haar 't zwakke hoofd vermoeien?

Ligt ze dáár de jonge moeder, en slaapt ze?

Ja—ja, ze slaapt. Maar zie h o e de echtvriend met den zoon. met zijn Willem in de armen, haar nadert. Hij vreest niet haar slaap te zullen storen; hoor, hij jammert luide: "O God! O God!"

Zie, hij steekt het kind der slapende toe, en drukt de kinderlippen tegen de wang der moeder. Ach, zóó had hij den kleine wel graag aan haar vollen boezem gedrukt; maar ook het jongske voelt dat het "zijn hemel" niet is waartegen de vader hem legt; een kreet ontsnapt er aan zijne lipjes. Zij ligt er zoo stijf, zij ligt er zoo koud die schoone en jeugdige moeder; en hij, de verlaten echtgenoot, hij brengt het kind, waarvan ze met wellust spraken, waarvan ze in 't vooruitzicht zooveel weelde hadden, naar 't wiegje terug om straks tot de gestorvene weder te keeren, want, helaas, achter die zware gordijnen in het k r a a m v e r t r e k , dáár slaapt de zalige moeder niet.

Houdt ge niet van die tafereeltjes, waar zoo van akeligheden en dood in voorkomt; houdt ge niet van die kraamkamers waar de eerste vedel in 't orkest van huwelijksheil ontbreekt? Kunt ge een traan niet weerhouden omdat gij óók wel eens zulk een kamer hebt betreden, waarin 't geween den vreugdekreet te ras verstommen deed? Houdt ge niet van die kraamvertrekken waarin zich alles bevindt wat daar gewenscht kan worden, behalve zij, die 't kindje liefhad vóórdat ze 't zag, en voor 't pandje waakte eer ze 't aan den boezem kon drukken....? Misschien, omdat ge óók een zuster of vriendin hebt liefgehad, die

leven voor leven ruilde; wier graf ge nog somwijlen bezoekt met het kind dat háár nooit kende? Man en vader! leest ge er niet gaarne van, omdat de herinnering aan dien donkeren levensdag u ’t harte opnieuw met weemoed vervult? O! wanneer een goede geest uw leven dooraâmt en willig in ’t lijden berusten doet, dan, ja, dán treedt ge toch nog wel gaarne met ons een kleinere woning binnen, waar de hangklok—aan beide kanten met een fraaie pauweveer versierd—aan den wand tikt. Gij volgt ons gaarne, en ziet er—de teenen wieg, waarin de bonte prop met het vuurroode kopje ligt, terwijl de man bij den zeer hoogen steenen vuurmand gezeten—die van boven met spek en ham gevuld is—de roode en witte luiers keert, nu eens den jongen, den “lekkeren apekop,” met een “Goddank!” beschouwende, terwijl hij dan weder den appel, die in den heeten gloed pruttelt, wendt, om er moeder de vrouw, als ze wakker wordt, eens even van te laten proeven.

Zie, daar komt beweging in de teenen wieg; twee ronde knuistjes werken naar boven; de man bespeurt het: plaatst terstond den voet op de wiegetree, en doet al zijn best om den kleine in slaap te houden, want: “Geertje is nog slap, en rust is haar noodig.”

Maar neen, de prop met het roode kopje leeft, en wil leven. Hoor, ’t gekraai klinkt door het kleine vertrek. Zie, ook in de bedstede dáár in dien hoek, roert zich de slapende. “Heija! heisa! suja, suja, deine!” zingt Peter zacht, terwijl hij de slaapplaats van ’t jongske zoo snel mogelijk doet heen en weder gaan. ’t Baat niet; ’t gekraai wordt schreeuwen. Geertje blikt naar de wieg; roept haar echtvriend toe: “Kom, Peter, geef ’t ventje maar hier!” en Peter zegt: “Nou, mopske! er uut maar!” en ’t levende rolletje tilt hij omhoog; drukt het roode hoofdje tegen zijn gebruinde wang; legt het daarna in den arm der moeder, en terwijl Peter zich zijdelings op den bedsteerand nederzet, mokkelt Geertje haar krijtend jongske en—als Peter op Geertje en Franske nederziet, en later naar de bedstee-zoldering blikt met een innig “Goddank!” dan pruttelt en sist de appel sterker; dan tikt de hangklok als altijd, en, klokt het tevens in de bedstee. ’t Jongske klokt aan de moederborst, Peter wrijft zich de handen. ’t Is leven in dat kraamvertrek; alles geluk en leven!

Weinige dagen nadat wij de beide kraamvertrekken bezochten, trad de jonge moeder, Geertje Willems, haar woning uit.

’t Was buiten warm, en bovendien had Geertje zich zoo toegestopt dat ze met gerustheid de wandeling kon maken waartoe ze werd uitgenoodigd. Al verzelde Peter haar niet, omdat zijn bezigheden hem op het veld riepen, toch was Geertje niet alleen, want, ze droeg den kleinen springer op haar arm, ’t kind waarvan zij, z ij - z e l v e , en voor de eerste maal—moeder was.

Moeder Geertje had er weinig voldoening van dat ze reeds den zevenden dag na de groote gebeurtenis, met haar zoontje op den arm door ’t dorp liep, want zij ontmoette er niet één bekende, en de molenaar, die haar even buiten het dorp voorbijreed, riep simpel: “Dag vrouw Willems!”—Heere m’n tijd! alsof er niets bijzonders gebeurd ware! alsof hij niet eens wist dat ze een jongen had, en hij ’t lieve kind, dat ze onder den doek droeg, voor een roggebrood hield!

Intusschen vervolgde Geertje haar weg, en hield eindelijk voor het geopende hek van een buitenplaats stil, op welks posten “L a n d - h e i l ” te lezen stond.

—Hier is ’t, dacht Geertje, en het hek binnentredende liep ze op de huisdeur toe, en schelde.

Na verscheidene minuten te hebben gewacht, werd de deur eindelijk geopend door een knecht, die vrouw Geertje vraagde, wat zij verlangde, er bijvoegende: “’k Dacht dat je de ezelin waart, en daarom heb je wat langer gestaan.”

“De dokter heeft mij gezonden,” antwoordde Geertje: “Ik heet vrouw Willems, en zou den jongenheer.... u weet wel.”

“Ha! zoo!” zei de knecht, terwijl hij met zijn linkeroog knipte: “dan sloeg ik den bal toch zoo geheel niet mis. Wil je maar binnen komen? Zóó, ’k zal ’t aan de baker en mijnheer zeggen.”

Hij zal het aan de baker en aan mijnheer zeggen!

’t Zal dus hier de woning zijn....

Ja wel, ’t is hier de woning, waarin God een kind gaf, doch waaruit Hij de moeder tot zich nam.

Zie buiten voor de huisdeur zult gij nog de sporen van verscheidene rijtuigen

ontdekken, die weinige dagen geleden om het gazon reden. ’t Is moeielijk te onderscheiden, maar toch, één dier sporen liet het groote zwarte rijtuig na, dat uit de naburige stad reeds vroegtijdig naar het dorp werd gezonden; het vreemde rijtuig, dat veel bekijks had, en waarvan de voerman—volgens de verklaring van eenige boerenjongens—er uit had gezien alsof hij de duivel in eigen persoon was; het zwarte rijtuig, dat een gade had weggevoerd uit de armen van een haar aanbiddenden echtgenoot: weg van het teedere pandje, dat ze aan de zorg van andere vrouwen moest achterlaten; weg van de plaats waar ze een kortstondig “l a n d - h e i l ” smaakte, om reeds in jeugdigen leeftijd, een oord van hooger en eeuwig heil binnen te gaan.

En weinige oogenblikken nadat Geertje den drempel der rijke woning betrad, bevond zij zich reeds binnen de kraamkamer. De zwaarlijvige vrouw knikte haar vriendelijk toe en gaf haar een stoel. Een heer die zeer bleek zag, zeide: “Dag, vrouwtje!” en keek toen plotseling naar een anderen kant; waarna de baker fluisterde, dat vrouw Willems ’t zeker wel gehoord zou hebben....?

—Ja wel.

—En of ze dan genegen nou zijn om....?

—Ja wel.

—En of ze dan haar eigen jongske pap zou voeren? want dat ze zeker voor twee niet genoeg....

Maar, neen, lieve Hemel, neen! Franske om een ander te kort te doen, dat kon in ’t geheel niet. Met Gods hulp zou ze beiden het noodige verschaffen. Met Gods hulp! eerstens omdat ze medelijden met het moederlooze kind had, en tweedens omdat de tijden slecht, ja, bitter slecht waren.

En de baker nam toen den kleinen Willem uit de ijzeren wieg; en Geertje sloeg den doek op waaronder haar jongske lag.

Wat zag dat jongeheertje flauw en bleek en min!

Wat zag Franske vol en rood en stevig!

En moeder Geertje kon een traan niet weerhouden toen ze dien schralen stakker

zag; den stakker die geen moeder had en gebrek lee. Zij gaf haar goffert aan de dikke vrouw; nam het andere wicht, dat pijnlijk kreet, in haar armen; maakte eenige haken van haar bonten jak los, en—toen het kort daarop in de rijke kraamkamer klokte zooals Peter het in de bedstede gehoord had, toen stond de bleeke heer met den blik strak op zijn zoontje gevestigd, voor de vrouw, die in de rechten eener onvergetelijke gade was getreden. En, een nare kreet klonk er door het vertrek: die aanblik was te smartelijk voor den verlaten echtvriend; hij snelde ter deure uit; maar toch, zijn zoontje klokte en klokte voort; en toen het kind ten laatste verkwikt de oogjes sloot, toen was het alsof er een dankbaar lachje om zijn lipjes speelde; immers h ij wist het niet dat de boezem waaraan hij was ingeslapen, niet de boezem z ij n e r moeder was.

Weder nam de zwaarlijvige den kleinen Willem; en weder nam Geertje haar Franske; ook hém gaf ze te genieten, en vóór ze heenging drukte zij het mondje van haar dikke mopske op de lipjes van het schrale heertje, en ’t was toen alsof die slapende kinderen beiden lachten.... lachten als broeders van denzelfden boezem.

Gods zegen ontbrak aan moeder Geertje niet; en ofschoon ze haar Helper dankte, toch was ze trotsch, dat ze haar eigen kind tegelijk met den jongenheer van “L a n d - h e i l ,” een heel eind over ’t jaar had heengebracht.

Neen, zij was niet ijdel de eenvoudige vrouw, maar toch, ze kon het zich niet ontveinzen dat ze wel iets voornaams gevoelde, toen ze, na verloop van een paar jaren die beide kinderen “alsof zij van éénen tuk” waren, door het gras zag rollen, of in ’t zand spartelen, terwijl haar Franske ’t jongeheertje maar glad weg “Wimpje” noemde. Zij had er toch voldoening van, dat het zoontje van den rijken heer haar altijd zoo vroolijk te gemoet huppelde wanneer ze ’t hek binnenkwam, en zich blijde toonde, blijder nog dan wanneer hij aan de hand van den steeds diep bedroefden vader voortliep. Ze had er voldoening van, al gevoelde zij ook het diepste medelijden—medelijden met den rijken, maar tevens zoo armen eigenaar van “L a n d - h e i l .”

Zij noemde den rijken man a r m , omdat hij de vrouw miste, die hij zoo innig had lief gehad; zij noemde hem arm, niet vermoedende dat, nauw vier jaren na den zaligen trouwdag, ook zij arm zou wezen: arm! nog armer dan de vader van

haar voedsterzoon; want—Geertje zou weduwe worden; den man dien zij als haar leven beminde, haar steun en kostwinner zou ze verliezen.

Schrikkelijk lot dat haar te wachten stond! En toch, ’t gebeurde zoo.

Ja, de arme vrouw weende bittere tranen, toen zij het stoffelijk overschot van haar braven Peter naar den stillen Godsakker had vergezeld en tot het bewustzijn kwam, dat zij nu alleen stond, alleen! om te zorgen voor zich zelve en voor haar lieven knaap.

Zie, daar bedekt ook zij met de beide handen het aangezicht, en jammert: “O God! o God!” en ze stoot den kleinen jongen van zich af, die onschuldig vraagt: “Of vader haast weerkomt?” Doch nu.... ’t geween van den ontstelden knaap wekt haar; het kind dat ze van zich afstiet, trekt ze weder tot zich; neemt het in haar armen, sust en streelt het, en terwijl ze ten laatste den blik door het venster naar den hemel slaat, voelt zij zich gesterkt door den geest van Hem, dien ze daareven zoo klagend aanriep; en roept ze: “Franske! Franske! God zal ons niet verlaten! Je vader, mijn jongen, zei nog kort vóór zijn heengaan: God is een helper van weduwen en weezen.”

Niet tevergeefs had zij op den bijstand des Eeuwigen gerekend, want de man die het behoud van zijn kind, naast God, aan haar moest danken, hij nam de arme vrouw met liefde in zijne woning op en gaf aan hare zorg zijn jongen over, die jubelde dat Geertje-vrouw altijd bij hem zou blijven, dat Franske niet weder zou heengaan: Franske niet wien hij zoo gaarne rolde, zoo gaarne huisjes bouwde en steentjes zocht of bloempjes plukte.

Lezer! de jaren uwer kindsheid zijn voorbijgegaan. Die jaren, zij staan u doffer of levendiger voor den geest naarmate uw geheugen zwakker of sterker is. Maar ’t zij dan in minder of meerdere mate, toch herinnert gij u levendig enkele voorvallen of oogenblikken, als lichtpunten in een nevelachtig verleden.

Gij stondt aan den schoot uwer moeder, die er zoo lief en zoo goedig uitzag. Gij bevondt u in een onmetelijk en onbegrijpelijk groot gebouw, naast diezelfde moeder gezeten, of wel naast eene, die men uw kindermeid noemde, en hoordet ontelbare menschen luide zingen, terwijl een man, in een groot hokje geplaatst,

zonder ophouden en zeer langdurig sprak; men gaf u pepermuntjes en gij vreesdet a l t ij d daar te zullen blijven. Gij hebt geloopen met een grooten appel in den zak, lang, zeer lang, en hebt er telkens met uw nageltjes een keepje uitgeplukt; eenigen tijd later hebt ge... iets pijnlijks gevoeld en—bitter gehuild; de appel lag, als van de pokken geschonden, verre van u op eene tafel, en—uw oogen deden zeer toen gij er naar zaagt. Gij waart... doch neen, gij herinnert u reeds méér dan wij bij u in ’t geheugen zouden kunnen terugroepen, en terwijl ge in gedachten het kleine litteeken beziet dat ge nog aan uw hand hebt—op dien m i d d a g met dat p e n n e m e s !—denkt ge, waar zijn ze toch die dagen der jonkheid...? Hoe schromelijk is alles veranderd! En i k , ben i k nog dezelfde gebleven?

“Waar zijn ze toch die dagen? Wat is alles veranderd!”

Die woorden werden ook geuit door een persoon, die wel is waar de twee kruisjes nauwelijks achter den rug had, doch niettemin met recht zoo spreken kon.

En hij, die de gezegde woorden binnensmonds sprak, stond achter de toonbank eener kleine komenij-winkel in de groote hoofdstad, en blikte langs stijfsel- en kandij- en blauwselflesschen—waartusschen kleine broodjes en hompen kaas, benevens zwavelstokken en stukken pruimtabak op planken voor het venster lagen—in een schuine richting naar boven, en zag, tusschen twee hooge schoorsteenen van huizen aan de overzijde henen, juist zóóveel van Gods lieven hemel, dat een pond vieren kaarsen daartusschen gehangen, het schoon geheel en al zou benomen hebben.

Ja, Lezer, ofschoon gij u-zelven gaarne hoort toevoegen, dat gij er oneindig veel beter—en zelfs jonger—uitziet dan voor zóóveel jaren! toch verwondert gij u telkens, indien ge A. of B. zoo véél verouderd terugziet, en den persoon, die alles veranderd vindt, zult ook gij niet herkennen, want, Franske Willems hebt ge maar een paar malen gezien, en wel toen ’t een onnoozel ventje was. Frans Willems stond daar, en de blauwe hemelstreep herinnerde hem aan de heerlijke dagen der kindsheid, toen hij dat blauw altijd hoog boven en rondom zich zag; toen hij vrij door de boschjes van “L a n d - h e i l ” dartelde, de geuren van rozen en anjers of boekweitvelden inademde, terwijl hij nu—en dat reeds sedert meer

dan tien jaren—door het kleine winkeltje kon dartelen, langs zeep en olievaatjes huppelen, en stokvisch benevens kaarsvet-geuren mocht inademen.

Hij stond daar, en een paar tranen welden hem op in de oogen, toen hij aan de schoone beelden dacht die hem uit de jonkheid voor den geest kwamen.

Ja, veel herinnerde zich Frans uit die snel en reeds lang vervlogen dagen; en, van alles wat hij zich te binnen kon brengen, stonden de eigenaar van "L a n d - h e i l" en diens lieve zoon, zijn zoogbroeder Willem, hem het duidelijkst voor den geest. De bleeke heer, die altijd zoo vriendelijk en gul was, en hem op zekeren dag een fraai hobbelpaard schonk, juist als Wimpje er een gekregen had; een hobbelpaard, waarmee hij op de kinderkamer, bij slecht weder, naast zijn vriend, de heele wereld rondreisde tot aan de Oost toe, terwijl moeder kousen maasde. De bleeke heer, die meestal tranen in de oogen had wanneer hij Wimpje aanzag, en dien hij eindelijk had zien liggen, nog veel bleeker dan gewoonlijk, heel netjes op een bed; maar zonder iemand te antwoorden, zelfs moeder Geertje niet, die schrikkelijk gehuild had; en ook Wimpje niet, die "Papa! Papa!" had geroepen, en daarna eveneens had gehuild, totdat hij—Frans—omdat ze allemaal huilden, eindelijk ook erg verdrietig was geworden.

Behalve dat, herinnerde zich Frans: hoe een heer met een mooie jas aan,—waaraan veel goud zat, en dien hij vroeger reeds eenige malen bewonderde—ook bij het bed waarop de bleeke heer lag, had gestaan; hoe de mooie heer zich aan het haar had getrokken, dat hem onder den neus groeide, en, in plaats van óók te huilen, den mond had opgetrokken alsof hij lachte.

Ook herinnerde hij zich—nog levendiger dan het gemelde—hoe, weinige dagen later, de gouden heer zeer leelijke gezichten had getrokken, en van donder en bliksem had gesproken, hoewel er toch volstrekt geen onweer geweest was; hoe moeder Geertje daarop heel aangedaan was geworden, en—ja, die woorden vergat hij niet—had uitgeroepen: "God weet het, dat ik den goeden Heer Van Male eenmaal plechtig beloofde steeds voor zijn kind te zullen zorgen, terwijl hij mij gewis een bestaan zou hebben verzekerd, zoo niet de dood hem verrast had!" waarop de gouden heer, ijselijk boos: "Dat dondert niet!" had geantwoord.

En, waarlijk, het had ook niet gedonderd; maar wel had het karretje schrikkelijk over de keien gerommeld, waarmede Franske, weder een paar dagen later, met moeder het hek van "L a n d - h e i l" was uitgereden,—nadat h ij en moeder en

ook het kleine Wimpje, elkander dikwijls hadden gekust, en zij met hun drieën ook weder hadden gehuild, misschien nog erger dan toen mijnheer Van Male zoo schrikkelijk bleek te bed lag.

Hemel! hoe geheel anders was alles sinds dien rit met dat karretje geworden! De lezer zag reeds waar Frans belandde, en 't heette nog om Godswil dat de oude Schorel—de komenijman—den jongen in zijn huisje ontving. Geertjes oude moeder, die, ofschoon zelve behoeftig, geen oogenblik had geaarzeld om haar ongelukkige dochter op te nemen, verzekerde evenwel dat Schorel, dien zij van jaren herwaarts kende, zijn menschlievendheid nimmer zoover zou hebben uitgestrekt, indien hij niet had berekend dat het liefdewerk hem ten slotte voordeel zou aanbrengen.

Had Schorel immer wél gerekend, dan deed hij zulks toen hij de winsten naging, die drie boterhammetjes en een bord middageten per dag, hem zouden opleveren.

Zoo'n jongen, goed gedresseerd, wat zou hij niet binnen korten tijd een voordeel aanbrengen en gemak bezorgen! De knecht die toch, behalve den kost, een gulden in de week verdiende, zou weldra kunnen gemist worden, terwijl zoo'n kind, 't welk men aan zich verplichtte, bovendien beter te vertrouwen was.

Nauwelijks was Frans veertien jaren oud, toen hij reeds de rechterhand van zijn baas mocht genoemd worden. 't Kwam er weinig op aan dat de jongen erg uit zijn kracht groeide: beuren en slepen moest hij, ruim zoo veel als Kees de knecht zulks vroeger gedaan had.

Op het oogenblik dat wij Frans wedervonden, was de affaire reeds voor het grootste deel aan zijne zorg toevertrouwd. Schorel stond zijn zeventigste jaar in te treden, en werd met iedere zon, die boven zijn komenij ronddraaide, niet alleen gemakkelijker voor zich zelven, maar ook lastiger voor anderen, inzonderheid voor den knaap, die “alles, letterlijk alles aan hem verplicht was.”

Niet tevreden dat hij den jongen in den winkel drilde en bedilde, zoodat Frans somwijlen op één morgen de mosterdpotjes, of de bossen stokvisch driemaal een andere plaats moest geven, en gedurig scherpe verwijtingen moest aanhooren over de roekeloosheid waarmee hij doorslag gaf, stond Frans ook aan de bespiedende blikken van zijn weldoener bloot, wanneer deze in het kamertje

naast den winkel zat en gestadig door het kleine raampje gluurde, niet zelden met zijn kneukels tegen het glas tikkende om den jongen tot zich te roepen, dien hij dan weder met een bevel van nullerwaarde terugzond.

Maar, al had Frans een slaafsch en moeielijk leven; al had hij voor al zijn werken geen ander loon dan kost en huisvesting, benevens nu en dan eenige oude kleedingstukken van den grommenden en tevens wantrouwenden weldoener; al had hij reeds sinds eenige jaren elders gemakkelijk iets kunnen verdienen om zijn arme moeder—nadat grootmoeder vóór ruim tien maanden gestorven was—in haar behoeften te hulp te komen, hij getroostte zich alles, en durfde Schorel, althans tot nu toe, om geen geldelijke belooning aanspreken. Ten eerste: omdat deze hem zoo herhaalde en ontelbare malen aan zijn groote verplichtingen herinnerde, en ten andere dewijl Frans bij de weigering om het gevraagde, een storm voorzag, die hem uit de woning zou verjagen, waarin er zich nog eene bevond.... eene.... die.... die.... nooit grommig zag, maar altijd vriendelijk; eene, die nooit drilde of bedilde, maar steeds met liefderijke zachtheid onaangenaamheden zocht te voorkomen of uit den weg te ruimen; eene die niet één trek van den komenijman in haar gelaat had, ofschoon ze toch zijn eigen kind was; eene, die oogen had, blauwer dan blauwsel; die blanker was dan de blankste stijfsel; zoeter dan suiker; zachter dan zeep; wier gemoed reiner was dan eenig lijnwaad met die extra puike zeep gewasschen, en op wier voorhoofd een gloed van helderheid lag, een helderheid waardoor het koperen vijfons werd verduisterd, zelfs, wanneer het juist van onder den poetslap te voorschijn kwam.

Mathilde.... in de wandeling Thilde, bij heldere lucht Thilletje, en bij zonsverduistering Thilda, was Schorels eenige spruit uit een huwelijk, waar hij, volgens zijn eigen verklaring, op vijftigjarigen leeftijd bij abuis was ingeloopen.

Er zijn oogenblikken waarin de verstandigste mensch als een dwaas handelt, en, in eigen oogen had Schorel méér dan dwaas gehandeld toen hij, om een luttel kapitaaltje te verkrijgen, eene vrouw nam, die den interest van dat kapitaaltje gedurende een driejarig verblijf als huisvrouw in zijne woning, met het kind dat zij ter wereld bracht en ’t welk hij nu reeds achttien jaar voor zijne rekening had, “ruimschoots had opgegeten of zoek gemaakt.”

Was het dan om “de verplichting” in de eerste plaats, toch was de tweede oorzaak waarom Frans duldde en bleef, niet de geringste; want, behalve zijn moeder, die hij maar zelden kon bezoeken, was datzelfde meisje, het eenige

wezen dat hij liefhad, in die groote stad... Lief...? Ja, dát was immers liefhebben, wanneer men ’t hart voelde kloppen zoodra men aan haar dacht; een kleur kreeg wanneer men zich met haar geheel alleen in de kamer bevond; zoo raar werd wanneer een ander heel vriendelijk tegen haar was, en toch wel had willen sterven als zij maar gelukkig werd...?

Ja, Frans had Mathilde lief, en de kleine blonde voelde óók wel eens ’t hartje kloppen, en wist óók wel wat kleuren was, en—Maar Hemel! vader Schorel zat daar,—en wat keek hij weer grommig, en—wat gluurde hij door ’t winkelraampje naar den bediende zonder loon. Zie, daar stond hij eensklaps op; tikte vervaarlijk hard op het glas, en liep toen zoo gezwind mogelijk den winkel binnen... Hé! wat zou er gebeurd zijn..? Frans had daareven nog in den winkel gestaan, vóór het raam, en nu... neen, hij was er niet meer. Vader Schorel stond op de stoep, en zag rechts en links de steeg door, nu eens zijn bril dicht voor de grauwe oogen drukkende, dan weder er onder doorziende; maar half woedend trad hij weinige oogenblikken later in het vertrekje terug, bevende van kwaadheid, uitroepende: “Waar de ondankbare ezel nu gebleven is mag de Hemel weten! Is dát op mijn winkel passen; is dat voor mijn belangen waken!? ’t Is een ondankbare schelm; dat is ie!” En weer ging hij naar den winkel, en weer ging hij kijken op de stoep, doch er was juist veel volk en veel gerij in de steeg, en ook—de oogen van baas Schorel waren de oogen van vroeger niet meer.

Frans, dien wij met zijne herinneringen voor het venster lieten, mocht nog eenigen tijd zoo in de blauwe luchtstreep hebben getuurd, toen een buitengewone drukte vóór de winkeldeur zijne opmerkzaamheid had gewekt.

’t Waren twee rijtuigen die elkander in de nauwe steeg voorbij moesten, terwijl een aschkar benevens een kruiwagen met oudroest, den geregelden doortocht belemmerden.

Frans zag, hoe de Israëliet met den kruiwagen een vervaarlijk gezicht tegen den vigilante-man trok, en al zijn krachten inspande om het nederig voertuig met het rad op een stoep te beuren, en hoorde, hoe de aschman op den anderen voerman schold, hem de “stommeteit” verwijtende waarmede hij in zoo’n nauw sloppie maar toereed, zonder te bedenken dat ’r noodwendig geharmel zou komen.

Zooals gewoonlijk bij zulke voertuig-verstoppingen, kozen de voetgangers, die liefst in geen aanraking met vigilante of kar-raderen kwamen, hier een keldertrap en dáár een stoep, tot de paarden- en wagenknoop zou zijn losgewerkt: en zie, juist had Frans een meelijdenden blik op den armen Israëliet geslagen, die riep dat het "altijd phik op de nhasie was!" toen hij een achterhoofd te zien kreeg, waarop een hoed stond, en langzamerhand drie kwart van een neus, daarna een magere bleeke wang, totdat hij eindelijk een gelaat en profiel voor zich had: dat hem.... herinnerde.... maar neen.... en toch.... ja, toch....—'t Gezicht van Frans kreeg een andere uitdrukking; de oogen werden kleiner; langs de neusvleugels vertoonden zich ronde lijnen, de mondhoeken werkten naar boven, en juist op het oogenblik dat hij: "Ja, ja, hij is het!" riep, reed de eene vigilante ongehinderd rechts, en de andere links; smeet de aschman een paar huizen verder den vuilnisbak in zijn wagen; raapte de Israëliet een paar verroeste voetangels benevens een dito ketting van de straat op, om straks grommende zijn spijkers mede uit het straatvuil te redden, en—wipte de persoon dien Frans aan zijn profiel meende herkend te hebben, het winkelstoepje weder af, om insgelijks zijn weg te vervolgen.

Geen vijf seconden later weerkaatste de aschkar een geroep van: "Hei! hei!" 't welk langs het achterhoofd met den hoed in des eigenaars ooren klonk en hem onwillekeurig deed stilstaan.

"Hei! hei!" riep Frans nogmaals en, toen hij den omzienden persoon nu vlak in het aangezicht zag, toen werden de oogen nog veel kleiner, en de lijnen naast de neusvleugels nog veel ronder, en werkten de mondhoeken nog sterker naar boven, en stotterde hij: "Zou het waarheid zijn.... zou ik mij niet bedriegen, dat jij.... dat u.... mijnheer Wimpje bent?"

De vermoedelijke mijnheer Wimpje, beschouwde den zenuwachtig lachenden vrager alsof hij een krankzinnige voor zich had en een paar schreden achteruitgaande, sprak hij, terwijl er op zijn gelaat bijna iets angstigs te lezen was: "Mensch! wie ben je.... Ik ken je niet."

"Ken je mij niet.... Kent u Frans dan niet meer?" zei de zoon van Geertje: "Och! ik heb zoo duizenden malen gewenscht dat ik u eens mocht weerzien. Och Mijnheer Wimpje! ik beef van blijdschap."

"Maar de d..... mag mij halen als ik weet wie je bent," hernam de bleeke

jonkman, terwijl hij ter zijde ging om den ratel van den aschman te ontwijken.

“Frans! wel! wie anders dan Frans!” riep de opgetogen komenij-bediende: “Neen, ik bedrieg mij niet, u bent wel dezelfde, die evenals moeder en ik huilde toen wij, nu reeds méér dan tien jaren geleden, van elkander moesten scheiden; dezelfde met wien ik lezen en schrijven en rekenen leerde.... ja ik zie het aan dat litteeken dáárboven aan ’t voorhoofd, dat u mijnheer Wimpje bent dien ik uit de vuil-linnenkist verloste, toen—och! u weet wel—het deksel was dichtgeslagen en niemand het wist, en je bijna zoudt gestikt zijn.”

“Hé! ben jij dan misschien, dat jongetje....?”

“Ja wel, ja juist. Och, lieve hemel! weet u het nu?” riep de verrukte Frans weder: “mijne moeder heeft u te gelijk met mij gezoogd; ja, nog altijd spreekt zij van u; en ik....”

“Hola vrindje! bedaar wat!” zeide de bleeke jonkman, die het schrikkelijk c o m m u n vond om, ten aanhoore van eenige voorbijgangers, aan zulk een min fatsoenlijke zoogerij herinnerd te worden, en tevens de beweging van den jongen met het glimmende winkelschortje bespeurde, gereed om hem de hand te drukken: “Hola! daar zijn zooveel jaren over heengegaan en, je ziet wel dat ik je ’s gelijke niet ben.”

Geheel anders dan voor weinige oogenblikken stond het gelaat van den armen zoogbroeder; ’t was alsof hem de tranen in de oogen kwamen; althans, zijn helderbruine kijkers zagen er uit als de dagen vóór Kerstmis; en de reeds uitgestrekte hand schielijk terugtrekkende, stamelde hij verslagen: “Och vergeef mij!.... maar zie.... ik was zoo verheugd; ik had zoo ontèlbare malen aan u gedacht, en telkens wanneer ik moeder bezocht, met haar van u gesproken.... en waar u toch gebleven zoudt zijn, want op de drie brieven die ze naar L a n d - h e i l zond, kwam in ’t geheel geen antwoord. Och! Wimp.... Mijnheer W.... neem mij niet kwalijk, maar ik was zoo verblijd, zoo verrast.... zoo.... zoo....” doch inderdaad drong nu het weemoedig nat de oogleden uit, en de bleeke jonkman, die zijn positie lastig vond—te meer daar eenige straatjongens met de handen op den rug het drama stonden aan te gapen,—maar toch iets voelde trillen van binnen, vraagde haastig:

“Ben je arm, vrindje?”

“Neen.... God zij dank!.... neen!” antwoordde Frans. “Ik heb mijn brood; en.... moeder.... Ja, God zal moeder ook wel helpen als ze maar gezond blijft.”

Een wagen met ijzeren staven, die juist voorbijreed, maakte het den straatjongens onmogelijk om verder te hooren wat Frans zeide, evenmin als zij konden verstaan wat de bleeke jonkman sprak toen hij Frans iets toereikte; maar, wel zag er één, dat Frans gek genoeg was om nu op zijne beurt de hand thuis te houden, totdat een rommelende boerenwagen hen allen uiteenjoeg, en zij—bij het weder verzamelen—slechts één van de twee personen meer zagen; hem, die zich Frans noemde—die rondkeek, even vreemd als de jongens, om te ontdekken waar de ander gebleven was, en die eindelijk, telkens omziende en weer omziende, naar den winkel terugkeerde, om er, vol als hij reeds was, door zijn weldoener overvol gemaakt te worden.

Inderdaad was de jongen nauwelijks de winkeldeur binnen, of hij voelde een uiterst verplichtenden draai om zijn hoofd, terwijl een aantal woordjes van een negatief-vleiende beteekenis hem in de ooren klonken.

“Moet je weer, zooals altijd en eeuwig, je plicht en je verplichting vergeten.... zeg....?”

“Vergeef mij baas Schorel, ik was....”

“Een luiaard, een onverschillige, dát was je, ja! en dat ben je nog! Is dat de dank voor al mijn goedheid? Heb ik je niet honderd duizend en nog eens honderd duizend malen gezegd, dat de affaire een kind is, een heel klein kind, waarop gepast moet worden; gepast, zonder ’t zelfs het duizendste gedeelte eener seconde uit het oog te verliezen? En dan, de steeg inloopen, nietwaar....? en de Hemel weet wát de deur uitdragen....? We kennen die loopjes; en dan nog scheeve en fijne gezichten zetten! Zeg....! is dat dankbaarheid....? Zeg....? Neen dat’s verregaande, v e r r e g a a n d e en vermetele ondank! Ik zal....”

“Maar hoor dan meester!.... ik zag ook.... ik wilde....”

“Wat! wat! je moet niet zien, niets dan ’t geen je te doen hebt; en w i l l e n , niets dan ’t geen i k w i l, hoor je?”

Dat laatste “hoor je,” waarmede Schorel naar zijn winkelkamertje terugging, was

dermate krachtig, dat Frans het niet waagde een woord meer te antwoorden; hij zette zich achter de toonbank; ging onsjes tabak afwegen—van ’t soort dat v e r s c h r i k k e l ij k moet ruiken als ’t bevallen zal—en, al stond Frans met den rug naar zijn meester gekeerd, hij voelde diens blikken als langs hem heenglijden, zoodat hij door een geheimzinnige kracht zijn vingers bewoog, en telkens van een afgewogen onsje tabak, dat op de schaal lag, een greepje terugnam en in de ronde doos wierp.

Frans zuchtte in den winkel. Meester Schorel gluurde door zijn raampje, en vraagde alras: “Zee je wat Thilda?” waarop de gevraagde: “Neen vader!” antwoordde, en ze had ook niets gezegd, maar halfluid gedacht: “Arme Frans!”

’t Was in den avond van den vierden dag na het laatst verhaalde, dat eene vrouw, armoedig, doch rein gekleed, Schorels winkel binnentrad.

Frans was om een boodschap gezonden, en de komenijman, die dus zelf de wacht moest houden, kwam voor.

“Ha! zoo! ben jij het vrouw Willems! moet je weer ’t een en ander?”

“Och, neen,” was het antwoord van Willems zoogmoeder, die wij na zooveel jaren heel wat veranderd, dat is: verouderd, vermagerd en verbleekt wederzien: “Ik moet mijn Frans, mijn jongen, noodzakelijk spreken. Ik ben er puur van geschrikt, dat ben ik, ik wist niet wat het was, en waar ’t van daan komt, weet ik nog niet. ’t Is van belang!”

“Waar ’t vandaan komt....! Van belang....?” zeide Schorel, en achter zijn brilleglazen blonken een paar dingen als gewasschen krenten.

“Ja waarlijk baas Schorel,” hernam de weduwvrouw: “reeds had ik het waschgoed uiteengezocht, toen ik, zonder erg, nogmaals het boezeroentje opnam, en u kunt begrijpen, ik stond te kijken alsof ik droomde. Zou Frans.... zou de goede jongen, zoo dacht ik, mij willen verrassen, of ’t hebben vergeten? Och, maar in elk geval heeft hij het aan uwe goedheid te danken, baas Schorel! Ei, neem toch niet kwalijk dat ik wel eens van loon heb gesproken; maar ziet u, ik wist ook niet... en ja.... de verdiensten zijn zoo gering, en zoo ik niet vier

dagen ’s weeks vast werk in ’t logement had, dan zou het er bitter en bitter uitzien.”

“Maar wat? maar wat toch?!” riep Schorel ongeduldig: “Ik begrijp er geen woord van.”

“Wel, zie dan, zie dan!” sprak vrouw Geertje, en haalde uit haar zak een papiertje te voorschijn, waarop prentjes staan, waartegen de meeste menschen, vooral de arme menschen, lachen, o zoo vriendelijk lachen wanneer zij ze onder de oogen krijgen.

Maar Schorel, neen, hij lachte niet; hij trok een gezicht alsof hem een duiveltje bij de keel had. Op gevaar van scheuren af, greep hij het papiertje; trok het der ontstelde vrouw uit de hand, en riep na eenige oogenblikken van pijnlijke stilte:

“Daar heb je de adder; daar heb je het galgenaas! En dat is jou jongen, hé! dat is nu die engel van trouw en van deugd, hé....! Vervloekt mag ik wezen,” piepte hij akelig: “vervloekt, zoo dat monster ’t mij niet heeft ontstolen. Hier hier!” en met een zenuwachtig grijnzend gelach hield de man het muntbiljet van tien gulden omhoog, alsof hij vreesde dat ’t hem weer ontnomen zou worden; liep er het winkelkamertje mede in, en, nadat er slotgedraai was vernomen, keerde hij weder, en stotterde, schier berstende van woede:

“Geen uur zal ie langer in mijn huis blijven.... geen minuut.... geen seconde....!”

Juist op dat oogenblik werd de deur geopend, en kwam Frans schier bezwijkende onder den last van een vaatje, ’t welk hij droeg, den winkel binnen.

Wij zullen u niet in al zijn kleuren het tooneel schilderen, dat thans in den winkel ging plaats grijpen! Ge zoudt zeker geen behagen vinden in ’t aanschouwen van een grijsaard die, op een bloot vermoeden alleen, tot duivelswoede vervoerd werd. Ge zoudt partij willen trekken voor den armen knaap die, rein van diefstal, geen oogenblik kan vinden om zich te verontschuldigen, terwijl hij zelf verbaasd is over hetgeen zijn moeder in een, van hem ter reiniging ontvangen kleedingstuk vond? Ge zoudt medelijden hebben met eene moeder die jammert, omdat ze niet k a n maar m o e t gelooven dat het eenig pand harer liefde, het kind dat ze het goede steeds voor oogen hield, een dief, een onwaardige is! Afgrijzen zoudt ge gevoelen voor den grijsaard, die zijn eenig kind een stoot

toebrengt, omdat zij den jongen vóórspreekt die niet schuldig kan zijn, dewijl hij braaf en trouw is, en dien z ij lief heeft.

Nog dien zelfden avond volgde Frans zijne moeder, en ze gingen naar het kleine kamertje, ’t welk door de laatste bewoond werd, en ze konden volstrekt niet spreken, want ach! ze waren zoo bitter bedroefd.

Wat Frans, tot bedaren gekomen, in den aanvang ook giste, de waarheid vermoedde hij niet; en de moeder allengs meer tot de overtuiging komende dat haar lieve jongen onschuldig was, toonde hem het boezeroentje:

“Zie! zóó!” had ze het opgenomen. “Zie zoo!” had ze zonder erg, dat achterzakje omgekeerd. “Zie je” heeft ze vervolgd: “toen vielen er twee vertinde spijkertjes uit.... kijk, ’k heb ze nóg in dat kommetje liggen; maar ook—och, ik had er eerst geen erg in—fladderde het noodlottige briefje naar beneden, en of ik ook dacht dat ’t beter geweest ware indien je ’t in specie had gezonden, omdat het zus of zoo er in was gebleven en misschien met wasschen verloren gegaan, ik was toch boven de huizen van blijdschap, en nu....”

Maar Frans legde zijn hoofd in de beide handen, en dacht aan vergissing; aan vergissing bij ’t beuren; of, dat hij gewisseld had; of, dat het toevallig.... maar neen, dat kon niet; of dat mijnheer Wimpje—wiens ontmoeting hij aan zijne moeder mededeelde—misschien in de verwarring.... maar neen, die was veel te onvriendelijk en op een afstand geweest; of dat Mathilde.... zij.... ja—z ij moest het hem voor een tegemoetkoming daarin hebben gestopt, omdat z ij het naar vond dat hij voor al zijn werken geen stuiver op zak kreeg; maar toch, van waar kreeg zij ’t zelve....? Eén gulden, ’t was mogelijk! maar t i e n ! Of zou zij ook....? Maar, neen, neen! oneerlijk! dat kon niet; de lieve Thilde! neen!—Wat dan....? Frans wist het niet, en bleef met zijn hoofd in de hand daar zitten, en wist evenmin wat hij nu moest aanvangen. En moeder wist het ook niet, te meer daar de nijdige Schorel verklaard had, te zullen waken dat Frans—die schelm en ondankbare,—niet elders den dief meer zou spelen.

En waarlijk, Frans geloofde dat die oude en zoo wantrouwende man een geheimen invloed uitoefende, die alle pogingen, welke hij in het werk stelde om elders een dienst te bekomen—zoo mogelijk een loondienst—telkens verijdelde. Inderdaad echter lag de oorzaak, waarom men den knaap overal terugzond, in hemzelven. Waarom? Niet omdat Frans een ongunstig voorkomen had nog

minder omdat hij zijn woord niet kon doen. Neen, omdat Frans zoo'n last van k l e u r e n had.

"Zoo! wou jij 'en dienst, vrindschap! En ben je bekwaam voor de zaak?"

"Ik vertrouw, mijnheer! dat ik wel voldoen zal."

"Nog al vlug om de klanten te helpen? Vlug in 't rekenen, nooit vergissen met geld weergeven?"

"Dat schikt genoeg mijnheer."

"Zoo en dat tegen Mei, hé?"

"Liefst Februari mijnheer! maar Mei, als 't niet anders wezen kan"

"En waar heb je 't laatst gediend?"

"Bij meester Schorel mijnheer!"

"Schorel....?"

"Om u te dienen; in de G....steeg. Och mijnheer! die had mij als kind opgenomen, en ik ben er al gebleven; ook uit dankbaarheid voor kost en inwoning, weet u."

"Zoo! En waarom ben je daar weggegaan?"

E e n v r e e s e l ij k e k l e u r! en de woorden:

"Ja, ziet u.... meester dacht.... weet u.... dat ik tien gulden... maar God weet dat ik onschuldig ben."

E e n b e d e n k e l ij k g e z i c h t!

"Ei! zoo! Ja, zie je... ik zal er eens over denken; maar ik geloof niet dat mijn bediende vertrekken zal, weet je, ik heb eigenlijk geen directe behoefte.... We zullen zien...."

"Mag ik dan over een paar dagen eens terugkomen?"

“Ja weet je, dat hoeft niet, dan zal ik ’t je wel doen weten. Je woont....?”

“In de D...steeg, Nº. 90.”

De deur wordt geopend; een aanwijzende blik om te vertrekken.

“Zooals gezegd is.”

“Zal u dan alsjeblief om me denken....?”

“Zooals gezegd is.” En de deur valt achter den jongen dicht.... en, nooit zal hij in dien winkel achter de geldlade staan.

Dat ongelukkig kleuren! wij beklagen hem of haar die er zoo schrikkelijk veel last van heeft, en bidden ieder: “Veroordeel toch niet om het kleuren!”

Voor eenige oogenblikken verlaten wij den armen ongelukkigen jongen, om zijn zoogbroeder Willem Van Male weder te vinden, die in de vroolijke K...straat sedert eenige weken een paar sierlijke kamers bewoont.

In een fraaien en gemakkelijken V o l t a i r e ligt Willem, en in zijn hand houdt hij een van die puikproducten der Fransche letterkunde, een roman van den g r o o t e n Paul de Kock!

Hij houdt het boek in zijn handen, maar toch op dit oogenblik leest hij niet. Hij is ingeslapen; ingeslapen, terwijl de pendule het tweede uur na den middag doet klinken, en het elfde uur na middernacht den jongeling nog op zijn legerstede in de armen van den slaap vond.

Hij moet wel zeer vermoeid zijn. Inderdaad, mocht de bleekheid van den zoogbroeder, den voormaligen speelmakker van Frans, reeds onze opmerkzaamheid bij de ontmoeting in de G... steeg wekken, nu hij daar slapende in zijn V o l t a i r e ligt, en zijn gelaat tegen de, met rood trijp bekleede leuning uitkomt, nu treft ons die doodelijke bleekheid nog sterker, en merken wij nog meer de magerheid zijner gelaatstrekken op. Ja, hij moet wel verschrikkelijk vermoeid zijn en afgemat want zooals hij daar ligt, bleek, mager, met den geopenden mond, is het waarlijk een gezicht om van te griezelen, en, lezer, gij

herinnert u levendig dien broeder, dien neef of vriend, toen gij hem die laatste maal zaagt.... gij weet wel, in die kamer waar ’t zoo somber was.

En toch, de jongeling slaapt niet zooals een der laatstgenoemden; neen, zijn geest woont nog in hem, maar ook die geest heeft veel geleden, ook die heeft vermoeienissen doorgestaan, en is door nijdige prikkels als afgemarteld. Willem Van Male slaapt. Hij slaapt, het kind door een paar minnende ouders van God gebeden; het kind dat zijn schat verloor toen hij zich-zelf niet bewust was: een engel, een wakende moeder; hij slaapt, de ongelukkige zoon van een vader, die geen kracht bezat om het leed hem opgelegd, met kalmte te dragen; die wel het kind dat hij minde, vóór ’t scheiden aan de hoede van haar had aanbevolen, die hij als een trouwe en waardige plaatsvervangster—ofschoon ook gering naar de wereld—had leeren hoogachten, doch geen voorzorgen nam om de rechten te doen handhaven, welke hij aan haar tot het welzijn van z ij n kind geschonken had; hij slaapt, de jongeling die het slachtoffer van hebzucht en zonde moest worden; die, door God met gaven des geestes bedeeld en met een hart vatbaar vooral wat edel en goed was begiftigd, gedood moest worden; gedood naar de ziel, om een lichaam te kunnen vernietigen, welks bestaan een nietswaardigen bloedverwant om ’t bezit van des jongelings geld, een doorn in het oog, een hinderpaal tegen eigen zondige grootheid was.

Een moord is iets akeligs; een moord in koelen bloede gepleegd, wie beeft er niet van? Maar een zedelijke moord, die tevens het lichaam naar den grafkuil voert, een zedelijke moord in koelen bloede, een moord van dagen en maanden en jaren, wie ijst niet op het denkbeeld er van; en och! of het getal dier zedelijke moordenaars gering ware, al steken ze niet allen in een blinkend gewaad van een toegevenden, vroolijken, maar inderdaad geldzuchtigen voogd!

En wie, wie is hij, die moordenaar?

’t Is Joost Van Meerle, de mooie heer met den gouden rok, die bij Van Males bed stond, en een gezicht zette alsof hij lachte toen deze, ruim tien jaar geleden, gestorven was. Joost Van Meerle, de zoon van Adolf Van Meerle, wiens overleden tante een dochter van Willems moeder was. Joost Van Meerle, die met zijn vader, na Van Males afsterven, de eenige bloedverwanten—de eenige erfgenamen—van den wees waren, Joost, die tot voogd werd benoemd terwijl zijn vader de toeziende voogdijschap zou waarnemen.

Of de oude Van Meerle inderdaad kennis heeft gedragen van de wijze, waarop zijn zoon zich van de heilige hem opgelegde taak kweet....? Wij durven zulks niet met j a onderschrijven. Gewis hij ware verplicht geweest nauwlettend toe te zien; maar.... wij kunnen niet gelooven dat hij, de grijsaard, zoo eerbiedwaardig van gelaat, een heler der boosheid zal geweest zijn, en vertrouwen liever dat de oude Van Meerle, die als gepensionneerd majoor, zijn laatste levensdagen in een stil Geldersch dorp doorbracht, de geaardheid van zijn eenigen zoon niet zal verdacht hebben, en een treurig l a i s s e z - f a i r e van zijne zijde, alzoo de moordende voogdijschap van zijn zoon zal hebben bevorderd.

Gij weet het, lezer, wát de zoon beoogde en wáárop hij loerde? Hij, eerste luitenant zonder vermogen. Willem zijn pupil, en,—erfgenaam van de, inderdaad niet onaanzienlijke, nalatenschap zijner ouders!

Joost Van Meerle was het geweest die Geertje Willems, in weerwil van haar dringende beden, haar plechtige verklaringen en waarachtige rechten, als een gewone dienstbode had weggezonden, om—den armen wees een liefderijke verpleegster, een wakenden engel te ontrooven, en, zich zelven van een lastig paar oogen te ontslaan.

L a n d - h e i l en al de verdere roerende en onroerende goederen waren spoedig verkocht geworden, en Willem, die weldra door al het vreemde, dat hij te zien kreeg, de genoegens en vrienden der eerste jeugd vergat, volgde zijn neef en voogd naar diens garnizoen, en ontving er een opvoeding.... zoo pleizierig en vrij, dat wie ook ten nadeele van neef Joost hadde gesproken, h ij steeds als kampvechter voor hem zou zijn opgetreden.

“Vrijheid! blijheid!” deze zoetklinkende woordjes legden in het kinderhart een treurig fondament voor degelijkheid en gepasten ernst! Toch moest er geleerd en —de wereld geblinddoekt worden. Ja, Willem ging ter schole en kreeg zelfs huislessen; doch, wie kinderen naar school zendt met de bovengestelde leuze, hij heeft een achterdeurtje opengezet, waardoor het ontsnappen niet moeielijk valt. Alles gaat trapsgewijze; en ook de vorming en opleiding van den jeugdigen neef ging trapsgewijze; maar ach! ze waren zoo heel ver vanéén die treden—zoodat de opklimming met een gestadig vallen gepaard ging.

Zoudt ge ’t gaarne beschreven zien, hoe de lagen werden gelegd om den zedelijken moord, bedekt, en toch zéker te plegen? hoe schier iedere garnizoens-

verwisseling van den luitenant, welke Willem—tot zijn gevolg behoorende—medemaakte, ook een nieuw genot aanbracht, dat hem al meer ten verderve voerde? Wilt ge hem zien op nog jeugdigen leeftijd aan de hand der dronkenschap, aan de hand der verleiding? Neen! gij begeert ze niet in haar naaktheid te zien die wanden, waarbinnen de steeds glimlachende voogd, louter om de grap, zijn offer ter slachtbank sleept;—gij wilt het niet, en hebt deernis met den zoogbroeder van Frans, die, ofschoon door hoogmoed beneveld en door zijn levenswijze schier vernietigd, toch getoond had hoe zijn van nature gevoelig hart nog niet geheel in hem verstompt werd. Hij toch was het geweest die den armen Frans, ofschoon ongaarne verder met hem in aanraking komende, niet zonder een kleinigheid van zich liet gaan, en de wagen-confusie in de G.... steeg had te baat genomen om den armen jongen het muntbiljet in zijn boezeroen-zakje te stoppen, terwijl hij zich daarna fluks l a n g s een rug, en b e z ij d e n den rommelenden boerenwagen, uit de voeten had gemaakt.

Ja, gij hebt medelijden met den armen knaap, die daar zoo akelig in zijn V o l t a i r e ligt! Gij hebt medelijden met hem, die, omringd en in ’t bezit van alles wat aardsch genot kan aanbrengen, veel armer dan Frans, zijn arme zoogbroeder is; veel ellendiger dan de ellendigste bedelaar, die niet zonder God gedankt en Gode zijn geest te hebben aanbevolen, zich des avonds op zijn hard leger te slapen legt.

De minuutwijzer der fraaie pendule had weder een cirkel beschreven, toen Willem nog even akelig daar zat, en de kamerdeur werd geopend.

’t Was Joost Van Meerle, die binnentrad. Zijn voorkomen, wel verre van een onaangenamen indruk te maken, had iets flinks, we zouden haast zeggen: iets edels. Een hoog en helder voorhoofd, zwart krullend haar, een paar levendige bruine oogen, een fijn besneden neus, benevens een kleinen mond, die in de gitzwarte knevels en baard als verscholen lag, vormden een inderdaad niet onbehaaglijk geheel. ’t Is een ontegenzeglijke waarheid, dat er in de zes verschillende garnizoensplaatsen, waar de luitenant Van Meerle woonde, nog menig maagdenhartje zuchtte, omdat Van Meerle het geheel beheerschte.

Ach! waarom zijn niet alle booswichten leelijk! en waarom de zwarte, die roetzwarte harten, niet even zichtbaar als een zwarte krulkop....?

“Wél geslapen, mijn jongen?” roept de luitenant bij het binnentreden.... doch zie,

daar valt zijn slapende pupil hem in ’t oog; eenige oogenblikken beschouwt hij hem aandachtig, en ’t is alsof diezelfde lach van vroeger hem weer om den knevel speelt.

“Wat d....” spreekt hij eindelijk (de lezer zal ons voorzeker dankbaar zijn, indien wij telkens die wederkeerende woorden van k r a c h t (?) achterwege laten) “slaap je nu weer? Mij dunkt, van vieren tot tienen of elven heb je een heelen deun kunnen maken. Hei! heila! Willem! is dat luieren; weet je niet dat Napoleon nooit meer dan zes uren sliep?”

De jonge Van Male ontwaakt. Verbaasd ziet hij op; zijn oogen staan dof, en ofschoon zijn gelaat er thans niet zoo akelig uitziet als daareven, toch zijn de oogkassen geteekend, en werken de jukbeenderen naar voren, en is de gelaatskleur nog even doodelijk wit.

“Ha! neef! bent ú daar!” zegt Van Male, en na vreeselijk te hebben gegeeuwd, herneemt hij: “Ik weet niet hoe ik zoo loom kom; ’t werd eergisteravond nog later dan gisteren; en toch was ik gisteren op den dag niet half zoo moe.”

“’t Vervelende weer!” roept de voogd: “Zoo’n mistige kou maakt altijd landziekig.—Zeg, heb je nog van die gele....? Wel, vent! dat frischt zoo op.—’En fijn avondje gister....!?”

Van Male werpt turf en hout op den haard; gaat naar een buffetkastje, krijgt het bedoelde citroenbitter met twee glaasjes, schenkt in, en zich daarna met den voogd bij het vuur zettende zegt hij, in antwoord op de laatste vraag:

“Dat zou ik meenen; ’t was er heerlijk!”

“’k Behoef niet te vragen of de hoofdstad aan neefje bevalt,” lacht de vroolijke voogd: “je treft het vrindje, dat neef hier bekend is.—Wat zijn je plannen?”

Bah! wij toeven niet langer; wij laten hun plannen vormen, of wel, wij laten den voogd het zijden net aan den jongen toonen, waarin hij hem zacht maar zeker denkt te vangen; wij gaan,—en treden eenige dagen later, het kamertje van Geertje Willems in de D....steeg binnen.

’t Is laat, zeer laat; de torenklok heeft reeds lang geleden ’t gebrom doen hooren alsof zij viermalen riep: “Ga—naar—bed!” maar vrouw Willems heeft nog niet kunnen besluiten om het groote karpet ter zijde te leggen, ’t welk zij moet oplappen voor het logement—waar ze als werkster driemalen in de week een dag mag helpen—en Frans, die zich, na zooveel mislukte kruideniersreizen, mede als loopbediende door zijn moeder den logementhouder liet aanbevelen, maar door de openhartige mededeeling van het gebeurde bij Schorel, alweder was teleurgesteld, hij zat nu—omdat het lampje maar spaarzaam brandde—zeer nabij zijn moeder, en las haar voor uit het Woord des levens.

Eindelijk zweeg Frans, en de moeder bleef ook zwijgen; en het kacheltje zweeg ook, omdat er geen vonk meer in was, en Frans staarde strak op het werk zijner moeder, en—zuchtte.

“Kom Frans, eet die snee brood toch op!” zei Geertje eindelijk: “heb je dan alweer geen honger?”

“Neen moeder, waarlijk, ik heb geen honger,” antwoordde de zoon.

“Maar ben je dan ziek mijn jongen?” hernam de werkende vrouw, even opziende: “Den heelen dag niets dan wat schrale aardappels!.... je waart anders zoo hongerig wanneer je Zondags eens thuis kwaamt, en nu sinds den tijd dat je hier bent.... Kom, ’k zou nu die snee maar eens nemen.”

“Neen stellig, ik dank u!” antwoordde Frans, en of het door ’t staren op moeders stopwerk kwam, of door iets anders.... althans, ’t werd vochtig in zijne oogen.

“Kom, Frans! wees zoo mal niet!” sprak moeder Geertje weder, die nogmaals had opgezien, en aan dat vochtige een andere oorzaak toeschreef: “ik heb immers ook gegeten en al is er voor morgen niet, je hebt daar straks gelezen: “Aanmerkt de raven, dat zij niet zaaien noch maaien; welke geen spijskamer noch schuur hebben, en God voedt ze nochtans: hoeveel gaat gij de vogelen te boven?” Toe Frans, eet maar, en blijf met mij vertrouwen; vertrouwen met de biddende gedachte, die mij ook in vroegere jaren kracht schonk: “God is een helper van weduwen en weezen.”

“Maar lieve moeder, hoe kan ik.... hoe mag ik....” klonk nu de stem van Frans, aan wier bijzondere trilling vrouw Geertje wel kon bespeuren hoe overvol zijn

gemoed was: “Ben ik u niet tot last; is dat brood niet het brood dat u zuur hebt verdiend? En ik, word i k niet geschuwd en veracht, omdat.... neen, hoewel ik n i e t schuldig ben....? Moeder! wat bracht i k u aan? Al meer dan veertien dagen spaart u ’t weinige dat je hebt uit je eigen mond. Moeder! lieve moeder! dat kan, dat wil ik niet dulden. Bedelen.... neen...! maar toch, zóó kan het niet blijven. Zeg, moeder.....! wat dunkt u.....? dienst nemen..... zeg..... of anders....” en de blik van den armen jongen verkreeg meer helderheid: “of anders.... zooals vader eertijds deed, werken! werken op het land bij de boeren! naar het dorp terugkeeren waaraan zooveel heerlijke, maar ook zulke droeve herinneringen verbonden zijn? Moeder! wat dunkt u! Misschien woont de zoon van uw weldoener er nog, die m ij wel ontweek, doch, zoo hij u wederzag, wellicht medelijden zou hebben, omdat gij hem zelf gezoogd hebt. Daarheen gaan, moeder! U met mij; en deze stad verlaten, waar alles duur is; waar u wel werk hebt, doch waar i k zou moeten bedelen; waar niets is, niets....!” doch eensklaps hield Frans op met spreken, en staarde in het flauw brandende lichtje, en wierp het hoofd in de beide handen terwijl een tranenstroom langs zijne kaken vloeide.

’t Kostte der goede moeder heel wat inspanning om haar Frans tot bedaren te brengen; want ach! zij wist niet dat er wel iets in die groote stad was, hetwelk den knaap als met krachtige banden binnen hare muren terughield; zij wist niet dat het kind van den man, die haar jongen in ’t ongeluk bracht, hem dierbaar, zoo onuitsprekelijk dierbaar was.

Moeder Geertje had haar arbeid gestaakt; ze was diep bewogen; niet zoozeer om het weinige dat haar deel was, dan wel om de droevige uitbarsting van haar goeden en miskenden jongen. Met verstand die pijnlijke gemoedsstemming willende verzachten, sprak ze nog altijd opbeurende woorden in den geest van haar Meester, “die de armen naar de wereld lief heeft, mits zij rijk zijn in Hem.”

Inderdaad herkreeg Frans aldra zijn kalmte, en—ja, ofschoon hij die plannen haar zelve had voorgelegd, het deed hem zoo goed, uit haar mond te hooren dat z ij ’t beter oordeelde om samen te blijven waar ze waren; ja, hij had haar wel om den hals willen vallen, toen ze met moederlijke bezorgdheid—och, ze had ook maar één kind!—van de gevaren sprak, die hem in den dienst zouden omringen, terwijl ze dan wreed van hem zou gescheiden zijn.... zij, die er op de wereld maar één meer had dien ze liefde toedroeg: “Eén!” en bij dát woord zuchtte moeder Geertje, en vervolgde iets zachter dan ze tot hiertoe gesproken had:

“Ach! Frans! als ik aan hém denk, aan het lieve kind dat ik tien jaren lang bijna als een tweelingbroeder van jou, mijn jongen, heb lief gehad; dat ik troetelde en koesterde, haast zonder te bedenken dat een ander hem het leven schonk; aan hém, voor wien ik den vader bij eede beloofde te zullen waken en zorgen, maar die mij als met geweld van ’t hart is gescheurd, misschien omdat ik hem lief had en bidden leerde; ja, dan voel ik bij de smart, niet om het gemis van wereldsche goederen, maar bij de smart, dat ik gedwongen werd een heilige gelofte te breken, dat ik ook hém nog lief heb dien ik, als jou met mijn leven voedde. Zie, in weerwil dat nimmer van L a n d - h e i l eenig antwoord tot mij kwam, had ik het kleine Wimpje lief, want het arme schaap kon toch niet helpen wat zijne verzorgers deden; en nog! zelfs na de ontmoeting die jij met hem hadt, gevoel ik dat ik gelukkig in zijn nabijheid zou wezen, maar—tot hém gaan en mij nogmaals aan de verregaande ruwheid en onzinnige woede van dien luitenant Van Meerle blootstellen, neen Frans! dat kan, dat wil ik niet. Wie weet ook of L a n d - h e i l nog wel door mijn zoogkind bewoond wordt; licht trok hij naar elders; en zoo h ij er niet is voor wien ik slechts bidden kan, wat zouden wij dan in het dorpje beginnen? Hier, in de stad mijner geboorte, had ik tot heden nog brood; maar dáár....! Op het land werken, zie, ik zou het niet meer kunnen, en j ij zoudt er evenmin geschikt toe zijn. Och, wie zou zich het lot der arme aantrekken, zoo zij niet meer werken kon, de arme weduw van Peter Willems, die al twintig jaren vergeten op het kerkhof ligt....”

Toen de moeder, die zonder het zelve te weten zoo geheel in den geest van haar kind had gesproken, hem zwijgend aanzag, terwijl er in den blik, waarmee zij hem beschouwde, een aantal vragen waren opgesloten, stond Frans van zijne zitplaats op: naderde de dierbare vrouw, sloeg den arm vertrouwelijk om haren hals en fluisterde, na eenig aarzelen, een lange, een zoete, en toch zoo pijnlijke bekentenis, die der goede moeder ten slotte verbaasd: “Mathilde Schorel....! Frans! is het mogelijk!” deed uitroepen.

“Ja! moeder! ja!” hernam de jongen: “och! ik heb het u steeds verzwegen, omdat ik geen moed had de geheimen van mijn hart in woorden te brengen; maar nu, nu moet je het weten; ja, omdat ik ter wille van haar, ter wille der lieve Thilde, ook vurig wensch in deze plaats te blijven. Och, en zij,” vervolgde Frans, terwijl een blos zijne kaken verfde: “ook z ij zal het zoo vurig wenschen; want, al zeiden wij elkander nooit wat er in ons binnenste omging, in hare oogen heb ik toch vaak gelezen dat ze mij lief had zooals ik haar liefde toedraag. Moeder! n ú

moest je het weten, om u mijn vermoeden te kunnen openbaren, dat misschien zij.... dat geld....! Wat dunkt u.... zou het mogelijk zijn....?”

Vrouw Geertje had het gehoord, en ze laakte het niet dat Frans nog een andere nevens haar lief had; alleen die liefde wekte haar bekommering. Frans—die geen cent bezat, en zelfs geen werk kon bekomen, beminde de dochter van den ouden Schorel! En—nadat de moeder eenige oogenblikken stilzwijgend had vóór zich gezien, bracht zij zich de laatste vragen van Frans te binnen, en antwoordde, niet te weten wat zij denken moest, maar vast te gelooven, dat Thilde, zoo zij hem werkelijk lief had, en hem het muntbiljet had toegestopt, dat zij dan ook zeker, na die treurige uitkomst, de waarheid aan ’t licht zou brengen.

De juiste aanmerking der moeder bracht Frans weder aan ’t twijfelen; eerst over ’t geld, of Thilde wel inderdaad de geefster zou geweest zijn, en later toen hij toch niets anders voor waarheid kon houden, terwijl het beeld van den stuurschen zoogbroeder geheel en al door dat der bevallige Thilde werd verdrongen, toen twijfelde hij aan—hetgeen hij in hare oogen zoo vaak had gelezen—aan Thildes liefde; want, moeder had gelijk; zoo zij hem waarlijk liefhad, zou zij de waarheid aan ’t licht brengen; en, meer dan veertien dagen waren voorbijgegaan,—en Thilde had volstrekt niets aan ’t licht gebracht.—Frans bleef strak voor zich uit staren, en at de snee brood niet die moeder voor hem had neergezet.

Zoo goed mogelijk had moeder Geertje in een hoek van ’t kamertje een slaapplaats voor haar jongen in orde gebracht, en daar de olie in haar lampje niet noodeloos verbranden mocht, pakte zij Frans bij de hand, drukte een zoen op zijn voorhoofd, en na de woorden: “Kom mijn jongen, we moeten gaan slapen, met een nieuwen dag zal God weer licht en ook raad verschaffen,” blies zij het olievlammetje uit, en sloeg juist de handen aan haar kleeding om zich, op ’t gevoel af, er van te ontdoen, toen zij vreeselijk ontstelde, en met een bevende stem haar jongen toefluisterde:

“Frans! Frans! hoor je niet, daar wordt op de deur geklopt...?”

Zooals Frans, geheel in zich zelven gekeerd, daar nog stond, was het geluid dat de moeder deed ontstellen, ternauwernood door hem opgemerkt.

“Geklopt....!” riep hij, mede verrast, doch nauwelijks had hij. gezegd: “Stel u

gerust, moeder, de wind zal hier of daar een luik hebben dichtgeworpen," of nogmaals en duidelijker klonk nu het geklop op de deur en tevens een zachte stem die het "Doe open!" deed hooren.

"Hemel! wat zou het zijn?" sprak moeder Geertje zacht, terwijl zij steeds angstig: "Mij dunkt Frans, 't is alsof hij die buiten staat zijn stem verdraaide. Hoor, daar heb je het weer.... een verfijnde mansstem. Frans, wij zullen ons stilhouden. Hemel! zoo laat in den nacht!"

Ofschoon onze vriend niet in den vollen zin des woords een held mocht heeten, zóó kleinmoedig was hij toch niet dat hij zou geaarzeld hebben om achter een welgegrendelde deur te vragen, w i e het was die buiten stond en waarom hij verlangde te worden binnengelaten.

't Was na eenig vruchteloos wachten—vermoedelijk dewijl zijne vragen niet waren verstaan—dat eindelijk nogmaals doch sterker, het deurgebons werd herhaald, en de verfijnde mansstem ook luider klonk met de woorden: "Vrouw Willems! Frans! ik ben het! Doe toch open!"

Niemand zag Frans, want in de kamer was het donker, maar toch, toch kreeg hij een kleur, een kleur zoo verschrikkelijk rood dat de tranen er hem van in de oogen sprongen.

“Moeder! moeder!” riep hij eindelijk luide: “heb je ’t verstaan....? moeder! zij is het, Thilde...!” en harder riep hij, met den mond vlak voor de deurreet: “Thilde! ben jij het...? ben jij het waarlijk die klopt?” En toen een: “Ja, Frans,” duidelijk werd vernomen, toen beefde moeder Geertje niet meer, maar beefde Frans, en beefde zoo, dat hij haast den grendel niet kon verschuiven, en zoo, dat hij het slot haast niet kon omdraaien, en zoo, dat, toen moeder met een lucifer haar lampje weder had aangestoken, en door de nu geopende deur, te gelijk met den kouden luchtstroom, Schorels dochter naar binnen kwam, hij van beverigheid niet wist wat hij deed, en ’t geen hij nooit gedaan had, nu onderstond, en de beminde van zijn hart in de bevende armen sloot.

Mathilde,—die zich geenszins aan de omhelzing van Frans onttrok en daardoor stilzwijgende beleed dat hare oogen nimmer onwaarheid hadden gesproken,—was in de eerste oogenblikken niet in staat om op de vragen van vrouw Willems te antwoorden; die vragen, zij drukten de grootste verwondering uit over de late verschijning van het meisje, dewijl het eerste uur na middernacht reeds lang verloopen was.

Neen, Mathilde kon in den aanvang niet spreken, overspannen door al wat zij in die dagen, sedert Frans de woning van haren vader verliet, moest verkroppen, door ’t beramen en ten uitvoer leggen van het plan om deze nachtwandeling te ondernemen, en door den angst, dien zij gedurende dien loop had doorgestaan.

’t Was noodig dat vrouw Willems met een kommetje water de ontstemde zenuwen van haar bezoekster een weinig tot bedaren bracht, want in weerwil dat het meisje haar nu en dan een kort bescheid op hare vragen gaf, die antwoorden klonken dermate verward, dat de goede vrouw er geen greintje wijzer door werd.

In ’t einde na eenigszins hare kalmte te hebben terugbekomen, nog altijd door

Frans omvat, die zonder te spreken, wel nimmer een sterkere liefdesverklaring dan hij nu deed, had kunnen ontboezemen; nog altijd tegenover de verwonderde vrouw, die haar oogen niet gelooven kon dat ze Thilde Schorel in den arm van h a a r jongen, in d i t uur, binnen h a a r kamertje zag, begon het meisje geregeld te verhalen, terwijl ze moeder en zoon al met de eerste woorden uit den waan hielp, dat z ij ’t zou geweest zijn die Frans het muntbiljet had toegestopt.

Met een stem, die genoeg verried hoezeer zij den knaap beminde die haar tengere leest omvatte, gewaagde zij van de pijnlijke gewaarwording telkens door haar ondervonden, wanneer naar vader, aan de winkelklanten van de schandelijke ontrouw had gesproken, waarmede Frans zijne w e l d a d e n had beloond, terwijl zij overtuigd was dat een misverstand, een vergissing, den goeden jongen in een verdacht licht moest geplaatst hebben; hoe zij telkens met verwijtingen was overladen wanneer zij vader had aangeraden om kas en boeken te raadplegen, die wellicht zouden aantoonen dat Frans onschuldig was;—hoe eenige dagen later, haar vader werkelijk had zitten tellen en rekenen, en, toen hij gedaan had, en alles met een kalm gelaat had weggeborgen, op hare vraag: “Vader! is Frans onschuldig?” had geantwoord: “Waar zou hij ’t anders vandaan hebben?” een antwoord, ’t welk haar,—die den vader maar al te wel kende—zoogoed als een volledige vrijspraak in de ooren had geklonken.

Niet zonder eenige aarzeling verhaalde Mathilde verder, hoe haar verzoek om den miskenden eerlijken Frans weer in genade aan te nemen, den vader in den hevigsten toorn had doen ontsteken, terwijl hij haar dreigend had afgevraagd: wat haar zoo groot belang in dien ondankbare deed stellen, niet hopende dat i e t s a n d e r s haar zoo meelijdend maakte, en hij haar eindelijk kort maar zakelijk geboden had, om, “nooit of nimmer weder den naam van die adder te noemen, waarvan hij niets wilde zien en niet wilde hooren.”

“Twee dagen later kwam vader met den spekslager Hak het winkelkamertje binnen” vervolgde Mathilde blozend: “en terwijl die ruwe man zich vrijpostig naast mij nederzette, zich beroemende, dat hij meer dan duizend varkens in het jaar slachtte en ik dus niet weinig tevreden zou zijn indien hij mij tot vrouw nam—vooral ook omdat hij sedert de vijf maanden dat hij weduwnaar was, geen stuur in den winkel kon houden,—keek vader mij doordringend aan en zei, toen Hak ophield met spreken: “Thilde! ik begrijp dat het tijd voor je wordt; je hebt den leeftijd, en bij mijnheer Hak zul je geen gebrek lijden.” “O!” hernam het meisje, nadat ze een oogenblik gezwegen en Frans eenige verontwaardigde

woorden ontboezemd had: “ik weet niet wat er verder gesproken werd; mijn hart klopte mij zoo pijnlijk sterk, en in mijne ooren suisde het zóó dat ik telkens meende te zullen neervallen. Waarlijk, ik geloof dat ik het toen op mijne zenuwen heb gekregen, want ik begon te huilen, en weet zelve niet wat er verder met mij gebeurd is.”

“Verder! verder?” riep Frans.

“Tot mijn bewustzijn teruggekomen,” sprak Mathilde weder: “stond vader naast mij, en verweet mij dat ik mij schandelijk en dwaas had aangesteld; sprak weder van een verbintenis met den zestigjarigen spekslager, en deed de aankondiging er bij, dat ik binnen eene maand zou trouwen. Hak had hem verzekerd, dat de kleeren zijner overledene vrouw, hoewel zij gezetter was dan ik, zeer wel door mij konden gedragen worden, zoodat er voor mijn uitzet igeen cent uitgegeven en geen steek behoefde gewerkt te worden.”

Het zal zeker niemand verwonderen dat Frans het meisje steeds vaster aan zich sloot, als zag hij den gevreesden spekslager reeds met de eene hand in Mathildes blonde haren, en in de andere een akelig slachtmes geklemd.

Ja, vaster klemde Frans zijn lieve Thilde aan ’t hart, en in weerwil der treurige zaak, waarmede het meisje hem bekend maakte, was zijn gemoed toch oneindig minder bezwaard dan toen hij straks met zijne moeder alleen was.

Hoe kon het anders: Mathilde had hem lief! Zijn hart klopte naast het hare, haar hand rustte in de zijne. Uit haren mond vernam hij, dat zelfs de hardvochtige vader, al wilde hij geen ongelijk erkennen, overtuigd van zijne onschuld was, en hem alzoo te eeniger tijd wel recht zou laten weervaren.

De engel der liefde doet lijden vergeten, en schenkt moed om een donkere toekomst tegen te gaan.

De engel der liefde stond naast den goeden jongen, in de gedaante van zijn Mathilde, en met vuur riep hij, terwijl hij de beminde in haar blauwe oogen zag:

“Geen nood Thilde! geen nood! De goede God, die u in dezen stond, ten aanschouwe mijner lieve moeder, aan mijn hart legt, zal ons niet verlaten.”

Bedaarder dan zij tot hiertoe gesproken had, vervolgde nu Mathilde, en

verhaalde, hoe een vreeselijke onrust zich van haar meester gemaakt, en gedurig op een middel had doen peinzen om het akelige lot, dat haar te wachten stond, te ontgaan. Des avonds, tusschen licht en donker, was steeds de akelige spekslager zich in het winkelkamertje aan hare zijde komen neerzetten, en ofschoon hij gewoonlijk weinig meer dan twee malen—bij ’t komen en gaan—een: “Goeden avond Juffrouw Thilde!” tot haar gezegd had, en slechts gekomen scheen om met vader over hammen en spek en pooten en ooren te spreken, zoo was haar dat schemeruurtje toch méér dan verschrikkelijk geweest, want, van ’t begin tot het einde was haar hand in die van den spekslager besloten gebleven.... de groote hand, die zoo vet en akelig was, bah! terwijl de hare—als één met de zijne—genoodzaakt werd tot alle gesticulaties mee te werken, zelfs tot die waarmee hij de kunstgreep aanschouwelijk maakte, waardoor een varken den laatsten adem moest uitblazen.

“Ware Hak mij niet reeds om zijn persoon afschuwelijk geweest,” sprak het meisje: “alleen de herhaling van zijn machtige geschenken zou het mij gemaakt hebben; want, geen morgen ging er voorbij of ik hoorde vader in den winkel: “Compliment, en vriendelijk bedankt,” zeggen, waarop ik onmiddellijk in last kreeg het vette geschenk voor den middag gereed te maken.... en, Frans! je kunt begrijpen hoe i k —aan schrale kosten gewend—te moede was, wanneer mijn vader mij krachtig beval om er van te eten opdat ik er smaak in zou hebben wanneer ik met Hak in den echt vereenigd zou zijn.

“Morgen,” hervatte Thilde, nadat ze van een lichte rilling bekomen was: “morgen zal inderdaad, zoo God het niet verhoedt, een huwelijk tusschen dien man en mij worden aangeteekend. Was mijn onrust gedurende al die dagen groot, gisteren gevoelde ik waarlijk mijzelve niet meer. Ik heb vader gebeden en gesmeekt om toch mijn hart niet te dwingen, maar niets kon baten, en ’t was zelfs op een toon zóó zacht en vriendelijk, dat ik om de ongewoonte er van, waarlijk geroerd werd, dat vader mij vermaande in stilte zijn wil te volgen. Hij verzekerde mij verder dat Hak de beste man van de wereld, en in geenen deele onbemiddeld was; dat zoo’n huwelijk eervol mocht genoemd worden en menig jonge dochter er met jaloerschheid van spreken zou. Ach! niets kon mij troosten, ik heb alles gedaan wat ik kon om moed te scheppen, omdat vader zoo gaarne zou zien dat ik blijmoedig zijn wil deed; maar neen, niets mocht baten, en toen ik begon te zingen om te beproeven of dat helpen zou, ziet, toen sprongen mij dadelijk de tranen in de oogen, en huilde ik zóó hard, dat ik er zelve bang van

werd. Ja, Frans! zie je, ik dacht den geheelen tijd aan jou en wilde telkens naar je toe gaan; ieder oogenblik dacht ik de deur uit te vliegen om me aan jou toe te vertrouwen, doch telkens aarzelde ik weder, want vader zat steeds op zijn gewone plaats voor het winkelraampje. Zóó kwam de avond. Gode zij dank! Hak kwam niet. Wij spraken weinig, maar toch deed ik mijn best om een vriendelijk gelaat te toonen. Om halfelf wenschte ik vader een goeden nacht. Op mijn kamertje gekomen hoorde ik hoe hij als naar gewoonte, de reeds gesloten voordeur grendelde.... hoe hij in het geheele huis de ronde deed en de deur zijner kamer achter zich sloot. Ik luisterde, en hoorde verder een geklank alsof er geld werd geteld, maar eindelijk kwam alles tot rust. Wel een uur bleef ik luisteren, telkens mijn plan willende volvoeren, en dan weder vol vreeze van ontdekt en verhinderd te zullen worden. Het minste geluid trof mijne ooren. In ’t einde kon een telkens wederkeerend gebrom.... niets anders dan het geronk van vader zijn. Hij sliep dus. Ha! een rijtuig rolde door de steeg; dat oogenblik nam ik te baat om de deur mijner kamer te openen, en van het leven daarbuiten verder partij trekkende, spoedde ik mij de trappen af, en bevond mij juist in den winkel, toen het geluid van het rijtuig in de naburige straat verdween. De sleutel der winkeldeur, die op zijn gewone plaats bezijden het leitje hing, had ik spoedig in handen, doch vreezende dat het leven, ’t welk het ontsluiten en ontgrendelen noodzakelijk moest veroorzaken, vader zou wekken, wachtte ik opnieuw tot het geraas van een rijtuig het gerucht ’t welk ik moest maken, zou overtreffen. O Frans! je kunt je niet voorstellen hoe lang mij iedere seconde duurde; iedere minuut was mij meer dan een uur, en het uur dat ik daar wachtende doorbracht is een uur geweest, wel honderdmaal zoolang als eenig uur, dat ik tot heden beleefde. In ’t einde.... daar rommelde het weder over de straatsteenen; fluks.... den sleutel in het slot.... omgedraaid! den grendel ter zijde geschoven.... de bovenknip losgetrokken, en juist, juist was het rijtuig onze deur voorbij, toen ik met een gejaagden sprong buiten den winkel stond en van buiten de deur in het slot draaide.”

Frans zag zijn beminde aan alsof hij een Kenau Hasselaer in haar bewonderde; en toen zij ten slotte nog had verhaald, hoe zij bevende den weg naar de D....steeg had ingeslagen, en eindelijk op de H....gracht gekomen, door een persoon, die nog een ander aan den arm had, was aangevat, maar door een krachtigen ruk, aan die vermetele hand was ontsprongen; hoe zij in allerijl zich voortspoedende, evenwel de schreden van den persoon die haar aangreep, achter zich vernemende, zonder den naasten weg te kiezen, straat *uit* straat *in* had

voortgerend, totdat zij hier eindelijk, den Hemel zij dank! behouden was aangekomen.... toen sloeg ook Frans den anderen arm om haar heen, en.... zoende haar.... ja, hij zoende haar op het heldere voorhoofd, en noemde haar voor de eerste maal zijn.... "Lieve Thilde!"

"Ja Frans! ik wist wel dat ik hier raad en steun zou vinden," sprak het meisje weder: "Mijn eenige hoop was op jou en je goede moeder gevestigd. Hier zul je mij schuil houden.... nietwaar....? hier...." en terwijl de lieve blonde nog verder sprak, en Frans opgetogen: "ja wel" zeide, en: "wel zeker, ik zal wel zorgen," staarde moeder Geertje bedenkelijk in het vlammende oliepitje, werkte de brandende katoen wat terug in het koperen buisje—want die vlam behoefde zoo groot niet te zijn,—en eindelijk, toen Frans juist verzekerde dat, zoolang als h ij er nog was, de lieve Thilde niets te vreezen had, en h ij wel zorgen zou dat zij geen gebrek kreeg—de arme jongen, die geen cent kon verdienen, wat maakte de liefde hem sterk!—toen zuchtte de moeder, en zei op vriendelijken maar toch ernstigen toon:

"Neen kinderen, dat kan en dat mag zoo niet wezen. Dat ik niets vuriger dan je geluk begeer, mijn jongen, dat weet de goede God; en dat ik medelijden met jou heb, lief meisje, dat wil ik je gaarne toonen; maar mijn toestemming aan een even dwaze als wederrechtelijke daad geven, en het kind van een vreemde in mijne kamer te verbergen.... Frans je begrijpt wel, dat is mij niet geoorloofd. Wat zou het einde van zulk een handeling zijn? Zelfs al ware het niet in strijd met onzen plicht, en al verbood de wet der kieschheid Mathildes inwoning in deze kamer niet; hoe d w a a s ware het, haar bij ons te willen verbergen! Hoe spoedig zou meester Schorel toch de waarheid vermoeden en zijne dochter als een rechtmatig eigendom naar zijn woning doen brengen, tot schade voor haar, en voor jou, en voor mij!... Neen, neen," vervolgde Geertje, daar Frans haar de zaak nog aannemelijk wilde voorstellen, terwijl Mathilda, op de gedachte aan een wederkeeren in het pas verlaten huis, en aan hetgeen er morgen gebeuren moest, de tranen niet kon weerhouden: "neen, ik zal met Gods hulp alles beproeven wat strekken kan om je beider geluk te bevorderen. Indien baas Schorel voor zich zelven van je onschuld overtuigd is, dan zal hij aan de smeekingen eener moeder wel gehoor geven en je—zoo niet bij zich terugnemen, dan toch een goede getuigenis van bekwaamheid en trouwe diensten schenken. Wanneer zijn hart niet harder dan steen is, zoo zal mijn mond hem ook tot andere gedachten betreffende het huwelijk brengen, waaraan jij, lief kind, en met recht een afkeer

hebt. Gelooft mij kinderen!” besloot de goede vrouw: “wat in mijn vermogen is zal ik voor je geluk beproeven, maar denkt als verstandigen, en antwoordt mij of het recht en verstandig zou wezen indien ik aan je verlangen gehoor gaf?”

Frans zweeg, en Mathilde zweeg ook; maar terwijl er in den blik, dien de knaap op zijn moeder wierp iets, wij zouden zeggen vertrouwends, lag opgesloten, een vertrouwen op de moederlijke welsprekendheid, en de hulp van Hem zonder wiens wijzen wil geen muschje op de aarde valt, werd er op het gelaat van het anders zoo lieve en brave meisje, die echter nooit door een teedere moeder was onderwezen, en slechts—met eerbied gezegd—een kerk- en catechisatie-God leerde kennen, een uitdrukking van pijnlijke teleurstelling zichtbaar, van teleurstelling en van misnoegen tevens, en de woorden: “Maar wat, maar wat dan...!?” hokten haar in de keel.

Nogmaals bracht vrouw Geertje aan Schorels dochter het onbetamelijke van haar verlangen onder het oog, en wist eindelijk het meisje dermate van de waarheid harer bewering te overtuigen, dat Thilde, ofschoon een tranenvloed haar het spreken belette, er al snikkende in toestemde, om naar de vaderlijke woning terug te keeren, even stil als zij ontvluchtte weder binnen te gaan, en zich te bed te begeven, na vooraf den goeden God te hebben gesmeekt om het ongeluk, dat haar boven het hoofd hing, genadig af te wenden; terwijl vrouw Geertje nogmaals beloofde dat zij doen zou wat haar mogelijk was om, zoo God wilde, het middel te zijn, waardoor Thilde van een verschrikkelijk dwangjuk zou bevrijd worden.

En werkelijk verliet Mathilde, hoewel met een beangst gemoed, eenige minuten later, vrouw Geertjes kamer, en daar de moeder het niet had willen toestaan dat Frans zijn beminde alleen naar de G....steeg zou vergezellen, en Frans op zijne beurt niet mocht toelaten dat m o e d e r alleen medeging, zoo traden—ruim twee uren na middernacht—vrouw Willems en haar zoon mede naar buiten, en vervolgde ons drietal, met verschillende gewaarwordingen, den weg die hen naar de G....steeg voerde.

’t Was voor een nacht in de eerste helft van November bijzonder koud. De vorst was gelaarsd en gespoord binnengekomen, en waar zij over de vochtige stoepen en straatsteenen—want den geheelen dag had het sterk gemist—henentoog, daar

had zij het bewijs van haar vochthardende kracht achtergelaten.

Vlug als zij was, had Mathilde, toen zij den gejaagden loop naar vrouw Geertjes kamer vervolgde, door angst en hoop gedreven, niet bemerkt dat de straten op de meeste plaatsen zoo bijzonder glad waren, en evenmin vermoedde zij toen, dat de wintervorst hare ontsnapping uit de handen van hem, die haar met bedwelmde zinnen had nagezet, bewerken mocht.

In waarheid, de sterke heldin der korte dagen en lange nachten, zoo dikwerf als een ijzegrim voorgesteld, en als een monster uitgekreten, had zich voor Mathilde een bereidwillige helpster betoond. Bewogen met het arme kind, dat daar zoo laat en alleen haar “te huis” zocht, had zij haren onbeschaamden vervolger met krachtige handen, onder zijn beide schoenzolen te gelijk aangegrepen en achteruit gerukt.... zoodat het geheele lichaam voorover op de steenen was neergesmakt. Of de vochthardende vorst ook hardvochtig genoeg was om te lachen, toen de gevallene met een akeligen doch gesmoorden kreet bleef liggen, weten wij niet; maar heeft zij gelachen, dan zeker alleen uit groote blijdschap, dat de blonde ontkwam; want, de vorst der lange nachten is toch ook een trouw en gehoorzaam onderdaan van dien grooten en eenigen Vorst, die ernst wil van den vazal, dien Hij de tuchtroe in handen geeft.

Zooals Mathilde met weinige woorden verhaald had, was zij, vluchtende voor den bedoelden persoon, van den kortsten weg afgeweken, zoodat zij n u , met Geertje en Frans den naasten weg volgende, niet de straat doorging waarin de vervolger nederviel.

Lag hij er nog de ongelukkige? Hadden andere nachtwandelaars of ratelwachts hem binnen een woning gedragen? Mathilde weet het niet, want zij had niet vermoed dat een val haar van zijn vervolging bevrijdde; en nu vervuld met zich zelve, denkt zij evenmin aan hém, als aan dien tweeden persoon, die bij de ontmoeting op de H....gracht aan zijn arm met wankelende schreden voortging.

Ook wij hebben geen lust om den gevallene voor ’t oogenblik op te zoeken, maar blijven—terwijl we ons drietal reeds uit het oog verloren—op den hoek der H....gracht een oogenblik staan, dewijl het ons voorkwam als hoorden wij een zacht maar pijnlijk gekreun in de richting daar.... van dat vierkante huisje, waarbij die geketende kruiwagens liggen.

’t Is een naar geluid dat kreunen, waar ge ’t ook hoort, maar vooral wanneer dat geluid, in het nachtelijk uur, op de verlaten straat uw ooren treft, en ge een oogenblik toeft eer ge nader treedt.

Van de overzijde komen menschen de sluisbrug op. De koude doet hen, zooveel de gladheid zulks toelaat, den tred verhaasten. Ja, wij bedriegen ons niet, zij zijn het, die we straks uit het oog verloren; doch ’t zijn er twee, terwijl wij er drie in de duisternis zagen verdwijnen. De gas-lantaarn, die ze juist voorbijgaan, beneemt ons allen twijfel; maar al hadden wij door die lichtstralen vrouw Geertje niet aan haar vaalrooden omslagdoek, en haar zoon aan zijn bruine jas herkend; de woorden: “Wél een vreemde nacht, moeder! mocht er voor de lieve Thilde en ook voor mij iets goeds uit voortkomen!” die woorden zouden ons terstond zekerheid hebben gegeven; terwijl het antwoord: “Frans! de mensch wikt, maar God beschikt, en in die beschikking moet de mensch met tevredenheid berusten!” ons toch de weduwe van Peter Willems zou hebben geteekend, braaf en Godvreezend, zooals we haar reeds van den aanvang af leerden kennen.

Zie, ’t is alsof Geertje en Frans regelrecht op de plaats toetreden, waar het gekreun nu sterker wordt.

Een kreet ontsnapt aan den mond der vrouw, en de knaap aan hare zijde roept met een stem, die mede de hevigste ontsteltenis verraadt: “Moeder! moeder! daar ligt een mensch!”

’t Schijnt eerst alsof moeder en zoon, verrast en ontsteld, eensklaps van de zijde afwijkende, waar die klaagtoon rees, tegenover den ongelukkige willen voorbijgaan; doch weder klinkt de stem der vrouw: “Neen Frans! dat mogen wij niet.—Laat ons zien, misschien kunnen wij helpen!” En nadat wij ons tweetal op de donkere plek zagen toetreden, vernemen wij eenige onverstaanbare woorden, terwijl het gekreun nog sterker en heviger klinkt, en hooren vervolgens duidelijk den uitroep: “Moeder! moeder! ik bedrieg mij niet.... hij is het!” en daarop de woorden: “Mijn God! mijn God! zou het mogelijk zijn!” en hooren wij eindelijk, nadat het gesprek op die duistere plaats nog eenigen tijd is vervolgd, een geschuifel; een nog akeliger kreunen, en op een heeschen en afgebroken toon de woorden: “Weg! weg! Het.... is.... genoeg.... laat mij sterven!” en zien eindelijk vrouw Geertje met haar zoon langzaam op den hoek van het huisje verdwijnen, terwijl zij tusschen zich in, half sleepend, half dragend, een derden persoon met zich voeren, die maar somwijlen de slappe beenen beweegt, alsof hij moeite doet

om door eigene krachten voort te gaan.

Wel was het een vreemde nacht! In plaats van na gestadigen en zelfs laten arbeid, een verkwikkenden slaap te genieten, zat vrouw Geertje, toen de flauwe morgenschemering door de reet van haar vensterluik boorde, nog voor haar bedstee, de oogen onafgewend op den jongeling gevestigd aan wien zij haar leger afstond.

Benauwde uren had zij met hem doorgebracht. Nu eens stil kermend nederliggende, en dan weder woest en akelig overeind springende, terwijl hij in koortsig ijlen de vreemdste, somwijlen de grofst onkiesche en terstond daarna de verteederendste woorden sprak, lag hij thans dof en roerloos, de ongelukkige jongeling.... de jongeling, groote God! dien zij als kind met haren boezem de rozen op de, ook toen zoo bleeke wangen getooverd had; de jongeling, dien zij als kind lief had alsof het haar eigen zoon.... alsof het haar Frans geweest ware, van wien ze met bittere weemoedstranen gescheiden was om hem niet meer te zien dan zóó.... zóó ellendig! zóó ontzenuwd! en ze bad weder, de goede vrouw, hetgeen ze dien nacht reeds zoo vaak had gebeden: “Ontferm U zijner, o Heer! want ach! wat hij deed, hij wist het niet.”

Reeds een paar uren geleden had vrouw Geertje haren Frans bewogen om een weinig te rusten; zij, ze kon er wel tegen: ouderen van dagen hadden den slaap niet zoo noodig.—Die goede moeder! Eindelijk, het olievlammetje uitdoovende, stond ze op; opende het vensterluik, en beschouwde toen nogmaals die nederliggende zoogbroeders: den armen Frans en den rijken Willem.... Neen, Hemel! neen! den armen Willem en den rijken Frans! Verachting en onverdiende schande bij menschen; geen werk, wellicht eerlang geen brood; geen voorspoed hier op aarde, wat was het, wat was dat alles met de bewustheid der blijvende liefde Gods, in tegenstelling met het wandelen in de zinbedwelmende genietingen des levens, welks einde rampzaligheid is.

Rijke Frans! Arme Willem! Arm....! maar zie, het morgenlicht dat liefelijk gloort, spreekt tot de ziel der vrouw, die eenmaal den vader beloofde voor zijn kind te zullen waken; dat licht dringt haar in ’t gemoed, en ’t is alsof het fluistert: “De eeuwige liefde heeft geen lust in den dood des zondaars, maar daarin dat hij zich bekeere en leve!”

Leve! Ja, leve! Eeuwig leve! En de zoogmoeder gevoelde zich eensklaps sterk tot de heerlijke roeping om, met het reiner en verhevener voedsel dat thans haren boezem doorstroomde, de rozen eens hoogeren levens, de lachjes des vredes en der blijde hope op zijn ontvleesde kaken in 't aanzijn te roepen.

"Spare God hem daartoe het leven!"

Wij zijn óók menschen, en daarom zullen wij den steeds ijverigen geneesheer niet hard vallen, die, als hij na een drukken praktijkdag ten tweeden male des nachts uit een diepen slaap wordt opgewekt, nu om een lijder in de D....steeg te komen bezoeken, na de woorden: "Ik kom terstond," zich nog voor vijf minuutjes in de dekens wikkelt, en—inslaapt om niet voor den morgen te ontwaken.

Wij veroordeelen hem niet, al hadden wij ook om den ongelukkigen Willem en de wachtende Geertje, gewenscht dat hij eerder verschenen ware, maar wij zijn verheugd dat hij toch eindelijk verschijnt om der meelijdende vrouw te verzekeren, dat de jongeling, hoewel in een ontzettend verzwakten toestand verkeerende, zich volstrekt in geen oogenblikkelijk levensgevaar bevindt.

De brieventasch, welke Geertje, toen zij den jongeling van zijn bovenkleederen ontdeed, als in de hand was gevallen, en zonder inzage door haar werd ter zijde gelegd, stelde zij den arts in handen; terwijl zij hem daarna een kort doch zakelijk verhaal van het gebeurde deed, en hem deelgenoot van de betrekking maakte waarin zij tot den lijder gestaan had, met de verklaring besluitende: dat ze met 's Heeren hulp de gelofte, aan den vroeg gestorven vader gedaan, nog te vervullen hoopte om, wat ook aardsche machten zouden dreigen of tegenwerken, een ziel te redden van den eeuwigen dood, al mocht dan de kunst het veege lichaam niet voor het aardsche leven kunnen bewaren.

Het adres van een zich in de portefeuille bevindenden brief stelde den geneesheer in staat vrouw Geertje te onderrichten waar Willem Van Male zijn kamers had; en, hulpvaardig als hij was, verklaarde hij voor een gemakkelijk sleepkoetsje te zullen zorgen, ten einde den zwakken jongeling naar zijn kwartier te kunnen overbrengen, waarna hij nog met Geertje overlegde hoe de arme lijder, die wellicht een langdurige en nauwlettende verzorging zou behoeven, het

geschikst kon verpleegd worden.

Ter nauwernood echter had Geertje—die, in weerwil van haar moedig besluit, toch met vreeze aan den man dacht, wiens hemeltergende voogdij haar zoogkind in den droevigsten toestand gebracht had—diens naam genoemd, of de geneesheer bedacht zich en, den naam Van Meerle een paar malen herhalende, vraagde hij: “Luitenant van de cavalerie....?”

Op het antwoord der vrouw, dat hij althans in dienst was toen, na Van Males dood, de voogdijschap over den jongen Willem door hem aanvaard werd, verhaalde de geneesheer verder hoe het juist bij hém geweest was, dat hij dien zelfden nacht werd geroepen, terwijl hij er bijvoegde, dat het hem zeer verwonderen zou indien de luitenant, die, bij zijn mede-officieren slechts weinig gezien moest wezen, de activiteits-uniform langer zou dragen, dewijl een ernstige beenbreuk vrij zeker een amputatie zou ten gevolge hebben.

Neen, vrouw Geertje verheugde zich nimmer in het lijden des naasten. Zij juichte niet om het leed ’t welk den ruwen man, die het arme zoogkind ten verderve geweest was, trof, maar toch plooide een dankbare trek haar goedig gelaat, toen zij de woorden van den dokter vernam.

De weinige dagen, die er verliepen sedert wij Willem Van Male op zijn kamer aantroffen, hadden hem onder de vreeselijke leiding van zijn vroolijken voogd—die steeds beweerde te weten wat een jong mensch toekwam: dat men de jeugd moest genieten, dewijl dat blijde tijdperk zoo kort was, en hij een druiloor werd, die in zijn schoonste levensdagen niet zag wat er in de wereld te koop is—die dagen, zij hadden zijn laatste levenskrachten ten eenenmale vernield.

Naarmate de verslapping, de verdooving en ook de lusteloosheid der laatste weken al meer en meer de overhand namen, waren de prikkels van ’t genot ook scherper geworden, totdat de arme knaap, in den nacht toen hij met Joost Van Meerle huiswaarts keerde, door dezen verlaten, geen kracht meer had bezeten om alleen zijn weg te vervolgen.

Hoe lang hij daar in de koude op de kille steenen lag, valt gemakkelijk te berekenen, indien wij het tijdsverloop nagaan waarin Mathilde, sedert hare vlucht voor den vervolger, het onderhoud in de kamer van Geertje had, en de laatste, na Mathilde tot aan Schorels woning te hebben vergezeld, eerst op haren

terugweg den jongeling daar zoo ellendig liggende vond.

Noch de zoogmoeder, noch haar zoon, waren door Van Male herkend geworden, en den ganschen nacht, dien Geertje wakende aan de bedstede had doorgebracht, gaf hij geen teeken van bewustzijn.

Omstreeks negen uren in den morgen werd de bewoner der sierlijke kamers in de K....straat, nog steeds in den verschrikkelijksten toestand, op zijn fraaie legerstede neergelegd, en de dokter die, zooals hij bij zijn eerste bezoek beloofde, op dat tijdstip er mede verscheen, verklaarde met den luitenant niet over den toestand van zijn pupil te hebben gesproken, daar Van Meerle in een hevige koorts lag, terwijl hij ook als chirurg den luitenant niet weder dacht te bezoeken, aangezien een militaire geneesheer hem vervangen had.

Naar zijne meening werd de zaak der verzorging een liefdewerk ’t welk aan niemand beter dan aan de vrouw kon worden toevertrouwd, die in den lijder zulk een groot belang stelde.

Met den eigenaar van Willems kamer was alles weldra geschikt; bij noodzakelijke afwezigheid der weduwe zou hij of zijne vrouw mede een wakend oog houden, terwijl Frans—die toch niets te doen had—mede tot de verpleging behulpzaam kon wezen. En Geertje verlangde geen belooning; zij wilde trachten tóch haar gewone werk te verrichten. De verdiensten in ’t logement, ja.... die moest ze missen; maar wat maakte het uit, indien ze daarvoor in ruil met haar jongen slechts een matig stuk brood kreeg.

Willem lag te bed.... akelig!

Frans zat er bij om de gegeven bevelen van den geneesheer getrouw te volbrengen, en Geertje sloeg den vaal rooden doek weder om, want ze had door al het gebeurde haar belofte niet vergeten, om voor de belangen der beangste Mathilde en den belasterden zoon alles te doen wat haar zou mogelijk zijn.

De lezer zal het waarschijnlijk hebben opgemerkt dat Schorels dochter, van het wreede lot, dat haar bedreigde, tot Geertje en Frans sprekende, tevens de bijzonderheid verhaalde—waaraan zij zelve echter weinig beteekenis had

gehecht—dat Hak, de echtgenoot waarmede vader Schorel de jeugd zijner dochter bedreigde, dienzelfden avond—den avond vóór de aanteekening—zich niet als naar gewoonte in het winkelkamertje aan hare zijde was komen nederzetten.

Zijzelve had bij die niet-verschijning weinig meer gedacht dan dat de spekslager.... gelukkig n i e t verschenen was; en Schorel, die beweerd had zeer weinig van de verlovings-formaliteiten te kennen, had het er vast voor gehouden, dat het in den regel 't gebruik was, elkander den laatsten avond vóór het bruidschap niet te ontmoeten.

Trouwens daar was eene andere oorzaak. De spekslager Hak was ongesteld geworden; hij had zoo'n hoofdpijn gekregen; zoo'n pijn door al de leden; de koorts... misschien wel de tering; dit boodschapte de spekslagersjongen, reeds vóór acht uren aan den komenijman—terwijl Thilde, vermoeid van een bijna slapeloos doorgebrachten nacht, nog te bed lag—tevens het vriendelijk verzoek van den baas er bijvoegende, om de mand te mogen hebben, waarin hij gisteren die varkensrib bezorgd had,—Schorel begreep er niets van—zonder dat de jongen een nieuw presentje van den baas meebracht, zonder dat hij de "compelementen" van den baas maakte, en zonder dat de baas als naar gewoonte liet vragen: "En compelement, hoe of mijnheer Schorel en de jongejuffrouw het maakten?"

"De koorts!.. de tering?" Ware Frans nog in den winkel geweest—sedert diens vertrek had Schorel nog niet kunnen "reseleveeren om een loonknecht" te nemen, en een "maatje was zoo slecht te vertrouwen"—of ware Thilde maar present geweest, dan zou Schorel terstond naar de slagerij zijn gesneld om den dierbaren aanstaanden schoonzoon te bezoeken en moed in 't lijf te spreken. Hoe erg het ook wezen mocht, veertien dagen zou hij 't in elk geval nog wel kroppen.... dan weduwe, dát was tot daar en toe; hoe lang was hij-zelf niet weduwnaar geweest! Doch nu moest vader Schorel wachten totdat, na een onophoudelijk gebeuk op Thildes kamerdeur, met de woorden: "Kom je nog niet! er is een nare boodschap gekomen," het meisje eindelijk met rood gekreten oogen verscheen, en Schorel, zonder dat te bespeuren, ter deure uit snelde om zoo haastig als zijn oude beenen hem dienen wilden, de slagerij van Hak te bereiken.

Vreemd... ja, zeer vreemd staarde de hijgende komenij-man voor zich uit, terwijl

hij op den drempel der slagerij staan bleef, toen hij den dikken Hak, met de rozen op de bolle wangen, het blanke mes tusschen de ribben van een zijner slachtoffers zag drijven. Het was alsof de grond hem onder de voeten wegzonk, toen hij den beminden, aanstaanden en zoo teringachtigen schoonzoon, geheel vervuld met de kunstsnijdingen welke hij verrichtte, zonder zijn komst te bemerken, een vroolijk: “Jan toerelesoer” hoorde aanheffen, en—den blik ter zijde wendende, den slagersjongen ontwaarde, die een knip-oogje met den knecht wisselde, en daarop in een schaterend gelach losbarstte.

“Maar hoe!... Maar wat!... Maar Hak! Je bent!” stotterde Schorel: “Ik kan toch niet denken dat...”

“Wat... blief..?” riep de spekslager, en zich verrast omwendende en zijn bezoeker herkennende, zette hij een gezicht nog vreemdsoortiger van uitdrukking dan dat ’t welk hem zoodanig verraste; terwijl de knecht, ten bewijze dat hij niets hoorde en niets begreep, het aangeheven lied van zijn meester vervolgde en doorzong: “Ma belle! ma belle,” en zijn liefelijk gezang met het hakmes accompagneerde.

Jan de knecht was niets nieuwsgierig, en Frits de jongen evenmin, maar beiden hadden toevallig iets op den achtergrond te verrichten, toen een luidruchtig gesprek, dat tusschen den baas en meester Schorel in de achterkamer gevoerd werd, hun in de ooren klonk. Alles konden zij niet verstaan, want de baas die de teringachtige koorts had, sprak somwijlen zeer zacht, maar zij verstonden toch duidelijk, hoe Hak zeide:

“Denk jij dat ik een vrouw met een leege hand zou nemen?” Waarop het antwoord van Schorel klonk:

“Maar je wist immers dat ik geen geld, volstrekt geen geld heb.” En weder des spekslagers uitval:

“Zou ik gek genoeg zijn om die kleeren en alles wat het mijne is, aan een schepsel te geven dat geen duit mee ten huwelijk bracht?” En Schorels bescheid:

“Maar ’t was immers.... om in den winkel.... een hulp.... een toezicht....” totdat eindelijk de woorden dermate kruisten en als dooréén vlogen, dat Haks bedienden, die trouwens genoeg vernamen, verder vruchteloos hun gehoor scherpten, en eindelijk terwijl ze een luider “Jan toerelesoer” aanhieven, meester

Schorel op zijn magere beenen den winkel zagen uitstappen, met een paar oogen flikkerende als dolken.

Hij keerde huiswaarts, de teleurgestelde komenij-man, de onvoorzichtigheid verwenschende, die hem, wie weet hoe dikwijls reeds, had doen vertellen dat zijn dochter met Hak den slager ging trouwen zonder dat zij een duit behoefde ten huwelijk te brengen; zich de onnoozelheid verwijtende, die hem in Hak niets anders dan een trouwlustige had doen zien, terwijl alles in orde zou zijn gebleven indien hij meer “dipplematisch” zijn mond had gehouden, en eerst na de trouw zijn onvermogen had aan ’t licht gebracht.

’t Kookte den komenij-man van binnen. De teleurstelling was bitter en groot, en ’t was met een ontzettend: “Wat wou je? hé...?” dat hij bij ’t binnentreden van zijn winkel, vrouw Geertje begroette, die, juist aangekomen, met de beminde van haren Frans sprak, met Thilde, die niet vermoedde dat het nu reeds beslist was dat het heden n i e t de eerste bruidsdag zou zijn.

Vrouw Geertje, die evenmin de waarheid bevroedde, was in den aanvang door de barsche vraag wel eenigermate uit het veld geslagen, doch, op zulk een onthaal niet geheel onvoorbereid, verzocht zij in de zachtst mogelijke bewoordingen, om meester Schorel, al was ’t maar een paar minuten alleen te mogen spreken, in ’t belang van haar jongen, en in ’t belang van hem-zelven.... hem-zelven, want Geertje begreep toch niet ten onrechte dat het wezenlijk geluk van een kind den vader ter harte moet gaan.

De uitval van Mathildes vader was weinig in harmonie met den zachten toon daareven door vrouw Willems aangeslagen. ’t Was, volgens zijn bitse verklaring, wel een gunstig gekozen tijdstip om over een ondankbaren dief te komen spreken! Ei, over zijn eigen belangen....? Nu dat ze dan maar spoedig voor den dag moest komen, daar hij het hoofd vol had met het beramen der middelen waardoor hij dien nietswaardigen Hak zijn beleediging en zijn eervergeten gedrag omtrent Mathilde zou betaald zetten; den huichelaar, die vast beloofde Thilde te zullen huwen en nu schandelijk zijn woord gebroken had.

’t Valt gemakkelijk te beseffen hoezeer vrouw Geertje, maar vooral ook het angstig vreezende meisje, verrast stond over het zoo even gehoorde.

Terwijl de eerste zich niet had durven vleien om voor het bedreigde kind iets

méér dan voorloopig uitstel te zullen bewerken, en de tweede, zelfs aan den goeden uitslag van die bemoeiing had gewanhoopt, zoo moest de overwinning—op welke wijze dan ook behaald—haar beiden wel ten zeerste verbazen en verblijden; maar zij gevoelden tevens dat het den overwonnene tot den hevigsten toorn zou voeren, indien zij hare vreugde openbaar maakten; en, terwijl vrouw Geertje, met den blik op Thilde gevestigd, slechts een "Beter ten halve gekeerd dan ten heele gedwaald!" liet hooren, viel Schorel, na de woorden zijner dochter: "Ach! vader, ik dacht wel dat Hak de rechte niet was!" met een woordenvloed in, waarbij hij der weduwvrouw de—voor Mathilde zoo streelende verzekering gaf, dat het een kruis was kinderen te hebben, en bepaaldelijk dochters; dat ze tot niets nut waren, en dat men ze voor anderen groot bracht, terwijl die anderen dan nog wel meenden dat de grootbrenger van zijn armoede, alsof er geen opkomen aan was, een deel zou medegeven!—onder welk verslag de weduwvrouw had opgemerkt dat meester Schorel drie malen Gods zegen en vijf malen de straffe der verdoemenis over zijn grijze kruin had afgesmeekt!

Met recht begreep vrouw Geertje dat het noodeloos woord- en tijdverspillen zou wezen, om den zoozeer ontstemden man nogmaals over de belangen van haar jongen te spreken; wellicht zou zij later, in kalmer oogenblikken, met meer voordeel die zaak kunnen bepleiten; en na Thilde hartelijk de hand te hebben gedrukt, welke handdruk met een bijzonder vuur werd beantwoord, groette vrouw Willems den komenij-man vriendelijk, maar vertrok zonder een antwoord op hare vraag: of zij later nog eens terug mocht komen om over Frans—hij wist wel—te spreken?

Ongeveer twee dagen nadat Willem Van Male in zijn ellendigen toestand door vrouw Geertje en haar zoon werd gevonden, kwam hij tegen den avond voor de eerste maal tot eenig bewustzijn.

Het hoofd naar de zijde wendende waar de gordijnen waren geopend, beschouwde hij met strakken doch doffen blik langdurig de vreemde vrouw, die naast zijn ledikant was gezeten en die, verdiept in haar arbeid, het niet bemerkte dat de lijder haar gadesloeg.

Werkelijk ontstelde Geertje toen de stilte die er in het vertrek heerschte—want Frans deed een boodschap—eensklaps werd afgebroken, en zij de krachtelooze

stem uit het ledikant vernam, met de vraag:

“Wie ben je?”

In den aanvang wist Geertje niet wát te antwoorden.

Zij had den lijder reeds zoo dikwerf, maar ijlende, op een geheel anderen toon hooren spreken, en ook natuurlijk tot hém gesproken, hem nu eens tot rust vermanende, terwijl zij dan weder, hoewel te vergeefs getracht had zich aan hem bekend te maken. Niet zonder eenige verwarring uitte zij dus de wedervraag: of mijnheer waarlijk wakker was?

“Maar wie ben je toch, en waarom zit je hier?” klonk het weder dof: “Ik ken je niet.”

“Ach! God zij gedankt!” sprak Geertje, terwijl zij haar werk liet varen en met de beide handen de vermagerde hand van den lijder vatte, waarmee hij bij de laatste vragen met een machtelooze beweging gepoogd had de gordijnen wat meer open te schuiven. “God zij dank! hij is dan weer bij kennis. Ach, Wimpje.... mijnheer Willem....! Neen, u kent mij zeker niet meer? Neen! nietwaar? Of zou Geertje nog niet te veel verouderd zijn? Och! u waart nog maar even tien jaren toen zij van u heenging. Och Wimpje! zie eens, zie eens, kent u mij nog....?”

“Maar zeg dan wie je bent!” sprak de doffe stem weder, en ’t scheen wel of dat telkens vragen hem vermoeide of verveelde.

“Geertje!—Geertje Willems!” klonk nu haastig het antwoord der vrouw: “Och! dat ik u zoo naar en zoo zwak moest wedervinden! Maar tóch dank ik God dat ik u nog levend terugvond! En zoudt u waarlijk iets beter zijn?” liet zij er spoedig op volgen, terwijl het op haar gelaat te lezen stond hoezeer haar een “ja” zou verblijden.

“Ik ken je niet! Neen. En beter ben ik ook niet.... hoewel ik niet ziek ben,” klonk het doffe antwoord van den ongelukkigen jongeling, en, ofschoon hij niet beproefde de hand, die vrouw Geertje nog in de hare hield, terug te trekken, wendde hij toch het hoofd af en sloot de oogen.

’t Was een bittere teleurstelling voor Geertje dat ze die woorden moest hooren uit den mond van hem, voor wien haar gevoelig hart zoo warm en zoo teeder

klopte. Neen, ze vermocht geen woord uit te brengen, maar met een gelaat waarop de smart die ze ondervond zoo duidelijk was te lezen, bleef ze op den armen Willem nederzien, en drukte nog steeds zijn hand, als hoopte zij dat die taal beter zou verstaan worden.

Zie, daar wendde hij opnieuw het hoofd naar de zij waar Geertje stond, en terwijl de matte oogen zich nogmaals op haar vestigden, sprak hij langzaam:

“Maar ben je dan de vrouw waarvan ik gedurig droomde,—ook in dezen nacht die zoolang heeft geduurd? Ben jij het met wie ik nog onlangs heb geworsteld, zóó sterk.... hé?” en de jongeling rilde: “dat ik niet ontkomen zou zijn, indien niet hij....!” Maar eensklaps rukte Van Male de hand welke Geertje nog vasthield, los, en recht voor zich uit wijzende, terwijl zijn blik zich mede in de aangewezen richting vestigde, vervolgde hij dof maar gejaagd:

“Hij die daar staat!—Weg, weg!—Hij was het,—ja, hij—die mij losrukte en meenam naar het huis waar ik kokende olie moest drinken.—Nog brandt het hier binnen—gloeiende kokende olie.—Pijn! pijn!—Waar een kleine slang, zoo fraai van vorm en kleuren, en zoo hel van oogen, mij aanstaarde.—O! weg, weg!” gilde hij sterker, en wierp, terwijl Geertje het angstzweet uitbrak, met de beide handen de dekens ten deele van zich af: “Weg! help! zij steekt mij in ’t hart.—Pijn! pijn!—”

Zóó akelig had vrouw Geertje hem nog niet gezien. Die arme jongen!

“Wees voorzichtig!—Voorzichtig! Hij staat dáár!—met die zwarte knevels en dat hooge voorhoofd.—Weet je wat achter dat hooge voorhoofd zit?—ik zag het straks!—Zie, hij lacht! hij lacht!—help! help!!”

Machteloos en buiten kennis zonk de ongelukkige, die zich bij de laatste woorden overeind had gericht, in zijne kussens terug, en roerloos bleef hij totdat de dokter verscheen, die door de ontstelde vrouw in allerijl was ontboden.

Wij zouden te veel van het geduld vergen, indien wij een breedvoerig verslag gaven van ’t geen er verder gedurende eenige dagen in het rijk gestoffeerde vertrek der ellende voorviel. Genoeg zij ’t te melden dat er geen belangrijke verandering in die dagen plaats greep, en hoewel Van Male niet weder in zulke hevige uitvallen verviel, bleek het toch, zoo vaak men hem bij kennis waande,

dat de vrees voor een verstandsverbijstering nog niet als ijdel kon beschouwd worden. Telkens was hij op het punt om Geertje of den speelmakker zijner kinderjaren te herkennen, maar telkens ook werd dit gewenschte uitzicht weder verijdeld.

Eindelijk echter viel der trouwe zoogmoeder het geluk dier vurig gewenschte herkenning ten deel. Met een blos der innigste verrukking hoorde zij op zekeren morgen uit den mond des jongelings, dien zij sluimerende dacht, de verblijdende woorden:

“Ja, ik weet het wel, dat je de goede moeder Geertje bent.”

Van dat oogenblik af week de vrees van den dokter, en werd Willem Van Male, ofschoon ellendig en zwak, weer van de ketenen verlost die zijn rede hielden gekluisterd. ’t Is nu, in den Voltaire gezeten, met het hoofd aan vrouw Geertjes boezem geleund, dat wij hem wedervinden.

“En zou dat mogelijk zijn Geertje?” vraagt de zwakke, terwijl hij de oogen tot de vrouw opheft, die vertroostende woorden tot hem sprak.

“Mogelijk, Willem?” antwoordt de zoogmoeder: “Het is een vaste en zekere waarheid! Je hebt immers gehoord wat er geschreven staat, namelijk dat hij die gedoopt is en gelooft, de zaligheid zal beërven.”

Willem zwijgt een poos, maar eindelijk slaakt hij een zucht, en zegt:

“Maar Geertje, ik heb niet geloofd.... zelfs heb ik maar zelden aan God gedacht. Alleen deed ik zulks wanneer ik mij de woorden herinnerde, die mij bij ’t afscheid op “Land-heil” uit uw mond naklonken: “Wees braaf! God, die u altijd ziet, heeft de brave kinderen lief!” Die woorden zijn altijd in mijn geheugen gebleven. Onwillekeurig kwamen ze mij, soms in de luidruchtigste gezelschappen of te midden der bedwelmendste genietingen, voor den geest; maar, hoewel ze mij deden ontroeren, vooral toen ik pas begon de wereldsche, mij vreemde genoegens te kennen, dat denkbeeld zelf leerde ik hoe langer zoo meer verdragen; ik was toch geen kind meer, ik was man geworden! hij—hij zeide het mij meermalen. O Geertje, zeg, ben ik niet vreeselijk ellendig? Zou dat woord, straks door u gesproken, ook mij kunnen redden? Gelooven! alléén gelooven?—Neen, neen, ’t is onmogelijk, je hebt ook andere woorden gelezen

Geertje! “Daar zal zijn weening en knersing der tanden.” Geertje! och! houd mij wat vaster—ik word weer zoo vreeselijk koud; ik beef zoo—Geertje! neen, het is onmogelijk!”

Maar neen! het was niet onmogelijk. De trouwe zoogmoeder zou er voor waken.

Aandoenlijk was het, de goede vrouw daar met den ongelukkigen Willem te hooren spreken, en hoe zij, bij al wat te vergeefs werd aangewend om de krachten van het lichaam te herstellen, de vonken van ’t leven des geestes in hem aanvuurde, zoodat hij na verloop van weinige dagen, een blij ontwaken aan gene zijde van het graf voor mogelijk hield. Ja, al gevoelde hij ook dat er in een der vele woningen waar hij den blik zou opheffen, de smart over het hier bedreven kwaad hem de vreugd zou verbitteren, hij vertrouwde toch op de genadige ontferming des Scheppers, op de liefde van Hem, die—volgens de meening der goede eenvoudige vrouw—met v e l e , maar ook met w e i n i g e slagen zal slaan.

Nu, Gode zij dank! al waren zijn leden ook slap en zijn vermagerde handen koud, hij rilde niet meer, maar voelde zich sterk met zijn hoop op een betere wereld. Hij vreesde den man niet meer die, zooals Claudius zegt: “er zelfs vriendelijk zal uitzien indien men hem lang aankijkt.” Neen, hij sidderde op zijn aanblik maar zelden, en toch—toch stond vriend Hein steeds vóór hem. Lag de arme jongen in zijn ledikant, dan trad de sikkelvoerder uit de gordijnplooien te voorschijn, en trok de kakebeenen tot een lach, een vriendelijken lach, alsof hij zeggen wilde: “’t Gaat goed mijn jongen! niet als een vijand maar als een vriend zal ik u de hand reiken.” Zat hij voor het bed in den gemakkelijken leunstoel, dan stond de ontvleesde man als naar gewoonte bezijden de prachtig gevulde é t a g è r e en lachte alweder, maar immer vriendelijk, en ’t was alsof hij fluisterde: “Ik wacht slechts totdat ge uw reisgoed bijeen hebt.”

Ja, Willem zag hem zonder vrees; maar toch werd hij droevig, wanneer hij hem langdurig beschouwd had en, vermoeid zijne oogen sluitende, in de duisternis die hem omgaf toch alweder het beeld van den levensmaaier ontwaarde, en aan diens zijde een fraaien blonden knaap, een knaap—met de rozen op de lachende wangen, een ruiker van de schoonste bloemen op de borst, en in zijn hand een krachtig wapen, waarmede hij een aantal zwarte wezens, die aan zijn voeten kropen, dreigde te vernietigen. Ja, de lach van dien knaap bedroefde hem meer dan de lach der ontvleesde kaken; een wijle toch was het hem als herkende hij in

dien knaap zijn eigen wezen; als werd hij één met hem; als stond hij in zijne plaats; als—maar plotseling weder ontwakende lag hij als vroeger machteloos neder, en zag hoe hij meer naar hém geleek, die naast de é t a g è r e stond, en dan—dan blonken er een paar tranen in de oogen, die maar kort meer het zonlicht zouden opvangen. Zóóals die knaap was, had hij m o e t e n zijn, en nu —o God!—en nog zoo jong!

Was het vreemd dat de jonge Van Male, zelfs nadat hij uit de geestverdooving ontwaakte, niet van h e m sprak, noch h e m wenschte weder te zien, aan wiens hand hij “zijn jeugd” had genoten? Was het vreemd dat, zoodra het beeld van Joost Van Meerle zich aan zijn geest vertoonde, er zich een nog pijnlijker trek dan gewoonlijk over zijn gelaat verspreidde?

Vreemd? Evenmin als het vreemd is dat de wandelaar, die in het vriendelijke morgenlicht zijn weg vervolgt, den nacht niet terugwenscht, die hem belette de gevaarlijke punten op zijn pad te ontwijken.

Vreemd? Niet vreemder dan dat een donkere schaduw het aardrijk grauwt wanneer een zwarte wolk den zonneglans verduistert.

Willem vraagde niet naar den voogd, en verscheidene weken verliepen er eer Joost Van Meerle,—wiens toestand, vooral na de amputatie van zijn rechterbeen, niet zonder zorg te wekken geweest was,—een briefje van den volgenden inhoud aan zijn pupil deed toekomen:

“W i l l e m !

’t Is nu ruim acht weken geleden dat ik op dien verwenschten avond mijn poot brak. Verscheidene malen heb ik mijn oppasser naar je toe gezonden, om te hooren wat je toch scheelde, maar telkens zond je lamme huisploert de boodschap terug: dat mijnheer erg zwak was, en dat de pil had verboden iemand bij je toe te laten.

Dat ik beroerd ben behoef ik je niet te zeggen: ’en houten poot om zoo’n ellendige meid! Ik kan dol worden als ik in mijn spion tuur en de flauwste kerels vrij en vlug over straat zie loopen. Je moet wel heel beroerd zijn Willem! anders zou je mij niet zoo alleen laten liggen, want nog altijd bromt de Chir.-Maj., dat ik rust moet houden. Wanneer je nu maar eenigszins kunt, smijt dan de medicijnflesch weg, en kom mij bezoeken. Geloof maar dat ik er vrij wat erger aan toe ben dan jij het wezen zult. Je bent een goeje kerel maar te hyp van natuur. Als je van avond komt, dan zul je een heerlijk glas punch hebben; Schudhiel komt ook—een prettige kerel, die me heel wat opvroolijkt.—Hij beloofde keurige platen te zullen meebrengen, die hij te Parijs heeft opgedaan; ik geloof vijf c a h i e r s , onder den titel: “D é l i c e s ,” in ’t g e n r e van Alexander V. H., maar zonder doodkisten en flauwe zedepreken er bij; e n f i n , n o u s v e r r o n s ! Laat je door geen doktergelamenteer terughouden. ’t Weer is wel wat guur, maar, zoo ’t een kou is die je vatte, moet je aan ’t spreekwoord denken: “breng de kou waar j’m haalde.” E n f i n , ik ben er lam aan toe, en had al eerder geschreven, zoo ik niet onbeweeglijk stil had moeten liggen, en nú nog schrijf ik in een liggende houding.—V........ ongelukkig, vind je niet! S o i t ! ’en been is maar ’en been. Als je soms later eens uit wilt, dan zal Schudhiel je man zijn.

B o n j o u r Willem!—geef antwoord aan brenger dezes.

t. à. t.
J. VAN MEERLE.”

Juist op het oogenblik dat Willems dokter de trap wilde opgaan, om zijn patiënt te bezoeken, hoorde hij de stem van Van Meerles oppasser achter zich, die aan de dienstmeid den brief overhandigde, met de woorden:

“Van den luitenant Van Meerrle, voor mijnheerrr boven.—Bescheid as je blieft.”

De dokter keerde terug, en verzekerde den knecht dat de lijder te zwak was om brieven, van wie zij ook kwamen, te lezen, terwijl hij er bijvoegde: volgaarne den luitenant, zoo hij zulks verkoos, van den toestand zijns pupils te komen verslag doen, dewijl het dezen mede onmogelijk was om een letter bescheid te geven.

“Zeerrr wél!” klonk het antwoord, en de oppasser maakte rechts-om-keer.

Wat er in de ziel van den luitenant omging toen de brave arts—die, bij al hetgeen voor oogen was, toch den helschen toeleg van den voogd niet vermoedde—hem den zeer bedenkelijken toestand van den jongen patiënt had meegedeeld...? wij laten de beantwoording dier vraag aan den denkenden lezer over, maar verklaren toch, dat wij met den geneesheer, op het verbleekte gelaat van den luitenant een trek ontwaarden alsof—alsof een zegevierende lach met geweld door hem onderdrukt werd, en verzekeren tevens, dat hij van dat oogenblik af aan, met belangstelling (?) twee malen daags door zijn oppasser naar den welstand van zijn jongen vriend deed “informeeren.”

En Geertje hield bij haar zoogkind de wacht.

Met trouwe en moederlijke bezorgdheid voorkwam zij zijn geringste wenschen, en sprak—wanneer zij zulks voor zijn welzijn niet nadeelig oordeelde—niet zelden over zijn hoogere belangen. Over het verledene repte zij geen woord; over het verledene in zooverre het aan zijn zondige leefwijze kon herinneren; maar wel sprak Geertje haar voedsterzoon over dat v e r verleden, toen hij als kind vroolijk en blij het leven te gemoet huppelde; en o, het was hem zoo goed die tijden te herdenken, en in den geest nogmaals die onschuldige kinderjaren te doorleven. Ja, ook somwijlen moest zij verhalen van ’t geen haar zelve weervoer sedert zij naar hare geboorteplaats uit de haar zoo dierbaar geworden omgeving vertrokken was; en wanneer Frans,—die op Willems uitdrukkelijk verlangen, tegen een ruime belooning de boodschappen deed—zich mede in het vertrek bevond, dan verlangde Willem niet zelden dat de zoogbroeder zich aan zijn zijde zou nederzetten. En wanneer hij dan somtijds zijn hand vatte, dan zag hij hem met zijn doffe oogen zoolang en zóó veelbeteekenend aan, dat Frans er verlegen van werd en een kleur kreeg, totdat de lijder eindelijk het hoofd afwendde en dan gewoonlijk zuchtte: “Een moeder! Een goede moeder! God nam de mijne, maar Frans, de uwe heeft Hij mij wedergegeven!” O! en wanneer er dan een dankbare lach om Willems lippen speelde, en Frans ook opgewekt en met een blij gelaat zijn moeder toeknikte, dan juichte Geertje in stilte: “God, ik dank U!” want dan zag zij weer een lach van overeenstemming op die beide aangezichten, de lach der broeders van denzelfden—van h a r e n boezem.

Slechts weinig sprak Willem, doch gaarne luisterde hij naar Geertje, en, wekte het zijn belangstelling háár levensloop te vernemen, evenzeer was hij verlangend

naar hetgeen er sedert hun afscheid van L a n d h e i l , met Frans gebeurde. Hij was er verlangend naar, en toch had hij tot nu toe dat verlangen niet bekend gemaakt.

Omdat hij doorgaans dof en uiterst zwak was, dacht Geertje dat Willem niet op het denkbeeld kwam er naar te vragen; doch, vermoedelijk zijn wij der waarheid meer nabij, zoo we ons den ongelukkige aarzelende voorstellen om weder van een ontmoeting te gewagen, die hem de wreede rol van verloochenaar deed spelen. Intusschen—zoo ons vermoeden gegrond is—dan behaalde Willems belangstelling de zegepraal over zijn verschoonbaar aarzelen, en na vergiffenis voor het leed te hebben gevraagd, ’t welk hij Frans bij de eerste ontmoeting in de G....steeg moest veroorzaakt hebben, vernam hij, met de eenvoudige en weinig belangrijks bevattende geschiedenis van den jongen, ook de pijnlijke reden waarom hij verstooten was, en thans door allen gewantrouwd werd, alsmede hoe zijn hoop werd vernietigd om eenmaal aan Mathildes zijde gelukkig te worden.

Dankbare vreugde straalde er uit de blikken van Frans en zijne moeder, toen de zwakke stem van Willem de waarheid betreffende het muntbiljet aan ’t licht bracht. Goddank! h ij was het dan waarlijk! De valsche beschuldiger kon gelogenstraft worden, indien God den lijder, zooals hij zelf smeekte, daartoe de krachten nog sparen wilde.

’t Was Zondagmorgen. Willem lag te bed. Frans was beneden om goedwillig een kleinen dienst aan den eigenaar der woning te bewijzen, en Geertje trad met een bord, waarop een paar beschuiten lagen, naar het ledikant.

“’t Is Zondag, nietwaar moeder Geertje?” vroeg Willem toen hij haar ontwaarde.

“Ja, Willem, ’t is Zondag,” antwoordde de vrouw.

“En je zult zeker met Frans naar de kerk gaan?”

“Neen, dat kan niet. Frans zal gaan, maar ik blijf te huis; je kunt me noodig hebben.”

“Ga gerust Geertje,” hernam de knaap: “ik heb je heusch niet noodig. Waarlijk,

gaat beiden. ’t Is immers goed naar de kerk te gaan?”

“Ja, mijn goede Willem,” hernam Geertje: “doch wij kunnen van déze kamer óók de kerk maken, indien ik je een gebed, een kapittel uit den Bijbel, en een der mooiste gezangen voorlees.”

“Lieve Geertje! hoor eens....”

“Welnu Willem...?”

“Je doet me graag genoegen, nietwaar?”

“Willem! je twijfelt toch niet?”

“Neen Geertje; maar zie je, dan moest je dezen morgen met Frans naar de kerk gaan. Dan kun je me vertellen wat de dominee preekte. Wat j ij mocht vergeten, zal Frans wel onthouden, en wat hém ontging zal jou in ’t geheugen zijn gebleven. Zeg, zul je ’t doen?”

“Maar Willem, waarom toch?”

“Om mij genoegen te doen, wie weet hoe kort je ’t nog maar doen kunt!”

Vrouw Geertje wischte een traan weg, en zei: dat het toch beter was te blijven, want dat juffrouw beneden óók ging, en slechts mijnheer en de meid te huis bleven.—Willem gaf evenwel nogmaals zóó dringend zijn verlangen te kennen, dat zij eindelijk beloofde aan het verzoek te zullen voldoen. Werkelijk stapte zij dan ook een half uur later, na de kamer in orde te hebben gebracht, met een hartelijken groet ter deure uit, terwijl zij beneden nog aan de meid verzocht om van tijd tot tijd eens te luisteren of mijnheer boven ook soms iets noodig had.

Willem lag nog rustig te bed toen hij de voordeur achter vrouw Geertje en haar zoon hoorde toedoen.

Zie, daar heft hij langzaam het hoofd omhoog; klemt zijn schier doorzichtige vingeren om den beddekwast; schuift met de grootste inspanning de beenen vooruit over de zijplank van het ledikant, en glijdt eindelijk, terwijl hij nu de gordijnen tot steunsel vat, langzaam langs die zijplank tot voor het bed neder. Blijkbaar heeft hem deze verrichting ten zeerste vermoeid, want hij blijft op het

vloerkleed liggen, roerloos; Hemel! alsof—doch neen, zie, daar opent hij weder de oogen, en zijn hand grijpt den poot van den nabijstaanden voltaire. Een poging om zich op te richten is vruchteloos.—Nog eene, tevergeefs. Wat zucht hij treurig! Zie een laatste, een geweldige krachtsinspanning.—Ha! zij is hem gelukt.—Nóg een pijnlijk pogen, nóg een krampachtig vastklemmen, en, ja—amechtig zit hij in den grooten leunstoel. Weder duurt het ettelijke minuten eer Van Male blijken geeft dat het leven nog in hem is; maar eindelijk, zie, alles aanvattende wat in staat is weerstand te bieden, schuift hij zich met den voltaire, waaronder kleine raderen zijn—vooruit, na alvorens een deken tot deksel van het ledikant te hebben getrokken. Zie, tot bij de secretaire in gindschen hoek rolt hij zich langzaam voort;—een verborgen zijlade trekt hij open, en neemt er den ring uit die zijne sleutels verbindt.—De secretaire wordt geopend, en—'t is met een gil van ontzetting dat Willem in den leuningstoel terugzinkt, want—in het kleine spiegelglas binnen dat meubel, heeft hij het beeld weergezien van hem, die zich zoo dikwijls aan zijn geest vertoonde,—het beeld van den beenigen sikkelvoerder, maar nu volmaakt gelijkende op hem—den arme zelven.

De naburige torenklok slaat tien. Reeds meer dan een half uur is er van den tijd verstreken, dien Willem den zijne rekent. Zie, weder heft hij zich op; schuift den stoel ter zijde, zoodat hij schuins voor den lessenaar zit; neemt vervolgens een blad papier uit een lade, en doopt de pen, welke hij ter hand nam, in den bijna verdroogden inkt.

't Is ook lang geleden dat hij voor de laatste maal schreef. Aan wie....? Hij rilt; misschien bij de gedachte aan de laaggezonkene, die de laatste letters van hem ontving. De pen beeft hem in de hand, maar toch hij schrijft—doch slechts een luttel tal woorden.

Het blad wordt tot een brief gevouwen en met een ouwel verzegeld. Nu schrijft hij een kort adres, en—ruim een kwartier later ligt Willem als straks op zijn legerstede, doch weet zelf niet hoe het hem gelukte haar in dien ellendigen toestand weder te bereiken.

Halfelf bromt de torenklok. Met een zenuwachtigen schok grijpt Van Male de tafelschel, die vrouw Geertje op het nachttafeltje bezijden het bed plaatste, en schelt krachtig, één—twee—drie malen.

't Duurt niet lang of de dienstmeid steekt haar hoofd binnen de kamer, en vraagt

met een onthutst gelaat: of mijnheer iets noodig heeft?

“Jane, dit briefje moet terstond bezorgd worden,” zegt de jonkman met zwakke stem.

De meid treedt binnen, en met zekeren schroom nader komende, neemt zij het briefje, belooft het t e r s t o n d te zullen bezorgen én verzekert dat ze zeer goed weet waar het wezen moet; dicht in de buurt, circa tien deuren ver, op het groote bovenhuis.

Mogen er onder de jonge vrouwelijke dienstboden maar weinigen zijn die zedig, trouw en eerlijk kunnen genoemd worden;—hoewel de beide laatste hoedanigheden schier in alle getuigschriften vermeld staan,—zeer zeker behoort het tot de groote zeldzaamheden een dienstmeid te bezitten, die—vlug boodschappen doet; doch, eere wie eere toekomt; Jane was niet alleen zedig, trouw en eerlijk, maar ook de laatstgenoemde onschatbare deugd betrachtte zij steeds met nauwgezetheid, en ’t scheen den wachtenden lijder—wachten valt altijd lang—slechts een verloop van weinige minuten te zijn geweest, waarin het meisje den haar opgedragen last volbracht, zoodat hij haar goedkeurend en vriendelijk toeknikte toen zij de boodschap gaf: dat mijnheer oogenblikkelijk verschijnen zou.

’t Was een lang heer die werkelijk na verloop van eenige minuten de trap opklom en aan Van Males kamerdeur tikte.

“Binnen!” klonk het zacht. De heer trad de kamer in, en na eenige voor ons onverstaanbare woorden van den lijder, waarvan het laatste “sluiten,” kan geweest zijn, wordt de kamerdeur van binnen in het slot gedraaid, en hooren wij —niets.

Kort slechts had het onderhoud geduurd toen de lange heer weer de kamer en straks de woning verliet.

Elf slaat het buiten, en de huisschel roept de dienstmeid naar voren, die daarop nogmaals den langen heer—’t moet zeker een vriend of een schuldeischer van den lijder zijn—met nog twee andere vrienden of schuldeischers—binnen laat, welke nu achtereenvolgend de trap beklimmen, en na een: tikken, en “Binnen!” te zamen Willems kamer intreden, terwijl de deur opnieuw terstond in het slot

wordt gedraaid.

Tien minuten later verlaat het driemanschap—wij meenen met tevreden aangezichten—de woning, en Willem ligt akelig roerloos in het ledikant, en heeft een ontzettende gelijkenis met den man, die weder in de plooien der bedgordijnen staat, en nu eene groote schrede voorwaarts doet.

Halftwaalf had de torenklok geslagen toen Geertje, uit de kerk terugkomende, de ziekenkamer weder binnentrad.

Frans bekwam van zijn moeder verlof om den vroeger door Willem geuiten wensch aan baas Schorel te gaan bekendmaken, dat deze tegen den avond—daar het toch Zondag was—eens bij hem zou komen, ten einde—hij moest niets méér zeggen—een belangrijk nieuws te vernemen. Alleen het denkbeeld, de woning weder te zullen betreden, waarbinnen de dierbare Thilde zich bevond, had Frans reeds ’t bloed naar ’t voorhoofd gedreven, en hoe hij er dus uitzag toen hij werkelijk den hem zoogoed bekenden winkel binnentrad, zal geen vermelding behoeven.

Intusschen laten wij Frans—die aan zijne moeder beloofde spoedig te zullen wederkeeren, dewijl hij haar bij ’t verhalen van de preek moest behulpzaam zijn—zijn bezoek in de G....steeg afleggen, en vinden vrouw Geertje in de grootste onrust bij Willems legerstede terug, met ongeduld op de komst van den dokter wachtende, om wien zij bij haar tehuiskomst terstond gezonden had.

“Och Willem, Willem! waarom heb ik je verlaten!” riep de goede vrouw telkens, terwijl zij alles beproefde om haar zoogkind tot bewustzijn terug te roepen, en daarin al spoedig werd bijgestaan door de eigenaars van het huis, die op haar geroep met Jane waren toegesneld.

’t Was de geneesheer eindelijk, die, na den patiënt nauwkeurig te hebben onderzocht, de hulpvaardige lieden verzocht in stilte te vertrekken, en der bezorgde vrouw Geertje verzekerde dat Van Male slechts in een flauwte lag, zoodat men voor ’t oogenblik niets te vreezen had.

Voor ’t oogenblik, neen, want inderdaad ontwaakte Willem tegen den middag uit

die lange, zeer lange bezwijming.

Hemel, wat is die blik droevig en mat! Diep schokt hij de vrouw die haar kind—ja, háár kind was hij weder—geen oogenblik uit het oog had verloren.

“Willem! zie je mij niet meer?” spreekt zij zacht.

Er verloopen eenige seconden eer de jongeling een “Ja,” doet hooren.

Weder ligt hij roerloos; opnieuw heeft een flauwte hem vermeesterd, en het daglicht heeft reeds uitgeschenen eer de zoogmoeder hem in de oogen ziet, in de oogen, die haar treffend de oogen van haar echtvriend herinneren, toen zij die sloot nadat hij gestorven was.

“Willem! zeg, wil je iets? Kan Geertje iets voor je doen? Zie, ik sta hier bij je.... Je ziet me immers wel? En hier is Frans.—Willem! Ben je koud dat je zoo huivert?” Zoo spreekt en vraagt de bewogen vrouw; maar ze wendt daarna het hoofd, want ze wil niet dat hare tranen hem zullen bedroeven. En Frans, hij wordt ook zoo heel akelig; hij kan het niet goed aanzien, en fluistert: “Moeder zal ik naar den dokter gaan?” En Geertje knikt; en Frans verwijdert zich snel om weder den arts te halen.—Ach! alsof een geneesheer den mensch in ’t leven behouden kon!

“Geertje!” steunt eensklaps de jongeling, die zóó nabij de poorte van het eeuwige Godshuis staat: “Gelooven—is—het—niet...?”

“Ja, gelooven Willem! O! vast gelooven Willem!” zegt vrouw Geertje haastig, en brengt haar oor nader bij den spreker, vreezende dat één klank haar ontsnappen zal.

“Geertje! dank!—Frans! dank!” klinkt het weder, en ofschoon Frans er niet is, zoo spreekt Geertje niet, want ze heeft moeite een luid snikken te weerhouden, maar ze vat de hand, die zich op het dekkleed roert, drukt die, voor haar zelve en voor haar zoon, en hoort een nog flauwer: “Bidden!—Vader!—vergeef—gelijk—wij,”—en terwijl de linkerhand een wending naar de andere zijde van het bed maakt, klinkt het nogmaals: “Dank!” waarna de laatste levenskracht wordt aangewend om der vrouw een papier toe te reiken dat zij werktuiglijk aanneemt.

En toen—toen deed de rammelende man, die zoolang in de plooien der

gordijnen stond, nog een schrede voorwaarts, drukte de hand zachtjes op de borst van zijn vriend, en de laatste ademtocht vlood “naar het Huis des Eeuwigen Vaders, naar het eeuwige Huis waarin v e l e woningen zijn.”

De taak, die de zoogmoeder op zich nam, was volbracht. Willem, de goede maar verwaarloosde jongen was gestorven.—De dokter verklaarde dat de kunst was te kort geschoten.—Geertje schreide bitter. Frans staarde strak op het lijk van den zoogbroeder. De heer des huizes kwam boven, ook zijne vrouw, benevens Jane die den boezelaar voor de oogen had, en de oppasser van den luitenant Van Meerle bracht zijn meester de tijding:

“Complement en dat de jonge heer overleden is?”

“Kerel! wat zeg je?” riep Van Meerle, toen zijn dienaar de boodschap had overgebracht: “Is de jongeheer Van Male werkelijk dood?”

“Om u te dienen luitenant!”

“Dienen, dienen!” herhaalde Van Meerle in gedachten, terwijl er op zijn gelaat een vreemdsoortige uitdrukking te lezen stond.

“Dat is te zeggen,” antwoordde de oppasser eenigszins onthutst: “dat ik den luitenant condoleer. Nog iets van uwe orders...?” liet hij er op volgen, en bracht te gelijk de voorste vingers der rechterhand aan den slaap van zijn hoofd.

“Ben je nog niet te weten gekomen Albert, wie mijn neef verzorgde?”

“Eene vrouw, om u te dienen luitenant!”

“Dienen! Maar welke vrouw, voor den d.....? Hoe heet zij?”

“A ja, ik informeerrrde,” klonk het antwoord, terwijl de spreker een gezicht zette alsof hij den naam uit het vloerkleed wilde halen: “Een vóórnaam, luitenant! een vóórnaam, weet u, met s e n er achter. A juist, Janssen! om u te dienen.”

“Alleen?”

“Dat is te zeggen, ik geloof ja luitenant! behalve een meid van den boekverkooper, ’en preutsch ding, om u te dienen!”

“Zwijg! Over een halfuur terug, geen minuut later.”

“Nog iets van uwe orderrrs?”

“Vertrek! Neen, wacht.... Geef die cassette. Zóó, hier!—“Nadat de oppasser eindelijk vertrokken is, verspreidt er zich een helsche lach over Van Meerles gelaat, en ijlings zet hij zich aan ’t schrijven.

Het halve uur ternauwernood verloopen zijnde, keert de oppasser terug, en krijgt in last om den brief voor Gelderland terstond te bezorgen, en de andere commissies—de advertentie voor ’t “Handelsblad,” en de vigilante bij den sleeper vooral niet te vergeten.

Nog dien zelfden avond kwam Joost Van Meerle, ondanks het streng verbod van zijn medicus en de pijn, die hij door de ongewone beweging te verduren had, in persoon naar het sterfhuis, om—een oog in ’t zeil te houden, en er te blijven totdat zijn vader zou zijn gekomen of procuratie zou hebben overgemaakt.

Bij de droefheid, welke Geertje vervulde, was het alsof een adder haar in den boezem stak, toen in het late avonduur, de deur van het doodsvertrek werd geopend, en een man—in wien zij terstond haar beleediger van nu tien jaar geleden, Willems verderfelijken voogd Van Meerle herkende—op den arm van een soldaat geleund, binnenstrompelde.

De lezer zal het ons zeker ten goede houden, dat wij hem in dit stille doodsvertrek niet de woorden van den man doen hooren, die de helaas onstrafbare moordenaar van het hem toevertrouwde kind was geworden. Neen, wij laten Joost Van Meerle niet spreken in de tegenwoordigheid van Willems stoffelijk overschot. Gij zijt gelukkig, koud lijk! dat ge uw voormaligen opvoeder evenmin zult hooren. Maar, arme Geertje! goede, brave, trouwe, godvruchtige Geertje! met ú gevoelen wij het diepste medelijden, daar u alras de bitterste en beleedigendste woorden zullen worden toegevoegd.

En, zij bleef bedaard; zij sprak van een dierbaren en heiligen plicht dien zij vervulde. God was zij dankbaar, die haar zóó geleid had, dat zij het woord,

eenmaal aan een vader gegeven, had kunnen gestand doen. Neen waarlijk, zij beoogde geen winst. Waarlijk, geen stuiver had zij begeerd of genoten boven het loon, ’t welk haar in staat stelde om de noodigste behoeften en de huur van haar eigen kamertje te betalen.—Inderdaad, alles was hier gebleven zooals zij het op die kamers gevonden had.

Maar dat papier....? dát papier—’t welk immers werktuiglijk door haar in den zak gestoken, nu uit hare kleeding te voorschijn kwam....? Zij weet niet—het is—zij ziet.... Hemel! kan zij haar oogen gelooven!? Die woorden: “Eenige en algeheele erfgename....” Zij herhaalt ze luide;—het duizelt haar; en—zij hoort het gebrul dat de kamer vervult: zij staat roerloos; verneemt woorden en vervloekingen, die haar ’t hart doen krimpen; en terwijl zij op een kalmen en waardigen toon zegt: “Zie dan hoe snood en boosaardig mijn opzet was,” scheurt ze het blad in verscbeidene stukken, juist op het oogenblik dat Joost Van Meerle, die, zijn eigen ellendigen toestand geheel vergetende, uit zijn zetel was opgesprongen, met een pijnlijken kreet op den grond en voor hare voeten nedervalt.

Brave Geertje! gij hebt liefgehad; wat gij gemeend hebt dat verloren was, hebt gij behouden; aan uw arm verdoold zoogkind hebt gij den vrede op het sterfbed en de hoop op een betere toekomst geschonken; toen ge u reeds op aarde een schitterend loon zaagt bereid, toen hebt ge geweigerd, en, weinig ervaren in die zaken, hebt ge het bewijs dier belooning vernietigd, omdat gij uw loon in den hemel bewaard wist.—Maar toch, trouwe zoogmoeder! het laatste werk van uw Willem was een wél doordacht werk, ofschoon het hem nader tot zijn einde voerde. Geertje! wettig zijt gij Van Males erfgename; want het wettige testament berust in handen van den langen notaris.

En ja—wat ook verdonkerd of verbrast werd: Van Males nalatenschap, uit de handen zijner bloedverwanten gered, mocht, althans voor haar, de arme, een schitterende erfenis genoemd worden. De Wet stelde die in hare handen, en de wet der Natuur—de liefde voor haren Frans—deed Geertje eindelijk besluiten die dankbaar te aanvaarden. ’t Smartte haar niet dat ze geen enkel bewijs van dank ontving voor de aanzienlijke som, welke zij aan de Van Meerles afstond,—neen, maar biddende beval zij Gode den armen zondaar aan, die door zijn laatsten val nog ellendiger werd, en—met pensioen, een gebrekkig lichaam

moest omdragen.

En Schorel. Op dien Zondagmorgen had hij met bitse woorden den goeden Frans de deur gewezen; maar, zeven of acht Zondagen later, zat hij met een bijzonder vriendelijk gelaat in een net huisje op de P....gracht, 't welk door de weduwe Willems bewoond werd; en hij verklaarde, dat Frans steeds een beste jongen geweest was, en dat een mensch zich in drift wel vergissen kan; en dat vrouw Geertje goed had gedaan, voor haar zoon die kruidenierszaak in de W....straat te koopen; en, dat hij blijde was, dat Thilde niet de vrouw van een ouden en vrekkigen spekslager geworden was, maar, het vrouwtje van den goeden braven Frans zou wezen.

Dankbaar sloot Frans zijn Thilde aan 't hart; dankbaar legde hij in 't Godshuis zijn hand in de hare; dankbaar voerde hij haar naar z ij n e woning, en dankbaar legde hij, twee jaren later, het kind van Thilde en hem, grootmoeder Geertje op den schoot, en—het dierbare kleinkind beschouwende, kwamen de beide gezichtjes van Willem en Frans,—toen ze nog even klein en rond waren—vrouw Geertje voor den geest, en zij zag ze weder in haar verbeelding lachen.... lachen—zooals zij vurig bad, dat ze lachen zouden indien zij elkander in reiner oorden eenmaal mochten wederzien.

---

[1] De lezer gelieve het getal naar goedvinden in te vullen.

De Fransche komiek en de douairière.

Mevrouw de douairière Van Tal had familiaar een paar bekenden ten eten, om vervolgens met haar naar de komedie te gaan. Het diner was ditmaal inderdaad familiaar geweest, want, toen het gezelschap van tafel was opgestaan, en de jonker Van Bierenstag, met den tweeden luitenant der artillerie Van Guntheim, in de voorzaal bij den grooten haard stond, en Van Bierenstag reeds de opmerking had gemaakt, dat er maar één knecht achter tafel had gediend, trad de bedoelde persoon met een fraaie porte-cigares op de jongelieden toe, en bood hun beurtelings de manilla's en de brandende bougie aan.

"Nu dat is iets bijzonders," fluisterde Van Bierenstag, toen de sigaren waren aangestoken: "'t Schijnt, dat mama Van Tal het er op gezet heeft, om de heeren op hun gemak te zetten."

"Op hun gemak!" zei Van Guntheim nog zachter: "Ik verzeker je, dat ik aan tafel meer dan mijn portie heb gehad. Naast Justine! Ik heb er nog pijn in 't hoofd van."

"P o u r l e s a m a t e u r s !" hernam de ander: "Neen, dan zou mij de blonde toch beter bevallen; mooi is zij in 't geheel niet, maar nog al gevat, tamelijk geestig, en gevoelig...."

"Als die tang," viel de luitenant zijn vriend met zachte stem in de rede.

"Je laat me niet uitspreken," hernam de jonker: "gevoelig op het punt van geboorte, meen ik."

"En op het punt van geld," fluisterde de officier weder.

"Maar toch geloof ik niet," hernam de jonker lachende: "dat het mama Van Tal

zoo gemakkelijk zal vallen om de dames....” maar eensklaps zweeg de jonker—mevrouw Van Tal was hen genaderd.

“Ei zoo,” sprak de dame: “le discours agréable?”

“O pardon mevrouw, we spraken over Prevost; hij is....?”

“N’en parlez pas!” zeide mevrouw Van Tal, met de heeren medelachende: “Waarlijk ik heb veel gezien, maar hij overtreft alles in zijn genre.”

“Wie? Prevost!” riep Justine, die met de derde gast, hare nicht Jeannette, had staan praten, terwijl zij zich bij de sprekers aan den haard voegde: “Waarlijk, ik heb nooit iemand gezien, die zoo volmaakt voor hansworst geschikt is. Wat zei Van Bierenstag ook?—Een ui—ja, ’t is een ui; als hij opkomt, heeft men al genoeg. Zaterdag, hé mama, ik wilde, dat j’m gezien hadt Van Bierenstag; perfect! perfect! Comique tout à fait; en dan zijn Titi[1], lieve hemel, da’s om te gillen! Neen, daar zijn onze komieken kinderen bij; als kwik zoo vlug, hé, mama? Je zult ’m zien Van Bierenstag; ik zeg je er niets van, maar, ’t is het gekste, het dolste wezen wat maar te bedenken is. Ja,” vervolgde zij, zich weer tot Jeanne wendende: “je zult er van opkijken, cousine; je hebt nooit iets gezien kind, maar als je thuis komt en alles vertelt, dan gaat oom, in spijt van zijn vaste principes, morgen óók naar de komedie. O! ’t is....”

Juffrouw Justine had het woord, en bleef nog een geruimen tijd het woord houden; doch, daar zij tot het eenvoudige nichtje, dat zonder medeweten van haar papa, met tante Van Tal naar de komedie zou gaan, meer bepaald het woord voerde, zoo zag de douairière zich nu de baan schoon om óók weer iets in het midden te brengen.

“Jammer, jammer,” sprak zij zuchtende: “dat zulk volkje zoo commun is. Hoe is het mogelijk dat het zich somwijlen nog zoo in de hoogte kan voordoen; daar heb je zijn dochter, mademoiselle Léonore Prevost, die de premières speelt; op het tooneel, al fashion wat er aan is. Élégance, bon ton, gracieuse manieren, comme il faut in alles. Heb je haar gezien Van Guntheim....?”

De luitenant kleurde vluchtig:

“Gezien en niet gezien mevrouw,” zei hij na eenig zwijgen: “U weet, ik logeer sedert mijn komst in dit garnizoen, in het hotel *l’Empereur*. Vrijdag kwam Prevost hier aan om zijn drie geannonceerde representaties te geven; hij nam zijn intrek in *l’Empereur*, en zóó zag ik *hem* en zijn dochter. Om dienstzaken kon ik Zaterdag niet bij de eerste voorstelling tegenwoordig zijn, en vond het dus recht aangenaam vandaag van uw vriendelijke uitnoodiging te kunnen gebruik maken.”

Aan mevrouw Van Tal was het blosje van den luitenant niet ontgaan, en, daar zij den tact bezat om haar gevoelens, waar zij zulks noodig oordeelde, te verbergen, riep zij levendig:

“Lieve hemel! die menschen in uw hotel! daar moest dunkt mij beter voor gezorgd worden; ’t is onteerend voor uw stand. *Ah bah!* met zulk tooneelvolk onder één dak! Is daar geen politiewet op, Van Bierenstag?”

“Mij onbekend mevrouw,” zei de jonker glimlachend.

“Nu, verbeeld u, mama,” viel de blonde Charlotte in, die, voor het theeblad gezeten, het gesprek gevolgd had: “verbeeld u, zoo wij eens vreemd in de stad waren gearriveerd en onzen intrek in *l’Empereur* hadden genomen, en ik aan de *table d’hôte* naast zoo’n schepsel was geplaatst geworden; lieve hemel! ik zou ’t bestorven hebben.”

Van Guntheim zei niets, maar staarde in het helder vlammende turfvuur.

“Als mij zoo iets overkwam,” hernam Charlotte: “ik was in staat om *sans compliments* den aftocht te blazen, en zij zagen mij in zulk een herberg, ja ik noem het een herberg, nooit terug.—En blijft u er lang Van Guntheim?” liet zij er op volgen.

“Och ja, waarom niet,” zei de luitenant: “ik was er sinds drie maanden zeer wel; ’t is er uiterst fatsoenlijk; zelfs de Deensche gezant is er voor eenige dagen afgestapt. De tafel is er superber, en de bediening vlug; dus....”

“Dus—omdat die gezant gemeen volk kan dulden, duldt u ze óók?” viel de gevatte blondine hem in de rede.

“Gemeen volk!” hernam Van Guntheim op een toon, die iets minder hoffelijk

was: “Van die gemeenheid is mij nog niets ter oore gekomen. Integendeel zegt men dat *monsieur* en *mademoiselle* Prevost, niet alleen om hunne uitstekende tooneelgaven maar ook als brave lieden den meesten lof verdienen.”

“Fi! fi!” schreeuwde Justine, weder invallende, eenigszins onaangenaam hard. “Laat je zoo iets niet wijs maken luitenant; ’t is immers alles uit je laagste *plebs*. Kom, wie heeft er ooit van een fatsoenlijk acteur of van een solide actrice hooren spreken. ’t Zijn me peuzeltjes die dames! Welke fatsoenlijke vrouw zou zich willen verlagen, om op de planken te komen. Bah! ik zou nog liever....”

“*Ah*, dat is wat anders!” hernam Van Guntheim, die nu eenmaal als verdediger der Prevosten was opgetreden: “Wat ú niet zou voegen, ’t kan daarom voor een meisje van burgerlijke afkomst zeer wel te doen zijn. ’t Zou zeker juffrouw Justine noch hare zuster Charlotte behagen modiste te zijn, en toch zullen er zeker een aantal degelijke meisjes onder dat volkje gevonden worden. Daar hebt u bij voorbeeld juffrouw Wanner, die, zooals ik toevallig vernam, ook voor ú werkt, zij onderhoudt immers haar bejaarde ouders geheel en al.”

“Wel wel luitenant,” lachte Justine: “u bent wel vlug met je manoeuvres. Je springt al heel behendig van het eene terrein op het andere over.—Modistes zijn geen actrices. Ik wil gaarne vergoelijken, maar spreek mij van geen komedievolk; ’t is in mijn oog een afzonderlijk menschenras, ’t zijn Paria’s; ik draai mij altijd om als ik er een zie, ik....”

“Met uw verlof,” brak Van Bierenstag den woordenvloed af: “dan zult u dezen avond niet veel aan de voorstelling hebben.”

Charlotte, Jeanne en Van Guntheim lachten om deze opmerking, maar Justine vond zoo iets van den jonker al heel onaangenaam, en de douairière, die een vredebreuk tusschen hare dochter en den jonker niet wenschelijk achtte, zei zacht tot Justine die iets pikants op de lippen had: “*Pourquoi se fâcher!*” en dan luider: “Lieve hemel, wat gaan ons die tooneelmenschen aan! Ze zijn er om ons te amuseeren. Ieder heeft daaromtrent zijn eigen oordeel. Daar heb je mijn broeder, *n’est ce pas* Jeanne, papa wil er niet van hooren of zien?”

“Ja tante,” zei het jonge dametje.

“’t Is ongelooflijk,” hernam de dame: “François is er zóó geweldig tegen, dat hij een tooneelist, een voor eeuwig verloren wezen noemt. Maar papa is ook nogal orthodox nietwaar Jeanne?”

“Ja tante,” zei het dametje weder, ofschoon ze niet recht wist wat orthodox was.

“O!” hernam mevrouw Van Tal: “hém moet je er over hooren. Mijn broeder is maar tijdelijk in de stad, en altijd een buitenmensch geweest; hij noemt een komedie een tempel des duivels. Niet Jeantje?”

“Ja Tante,” antwoordde Jeantje.

“En den acteur—ik weet niet hoe hij het laatst nog maakte,—en de menschen die er heengingen: afgodendienaars, geloof ik. Neen, zóó nauw neem ik het niet: *La terre a ses folies*, en men moet de wereld nemen zooals zij is; maar zeker is het, dat acteurs of actrices, in mijne oogen, altijd *rejetons du commun* zijn; verre beneden ons.”

“Nu, daar heeft oom wel gelijk in,” sprak Justine weder. “De katholieken oordeelen ook zoo; herinner u maar mama, dat graf van madame Malibran de Beriot te Laeken. Haar lijk mocht immers niet eens in gewijde aarde begraven worden. Neen, op dat punt ben ik óók orthodox, en ieder zal zoo iets moeten toestemmen.”

“Met uw verlof,” hernam Van Bierenstag die, tot groote ergernis van mama Van Tal, haar dochter telkens in de wielen reed: “met uw verlof, de Lamartine denkt er anders over. Op het pedestal van het fraaie beeld boven haar graf, liet hij deze woorden griffelen.

“Beauté, génie, amour, furent son nom de femme,
Ecrits dans son regard, dans son cœur, dans sa voix;
Sous trois formes au ciel appartenait cette âme;
Pleurez terre; et vous cieux, accueillez la trois fois.”

“O Lamartine!” zeide Justine weder, die nooit toegaf, zelfs niet, nu Van Bierenstag haar krachtig meende te hebben vastgezet: “Ja, die kan zooveel dichten als hem goeddunkt; maar *ik* heb zoowel mijn opinie als hij, en, al zegt *hij* een actrice driemaal den hemel toe, ik zou wel eens willen weten waar dan

de Godsdienst voor noodig is. Dat volkje denkt immers aan niets dan aan zotheden; het wringt zich immers in duizenden plooien, altijd weer andere karakters. Zij vertoonen zich zelfs als monsters.—Bah! praat er mij niet van. Neen, weet je hoe ik ze beschouw die komedianten? Als marionetten-poppen; zij amuseeren ons totdat ze versleten zijn, en dan—weg er mee.”

Zooals men reeds zal bespeurd hebben, was mevrouw Van Tal een zeer vermogende dame, die helaas—na den dood van haar gemaal—met twee, niet slechts leelijke, maar ook verwende onaangename dochters was overgebleven. De vurigste wensch van de douairière was tot heden niet vervuld geworden, namelijk om een huwelijk van hare dochters met vermogende jongelieden van hooge geboorte tot stand te brengen. Geen middel—’t welk althans niet in strijd met hare waardigheid was—had zij onbeproefd gelaten om tot dat doel te geraken; en, tal van heeren hadden vroeger en later hare feesten reeds bijgewoond, doch, door de onaangename karakters der dochters afgeschrikt, ook voor ’t grootste deel weer opgehouden haar salons te bezoeken.

De beide heeren, waarop mevrouw Van Tal nu hare plannen bouwde, hebben wij er zooeven aangetroffen. De jonker Van Bierenstag was wel is waar van adellijke geboorte, doch behalve zijn traktement als commies bij de registratie, bezat hij weinig of niets; Van Guntheim daarentegen, was het kind van een vermogend koopman, die bij zijn dood den eenigen zoon een zeer aanzienlijk vermogen had achtergelaten. Ofschoon dus niet van adel, oordeelde mevrouw ook den laatste, als épaulettendrager en man van fortuin, niet geheel verwerpelijk; en, dewijl de dames met iederen dag een dagje ouder werden—Justine telde twee en dertig en Charlotte negen en twintig jaren—had de moeder vast besloten: Justine aan den armen B a r o n , en Charlotte aan den r ij k e n officier uit te huwelijken. Wat de jonge dames betrof—ja, ’t valt moeielijk te zeggen wat z ij wilden. Justine was, als hare scherpe en onaangename trekken, scherp en onaangenaam van karakter. Liefde kende zij niet, maar wel bezielde haar een zeker verlangen om een man te bezitten, dien zij naar hare luimen zou kunnen regeeren. De vele jongelieden, die haars moeders huis reeds hadden bezocht, zag zij intusschen even onverschillig terugblijven als zij ze had zien komen. In één woord, Justine was een ongevoelig, leelijk meisje, dat altijd rammelde en iedereen verveelde.—Van Charlotte smart het ons, om der waarheid wille, niet veel beters te kunnen zeggen. Dewijl zij drie jaren jonger dan hare zuster was, en waarlijk fraai blond haar had, terwijl Justines hoofd vrij dunnetjes was bezet met dat onbestemde

haar, hetwelk sommigen zwart, anderen bruin, en weder anderen blond noemen, zoo had zij in haar uiterlijk iets op haar oudere zuster voor, maar voor ’t overige, al tamelijk dezelfde scherpe trekken, dezelfde.... Maar neen, een leelijk portret geeft geen genoegen; wij besparen u daarom de verdere beschrijving der jonge dames, en, na vermeld te hebben—hetgeen trouwens reeds gebleken is—dat noch Van Bierenstag noch Van Guntheim, in weerwil van geld of aanzien, zich door haar voelden aangetrokken, maar slechts om der beleefdheid wille dezen avond de uitnoodiging hadden aangenomen, keeren wij tot het gesprek terug, dat, onder het genot van een kopje thee werd voortgezet.

Van Guntheim was door Justines koude gevoellooze woorden pijnlijk getroffen.

“Uw oordeel is bitter hard,” zei de officier: “Ik hoop juffrouw Justine, dat u in scherts dat vonnis hebt geveld, want anders....”

“Wel natuurlijk!” viel mevrouw Van Tal terstond in: “Justines vlugge geest,” vervolgde zij eenigszins zachter tot de beide heeren: “legt haar wel eens woorden in den mond, die niet uit het hart komen. De opmerking was anders niet zonder geest,” besloot de douairière, terwijl zij Van Bierenstag met beteekenis aanzag.

Hoewel de jonker geenszins met die geestigheid was ingenomen, en de opmerking hem zeer had tegengestaan, vorderde toch de wellevendheid, dat hij de woorden der gastvrouw met een kleine beleefde buiging beantwoordde.

“Enfin,” hernam mevrouw Van Tal na eenig stilzwijgen: “’t is altijd aangenaam als men wrijving van denkbeelden heeft.—*Toujours*: “*oui monsieur le président*,” dat is ouderwets geworden. Bovendien, wij dames oordeelen wat scherper, en kunnen niet zien dat onze sekse zich prijs geeft zooals een actrice doet; de *critique* toch van het plebs uit den engelenbak treft haar zoowel als die der *premières*; en zoo dát *alles* ware, maar het gedrag der gevierde tooneelheldinnen! Op de planken worden zij hemelhoog verheven, maar buiten het tooneel, struikelen, ja vallen zij zonder einde.”

Dat was een teer punt—maar juist op dat terrein was Justine in haar kracht. Veel, zeer veel wist zij bij mama’s woorden te voegen. Hoe *mademoiselle* H., de *maîtresse* van Lord D. was geweest, en o zooveel meer; zoodat de jonker en de luitenant elkander verbaasd aanzagen, niet vattende waar de fijnere sekse

zooveel onfijns was te weten gekomen, of in elk geval in hunne tegenwoordigheid dorst uit te kramen.

"'t Is akelig met haar afgeloopen!" besloot Justine, haar nichtje Jeanne veelbeteekenend aanziende.

"Och!" zei het nichtje meelijdend, dewijl zij uit Justines blik begreep dat het iets heel naars moest geweest zijn.

Het gesprek, dat verder niet belangrijks opleverde, werd eindelijk door de komst van den huisknecht afgebroken, die mevrouw verwittigde dat de koets vóór was, en de vigilante ook.

"Al zoo laat!" riep de douairière: "Hemel! waar blijft de tijd *dans l'aimable compagnie! Allons mes enfants, dépèches-toi!*—'t Zal er stampend vol zijn.—Vlug wat, vlug! want ik kom niet graag als het zoo vol is.—*Un instant messieurs, je vous prie?*" vervolgde zij tot de heeren, en mevrouw verliet het salon, door het drietal dames gevolgd.

Weinige minuten na het vertrek der vrouwen, gedurende welken tijd de vrienden waren alleen gebleven, trof eensklaps een gillend geluid hunne ooren.

"Wat mag dat zijn!" riep de luitenant; doch dewijl het gillen niet ophield, spoedde hij zich, door Van Bierenstag gevolgd, naar de vestibule, waar zij Justine aan den voet der breede trap zagen liggen, gillende en kermende van pijn, terwijl haar bloed de wit marmeren steenen kleurde. Tegelijk met onze vrienden waren er reeds eenige bedienden toegeschoten, en ook de douairière vertoonde zich boven aan de trap.

"Wat is dat? Wat is er gebeurd?" riep de dame, die haar grijze lokken met eenige fraaie bloemen had opgesierd, terwijl zij haar wit satijnen *sortie* met dons omzet, wat gracieuser in de plooien trok.

"Uw dochter moet van de trap zijn gevallen," antwoordde Van Bierenstag, daar Justine zelf niet in staat was te antwoorden.

"Lieve hemel, hoe dwaas! zoo'n leven!" zei mevrouw: "Men zou er van schrikken," en na die woorden keerde zij naar hare kamer terug om den tooneelkijker te halen.

“Breng de juffrouw naar binnen en leg haar op de canapé,” zei Van Guntheim tot de vrouwelijke dienstboden, die met heel veel: “Och, heertjes!” en “lieve deugdjes!” zonder hulp te bieden, het kermende meisje beschouwden.

Aan het bevel van den officier werd door de meiden voldaan, hoewel Stijntje de keukenmeid, later veel te zeggen had van—“door vreemden gecommandeerd te worden, en nog wel door één, die van óns eet en drinkt en die van ons geld zoo mooi in de kleeren zit.”—Intusschen was Justine in het salon op de canapé gelegd, en de vrienden, die zich, na het vertrek der dienstboden, met het in zwijm liggende meisje alleen bevonden, zagen elkander vragende aan, beseffende dat er hulp noodig was, hoewel zij die niet konden verleenen.

Van Bierenstag, die begreep toch iets te moeten doen, ten einde het meisje tot haar bewustzijn terug te brengen, nam een flacon met eau de cologne van den trumeau, bevochtigde zijn zakdoek en hield haar dien onder den neus.

“Charmant! Vraiment! et bien galant,” sprak eensklaps mevrouw Van Tal, terwijl zij—vrij opzichtig voor hare jaren—de kamer binnentrad: “Zoo mag ik het zien. Die scène heeft iets van een tragédie; c’est pour nous préparer. Het is....”

“Uw dochter moet zich ernstig bezeerd hebben,” viel Van Bierenstag de douairière in de rede: “Zij is buiten kennis.”

“Ernstig bezeerd....? Och ’t zal een vapeur wezen,” hernam de dame: “Wel lieve hemel, juist op het oogenblik dat de koetsen vóór zijn. Justine wat scheelt je?” vervolgde zij, hare dochter naderende: “Foei! wees zoo dwaas niet; schaam je toch,” en mevrouw Van Tal trok het zijden kleed der dochter wat meer over de voeten.

“Met uw welnemen mevrouw,” sprak Van Guntheim, die zich niet kon verklaren, hoe de dame zoo weinig medelijden toonde: “mij dunkt dat het in ieder geval raadzaam zou zijn uw dochter naar bed te brengen, en spoedig een dokter te laten komen; immers men kan niet weten....?”

“Is het al laat?” zei mevrouw, zich bedenkende.

“Zeven uur,” antwoordde Van Guntheim.

“Al zóó laat!” hernam mevrouw Van Tal: “Ja, dan zal Justine toch moeielijk van de partij kunnen zijn. Enfin, ik moet wel zeer mijn e x c u s e s maken dat mijn kind ons zoo dérangeert.—Waarschijnlijk een tand los gevallen,” vervolgde zij, het bloed ziende dat Justines c h e m i s e t t e had bevlekt: “Ik dacht waarlijk dat mijne kinderen de jaren der valhoedjes te boven waren.” Mevrouw schelde.

“Johan,” hernam zij tot den binnentredenden knecht: “zeg aan Dina, dat zij hier bij de juffrouw komt; roep de dames en zeg dat er op haar gewacht wordt, en, zoodra je ons in het rijtuig hebt geholpen, ga dan naar dokter Smits en verzoek hem om hier te komen, terwijl je zult zorgen dat het, zoowel hier als in de achterzaal, goed warm is wanneer wij terugkomen.”

“Zeer wel mevrouw,” zei Johan, en vertrok.

Charlotte kwam met Jeanne reeds de zaal binnen toen de knecht die verliet, en op hare vraag: “Wat is dat?” klonk het antwoord der moeder:

“O, m i s é r a b l e ! Justine heeft de s o t t i s e gehad te vallen nu we juist klaar zijn. Ik ben er heusch verlegen mee. M o n s i e u r l e b a r o n, u zult je met de mama moeten vergenoegen. C o n t r e l e s o r t . . . . !” en den jonker schouderophalende, met een lachje aanziende, dwong zij hem tot een verplichtend antwoord, ’t welk echter in een eenvoudig: “Veel eer!” bestond.

Had zij dan geen gevoel, geen moederlijk gevoel, die rijke vrouw? Was zij er dan ééne die onbewogen een lijdend kind kon verlaten, om een voorbijgaand genot te smaken? Maakte mevrouw Van Tal een zoo droevige uitzondering tot ergernis van veel trouwe gevoelvolle moeders? Helaas ja, ofschoon zij ook als moeder gevoeld en bemind kon hebben, dat gevoel, die liefde voor hare kinderen, was, zoo niet vernietigd, toch onderdrukt geworden. Waardoor? Door andere liefde—door eigenliefde, door wereldliefde.—En bovendien mevrouw Van Tal kende hare dochters, en het kwam haar volstrekt niet onwaarschijnlijk voor dat Justine p o u r l e b o n m o t i f een kleine scène gemaakt had.

Na het “Veel eer” van den jonker, ging de douairière nog eens naar de canapè, en nadat zij hare dochter, die steeds bewusteloos neerlag, een: “N e f a i t e s p a s l ’ e n f a n t !” had toegefluisterd, sprak zij luid: “A r e v o i r m a Juste,” en het meisje een zoen op het voorhoofd gevende, noodigde zij de komedie-gangers

uit om haar te volgen, waaraan de dames en heeren,—na een zeer verschillend afscheid van de niets vernemende Justine,—voldeden, te zamen de zaal verlieten, en met de wachtende rijtuigen komedie-waarts reden.

In de loges en het parterre der Fransche komedie bevond zich op den avond waarvan wij spraken, een buitengewoon groot publiek.

De alom gevierde Prevost zou de tweede zijner aangekondigde voorstellingen geven, terwijl zijn begaafde dochter hem met haar uitstekende talenten zou ter zijde staan. Geen wonder was het alzoo dat de lust om zoo iets buitengewoons te zien, zeer velen had aangespoord om zich naar de gezegde voorstelling te begeven.

’t Was wel der moeite waard die rijk verlichte zaal eens rond te zien. Wat al schoonheid, wat al lieftalligheid, wat al frissche koontjes en roode lipjes, wat al smaak en verscheidenheid van kleeding of versiersel; maar ook—wat al bespottelijke ijdelheid, wat al gerimpelde aangezichten met kunstmatige kleursels, wat al grijze haren met toques of linten, en dan—wat al hoffelijkheid van wit geganteerde lions, wat al gekunstelde lachjes van jonge en oude coquettes, wat al nonchalante en toch zoo hoofsche maar altijd bestudeerde poses; in één woord, welk een mengelmoes—van het parterre af, tot aan de gaanderij toe—van rijkdom en middelstand, jeugd en ouderdom, schoonheid en leelijkheid, kunst en natuur, ja, een aanblik voor den opmerkzamen beschouwer reeds den geheelen toegangsprijs waard.

Een zoodanig opmerkzaam beschouwer mogen wij u daar beneden in de stalles aanwijzen. Reeds geruimen tijd had hij met zijn tooneelkijker rondgekeken, toen hij door een deftig, in het zwart gekleed persoon op den schouder werd geklopt, en omziende, dezen met de woorden: “Jij hier!? Wel wel, hoe gaat het?” de hand toestak.

“Uitmuntend!” antwoordde de heer in de zwarte kleeding: “Het doet me waarlijk plezier je hier te ontmoeten.”

“En mij niet minder,” was het bescheid van den eerste: “Jongens, Welting,” ging hij wat zachter voort: “dat is een losse zet van je. Nooit zou ik je h i e r verwacht

hebben.”

“In de komedie?” hernam Welting: “En waarom zou *ik* er niet evengoed als jij mogen zijn?”

“Mogen—mogen,” sprak de gevraagde weder: “maar ik dacht dat je betrekking..... ik weet niet.... een dominee!”

“Ha zoo, zit hem de kneep daar!” hervatte Welting: “Ik dacht je boven dat oordeel verheven Smits; maar enfin! daarover nader,—het verheugt me bijzonder je hier te vinden. Dezen middag kwam ik in de stad en nam mijn intrek in *l’Empereur*. Na het eten ben ik aan je huis geweest, en toen de meid mij zei dat je naar de komedie waart gegaan, toen besloot ik om je hier op te zoeken, terwijl ik blij ben behalve je gezelschap, ook deze bijzondere voorstelling, waarvan ik aan tafel hoorde spreken, te kunnen genieten.”

“Nu, dat vind ik recht aardig,” hernam Smits: “En hoe gaat het te E.?—is je vrouw en de kleine familie welvarende?”

Welting beantwoordde deze vraag toestemmend, en nadat de oud academie-vrienden—Smits was dokter—nog eenige oogenblikken over de wederzijdsche betrekkingen hadden gesproken, kwamen zij op het eerste onderwerp terug en zei Welting:

“Ja, ’t is waar beste vriend, wij predikanten behooren volgens de algemeene opinie niet in den schouwburg thuis, en in zeker opzicht is dit oordeel niet onbillijk; niet omdat, zooals sommigen beweren, de schouwburg een hel of tempel des duivels is, neen, maar dewijl de stukken, die worden opgevoerd een verkeerden geest ademen, veelal de zinnelijkheid prikkelen en alzoo zedebedervende zijn. Maar—de schouwburg kon het tegenovergestelde doel bevorderen. Wanneer er altijd zedekundige en degelijke stukken werden vertoond, geloof mij Smits, het tooneel zou dan, wel verre van een tempel der ongerechtigheid te zijn, dienstbaar worden aan ’t rijk van Waarheid en Deugd.”

“Ik ben het volkomen eens,” zei Smits: “maar, dat is *op zicht* gesproken; zooals het tooneel *nu* is moet je oordeelen, en dan blijft de vraag: is een predikant in de komedie op zijn plaats?”

“En mijn antwoord is,” hernam Welting: “indien dokter Smits, indien mijnheer A. of B., en al die leden van het zwakke geslacht hier op hun plaats zijn, dat i k er dan evengoed mag wezen. Hoe!” ging Welting eenigszins bedaarder voort: “hoe, mijn oude vriend zal toch niet kleingeestig genoeg zijn, om den geestelijke—’t zij dominee of pastoor—iets anders dan een gewoon mensch te noemen? Neen vriend, je weet zeer goed dat wij voor den grooten Rechter allen gelijk zijn en dat ieder voor zich rekenschap van zijne daden zal moeten afleggen.”

“Halt! halt!” viel de dokter zijn vriend in de rede: “ik versta je best en ben het a u f a i t zeer met je eens; maar eenmaal opposant zijnde, wil ik het blijven, en herinner je, dat het ergernis geven den predikant toch ’t allerminste past, en, dat doet hij door zich in een komedie te vertoonen.”

“Beste vriend,” hernam Welting: “daar zou ik machtig veel op kunnen antwoorden, doch zal wel kunnen volstaan met de aanmerking: dat zij die door het zien van een predikant geërgerd worden, de komedie, als noodzakelijk gevolg, voor iets in strijd met Godsdienst moeten houden, en er dus z e l f niet behoorden te komen.—Zij die over het tooneel een onbepaald wée uitspreken, oordeelen oppervlakkig of bevooroordeeld. Wél is het tegenwoordig dikwijls in strijd met Godsdienst en goede zeden, doch het m o e t en k a n een oefenschool voor deugd en zedelijkheid worden. Waaraan de schuld? Aan den bedorven geest der tijden; aan den wansmaak onzer dagen...? De misdaad in een bevallig kleed, ziedaar wat men lief heeft en huldigt. Zóó moet het niet zijn. Weet wat men—naar mijne meening, den aanschouwer steeds moest voorhouden: beelden uit het leven; de misdaad dat men er van terug deinst; de deugd dat men ze leert beminnen; en dan ten slotte als opwekking kleine gebreken voorgesteld in het kleed der satyre. Zeg, beste Smits, zou je niet denken dat de mindere stand, zóó onderwezen, desnoods op den rustdag, meer zou genieten en ook nader worden gebracht aan het rijk van licht en waarheid dan in die holen waar dans en drank én tijdelijk én eeuwig heil ten gronde richten? Neem mij niet kwalijk,” besloot Welting: “dat ik wat lang en beslissend sprak, maar wij dorpsdominee’s krijgen daar zoo spoedig de gewoonte van.”

“In ’t minst niet,” zeide Smits glimlachend: “Ik hoor je graag zóó spreken; en, niets ontbreekt er dan een krachtige medewerking van de regeering en menschen van beproefden goeden zin en talent, om het schoone denkbeeld van mijn vriend te verwezenlijken. Maar het bij velen heerschend vooroordeel......?”

“Ter bestrijding daarvan deze waarheid,” sprak Welting: “Daar, waar men zonder vrees, zonder schuldgevoel, vrij aan zijn liefderijken, maar ook rechtvaardigen en heiligen God kan denken, dáár mag men zich vrij bevinden. En, zal er, zooals in alle ondermaansche zaken, ook in de tooneelwereld, bij het goede steeds iets gebrekkigs achter blijven, ook daarmee zal de reine mensch zijn voordeel doen.”

Dit gesprek, dat in een schouwburg nog al ongewoon mag heeten maar zeker wel i e t s goeds bevatte, was gevoerd onder het afwisselend genot der uitgevoerde muziekstukken van het orkest en het oorverdoovend geraas dat door klappen en trappen teweeggebracht, het verlangen naar het verwacht wordende stuk te kennen gaf.

En inderdaad, het geduld werd wel op de proef gesteld. Terwijl de tijd voor de sprekende vrienden was omgevlogen, was hij het groote publiek maar al te lang gevallen, en niemand kon zich verklaren waarom de gordijn niet werd opgehaald, daar het reeds een half uur over den bepaalden tijd van aanvang was.

Ten einde niet in de spanning te geraken, waarin het publiek verkeerde, zoo noodigen wij u uit, om ons, daar links door die gang, en dan tien trappen op—en eindelijk door de gindsche deur, op het tooneel, achter de schermen te volgen.

Ziezoo, wij zijn er—in die heerlijkheid van uit het parterre, in dien rommel van achter de schermen. Let nu niet al te veel op die geschilderde boomen, met de aanmerking: “hoe grof!” Kijk niet te veel rond naar die schuins en recht hangende lappen doek, waarachter de gasvlammen helder branden; let nu niet op touwen en hokjes, en kisten, en half gecostumeerde acteurs, en wat er meer uwe oogen treft,—zooals die brandspuit ter uwer geruststelling; neen, luister met mij naar dien heer dáár; ’t is de directeur-régisseur van het gezelschap, die tot een der acteurs, in de fransche taal, zegt[2]:

“Maar wát te doen! Ik ben ten einde raad!—Het stuk niet doorgaan en het publiek dupeeren!? ’t Is om dol te worden!—En was zij dan geheel buiten staat om te spelen? Heb je hem zelf gesproken?”

“S i , m o n s i e u r,” spreekt de gevraagde: “er is niet aan te denken, zeide hij: Het speet hem, maar..........”

“Brutaal! brutaal!” roept de directeur wanhopig: “Hoor! daar davert het weer in

het parterre. Wat te doen.....!?” en, op een gegeven teeken klinkt de schel; de gordijn gaat naar boven; de zwart gecostumeerde directeur treedt op het tooneel en de stilte, welke nu terstond bij het publiek het rumoer vervangt, gunt hem de volgende woorden te spreken:

“Mijne heeren en dames! De directie van dit gezelschap bevindt zich in de treurige noodzakelijkheid om u te berichten, dat door een plotselinge ernstige ongesteldheid van mejuffrouw Prevost, het aangekondigde stuk geen voortgang kan hebben. Zij kan alleen....”

Maar jawel! het spreken van den directeur kunnen wij niet verder vernemen, want het geroep uit het parterre, van “La pièce” en “Prevost sans sa fille!” klinkt zoo geweldig, dat zelfs die goede man het geraden vindt, om buigende te vertrekken, de gordijn te doen vallen, terwijl hij buiten zich zelven, achter de schermen teruggekomen, uitroept:

“Hemel! welk een positie! Ik moet er heen! Spoedig Joseph. breng mij naar zijn hotel. Gilbert, laat Hortense de rol van mademoiselle Prevost nog eens nazien; geef den souffleur de dringendste bevelen om op die rol te letten, en ik zal zien den vader te bewegen om ons publiek niet te dupeeren.—Allons Joseph, spoedig!—O ja Gilbert, zorg dat het orkest zich gedurig doet hooren. Houd hen bezig!” en ijlings grijpt de directeur zijn hoed, en volgt Joseph naar het hotel l’Empereur.

Nog geen tien minuten na ons bezoek achter de schermen, werd er driftig op de kamerdeur van N°. 20 in het hotel l’Empereur geklopt.

“Silence! au nom de Dieu!” sprak een zachte mannenstem van binnen, en vervolgde, na behoedzaam de deur te hebben geopend, in de taal waarmede hij was aangevangen: “Wat wilt u mijnheer Duval? Laat mij in ’s hemels naam met rust; ik heb u immers gezegd dat zij niet spelen kan.”

“Maar dat is verschrikkelijk!” zei Duval. “U kunt je de opgewondenheid van ons publiek niet voorstellen. Men roept sedert meer dan een half uur: la pièce! en zal een zaal met circa achthonderd menschen zoo bedrogen worden ter wille van ééne ongestelde?”

“Van ééne ongestelde!” herhaalde Prevost, want het was de Fransche komiek in persoon, dien wij hier ontmoeten: “Van ééne ongestelde!” en hij zag den directeur met een paar oogen aan, zooals deze niet had verwacht, dat de grappige man ze zetten kon. “En denkt u dan,” vervolgde hij: “dat de ziekte ingebeeld of voorgewend is? Wilt u, mijnheer Duval, dat mijne dochter, die reeds gisteren met weerzin speelde, dezen avond met een ernstige koorts zal optreden? Hemel! is men krankzinnig in dit land!”

“Maar in geen geval!” zei Duval: “Neen, dat is de reden van mijn komst niet; ik vertrouw dat mejuffrouw Prevost ernstig ziek is; maar u—u bent gezond, en kunt in de aangekondigde *Vetris I*[3] optreden.”

“Optreden! *Ik* spelen!” hernam Prevost, zijn bezoeker weder doordringend aanziende: “Wilt u dat *ik* spelen zal?”

“Een onzer beste actrices zal zoo goed mogelijk in de plaats van uw talentvolle dochter meewerken,” viel Duval in.

“Ben je vader mijnheer Duval?” vraagde Prevost veelbeteekenend.

“Ja,” antwoordde de directeur.

“En zoudt u....?” hernam Prevost.

“Ik.... ik zou....” aarzelde Duval: “Ik zou een zoo uitgelezen publiek niet durven teleurstellen.”

“Dan zou je een lafaard zijn!” viel Prevost hem driftig, maar steeds met een zeer zachte stem in de rede.

“Bedaar, bedaar!” hervatte Duval, die trouwens alle hoop verloor: “maar bedenk toch uw verbintenis: vijftienhonderd francs de drie voorstellingen. U geeft dezen avond alleen de *Vetris* om het publiek te voldoen, en dan bent u vrij. Ons gezelschap zal dan verder spelen. Alleen de *Vetris*; in anderhalf uur is alles afgeloopen en kunt u hier terug zijn. Zulk een wending zal toch de ziekte in dien korten tijd niet nemen. In ’s hemelsnaam! mijn krediet! Bedenk toch, een zaal met meer dan achthonderd menschen!”

“En al was in uw zaal de heele bevolking der stad vereenigd, dan zou ik mijn

kind er niet om verlaten," zeide Prevost.

"Zoo ge uw verbintenis verbreekt," hernam Duval: "zoo weet ge ook dat uw recht op eenige vergoeding voor de eerste voorstelling verloren is."

"Zwijg mijnheer Duval," zeide Prevost weder met zichtbare ontroering: "denkt u dat ik laag genoeg ben, om buiten mijn recht te eischen! Lage zelfzuchtige wereld!" vervolgde hij binnensmonds: "Wacht een oogenblik," zeide hij verstaanbaar, en den corridor verlatende, waarin het onderhoud had plaats gehad, ging bij weder in de kamer; liep behoedzaam naar het ledikant waarin zijn beeldschoone dochter lag; verfrischte het brandende hoofd met ijskoud water; liet de dierbare kranke met kleine teugjes drinken; verliet toen weder het vertrek, en wenkte den wachtenden Duval met zich naar beneden.—Stom van verwondering en blijdschap volgde deze den beroemden komiek. In de gang gekomen, vraagde Prevost naar de vrouw van den hotelhouder.

"Naar de komedie," was het antwoord.

Naar een der beide dochters.—Hetzelfde bescheid.

"Is er dan geen vrouwelijke hulp om mij te vervangen?" hernam Prevost.

"Een dienstmaagd," was het antwoord.

"Laat haar bovenkomen," zei Prevost.

Weldra verscheen er een knappe jeugdige dienstbode.

Prevost mat haar vlug met die oogen, waarvan Duval de kracht ondervonden had. Dat meisje scheen hij te vertrouwen, en haar straks de ziekenkamer binnenleidende, gaf hij haar met gebaren te kennen, hoe zij de zieke behandelen moest: door haar telkens het gloeiende hoofd te verfrisschen en haar brandende dorst te lesschen. Het dienstmeisje beschouwde de schoone kranke actrice met zulk een innig medelijden, dat de zorgvolle vader voor de verpleging zijner lieveling geheel was gerustgesteld; zachtkens drukte hij het dierbare kind een kus op haar fijngevormd handje, wierp zich den mantel om de leden; nam zijn hoed en, na een halfluid: "M o n D i e u , v e i l l e z s u r e l l e !" verliet hij weder het vertrek.

Beneden gekomen, beval hij den g a r ç o n , om, zoo de dokter in zijn afwezigheid mocht komen, die onmiddellijk bij den zieke te laten, met de bede om spoedig geneesmiddelen voor te schrijven, waarna hij zonder een woord te spreken met Duval in de vigilante stapte, en met den inwendig juichenden directeur wegreed.

De stemming in het parterre was inmiddels van ongeduld tot woede geklommen. Sommige fijngevoelige dames waren reeds met de E a u d e C o l o g n e krachtig in de weer, en het roepen van "l a p i è c e !" en "Prevost!" was thans geheel vervangen door een gefluit en gesis en geschreeuw, dat de muziek er geheel door verdoofd werd.

Mevrouw Van Tal met haar gezelschap was mede van de wachtende partij, en de dame zag met meelijdend glimlachen, uit haar loge naar het p l e b s in het parterre, en zeide, het hoofd gracieus achteroverbuigende tot Van Guntheim, die zich schrikkelijk verveelde: "Dat is nu bijna een uur dat we ons hier amuseeren à l a v u e d e l a t o i l e. Zou daar geen eind aan komen?"

"Ik hoorde zooeven hier naast mompelen dat Prevost gekomen is mevrouw," antwoordde de luitenant.

"'t Zou ook i n d i g n e wezen als hij terug bleef!" hernam de dame, en bood den officier haar sierlijken flacon.

Wat de beide vrienden betreft, die wij in de stalles hebben beluisterd, één blik op hun ledige zitplaatsen zegt ons, dat zij de zaal hebben verlaten, en wanneer wij weinige minuten eerder de oogen derwaarts hadden gewend, dan zouden we hebben gezien, hoe een der deurwachters den dokter was komen aanspreken, waarop deze eenige oogenblikken later met zijn vriend Welting vertrokken was.

Het gemompel, dat Van Guntheim aangaande de komst van Prevost had vernomen, was, zooals wij reeds vernamen, geen ij d e l gerucht geweest. De komiek, die, gedurende den korten rit van zijn hotel tot aan den schouwburg, geen woord met den directeur had gewisseld, was aldaar aangekomen, vlug uit het rijtuig gesprongen, en had zich zonder eenige woordenwisseling naar de voor hem bestemde kleedkamer begeven.

"N o u s y s o m m e s !" juichte de directeur: "A l l o n s m e s s i e u r s !

Prevost kleedt zich. Is juffrouw Hortense gereed? *Dieu merci!*” en, aan de kleedkamer van Prevost tikkende, riep hij: “Is u gereed?”—Een: “*Oui*” liet zich hooren. De schel klonk, onder een daverend bravo! ging de gordijn andermaal naar boven, en—op het oogenblik dat de acteur die het stuk zou openen, wilde optreden, voelde zich deze door een krachtigen arm teruggehouden, en zagen de toeschouwers, in stede van den zotten *Dio de la danse*, den, in gewoon kostuum gekleeden Prevost haastig opkomen, waarna hij, ofschoon door het aanhoudend bravo-geroep, eerst verhinderd te spreken, al spoedig vóór op het tooneel tredende, de gewenschte stilte verkreeg, en met een bedaarde maar, gevoelvolle stem het volgende in zijne moedertaal sprak:

“Mijne heeren en dames! Gij hebt verwacht dezen avond Prevost voor u te zien optreden als de *Dio de la danse*, en gij ziet hem voor u verschijnen als—vader.

“Gij verlangdet Prevost te zien als komiek, en gij ziet hem voor u met een ontsteld gelaat en een kloppend hart.

“Vaders! ik bezit een schat—het is mijne dochter. Moeders! die dochter is ziek—ernstig ziek geworden. Wat dunkt u, kan de Kunst hier het gevoel onderdrukken? kan de acteur doen lachen als de tranen hem in de oogen springen? En gij—kunt gij *hem* bijval schenken, *hem* toejuichen die de natuurstem in zijn binnenste smoort? Onmogelijk, *hij* kan het niet—*gij* zoudt het evenmin kunnen. Zoo God wil zien wij elkaar hier weder. Vaartwel mijnheeren! Vaartwel mijne dames!”

De diepe stilte, welke gedurende deze aanspraak onder de toehoorders had geheerscht, werd, toen Prevost ophield met spreken, door een onbeschrijfelijk applaudissement met geschreeuw van “Bravo!” en “*Vivent* Prevost *et sa fille!*” vervangen. De meegebrachte kransen en bouquetten regenden als ’t ware op het tooneel, en Prevost, door de algemeene sympathie zoo aangenaam verrast, raapte den dichtst bij hem liggende bouquet op, en verdween met een herhaald “*merci! merci!*” achter de schermen: en—geen tien minuten later was de vader weder bij zijn dierbaar kind.

Aan hem die er belang in stelt om te weten wat er op dien avond van een tooneelvoorstelling kwam, kunnen wij melden, dat de directeur verder bekend

maakte, dat men de toegangsgelden aan het bureel, desverkiezende kon terugbekomen;—ze waren voor de gezegde drie voorstellingen, onder medewerking van Prevost en zijne dochter, hooger dan gewoonlijk—doch, dat er voor hen die blijven wilden, een paar geliefkoosde stukken door het gewone gezelschap zouden worden opgevoerd, zoodat er, wel is waar eenigen de zaal verlieten, doch het meerendeel de gezegde stukken bleef aanschouwen.

En mevrouw Van Tal...? Wat had die dame *du bon ton*, bij de woorden: “Moeders! die dochter is ziek—wat dunkt u?” van den geminachten acteur gevoeld?—Wat zij gevoeld had weten wij niet, maar indien het sterker afsteken van het kunstmatige kleurtje, bleek worden was geweest, dan zouden wij er uit afleiden, dat zij althans *iets* gevoeld had, en de woorden “*Le bon coeur!*” tot Van Guntheim, nadat Prevost had uitgesproken, bewezen ten minste dat zij zich niet tegen het algemeene oordeel wilde kanten.

Charlotte had gezien en gehoord, en verklaarde dat zij voor geen geld dien confusie-avond zou willen gemist hebben.

Jeanne had er weinig besef van, en, niet genoeg aan de fransche taal gewoon om de eigenaardige vlugge uitspraak er van te verstaan, zei, dat die komiek haar niet meeviel.

Wat Van Guntheim en Van Bierenstag betrof, zij waren diep getroffen, en vernamen met blijdschap van hun gastvrouw, dat zij weinig lust gevoelde om “de platitudes die volgen zouden” te blijven bijwonen, waarop mevrouw Van Tal dan ook spoedig met haar gezelschap—waaronder Jeantje, die zich niet kon begrijpen dat het al uit was—de loge verliet.

Reeds eenmaal heeft de lezer het hotel *l'Empereur* betreden en een oogenblik met ons op N°. 20 aan het ziekbed der jeugdige actrice vertoefd; thans leiden wij hem in het daaraangrenzend vertrek binnen, welke kamer door den jongen officier Van Guntheim wordt bewoond, en waarin die bevallige wanorde heerscht, die het oog meer boeit dan de prachtige evenredigheid van een kostbaar gemeubileerd salon.

Het is ongeveer tien uur in den avond. De lamp met een groen sluiertje

omhangen, werpt een bleek licht door het vertrek. Van Guntheim, die, na mevrouw Van Tal met de dames tot aan haar woning te hebben vergezeld, te huis is gekomen, zit, half liggende in den grooten voltaire, en schijnt in gepeins verloren, althans het theewater, dat hem voor een half uur werd gebracht, is geheel van de kook en brengt slechts een droevig piepgeluid voort, nu eens het slepende: “ik leef nog,” en dan weder het klagende: “’k ben zóó weg.”

Of Van Guntheim ook naar dat gesleep en zanggepiep luistert, weten wij niet, maar ’t schijnt toch dat hij luistert, en het bijten op zijn zware knevels, ’t welk bij hem altijd een zenuwachtige aandoening verraadt, doet ons vermoeden dat hij in een onaangename stemming verkeert.

Slechts weinige minuten bleef de luitenant nog in dezelfde houding, toen hij door eenig geluid in het aangrenzende vertrek zichtbaar opmerkzaam werd, zich langzaam uit zijn zetel verhief, en daarna behoedzaam op de gesloten middeldeur—die desverkiezende de beide vertrekken gemeenschap gaf—toetrad. Met ingehouden adem luisterde hij vervolgens naar de afgebroken, zwakke klanken, die in de ziekenkamer werden geuit, en hoorde hij langzamerhand duidelijker de hem reeds bekende stem der actrice, die de volgende woorden, vermoedelijk in ijlkoorts sprak:

“Stil toch! stil! dat handgeklap doet mij zoo zeer;—het hoofd dreigt mij te bersten. Vader—o! laat het publiek mij sparen; het weet niet wat ik gevoel.—Hoor! daar davert het weer. Waarom?—Omdat zij mijn strijd zien, dewijl de boosheid hare netten spreidt. Maar nu, Goddank! dat geeft rust—nu is het stil, en toch—ik speel de rol van Else, de ouderlievende dochter, die de dwaasheden der ouders bemantelt.—Weg! weg met die kransen!—slangen zijn het!—Zie, die ze wierpen zitten daar—dáár, met gloeiende aangezichten.—O! wat willen zij? Bescherm mij vader, bescherm mij zooals altijd!”

Op deze woorden van de schoone kranke volgde een pijnlijk gekreun; en Van Guntheim, wiens hart hoorbaar klopte, vernam nu de woorden van Prevost: “Mijn kind! mijn dierbaar kind!”

“Wat is het fraai en heerlijk hier!” klonk de stem der zieke weder: “Zie dat jeugdige groen; hoor die vogelen.—Maar stil, wat zachter,—ik hoor u anders zoo gaarne, lieve diertjes.—Zie, wat gejoel van rijtuigen en menschen! Waarom ons hier niet alleen gelaten?—Zie, zij begluren ons en wenden zich van ons af.

Waarom? Is dan de Kunst onteerend? Hoor: “Een actrice!” Stil!—O God, wat bonst mij het hoofd. O! o! mijn vader, bid! bid!”

De zieke zweeg weder, en Van Guntheim hoorde den acteur met een onbedriegelijk gevoel van geloof en vertrouwen bidden:

“N o t r e P è r e q u i e s a u x c i e u x” en wat er volgde, maar veranderende het: “Geef ons heden ons daaglijksch brood,” in: “Geef mijn dierbaar kind de gezondheid en mij mijn schat weder?”

Toen de vader gebeden had, werd het gesteun der kranke iets minder, en de jonge officier was zoo wonderlijk koud geworden.

Dokter Smits was, zooals wij zagen, nog vóór dat Prevost het publiek met den treurigen toestand zijner dochter bekendmaakte, uit den schouwburg geroepen, en vernam van de dienstmeid, die hem buiten het gebouw wachtte, dat hij in zijn afwezigheid bij twee zieken was ontboden.

“Mevrouw Van Tal op de Prinsengracht, en N°. 20 in het hotel l ’ E m p e r e u r hebben om u gezonden,” had de dienstmaagd gezegd; en Welting, die zijn vriend Smits was gevolgd, vergezelde hem tot aan de woning der douairière; belovende, om zich, na eene zaak die hij geschikt in dien tijd kon afdoen, naar des dokters woning te begeven, waar de vrienden zich dan later in het gezelschap der doktersvrouw zouden weervinden.

Johan de dienstknecht opende de deur voor den geneesheer en op diens vraag, wie de zieke was, antwoordde Johan:

“O dokter, “t is de oudste juffrouw; z’is van de trappen gevallen en ligt sedert mevrouw naar de komedie is, nog maar altijd buiten westen. Dina de kamenier was nog geen kwartier geleden even bij haar in de zaal; maar toen was er nog geen verandering gekomen. Ik zei al,” vervolgde Johan met veel wijsheid: “dat ze haar een stuk brandend zwam onder den neus moest houden, maar dat durfde ze niet, omdat mevrouw—weet u—zoo bang voor brand is. Wat maal je d’r om, zei ik, als het maar helpt; maar dat vrouwvolk is altijd wijzer dan Salomo’s kat.” (Johan begreep niet dat hij zich heel aardig met dat koninklijke dier in het gelid

stelde.) “Neen,” besloot Johan: “en een bak water over ’t gezicht te gieten, daar wou ze ook niet aan, omdat mevrouw niet gaarne ziet dat men de meubels bederft.”

“Waar is de kamenier?” vroeg de geneesheer die ongeduldig was geworden.

“Dina! Dina!” schreeuwde Johan, zoo hard dat de vestibule er van weergalmde.

De kamenier kwam op het geroep spoedig naar voren, en bracht den arts naar de zaal waar zich Justine bevond.

Smits onderzocht met die belangstellende nauwkeurigheid, waardoor hij zich de achting en het in hem gestelde vertrouwen zoo waardig maakte, den toestand van het meisje, ’t welk nog altijd bewusteloos nederlag, en oordeelde na eenige bekomen inlichtingen, dat een lating hoogst noodzakelijk was.

“Dáár dank ik je voor, dokter,” zei Dina toen zij hoorde dat hare hulp daarbij vereischt werd: “Voor geen twintig gulden; ’k gril als ik er aan denk.”

“Dan dient mij iemand anders, en wel ten spoedigste te helpen,” hernam Smits terwijl hij de kamenier wrevelig aanzag.

Eenige minuten later kwam Stijntje, de keukenmeid, de plaats der kamenier vervangen, en openbaarde terstond met een woordenvloed: “dat ze zelfs astrant genoeg was om ’en kip of ’en kalkoen te slachten.”

Weldra was de lating volbracht, het verband gelegd, en waren door Smits de voorschriften en bevelen gegeven, welke hij oordeelde dat noodig waren: “Wanneer mevrouw uit de komedie zal zijn teruggekeerd, laat mij dan nogmaals roepen,” besloot hij; en de kamer verlatende ontmoette hij in de gang de juist terugkomende dames.

“H a , b o n s o i r m o n c h e r d o c t e u r,” zei mevrouw Van Tal: “U ziet ons wel gedérangeerd. Verbeeld u, wij zijn te voet naar huis gekomen. De voorstelling met Prevost is niet doorgegaan, en voor de rest dank ik er hartelijk voor. Hoe is het met mijne dochter?”

“Zoo zoo!” zeide Smits, met een uitdrukking die niet al te bemoedigend was.

“Dus nog al goed,” hernam mevrouw Van Tal: “Och ja dat dacht ik wel. Nu zij heeft er niets bij verloren; een uur geroep en geklap, en dan een wandeling over de morsige straten naar huis! Ga binnen dokter; *et toi mes filles*, zoo je bij Justine gaat, zeg haar dat mama dadelijk eens komen zal. *Ah, quelle fatigue!*”

Terwijl Charlotte met Jeanne zich gingen onttakelen, traden mevrouw Van Tal en de dokter de huiskamer binnen; beiden namen plaats, en de douairière, die juist met de aanmerking wilde beginnen, dat zij gemeend had den dokter in de stalles te hebben gezien, werd daarin verhinderd door den arts, die op zijn eigenaardigen stillen toon zeide:

“De toestand van uw dochter, mevrouw, is niet zoo geheel vrij van eenige zorg te wekken als u vermoedt. Als dokter hier geroepen, voel ik mij verplicht u te zeggen, dat de val geweldig aan het hoofd schijnt aangekomen, en het ware wenschelijk geweest dat er meer spoed met het inroepen van geneeskundige hulp was gemaakt. De lating, die uw dochter heeft ondergaan, is door mij zoo spoedig mogelijk, doch, in het belang der patiënte, wat laat geschied. Ik vrees dat er een uitstorting van bloed in de hersenen heeft plaats gehad, welke verder met kracht door de voorgeschrevene middelen en het leggen van kompressen moet gekeerd worden. Ik zou u deze uitlegging liever hebben bespaard mevrouw, ook omdat het nooit mijn gewoonte is om een ziekte voor de betrekkingen te omschrijven, doch, uw geringschatting van het ongeval bemerkende, rekende ik het mijn plicht om u....”

“Waarlijk, dat is allerliefst dokter; ik ben gevoelig voor die goedheid. Ik beloof u heilig, dat ik zal zorgen voor een geregelde nakoming van uwe voorschriften. Maar vergeef mij dat ik nog niet naar mevrouw Smits informeerde. Is mevrouw welvarende, en de *petite famille*?—Zeven nietwaar, en één....?”

Dokter Smits knikte.

“Wel, dat moet een charmant troepje zijn! *A propos*, weet u ook, wat de dochter van dien acteur Prevost is overkomen? Is u daar bij geval óók geroepen?”

“Ik ben er geroepen,” antwoordde Smits opstaande: “maar welke haar ongesteldheid is, weet ik niet, aangezien ik *eerst* hier ben gekomen....”

“Natuurlijk,” zei mevrouw Van Tal.

“Omdat ik het eerst u w boodschap ontving,” hernam Smits met klem: “nu ga ik naar het hotel l ’ E m p e r e u r .”

“Hemel! zult u niet eerst iets gebruiken? De ongesteldheid mijner Justine zou mij alles doen vergeten,” hernam mevrouw, terwijl zij aan het schelkoord trok: “Een glas p e t i t - B o u r g o g n e of....?”

“Vriendelijk dank,” zeide Smits: “Ik heb geen tijd te verliezen; maar—ik herhaal het mevrouw: verzuim ten opzichte uwer dochter de voorgeschrevene middelen niet.”

Johan de huisknecht, die nu binnenkwam, kreeg in last om den dokter uit te laten, en, na veel respects-verzekeringen aan de familie van dokter Smits, uit den mond der douairière, verliet de eerste met Johan de kamer, terwijl de moeder, toen zij berekende dat Smits de voordeur uit was, zich gereed maakte om hare dochter te bezoeken.

“O! ’t Is beter, ’t is veel beter,” zeide Charlotte, toen zij hare moeder in de gang ontmoette: “Zij praat weer. Ik hoorde van Dina dat die Smits er zoo’n drukte van had. Och die dokters! hoe meer visites hoe liever!”

Mevrouw Van Tal ontdeed zich intusschen van hoed en sjaal, en begaf zich toen naar hare dochter.

“Dat wil ik niet, in het geheel niet!” sprak Justine, zonder dat zij van de tegenwoordigheid harer moeder bewust was: “Denk je dat ik zóó mal naar de komedie wil. Geef mij andere kleeren en ook de speld met diamanten......”

“Wel wel, Justine,” zei mevrouw Van Tal, op de sofa toetredende: “waar denk je nu aan; we zijn reeds lang terug. De voorstelling heeft geen voortgang gehad omdat de dochter van Prevost ziek was geworden. Het treft al heel goed, want nu zul je er later van kunnen profiteeren. Hoe gaat het?”

“Ha, zoo mama,” sprak Justine, hare moeder op een vreemde wijze aanziende: “ik dacht al dat het te laat was. De dochter van Prevost is bij mij geweest, maar zij is leelijk geworden, en ik ....”

“Wel dat is bespottelijk,” hernam de moeder: “je hebt gedroomd! Gaat het wat beter? *Fi donc!* je mocht waarlijk wel wat voorzichtiger worden. Ik was er om Van Bierenstag verlegen mee; maar ik moet zeggen, hij bewaarde zijn *contenance magnifique*.”

“Van Bierenstag—juist—ha! wat zei hij ook,” hervatte Justine:

> “Beauté, génie, amour, furent son nom de femme;
> ....
> Sous trois formes au ciel appartenait cette âme.”
> ....

“Wie meende hij ook daarmee? Ha! juist—een actrice.—Is dat mogelijk mama? En ik—behoor *ik* ook aan den hemel?—Neen, zie, *ik* ben immers niet schoon, —geen genie—geen....?”

“Stil toch mijn lieve Justine,” viel mevrouw Van Tal hare dochter in de rede, terwijl zij nu met een angstig gevoel, den strakken doffen blik van haar kind opmerkte: “Justine, spreek toch zoo wonderlijk niet,” en, in het moederlijke hart wakkerde de vonk weder aan, die door hoogmoed en wereldzin bijna was uitgedoofd.

Levendiger kwamen haar de woorden van den Franschen acteur, die haar in den schouwburg werkelijk,—doch slechts vluchtig hadden geroerd, weer voor den geest; “Moeders, mijn dochter is ziek, wat dunkt u, kan en mag de *Kunst* het gevoel onderdrukken?” En, de moeder begon, door een heiliger geest verlicht, te beseffen, dat het kunstmatige eener gewaande beschaving maar al te dikwijls *haar* natuurlijk, *haar* moederlijk gevoel had onderdrukt, en—dat de acteur haar een bitter verwijt gedaan, maar tevens een heilzame les had geschonken.

In de leerschool der beproeving moest de ontvangene les verder onuitwischbaar worden ingeprent.

“Het doet mij waarlijk leed beste vriend,” ving dokter Smits aan, toen hij, na ook de tweede patiënte in het hotel *l’Empereur* te hebben bezocht, eindelijk was

tehuis gekomen, en met zijne vrouw en Welting nog een gezellig uurtje doorbracht: “het doet mij waarlijk leed dat mijn zaken mij zoolang je gezelschap hebben doen missen, maar eerlijk moet ik bekennen dat de ondervinding dezen avond opgedaan, mij wel wat heeft schadeloos gesteld. Ja Welting, het zou—evenals het voor mij was—een voldoening voor je geweest zijn, om de waarachtige liefde van dien Franschen acteur te hebben gezien; zelden nog ontmoette ik zulk een teedere vaderliefde, gepaard met zooveel Godsdienstig gevoel. Het was mij daar wél in die ziekenkamer, en meer dan ooit kreeg ik de overtuiging, dat een acteur evenzeer als ieder ander mensch, een edel hart kan bezitten en een goed Christen zijn.”

“Nooit twijfelde ik er aan,” zei Welting: “Het is wel z e e r   z e k e r mogelijk, en meer algemeen zou die stand zich kunnen opheffen uit het lage, waarin zij veelal ronddwaalt, wanneer de tooneelwerken, zooals wij reeds in den vooravond spraken, meer met deugd en Godsdienst overeenstemden. Maar zeg mij eens, is die jonge actrice gevaarlijk ziek?”

“Wat zal ik je zeggen,” antwoordde Smits: “de catharale koorts is in zenuwkoorts overgegaan. Wij dokters kunnen de ziekte leiden, meer niet. Wat de zieke zelve betreft, zij is jong, en, zoo de natuur met Gods hulp de middelen ten goede doet werken, dan....”

“Ja natuurlijk,” viel mevrouw Smits hierop in: “dán zal zij herstellen. O dominee, u weet niet hoe voorzichtig mijn goede Smits altijd zijn voorspellingen doet. Maar lieve,” vervolgde zij: “hoe is het met mevrouw Van Tal? is die actrice uit de groote wereld ook gevaarlijk ziek?”

“Het is haar dochter,” antwoordde Smits: “Mevrouw was naar de komedie, en ik vrees het allerergste. Zoo ik mij niet bedrieg, zal dat, in vele opzichten ongelukkige meisje, aan de moeder een bittere ervaring geven; want, op haar herstel heb ik niet veel hoop.”

Ruim een maand na het gebeurde in de vorige bladzijden vermeld, was ook het bevallige Baden-Baden in den prachtigen Meidos gestoken.

Van heinde en verre waren reeds de badgasten saamgestroomd, om in de

heerlijke natuur, tevens den invloed der heilzame wateren te beproeven.—Heilzame wateren!—Heilzaam voor de gestellen of voor de ziekten, die er naar luisteren willen; heilzaam voor die goed geloovigen, waarvoor het denkbeeld: “de baden gebruiken!” reeds de genezing in zich bevat; heilzaam voor de zieken of *reconvalescenten*, die door afleiding wat moeten opfleuren, maar, die te Baden of Homburg, of waar dan ook, evengoed een glas rijnwijn of een kopje koffie kunnen gebruiken als het zoo náár smakende water. Uitkomst gevende wateren, voor de geneesheeren die hunne patiënten ongaarne onder hunne behandeling zien bezwijken. Winstgevende wateren voor al het volkje ’t welk door zulk een bron zijn bestaan heeft. Zaklichtende wateren voor allen die er komen, uitgezonderd voor de weinigen, die van de verderfelijke groene tafel een vuil aanklevend geel opstrijken; en—doodelijke wateren eindelijk, voor hen, die er met vriend Hein als koetsier aankomen, of hen, die aan de gezegde tafel het zuurverdiende of zoetgeërfde zien weghalen, met die verwenschte onverschilligheid van den croupier, die hun nog voor de oogen staat wanneer de pistooltromp reeds de slapen drukt.

Onder de badgasten, die wij op een der liefelijkste Mei-avonden, vóór de courzalen zien heen en weer wandelen, herkennen wij weldra drie, ons min of meer bekende personen. Twee er van trekken nog al de aandacht der overige wandelaars of aan tafeltjes gezetenen tot zich.

“*Pst! waiter, a cup of tea*,” riep een Engelschman den elders ververschingen aanbrengenden *garçon* toe.

“*Si’ plait m’sieur?*” vroeg de *garçon*, die den Engelschman naderde.

“*A cup of tea.—Pst! waiter, you know that lady with that young officer?*”

“*Yes sir*,” was het antwoord van den *garçon*, die inmiddels vlug rondzag, en op eene andere hem gedane bestelling, het: “*Rüdesheimer und drei Gläser; sogleich meine Herren*,” deed hooren.

“Kent ge die dame?” hernam de Engelschman, den *waiter* bij zijn buis vasthoudende.

“Ja mijnheer,” was weder het bescheid: “zij logeeren in het hotel *de la*

H o l l a n d e . De heer aan haar andere zij is haar vader. Het moet een acteur zijn, en het meisje is zijn dochter, en de officier....”

“G a r ç o n , d e u x t a s s e s c a f é,” klonk het iets verder, en de restauratiebediende, die met al die bestellingen geen tijd meer tot praten had, was al verdwenen toen de nieuwsgierige zoon van ’t Westen verder vragen wilde.

En waarlijk, de schoone dame, die zoozeer de oogen der heeren badgasten tot zich trok, was niemand anders dan de schoone dochter van den Franschen komiek, de talentvolle en beminnelijke Léonore Prevost; en de jonge Hollandsche officier aan hare zijde, die zoowel om zijn mannelijk ferm voorkomen, als om het vreemde van zijn fraaie u n i f o r m , de aandacht tot zich trok, was onze vriend Van Guntheim in eigen persoon.

Dokter Smits had niet in het ijdele voorspeld. De dag toen het der herstelde Léonore Prevost vergund werd, met haar vader den eersten wandelrit te doen, op dien dag zag ook mevrouw Van Tal haar kind ten grave brengen.—Prevost, o hoe heerlijk was zijn vaderlijke liefde en zorg beloond geworden. Mevrouw Van Tal, o wat bittere verwijtingen kwelden haar geest: “Groote God,” zuchtte zij telkens: “waarom dacht ik aan vermaak of étiquette, terwijl ik aan mijn kind had moeten denken. Een spoedige hulp had haar misschien gered, en nú.... Ik speelde een rol en verdoofde mijn gevoel,—h ij was acteur en volgde de inspraak van zijn hart. O ik heb veel geleerd. God! Gij ontnaamt mij eene dochter; één mocht ik er behouden; ja, ik wil een waardige moeder voor haar zijn!”

En Van Guntheim!—Wij zagen hem aan de zijde van mejuffrouw Prevost op het terrein vóór de courzalen heen en weder wandelen, en hooren hem nu—terwijl Prevost zich, weinige oogenblikken geleden, verwijderd heeft—tot het meisje in hare moedertaal zeggen:

“Welk een zaligheid, mijn dierbare Léonore. Wanneer ik die dagen en nachten herdenk, waarin ik aan je kamerdeur luisterde en met een kloppend hart en vochtig oog je stem in ijlkoorts vernam, en mij nu hier in deze lieve omgeving, bij dat frissche groen in het genot der streelende muziek, aan je zij zoo gelukkig gevoel, ja, dan is het waarlijk alsof ik in een zalige droomwereld leef. En als ik dan tot het bewustzijn kom, dat ik mij in de werkelijkheid bevind, dat jij, mijn engel, met de weergekeerde blosjes op de wangen, mij toebehoort, en mij bemint

zooals ik van het oogenblik dat ik je zag, je liefhad, zie, dan vervult een dankbaarheid mijne borst die ik niet kan beschrijven.”

“O mijn Gérard, wat zal ik op al dat schoone toch antwoorden,” sprak Léonore met een stem, die wij wel als die der ijlende kranke herkennen, maar die ons toch roert door haar onbeschrijfelijke teerheid en zacht welluidenden klank: “Ook *ik* dank den goeden God, dat Hij mij de gezondheid en, naast mijn vader een zoo teederen vriend heeft geschonken; maar,” vervolgde zij “hoezeer ik de gezelligheid bemin, en mon cher petit docteur mij afleiding als weldadig voor mijn gestel heeft aangeraden, zoo verliet ik toch liever nu deze drukke plaats. Zie, mijn beste vader is daar met eenige heeren in gesprek, och zeg hem, als je ’t goedvindt, dat wij naar de eikenlaan gaan, omdat het daar wat rustiger is.”

Weldra was Van Guntheim, na Prevost van het voornemen te hebben kennis gegeven, bij zijne Léonore terug, en wandelde nu aan hare zijde, meer en meer het gewoel ontwijkende, met de dierbaarste vooruitzichten voort.

“En zal het dan geen opoffering voor je zijn,” sprak Van Guntheim weer, nadat het gesprek eenigen tijd meer door liefdesontboezemingen dan door zakelijkheid was gekenmerkt geweest: “zal het je geen de minste opoffering zijn het tooneel te verlaten en de lauweren der kunst te missen, om met mij den stillen huwelijksweg te bewandelen, en alleen mijn hulde en liefde te ontvangen? Zeg, m’n lieve, zal dat zelfs geen groote opoffering zijn?”

“Gérard! Gérard!” zeide Léonore met haar kleinen vinger dreigende: “dat is nu de eerste maal dat ik je bijna niet lief zou noemen. Weet je dan niet meer wat ik vroeger heb gezegd? Hoor dan, mijn lieve vriend,” en terwijl Van Guntheim den arm zijner bevallige verloofde nog vaster aan zich sloot, vervolgde zij:

“Mijn vader is de zoon van fatsoenlijke doch niet bemiddelde ouders. Al vroegtijdig bleek het dat hij de gave bezat om de gebreken der menschen in een belachelijk daglicht voor te stellen. Zijn welsprekendheid, die dikwerf bleek bij het voordragen van improvisaties of schoone dichtstukken, deden mijn grootouders dikwijls den wensch koesteren, hem tot predikant—zij waren van de protestantsche religie—te doen opleiden. Dewijl hun daartoe echter het vermogen ontbrak; lieten zij dien wensch varen, en mijn vader werd op een kantoor geplaatst, waar hij wel is waar zijn kennis in vele opzichten verrijkte en

zijn verstand beschaafde, doch welke werkkring toch zóó weinig met zijn levendigen geest overeenstemde, dat hij dringend verzocht het kantoor te mogen verlaten, om de schilderkunst, die hem almede niet vreemd was, te kunnen beoefenen. In dit verzoek werd eindelijk bewilligd, en werd hij alzoo op zijn twintigste jaar artiste décorateur. Als zoodanig aan het tooneel verbonden, werd de lust al grooter om de talenten hem geschonken, op dat tooneel zoo mogelijk tot nut en genoegen der menschen te gebruiken. Zijn ouders waren inmiddels gestorven, en de vrouw, die zijn echtgenoote was geworden had zijn gezin met twee kinderen vermeerderd, waarvan ik de jongste was. De toenemende behoeften versterkten nog den drang om zich in een meer voordeeligen werkkring te begeven. Een nieuw stuk werd aangekondigd; mijn vader was de schrijver; het stuk schetste den losbol in zijn handelingen, die hem belachelijk maakten, vernederden, en zoodoende op den goeden weg terugbrengen.—De jonge Prevost verscheen in het karakter van François Lebrun ten tooneele. Het eerste debuut was schitterend, en—mijn vader werd en bleef de lieveling van het kunstminnend publiek.”

“Mais toi ma chère?” viel Van Guntheim zijn geliefde in de rede: “je zoudt mij verklaren....”

“Tiens! Tiens!” hernam Léonore: “heeft een Hollander zoo weinig geduld? Welnu, je vraagt mij of het mij geen opoffering zal wezen. Luister:

“Mijn lieve moeder werd mij al vroeg door den dood ontrukt; Joseph, mijn achtjarige broeder, volgde haar weinige weken later in het graf. Mijn vader was troosteloos, en, alleen het bezit zijner Léonore lenigde zijn namelooze smart. Mijn vader verliet het tooneel, en drie jaren leefden wij in stilte en liefde op het land; maar die rust mocht niet van duur zijn. Het handelshuis, waarin mijn vader zijn overgewonnen kapitaal gevestigd had, failleerde, en, om ons voor gebrek te bewaren, moest hij zich opnieuw aan het tooneel verbinden. Onder mijns vaders leiding werd ik opgevoed, aan hem alleen ben ik alles wat ik weet en ben verschuldigd; hij was het die mij van God en het eeuwige leven sprak; hij was het, die mij tegen de verleidingen der wereld waarschuwde en mij met behulp van een waardig evangeliedienaar tot lid der protestantsche kerk deed aannemen. Toen was ik zestien jaren oud. Meestal wanneer mijn vader bij de repetities of opvoeringen tegenwoordig was, vergezelde ik hem, en ofschoon het leven der actrices mij dikwerf tegenstond, zoo kwam toch langzamerhand de begeerte bij mij op, om het pad der kunst zelve te betreden. Geloof niet mon cher

Gérard," ging Léonore met een licht blozen voort: "dat ik de actrice werd, die alle rollen, onverschillig van welken aard ook, op mij nam. O neen; ik raadpleegde—toen vader na eenig aarzelen in mijn voornemen had bewilligd—steeds z ij n oordeel en m ij n geweten; en, vond mijn hart de vrijheid om in de gezegde rol op te treden, dan speelde ik met overtuiging en lust, maar leerde tevens, ofschoon de lof mij had kunnen bedwelmen, dat het w a r e g o e d e helaas! niet wordt begrepen, en het zinnelijke het meerendeel houdt opgetogen. Drie jaren heb ik alzoo bij afwisseling het tooneel betreden, maar, hoe langer ik speelde hoe meer mij de bedorven richting van het publiek verdroot; het gebrek aan degelijke stukken, vooral in het soort waarin mijn vader bemind is, en waarin ik hem ter zijde stond,—want zonder hem speelde ik nooit—bracht mij alweder tot het besluit, om het tooneel te verlaten, of althans slechts dán te spelen, wanneer ik in mijn lievelingsrollen kon optreden. Zoo kwamen wij in den vacantietijd in Holland; ik werd ziek...."

"Herstelde—en werd de verloofde van den gelukkigsten sterveling onder de zon," viel Van Guntheim in: "O! Léonore, gezegend was het uur toen mijn hart trilde bij de verzekering van je wederliefde; gezegend is mijn lot, daar ik de kostbaarste parel gevonden heb."

"En die parel is—een arme actrice!" zeide Léonore, met een ongekunstelde stembuiging, die Van Guntheim werkelijk roerde.

"Een arme actrice!" herhaalde Van Guntheim: "Gode zij dank een g o e d e actrice. Wat is de wereld, wat is vooral de groote wereld anders dan een warnest van acteurs en actrices? Ieder speelt er zijn rol, dikwijls voor zich zelven én anderen gevaarlijk; wel hem die, acteur op de planken, maar mensch, rechtschapen en goed in de samenleving is."

Eenige dagen later, voeren wij u uit het schoone Baden-Baden—gemakshalve met de eerste klasse van den spoortrein—naar Maintz; van Maintz naar Frankfort aan den Main,—die schoone vrije stad, waar de kogels van 't jaar 1848 u nog in de muren der huizen worden aangetoond; sporen vervolgens naar Coblentz, en stappen op de stoomboot "De stad Bonn," om daarmede de reis naar 't vaderland te vervolgen.

En nu, welkom! welkom in de plaats van waar wij uitgingen, en—daar wij toch aan het welkom heeten zijn: welkom! in de met loovers en bloemen versierde appartementen van den Franschen komiek Prevost, die reeds sedert zes weken met zijn Léonore en zijn aanstaanden schoonzoon in het hotel l ' E m p e r e u r is teruggekeerd.

Léonore was de bruid; en Van Guntheim was,—dronken of duizelig kan het niet genoemd worden,—Van Guntheim was wonderlijk van vreugde.

Het oogenblik, waarin wij het jonge paar wedervinden, is, uit de bruidsdagen, niet het aangenaamste; het was r e c e p t i e . Van Guntheim zat naast zijn bevallige bruid op een fraaie, met rood trijp bekleede c a u s e u s e .

“Wat heeft ze aan?” Wacht, wij zullen het eens goed opnemen. Een wit zijden gedamasseerd kleed, waarvan het lijf en de loshangende mouwen met echte kanten zijn gegarneerd, omgeeft haar slanke gestalte. Haar heerlijke zwarte lokken, die langs de blanke slapen golven, worden bedekt door een kransje van heerlijk bloeiende oranjetakjes; aan het rechtervoetje, dat een weinig te voorschijn komt, bespeuren wij een wit satijnen schoentje, terwijl de handjes in wit glacé gesloten, werkzaam zijn, te weten: het linker met de beantwoording van een teederen druk des bruidegoms, en het rechter met het vasthouden van een prachtigen porte-bouquet, mede een der vele geschenken van haar dierbaren Gérard.

En hij? Wel, Van Guntheim was natuurlijk in uniform; met de laatste bevordering was hij eerste luitenant geworden, en door de vergunning tot het huwelijk—na de onvermijdelijke storting daaraan verbonden—gloeide zijn hart, behalve voor zijne bruid, wel het meest voor Vorst en Vaderland.

Na alzoo eenigen tijd het jonge paar, met hunne betrekkingen—het waren de vader der bruid en een tante, benevens twee nichten des bruidegoms—alsmede de komende en vertrekkende heilwenschers, meerendeels officieren met hunne vrouwen of dochters, te hebben gadegeslagen, werd de deur van het receptie-vertrek opnieuw geopend, en kwam de jonker Van Bierenstag met—ja, met de douairière Van Tal in den zwaren rouw het vertrek binnen, tot onuitsprekelijke verbazing van den verloofden luitenant.

Het gelaat der dame teekende een werkelijke ontroering, en—toen zij het jonge

paar was genaderd, en door Van Bierenstag aan de bruid als mevrouw Van Tal was voorgesteld, zeide zij met eenige trilling in de stem, ofschoon zij anders het Fransch zoetvloeiend sprak:

“Weinige maanden geleden had ik meermalen het genoegen den thans gelukkigen bruidegom in mijne woning te zien. Sedert dien tijd zag ik hem niet terug. De oorzaak van zijn terugblijven ligt voor mij niet meer in het duister, en wat zijne gevoelens omtrent mij ook wezen mochten, door den welgemeenden heilgroet, dien ik hem hier aan de zijde zijner waardige en schoone bruid kom brengen, vertrouw ik dat hij voortaan mijne vriendschap niet zal versmaden, maar dikwerf met zijn jonge gade mijn woning zal betreden. Mag eene bejaarde vrouw, die in de laatste maanden veel leeds wedervoor, en tevens aan uwen vader, beminnelijke bruid, de meeste verplichting heeft,”—Van Guntheim en Léonore zagen elkander verbaasd aan, terwijl het gelaat van Prevost mede verwondering teekende: “mag een bejaarde vrouw,” vervolgde de douairière; “een moederloos jeugdig echtpaar, dat gemis eenigszins vergoeden: in mijn hart is eene plaats voor ulieden geopend: door de ontvangene leering, door het geleden verlies.

Mevrouw Van Tal hield op met spreken. De woorden hier geuit, hadden haar veel, oneindig veel gekost, en nu—nu haar hart ontlast en de overwinning op zich zelve behaald was, nu behield zij nauwelijks de kracht om zich staande te houden en het min of meer verwarde antwoord van den bruidegom aan te hooren. Van Guntheim drukte haar, evenals zijne bruid, ten slotte hartelijk de hand, waarna de douairière, door den franschen komiek in persoon naar een zetel werd geleid, en daar, door het gebruik van een glas water, hare kalmte weldra terugbekwam.

“Die papieren! die ellendige papieren! Het is om dol te worden!” riep Van Guntheim, toen de dag waarop het huwelijk zou voltrokken worden, verloopen, en de gezegde kwelgeesten voor bruidegoms, nog niet waren aangekomen.

“Maak je daarom niet driftig mijn Gérard,” zeide Léonore, die in het stellige vooruitzicht om den beminde als echtgenoot te bezitten, dit kleine uitstel niet zoo ongevallig was: “Heden of morgen, dit blijft immers hetzelfde.”

Juist wilde de teleurgestelde bruidegom een zacht verwijtend antwoord geven, toen een bediende van het hotel binnentrad, den luitenant naderde, en hem een zwaar verzegelden brief overhandigde.

“Ha!” riep Van Guntheim, doch ziende dat de brief geen stempel of postmerk droeg, en derhalve niet de verwacht wordende zijn kon, ging de vernieuwde teleurstelling in een natuurlijke nieuwsgierigheid over, waarin Léonore en de overige betrekkingen deelden.

Spoedig was het zegel verbroken, en las van Guntheim tot zijn niet geringe verbazing, de volgende regelen:

> “WelEdel Gestrenge Heer!
>
> “Van den man dien gij thans uw schoonvader noemt....”
>
> “Nog niet,” zeide Prevost glimlachende.
>
> “Helaas!” riep van Guntheim, en las voort: “mocht ik leeren wat ouderliefde beteekent. Mijn hart dankt er hem voor, en om die dankbaarheid meer werkdadig te toonen, zoo smeek ik hem mij te willen toestaan, zijne dochter, uw jonge gade, als dochter te mogen beminnen, terwijl ik haar als zoodanig, een kapitaaltje waag aan te bieden, dat mijn eenig overgeblevene dochter mede volgaarne afstaat.
>
> “Ik weet het, aan middelen ontbreekt het u niet, doch wellicht zal het der jonge gade niet ongevallig zijn om uit eigen fondsen dat geluk rondom zich te verspreiden, ’t welk zij zelve zoo waardig is te genieten, en dat haar zoo hartelijk wordt toegebeden door hare, en ook u, moederlijk toegenegen vriendin:
>
> DOUAIRIÈRE VAN TAL.”
>
> “P. S. Zoo ik het geluk mag smaken een toestemmend antwoord te ontvangen, zal de uitbetaling van twintig duizend gulden aanstonds volgen.”

De uitwerking van dezen brief was: verbazing,—maar de belanghebbenden moesten geen menschen zijn geweest, zoo het antwoord niet geheel naar mevrouw Van Tals genoegen ware uitgevallen.

Het zonlicht van den volgenden dag bescheen een verrukt jeugdig echtpaar. Met de koets, waarmede het huwelijksreisje werd begonnen, bracht het jonge paar nog eerst een kort bezoek bij mevrouw Van Tal.

De douairière was hartelijk, en had den tooneelrok *du beau monde* geheel uitgetrokken.

Charlotte zag bijzonder wit toen zij Léonore de hand reikte....

Van Guntheim zag rond, en vóór zich en naast zich, alsof hij nog niet geheel van de kerkplechtigheid bekomen was. En Léonore.... welke pasgehuwde maagd heeft niet iets buitengewoons, iets opmerkelijk interessants?—Léonore sprak met tranen van velerlei aandoening, woorden van innigen dank, en schreide nog in het rijtuig, totdat de dierbare echtvriend, door zoeten kout, en de teederste kussen, haar weer een lachje op het vriendelijk aangezicht tooverde.

En nu, goede reis mijnheer en mevrouw Van Guntheim; blijft niet al te lang uit, want papa Prevost, die nooit meer ten tooneele zal verschijnen, weet met zijn leegen tijd geen raad. Alleen het stellen van geschikte tooneelstukken tot beschaving en opleiding van den mensch, geeft hem eenige afleiding, maar Léonore moet die eerst goedkeuren, en dan moeten ze nog in de Hollandsche taal ten gebruike zijner nieuwe landslieden worden overgezet. Van Bierenstag, die somwijlen bij Prevost een glas wijn komt drinken, heeft zich bereid verklaard die overzetting te beproeven, terwijl wij ten slotte vermelden, dat de jonker meer dan vroeger het huis van mevrouw Van Tal bezoekt, hetgeen misschien met Charlotte nog wel—Maar dat moeten wij afwachten.

[1] Chansonnette comique: TITI à la représentation de Robert le Diable.

[2] Wij zullen, ook de verdere in die taal voorkomende gesprekken, zonder avis au lecteur naar goedvinden vertolken.

[3] Vetris I., ou le Dio de la danse.

De vriend van den huize.

“Heel lief, Suus, speel maar gerust door; ik hoor je best al praat ik. D e R e e v e r i e hé? Allerliefst!”

“Neen, de Waanzinnige wals!”

“Ah juist, de Waanzinnige wals; die andere is, als je zoo gauw met de vingers moet tikkelen, precies! Ja wel, ik hoor je heel goed.—Wat ik ook zeggen wilde mijnheer.... er is weinig bijzonders op die verkooping; de burgemeester schijnt geen liefhebber van mooie boeken te zijn geweest. Eenige Grieksche, Latijnsche, Hebreeuwsche, Fransche en Duitsche werken, maar vuil, weinig werken van smaak. ’k Had zoo gehoopt dat de werkjes van.... och!? er compleet zouden zijn, dezelfde van wien ik u laatst “D e m i n” heb voorgedragen, toen u allemaal zoo moest lachen.—Suze, als ik om moet slaan, roep me dan maar.—Neen, die goeje man heeft weinig met de “letterituur” op gehad.—Och! op een dorp! Behalve hier en nog een paar families, heb ik volstrekt geen liefhebberijen gevonden.—Er was beeldig porselein mevrouw, lange leizen, zes merken. O wacht Suze.... Zie zoo!”

De persoon, die van de piano, waar hij voor het spelende meisje ’t muziekblad had omgeslagen, naar zijn stoel bij den warmen haard terugkeerde, heette Barend Flitz, en was de eenige zoon van mijnheer Flitz en mejuffrouw Flitz, geboren.... dat weet ik niet.

Wat mijnheer Flitz Senior in vroegere dagen geweest was, ’t zij stukadoor of metselaar, of wat ook; sommigen waren wel zeer nieuwsgierig geweest om daarvan het rechte te weten, doch, nadat de heer Flitz Junior, op V r e d e l u s t bij den rijken heer Gliekke vriendschappelijk werd ontvangen, overtuigd als deze was dat de heer Flitz Senior fatsoenlijk rentenierde, en zijn zoon—candidaat-notaris, e e n m a a l ook notaris zou worden, hield men het in ’t dorp

ook voor vast, dat de candidaat Flitz, die op ’t kantoor van Van Saffelen “in de leer was,” de zoon van fatsoenlijke lieden moest zijn.

Wij zullen u, waarde lezer, niet langer met de Flitzen bezig houden, maar alleen den jongen candidaat wat nader beschouwen, om daarna den slappen draad van het gesprek weer op te vatten.

Barend was acht en twintig jaren oud, zijn gelaat, niet onaangenaam van uitdrukking, bezat echter niets, ’t welk het een of ander deed verwachten. Wilt gij zijn signalement?

Voorhoofd, rond; oogen, bruin; neus, ordinair; mond, dito; kin, ovaal; haar bruin; baard ros; (c o l l i e r d ’ a m o u r); merkbare teekenen.... Ja, merkbare teekenen, dat was voor den steller van Barends reispas, toen deze weinige jaren geleden, een Duitsch reisje—naar Cleef—maakte, een moeielijke taak geweest om in te vullen, want om te zetten: “een bult” dat was wat erg, “een hooge rug” dat stond zoo vreemd, en, als hadde hij dat merkbare teeken n i e t bemerkt, zette hij, tot Barends overgroote vreugde zoo’n krommige streep, zoodat de candidaat toen tot de volle overtuiging kwam, dat.... de menschen ’t niet eens zagen.

Barends karakter?—’t Woord in den zin van hoedanigheden, want Barend kon niet precies een man van karakter genoemd worden,—zijn karakter was werkelijk niet slecht. De jonge Flitz was beleefd, goedgeefsch, kerksch, netjes op zijn kleeren. Of hij eenmaal van veel t a l e n t e n rekenschap zou hebben af te leggen, dat gelooven we niet, maar toch, Barend sprak veel over zijn talenten. Ten eerste speelde, of liever b l i e s hij de fluit, zonder zich evenwel machtig veel om al die vreemde poespas van woorden te bekreunen, waar een muziekstuk doorgaans “mee gelardeerd is.” ’t Woord A n d a n t e vond hij nog steeds een vreemde meisjesnaam, en dat Suze den jonkman volstrekt niet begrepen had toen hij eens op de woorden A n d a n t e c o n E x p r e s s i o n e wijzende, lachende had aangemerkt, dat dit alweer een stuk expres voor A n d a n t e was, valt licht te begrijpen, doch,.... waar is de jonge dame, die een jonkman een aardigheid hoort debiteeren waarom hij zelf lacht, en vragen durft: “Wat meent u?” Men maakt niet gaarne een mal figuur.

Enfin, Barend was een fluitist, en een “resitateur,” zooals hij ’t noemde, zoogoed

als de beste rederijker. ’t Schip van Klaassens kon hij verschrikkelijk doen k r a k k e n , en terwijl zijn hoofd een brandende lont scheen, in de lucht doen bersten dat men er koud van werd—waarbij de beide handen dan aantoonden dat de lucht boven het hoofd was.

Dichten?—Ja, een dichter, daar wilde hij zich “niet zoozeer voor uitgeven.” Maar een versje, om, “onder de roos voor te dragen,” ja dat wou hij niet ontveinzen. Onder anderen één, over de wolken, waar hij, heel aardig, de plaats van den ouden heer, een buitentje in de provincie Holland dat W o l k e n s t e ij n heette, in had te pas kunnen brengen, doch welk W o l k e n s t e ij n hem drie slapelooze nachten had gekost, dewijl er in de heele Dictionnaire geen rijmwoord voor “Steijn” was te vinden geweest. De grootste dichters zouden er voor gestaan, of zooals Flitz zeide “op gezeten” hebben. Had de plaats W o l k e n s t ij n geheeten, dan had “vader Rijn“groote dienst kunnen doen, of W o l k e n s t e i n, dan had “k l e i n ” een geschikt rijmwoord kunnen worden, maar met die ongelukkige e ij was er geen licht gekomen, zoodat hij—wel jammer—W o l k e n s t e ij n uit de wolken had moeten laten. Soms viel Barend —volgens eigen verklaring—en wel bij “perferentie,” in ’t komieke. In ’t soort pas genoemd, had hij iets over kraamvisites gemaakt, waar hij alles in te pas had gebracht tot....

“Een suikre muis, In kluis.”

Waarlijk, de aspirant-notaris was niet kwaad, niet onaardig, en kon nog al d o o r s l a a n . De notaris Van Saffelen beweerde, dat hij heerlijk mooi kopieerde, en, in ’t omberen was Barend van zessen klaar. Misschien dat de heer Gliekke d a a r o m de conversatie met den jongen Flitz zoo bijzonder aangenaam vond; althans drie malen in de week was ’t vast dat Barend op V r e d e l u s t ging dineeren om daarna wat te musiseeren, te résiteeren, te praten, en ten slotte—dat heet van halfacht tot halfelf—een partijtje te maken.

Barend was in Holland geboren, en kwam op zijn vijftiende jaar naar het Geldersche dorp B., om er van den genoemden notaris, die in de Haarlemsche Courant een jongeling ter opleiding had gevraagd, die opleiding te ontvangen.

Dertien jaren woonde hij alzoo in het vreedzame dorp, en, was Barend in de weinige fatsoenlijke huizen—dat wil zeggen, de huizen waarin tapijten liggen en

voor welks ramen meubelgordijnen hangen—tamelijk reçu, ’t heette algemeen dat hij op V r e d e l u s t de huisvriend was, en, niet alleen dat het zoo heette, maar ’t was ook zoo.

Ofschoon wij beloofden, na een nadere beschouwing van den heer Flitz Jr., terstond weer den draad van het gesprek te zullen opvatten, zoo nemen wij toch de vrijheid—’t gaat geregelder in eens door—om nog met een paar woorden van de leden te spreken, die te zamen het gezin uitmaken waarvan Barend de huisvriend is.

Mijnheer Gliekke had nog al aardig “gekoopmand”; hij moest er, na al wat men zag en hoorde, warmpjes inzitten. Een zwakke gezondheid, zoo beweerde men, had den man doen besluiten het werkzame vermoeiende stadsleven met het stille gezonde Geldersche dorpsleven te gaan verwisselen, doch de plattelands-heelmeester verzekerde, dat hij in de zes jaren dat Gliekke te B.... woonde, geen tien gulden aan hem verdiende, zoodat hij de goede, vroegere bewoonster van V r e d e l u s t , die altijd zoo schrikkelijk sukkelde, wel tienmaal daags uit Holland terugwenschte; terwijl de dorps-apotheker telkens met een vuistslag beweerde, dat het een schandaal van ’t gouvernement was, dat er geen belasting op die ellendige huis-apotheekjes bestond, wanneer ze althans van elders werden meegebracht.

Mijnheer Gliekke was.... mijnheer Gliekke. De man, die een werkzaam leven geleid heeft, kan zich moeielijk aan lediggang gewennen, maar ’t gaat toch beter dan dat een lediglooper zich aan drukken arbeid gewent, althans mijnheer Gliekke klaagde nooit over zijn tegenwoordigen staat. ’t Moet echter ook gezegd worden, dat hij nog altijd werkzaam was. ’s Zomers vischte hij, en liep de spergebedden af; als ’t herfst werd ging hij geregeld driemalen daags de geheele plaats door om de lijsterstrikken na te zien en, kwam de jacht open, dan jaagde hij, trots den wankelenden staat zijner gezondheid, van ’s morgens vroeg tot ’s avonds laat, ten minste hij liep met ’t geweer; en ’s winters, ja, dan las hij, en knoopte netten, en ontving visites, maar was d á n eerst recht op zijn dreef, wanneer hij met Flitz en mama aan ’t ombertje zat.

Mama was, evenals haar echtvriend, een heel best mensch. Ze schikte zich buiten heel goed. De komedies en concerten in stad betreurde ze niet, want daar had ze genoeg van, en och! daar zat het geluk toch niet in. Ze leefde voor haar huis; maar veel conversatie, dáár hield ze ook niet van.

Suze! Ha! denkt de lezer, daar krijgen wij weer gitzwarte oogen, en golvende lokken, en albasten boezems, en krijtwitte handjes en. satijnen kleedjes, en poppenvoetjes, die er onder uitkomen.

Verschooning, d i t m a a l niet. Wij kunnen op ’t oogenblik dien romantoon niet vatten, en willen omtrent Suze alleen onzen Barend hooren zooals hij zich over haar aan een vriend der kinderjaren uitliet, toen die vriend hem te B.... kwam bezoeken.

“’En aardige meid,” zei Flitz: “z’ Is niet groot, maar ook lang niet klein; al sloeg je me dood, dan zou ’k niet weten hoe d’r haar is.... blond!.... bruin!.... neen t o c h blond!.... afin! ’t doet er ook niet toe; d o n k e r blond weet je; aardige oogjes, ze kan je d’r zoo mee aanzien, en de muziek leest ze d’r mee van ’t blad, net als jij of ik de krant; ’t neusje is nog veel kleiner dan dat van d’r mama,”—de vriend had mama nooit gezien—“en ’t mooiste van alles is nog d’r mond; jongens, daar heeft ze zulke weergasche mooie tanden in, zoo blank,”—Flitz werd poëtisch—“zoo blank als een zieltje! En als ze dan d’r nieuwe blauwe aan heeft, met zoo’n open lijf, met sjemizetjes, weet je, sakkerloot, kerel!”—Flitz geraakte in vuur—“dan heb je werk om je kontanance te houden. ’t Is tusschen ons heel familiaar: Suze en Barend, weet je. O! hé zoolang al; nog vóór dat ik ’t candidaats gedaan had.—’k Heb maar te zeggen: Suze dit of dat, dan is ’t dadelijk klaar, bij voorbeeld met piano spelen; ’k kan alles van d’r gedaan krijgen. Waarachtig kerel—maar, onder de roos hoor je—z’ is zoo gek naar me als ’t wezen kan, en ’t moet je nooit verwonderen weet je,”—Flitz viel in ’t komieke—“als je t’ eeniger tijd de namen, Flitz en Gliekke nog eens in de krant boven elkaar ziet staan.”

Zóó had Barend Flitz zich in vertrouwen uitgelaten, en wanneer Suze, die weldra twintig jaren zou zijn, ook eens in vertrouwen tot een vriendin had kunnen spreken,—maar helaas! ze had er te B. geen gevonden, en aan eene moeder kan men toch ook niet a l t ij d zoo a l l e s en a l l e s zeggen—had ze k u n n e n spreken, dan gelooven wij dat Suze zoo omtrent het volgende zou hebben meegedeeld:

“’k vind het altijd maar prettig wanneer Flitz komt, dan hooren we ten minste nog eens ’t een en ander, en komt mama daardoor ook tot zitten, terwijl dan in ieder geval het onophoudelijk gehaspel over de booien een einde neemt. ’t Is juist geen overvlieger, en van de muziek gevoelt hij zooveel als zijn fluit, terwijl

i k zijn réciteeren niet zoo b ij z o n d e r kan vinden; maar als ze zeggen e e n b u l t , dát is nietwaar; hij moet als kind veel voorover hebben gezeten, en nu n o g dat onophoudelijk schrijven, nietwaar....? Mama vindt, dat zijn oogen zoo groot, ze zegt kalfachtig zijn—maar dat vind ik in ’t geheel niet. Hij heeft waarlijk iets liefs in de oogen; en altijd is ie zoo netjes; en geen leelijke baard ook; en zoo voorkomend. Wanneer hij naar stad gaat, wil ie alles voor me meebrengen. Laatst nog stramien en wol; hoe precies had hij al die kleuren uitgezocht. Ik z e l v e zou ’t misschien niet zóó gedaan hebben. Garen en band, en—vin’je ’t gek?—tot een korsetveter toe; och, alles! en altijd met evenveel pleizier.—’t Is waarlijk een goeje jongen, en bijna de eenige, dien we op V r e d e l u s t te zien krijgen. Vroeger in Amsterdam, o, hé! dat was heel wat anders; toen kwamen er veel heeren en dames bij ons aan huis; maar ’k herinner ze mij niet best. ’k Was veertien jaar toen ik hier kwam, dus kun je nagaan.—De neven Gliekke en Vos, die soms komen logéren, praten altijd over zaken en politiek; da’s vervelend. Neen, Barend is meegaande; en wie zal zeggen dat hij niet evengoed als Van Saffelen eenmaal verkoopingen zal kunnen houden en testamenten maken; wel zeker, evengoed; en het meisje beklagen dat zijne vrouw wordt.... neen, dat zal ik in ’t geheel niet.”

Wij gelooven vast dat Suze zóó zou gesproken hebben; en ofschoon dwalen menschelijk is, wij hebben toch eenigen grond voor onze meening, want daden zeggen veelal meer dan woorden; en wáár was het, dat de aanvallige brunette altijd, als ze thee schonk, in Barends kopje een lepeltje suiker meer deed—want, van zoet hield hij machtig veel—en, wáár was het ook, dat ze altijd lachte, wanneer ze uit de verte hoorde, dat Barend een vôle gedéclareerd had.

“Zie zoo,” zei Flitz, toen hij, na ’t muziekblad te hebben omgeslagen, in zijn armstoel neerviel, en de niet zeer lange beenen over elkander sloeg: “ik sprak van lange leizen.... of wel, van liefhebberijen; ja, ’t zal me eens benieuwen of er met een nieuwen burgemeester niet wat meer leven in B.... zal komen; ’en cassinootje zooals ze in E.... hebben, moet heel aardig zijn; of ’en rederijkerskamer; dan kan i k met D e m i n beginnen; een dansje na, Suze desnoods op de piano, en ik op de fluit.”

De aanstaande Rederijker, die vooral met den laatsten zin zoo’n schoone proeve zijner welsprekendheid gaf, had, toen hij van den nieuwen burgemeester gewaagde, iets in zijn blik dat Suze indien zij ’t had kunnen opmerken, misschien wel aardig zou genoemd hebben. De heer Gliekke, die half aan de

Waanzinnige wals en half aan zijn gast behoorde, vraagde na een kleine pauze:

“Al iets gehoord van den n i e u w e , Flitz?”

“Burgemeester?” vraagde de candidaat notaris. Mijnheer Gliekke knikte, terwijl zijn wijsvinger een orkeststokje geleek waarmee de Waanzinnige wals moest worden in stuur gehouden.

Flitz zette een Zondagsgezicht en terwijl hij den pook nam om ’t vuur te.... maltraiteeren—dat woord gebruikte mevrouw Gliekke altijd wanneer haar kooltjes, voor den doofpot geschikt, onbarmhartig werden stukgewerkt—zei hij heftig: “Ja, h’m! niets gehoord....! ’t Zal me eens benieuwen!”

Gliekke kon niet denken dat hij zoo nabij een nederigen “zolisitant” was gezeten, en hernam dus nog altijd maatslaande:

“Je weet er zeker meer van.—Haspels....? Meijer toch niet....?”

“’k Weet er niets van, volstrekt niets,” zei het Zondagsgezicht; en, dat hij op V r e d e l u s t thuis was, bewees zijn getrommel op de speeltafel, waarmee hij Suzes bevallig en welluidend spel, tamelijk onwelluidend accompagneerde.

Vijf weken zijn er ongeveer verloopen.

De candidaat-notaris heeft weer bij den ex-koopman gedineerd. ’t Was een eenvoudig haasje; heel smakelijk—wezenlijk door den gastheer zelf geschoten!

Wanneer het haasje de geschiedenis zijner laatste levensdagen had kunnen vertellen, dan zou er misschien een volgend aandoenlijk verhaal aan ’t licht zijn gekomen: Verschrikt opgevlogen,.... een knal,.... nog een knal,.... een pijnlijk gevoel in den rechter achterpoot,.... en akelige loop van meer dan een uur lang, met een ander viervoetig wezen achter zich;.... ’en sprong over een sloot,.... te kort,.... een val in ’t lies; geen macht om zich op te heffen,.... ’en viervoetig wezen, dat over hem heen vliegt en met den klauw ’t puntje van zijn rechterlepel aanraakt, zonder zijn prooi te bemerken.—Onrust,..... Avondschemering,..... nacht!————Nieuw daglicht,.... veel pijn,.... gescharrel,.... gerucht in de verte,.... gepraat,.... hondengeblaf;.... ’en nieuwe poging om te ontvluchten,....

vergeefs,.... ’en verschrikkelijk lang monster, met een jas aan en een hoed op, loopende op de achterpooten, een langwerpig ding—dat wel van hout en ijzer schijnt te wezen—in de voorpooten geklemd,.... ’en vreeselijk bedwelmenden slag op het hoofd,.... een blik om genade naar boven.—Gepraat,... een dreunende knal!... ijselijke pijn!!... ’en duizeling tot besluit.

Arm haasje! Maar ’t had lekker gesmaakt, en den jager was door den huisvriend een toost gebracht, waarbij deze weer in ’t komieke was gevallen, met de verklaring: dat de dischgenooten den edelen jager eigenlijk een dienst hadden bewezen door zijn prooi een eerlijke begrafenis te bezorgen.

’t Was na het dessert, terwijl papa Gliekke, misschien nog vermoeid van zijn jachttochten, de knoopjes van zijn vest scheen te beschouwen, en telkens zijn kin in de stropdas deed zinken, en mama Gliekke haar turfkooltjes inrekende—dat Barend Flitz zeer nabij juffrouw Suze stond, en haar iets toefluisterde, ’t welk hij tot hiertoe als een diep geheim in zijn boezem bewaarde, maar dat hem op den duur te benauwd werd. Hij fluisterde van een “rekest” dat hij in zee stuurde, naar Den Haag, zonder er iemand over te spreken, een rekest om het burgemeesterschap te B.... ’t Duurde lang eer die groote heeren tot een besluit kwamen; met iederen dag die er verliep, werd hij ook “meer kurieuser,” zoodat hij ’t nu maar aan Suze zei, maar heilig! ze moest er niet van spreken, hij wou ’t volstrekt niet weten. Als ’t goed uitviel dan zou ’t heel wat opzien geven, en zijn laatste woorden waren:

“Suze wat denk je?”

Suze wist niet wat ze denken moest, maar zei:

“’t Idee alleen!” en ze lachte hardop, zóó hard dat Papa Gliekke eensklaps uit zijn stropdas verrees, en vraagde wat er gebeurde, en Mevrouw Gliekke in ernst verzekerde dat Suze haar deed ontstellen.

Och! het geheim brandde den goeden candidaat heden namiddag toch verschrikkelijk, verschrikkelijk! op het hart. Eerst verzekerde hij dat het malligheid van Suze was, en toen dat het n i e t s was, en daarna dat hij eigenlijk te veel vriendschap genoot om geheimen te hebben, en dat het tóch uit moest komen, en ten slotte, dat hij ’t dan maar zeggen zou.

Mijnheer Gliekke, pas uit den dut gekomen, en mevrouw uit eene huishoudelijke berekening opgewekt, ze waren niet op de hoogte om de beteekenis van die geheimzinnige woorden terstond te vatten, zoodat mijnheer vraagde, of er gevaar bij was, en mevrouw op het denkbeeld kwam of Barend iets van Suze bedoelde.... men kon niet weten?

“Brand? De hemel beware!” zei Flitz: “Neen hoort, maar heilig onder ons..... Ik heb....” doch terzelfder tijd trad de huisknecht binnen en overhandigde het pakje met couranten en brieven, ’t welk de bode uit de stad had meegebracht.

Een paar brieven, die de belangstelling van den heer des huizes opwekten, deden hem een oogenblik het geheim van Barend vergeten, en, daar de laatste door de komst van het pakje de aandacht verdeeld zag, zoo nam hij als naar gewoonte haastig het Handelsblad en zocht.... naar het “Binnenland,” en vond.... en las....:

“Z. M. heeft benoemd tot burgemeester der gemeente B.... c. a., den heer Mr. A. D. Van Bavik.”

“Van Bavik! Mr. A. D. Van Bavik. Ja waarlijk het stond er; te B.... c. a.; en achter dat B.... c. a. stond: Van Bavik en niet: den Heer B. Flitz.

Lezer, als gij meelijdende van aard zijt, dan hebt ge ook zeker een weinig medelijden met onzen vriend, die eerst vuurrood en daarna doodsbleek is geworden, en, nog altijd op die twee regels turende, dat Mr. A. D. Van Bavik beschouwt, alsof het nog mogelijk zou zijn om daaruit: B. Flitz te lezen. Ja hij tuurde nog steeds in het rampzalige nieuwsblad, maar z ó ó , dat zijn gelaat er achter verborgen was, en terwijl papa de brieven, mama de Haarlemmer en Suze het Kampertje inzagen, dansten de letters onzen Flitz voor de oogen, en speelden hem al de heerlijke beelden door het brein, die hij zich zoovele weken geschept had.

Verwondering door ’t heele dorp,.... visites,.... kaartjes,.... gelukwenschen!.... De leden van den raad allen bij hem op de koffie,....zelfs de heeren Van Saffelen, Haspels, Meijer en Dominee Van Beem. De blijdschap van Suze!.... Misschien een fiat op het groote vraagstuk!.... De beide veldwachters, n u zoo bokkig: z ij n e veldwachters! Edel Achtbare! hij—Flitz—Edel Achtbare!.... Cassinootje, Rederijkerskamer! alles tot stand brengen,.... overal de eerste viool spelen!.... Mijnheer de burgemeester, hoe vaar je? Dankje!.... hi, hi, hi!.... In de eerste week

naar Den Haag, bedanken, ook oom Piet, de goudsmid, die w e r k t e . Meteen naar W o l k e n s t e ij n . Va voor de moeite bedanken, die ook al WERKTE... Terugkomen in B...., met va en moe.—Eerebogen,... inhalen,... eerewacht te paard,.... muziek!.... Leve de burgemeester! hoezee! hoezee!... Overal vlaggen!.... ’En aanspraak van dominee,.... de kerkeraad, de gemeenteraad.... alles in ’t zondagspak.... Misschien wel ’s avonds ’en klein illuminatietje, of vuurwerkje,’t laatste stuk Egyptisch!.... Bengaalsch vuur, en—in een krans van blauw vuur, de namen: Barend Flitz!!.....

Ach! nogmaals ach!! daar stond Mr. A. D. Van Bavik, en.... alles was.... mis.

“En ’t geheim, Flitz?” riep eindelijk de heer Gliekke, nadat hij zijn brieven gelezen had.

Flitz was geen overvlieger, en de wijze waarop hij met een request aan den Koning(!) en twee brieven aan kruiwagens—Va en oom Piet—zonder verder iemand over de zaak te spreken of een voet buiten het dorp te zetten, solliciteerde, bewees genoeg dat Flitz een slecht bestuurder der gemeente zou geweest zijn, doch, zóó dom was hij niet om in ’t slijk te loopen wanneer hij op ’t droge paadje kon blijven, en zich plotseling herstellende, en bouwende op de stilzwijgendheid van Suze, aan wie hij een blik van verstandhouding had toegeworpen, antwoordde hij:

“Mijn geheim? Welnu, u kunt het zelf lezen.... zie.... daar staat hij, de nieuwe bur..ge..meester,” en de heer Gliekke las op de plaats waar Barends vinger wees, de gezegde benoeming.

Al zijn er heeren onvriendelijk genoeg om al de leden der lieve sekse van babbelzucht te beschuldigen—van nieuwsgierigheid willen we zelfs niet spreken,—wij rapen hier terstond den handschoen voor de aanvallige Suze op, en verklaren dat zij er een van de velen was, die desgevorderd kon zwijgen als.... men zegt, als een mof. Suze lachte—wel wat vreemd, maar zweeg, zweeg bijna den geheelen avond.

De benoeming van den nieuwen burgemeester bracht in Gliekkes huis de tongen in beweging, maar de teleurgestelde hield zich goed, hoewel hij aan ’t ombertje driemalen—ongehoord van Flitz—vraagde wat troef was, en tweemalen een opgelegde s a n s p r e n d r e verloor.

De benoeming ging den volgenden dag door ’t dorp van mond tot mond, en Flitz stemde Jan toe, dat het goed was dat er een jong mensch kwam om de slapers eens wakker te schudden, want met de bestrating en de dorpsverlichting zag het er bedroefd uit; maar gaf met een luid: “Waarachtig!” later ook aan Klaas gelijk, dat het een schandaal was, zooals de jonge Mr-tjes, die van toeten noch blazen wisten, een gemeente, waar ze nooit geweest waren, werden binnengeschopt, alsof er in die gemeente zelve geen bekwame en geschikte mannen zouden te vinden zijn!—“Waarom *jij* of *ik* niet *even* zoogoed?” had Klaas besloten.

“Waarachtig! misschien honderdmaal beter dan *jij* of *ik*,” had de teleurgestelde na zijn eerste: “waarachtig!” in vergissing er bijgevoegd.

Maar of ze in B.... de benoeming *goed* of *niet goed* keurden, de nieuwe burgemeester zou *toch* verschijnen.

Eenige dagen na de benoeming verzekerden de schooljongens dat ze een vreemd heer bij den dominee hadden zien binnengaan, en wisten sommigen van de notabelen *zeker* dat burgemeester er geweest was. Bij eenigen had hij visites gemaakt; bij den notaris-wethouder Van Saffelen had hij den *familiaren* pot voor lief genomen,—hoewel mevrouw Van Saffelen hemel en aarde bewogen had, om op ’t nippertje wat extra’s van den slager te krijgen, en van mevrouw Meijer, op *Bij-zicht* een fleschje ingemaakte postelein leende, daar ze zelve dien inmaak vergat. De nieuwe burgemeester had bij den notaris gegeten, en deze verzekerde den volgenden morgen aan Flitz, toen hij op ’t kantoor kwam, dat Van Bavik een ferme jongen scheen; een geestig ventje, lang geen druiloor; wel geschikt,—hij wreef zich in de handen—ja, *wel* geschikt; ’en kereltje waar men mee ploegen en eggen zou; waar men heel wat anders mee zou uitvoeren dan met den ouden burgemeester Haller was mogelijk geweest. ’t Was iemand, die op de hoogte van zijn tijd stond, die dadelijk had gevraagd of er geen schapenmarkten in B.... werden gehouden. Schapenmarkten! zie, waar hij—Van Saffelen—altijd zoo mee gedweept had, maar ’t geen door Haller steeds was tegengewerkt. Een jong, maar ’en aardig burgemeestertje, waar de gemeente pleizier van zou hebben.

Dat zei de notaris, en toen mevrouw Van Saffelen, om koffietijd eens op ’t kantoor kwam, betuigde ze ook, dat men wel zien kon dat de nieuwe

burgemeester studentje geweest was. Zoo vroolijk zoo aardig in ’t spreken; hij deed aan de muziek, hij reciteerde,—alsof Flitz niet even zoogoed aan beide deed!—hij had een paar allerliefste kneveltjes—alsof Flitz ook geen kneveltjes kon laten staan, al waren ze dan zoo zwart niet.—“In één woord,” betuigde mevrouw ten slotte: “een goed voorbeeld voor onze dorpsjongeheeren; zoo heel en al Fransch.”

’t Woord F r a n s c h had voor de notarisvrouw een bijzondere beteekenis; alles wat ze goed en niet alledaags vond, heette Fransch! misschien omdat alle nieuwe modes van Fransche origine zijn; misschien omdat ze ’t Fransch iets boven haar verheven rekende, daar ze de taal zelve niet verstond. Fransch, waren de nieuwe Engelsche paarden van den baron van S.... uit het naburige G.... Fransch, was het tapijt dat manlief uit de Deventer fabriek, in ’t voorjaar had laten komen; Fransch, was zelfs de ingemaakte postelein van B ij - z i c h t in een tijd zooals deze, dat men zuurkool en andijvie at; en Fransch—wij hoorden het—was ook de nieuwe burgemeester. Hij was op een kijkje in B.... geweest, en kort daarna kwam hij er weder voor een dagje, en huurde drie kamers in H e t W a p e n v a n G e l d e r l a n d, één vóór- en twee achterkamers.

Meubelen—waaronder een mooie schrijftafel—kwamen, in gezelschap van kisten en manden, met den vrachtwagen successivelijk mee, en, met primo Februari waren alle hoofden in B.... c.a. ongeschikt voor eenigen arbeid. Dien dag was het dat de vlaggen ontrold, de beste kleeren aangetrokken, de oranjelinten omgedaan, de paarden voor de eerewacht bestemd, vroegtijdig in orde werden gebracht, en alles geredderd moest worden om den nieuwen burgemeester aan den tol te gaan afhalen, binnen zijn gemeente te voeren, en plechtig te ontvangen.

Ja, ’t was een buitengewone drukte in ’t dorp. Zoo iets had er nog nooit plaats gehad. Stompe Griet zei, dat alevel voor ’en koning niet meer kon gedaan worden. Evert “de klomp” oordeelde, dat ze den man gek zouden maken. Hent “de vuist,” begreep dat het wijzer zou geweest zijn indien ze de centen in den zak hadden gehouden. Geurt “de wipneus,” berekende, dat voor al de onkosten samen, zij met ’r allen—hij bedoelde de bedeelden—den heelen winter vrij brood zouden gehad hebben.... zonder een hand er voor uit te steken. De kastelein uit H e t W a p e n v a n G e l d e r l a n d en verder al de heeren tappers in de gemeente, benevens de jongelieden, de leden der eerewacht, die zoo druk aan ’t vlechten van de paardenstaarten waren, ze vonden, in spijt van al

’t gepruttel, dat het een aardig dagje zou geven, en, oude Doris “de fillisoof” zei, dat ’en mensch ’en aap was, en iederman as de okkasie ’t toegaf, wel eens koningske zou willen zijn, en, omdat ieder man toch geen koningske werd, iederman al blij was, as ie d’r maar eens naast had gezeten of bijgeloopen.

In ’t Wapen van Gelderland zou de ontvangst plaats hebben en de eerewacht van daar uitrijden. De ruiters, met hun twee aanvoerders aan ’t hoofd—de pikeur uit stad en Hendrik Snor, die in vroegere jaren bij de “kerresiers” had gediend—waren gereed om met de geleende koets van den baron S.... uit G.... naar den tol te vertrekken, maar nog altijd wachtte de trein op de komst van den heer Barend Flitz die N°. drie zou rijden, en als N°. drie dan ook de voorloopige exercities had meegemaakt.

“Willem, als de weerga loop er eens heen!” riep de pikeur, die op een schrale manége-klant gezeten, van tijd tot tijd in zijne handen blies, daar ’t vinnig koud was.

De knecht uit het logement liep “als de weerga,” maar dewijl hij niet als de weerga terugkwam, ontstond er veel gepruttel. Al tien minuten over den tijd,.... te laat komen,.... vervelend wachten,.... koud,.... zeker verslapen,.... schande op zoo’n dag! En, Gijs de veldwachter werd door Hendrik Snor vriendelijk verzocht om eens “als de wind” te gaan kijken of Willem de boodschap wel had overgebracht.

De wachter van ’t veld, die trouwens gedurende Hallers leven weinig meer dan zijn boodschaplooper geweest was, liep, edoch wat minder vlug dan de wind, en dewijl er nu weer eenige minuten verstreken zonder dat de gewachtwordende Flitz verscheen, mompelde men van: slaapkop, treuzelaar en lamme bult, en riep de pikeur eindelijk:

“Heeren!”—gij hadt die gezichten der boerenknapen eens moeten zien—“Heeren! wachten is goed, maar te laat komen daar passen we voor; ’t is ’en kwartier over den tijd. Allons, we moeten vooruit! Mijnheer Meijer, s’il vous plait.”

Mijnheer Meijer Jr., de oudste zoon van den heer Meijer, die als notabele van ’t dorp reeds een paar malen genoemd werd, de heer Meijer Jr., die behalve de aanvoerders der beide secties, N°. één was, en aan een breed oranjelint een

koperen hoorn droeg, zette het instrument aan den mond en blies het signaal voor den aftocht.

De paarden, die hoogst waarschijnlijk geen begrip van al die gekheid hadden, en—alweder hoogst waarschijnlijk, hun eigen bazen niet hadden herkend toen dezen belint en besjerpt hun de insgelijks belinte hoofdstellen hadden aangedaan, ze zouden op het geluid van dien hoorn, geen poot verzet hebben, zoo niet hunne berijders, de één met een smakkend mondgeluid, de ander met een: vort Bles, of Piet, de derde met een ruk aan den toom, en eenigen door een hakstomp in de ribben, hun kleppers hadden beduid dat zij den huppelenden "Inkomperabel" van den pikeur moesten volgen.

De stoet vertrok.

Of Barend Flitz zich inderdaad had verslapen, of wat er anders aan haperde dat hij een achterblijver werd,—misschien ook omdat hij wat lang met zijn kleeding was bezig geweest, of dat Harmen van Laubour hem 't paard te laat had gebracht—wij hebben geen tijd zulks te onderzoeken, want zie, terwijl de stoet daar juist achter het schoolhuis verdwijnt, komt om den kerkhoek de bedoelde persoon te voorschijn, en nadert, in een aardig drafje, het dorpslogement.

Indien wij ons 't gelaat van Barend te binnen brengen, zooals hij op zijn gemak in den leunstoel bij Gliekkes haard zat, dan zouden we haast meenen dat hij zich op den rug van dien bruine minder te huis gevoelt. Harmen van Laubour had gezegd dat de Let wat hoog draafde. 't Zij hoe 't zij, Flitz komt toch vooruit. Zie, hij nadert met zijn bruin de plaats waar gewoonlijk de voerbakken van H e t G e l d e r s c h e W a p e n staan, doch die heden in den stal zijn gezet. De Let schijnt H e t W a p e n te kennen of wel aan de voerbakken te denken; zij draait links af op het huis aan. De kastelein—ook in zijn Zondagspak—in de groengemaakte deur staande, roept:

"Vooruit mijnheer! Je haalt ze wel in."

Barend Flitz, hoort het, en rukt rechts aan den toom; maar de Let hoort er niets van, en geeft om dat toomgeruk geen zier.—H i e r krijgt zij gewoonlijk een emmer water, of neemt Laubour 'en dropje,

"Huup Let! Vort Let! Alla!"—Maar ja wel, de Let laat zich niet door vreemden

ringelooren; h i e r wil ze wezen, hier, en terwijl zij een raren zijsprong maakt, roept Barend: “O jé!” en klets! daar valt hij naast de Let voor de versierde deur van de herberg neder.

Heeft hij zich erg bezeerd? Wij gelooven ja, want hij trekt alles behalve gezichten, die in overeenstemming zijn met de vlaggen, die uit de dakvensters van ’t logement wapperen; maar gebroken heeft hij niets, al kwam hij dan ook vrij onzacht op de straatsteenen neder.

Door den kastelein geholpen, staat hij op, en treedt voetje voor voetje de versierde deur binnen. ’t Is misschien van de pijn, dat hij zoo’n leelijken blik op die dennen en palmenloovers werpt, waarin witte en roode papieren rozen gehecht zijn, en tevens zijn gemoed lucht geeft met schelden op de w i l d e Let, die als een l a m voor de deur op den emmer water te wachten staat.

We zouden van uw geduld zeker te veel vergen waarde lezer, indien we u verder den loop der zaken, op dien voor B... c.a. zoo belangrijken dag, gingen schetsen. Voorzeker hebt ge zulke inhaalpartijen—ze zijn aan de orde van den dag—meermalen bijgewoond, zoo ge niet misschien z e l f voor koning daarbij gefungeerd hebt, en stelt er dus geen belang in. Maar ’t is ook mogelijk dat ge ’t nooit gezien hebt, welnu, lees dan aandachtig de courant, merk op, de benoemingen van dorps-burgemeesters, of wel de ondertrouw-aankondigingen van zonen of dochteren van hen, die op de dorpen ’t meeste geld of den grootsten titel hebben; informeer nauwkeurig wanneer het de intreedag der eersten of de trouwdag der laatsten zal zijn, en ga dan, en zie, want ge kunt er zeker van zijn, er zal gevlagd, er zal gereden, er zal vuurwerk worden afgestoken, omdat.... omdat de menschen in ’t algemeen zoo gaarne iedere gelegenheid aangrijpen om pret te maken en,—omdat de boeren in ’t bijzonder, bij overlevering of bij ondervinding weten, dat er voor hun gevlag en gerij, later een “vette mond” te halen is.

Foei! wat ’en donker tafreel!

Is het te zwart; zijn wij onbillijk?—’t Zij dan, opdat die koninkjes zich niet a l t e v e e l illusies zullen maken.

"'En aardig mensch die Van Bavik," zei de heer Gliekke tot zijn huisvriend, eenige dagen nadat de nieuwe burgemeester zoo feestelijk werd ingehaald: "'k heb met plezier zijn kennis gemaakt; 't zal een heele aanwinst zijn."

"Zoo," zei Flitz, en, na 't kluwen van Suze, dat van de tafel viel, te hebben opgeraapt, voegde hij er bij:

"Hebt u hem al zoo spoedig bezocht?"

"Gistermorgen; 't was 'en helder luchtje; ik wandelde toch, en 't logement voorbijgaande, dacht ik, kom, we zullen ons Edel-Achtbaar heertje eens opzoeken; en ja, 'k moet zeggen, 't is me nog danig meegevallen."

"Zóó!" herhaalde Flitz: "Maar tamelijk pedant hé?"

"In 't geheel niet," hernam de heer Gliekke: "Bescheiden, heel beleefd en zeer goed op zijn standpunt. 'k Zei natuurlijk: Hoe vaar je burgemeester, en verder telkens burgemeester; maar bij 't afscheid werd mij vriendelijk verzocht dat "burgemeester" maar achterwege te laten. Ik heet Van Bavik, mijnheer Gliekke, zei hij. Waarlijk 'en hupsche jongen!"

"Zóó!" zei Flitz weder, en vraagde daarna aan Suze, terwijl hij op de piano wees, of ze niet eens een tikkeltje zou maken? Suze had er niets op tegen; en nadat Flitz bij de piano alles in orde had gebracht en naar zijn zetel terugkeerde—hij liep nog wel zoo'n beetje trekkebeenig—hervatte de heer des huizes:

"En ijselijk meegaande ook; hij informeerde zelfs naar jou Flitz; hij vernam dat je gevallen waart; hij zou je al hebben opgezocht zoo drukke bezigheden hem niet verhinderd hadden."

"Zóó!" zei Flitz n o g eens, en voegde er bij: "Och, op die vreemde visites ben ik zoo fel niet. Hij schijnt dan ook niet best de regels der "etiekette" te kennen, want i k moet hem immers 't eerste...?"

"Nu, ja Flitz," riep Suze, die nog aan 't zoeken naar een geschikt muziekstuk was en naar 't gesprek had geluisterd: "uit belangstelling; dat vind ik wel aardig."

"Zóó!" klonk het uit Barends mond voor de laatste maal, want de knecht kwam

binnen en vraagde belet voor.... Mijnheer den burgemeester.

’t Sprak wel van zelf dat de knecht in last kreeg om den burgemeester binnen te laten, evenals het van zelf sprak, dat mevrouw Gliekke ijlings met de punten harer voeten naar de pantoffels snuffelde, die wel eens werden uitgeslierd omdat ze zoo graag met de kousen op haar stoofje zat. ’t Zal niemand verwonderen dat Suze haastig de pianomuziek ter zijde schoof, het instrument dichtsloeg, naar hare plaats wipte en,—niet de straks verlaten breikous, maar een borduurwerkje uit haar doos nam. ’t Zal geen bevreemding wekken dat mijnheer Gliekke zijn stropdas een weinig naar boven trok; de vijftand in zijn kuif zette, evenmin als de lezer zich erg bezorgd zal maken voor Barends gezondheid, daar hij den goeden jongen nog al erg bleek ziet worden.

De burgemeester treedt binnen.

Waarlijk, ze hebben recht gehad: ’t is een knap ventje. Niet bijzonder groot, maar ’en allerinnemendst voorkomen. Fraai zwart haar, een helder voorhoofd, geestige en toch vriendelijke oogen, ’en kleine rechte neus; ’en fijn besneden mond, waarboven, o dames!—wij bedoelen natuurlijk de jonge dames die van natuurschoon houden—waarboven een paar kneveltjes zetelen—volgens Flitz s t a a n ze—zóó modest, zóó zwart, zóó egaal, rond en aardig met spitse puntjes naar boven, dat wij, al behooren we niet tot uw sekse, er toch pleizier in hebben. Een knap ventje, goed gevormd, deftig in ’t zwart, met ’en wit vest.... Maar, van den geheelen persoon zag Barend Flitz in de eerste oogenblikken niets dan zijn “kinderachtige” voeten—kleine voeten vond Barend kinderachtig—in verlakt lederen schoenen staken.

De heer burgemeester Van Bavik kon niet manqueeren.... en mevrouw Gliekke was het hoogst aangenaam.... en mijnheer Gliekke vond het van “Van Bavik” zeer hupsch dat hij al zoo spoedig eens aankwam; en Suze.... Suze vond niets, daar ze ’t nog niet gewaagd had een blik op den EdelAchtbare te slaan, terwijl Flitz een: “Om u te dienen,” antwoordde, toen Van Bavik ook aan h e m voorgesteld—met veel bonhomie gevraagd had, of mijnheer geen restes van den val had, waarvan hij hoorde en ’t geen hem bijzonder leed was geweest.

Of ’t bij vergissing of wel voordacht was dat de heer des huizes den leunstoel ter rechterzijde van den haard, waarin Flitz zooeven gezeten had, vatte en den bezoeker aanbood, wij weten het niet, maar zeker is het dat Van Bavik, zonder te

denken dat die zetel een ander had toebehoord, daarop plaats nam, en Flitz, na Gliekkes woorden: “Neem een stoel kerel,” een stoel nam, en zich op een afstand van het vuur plaatste, alsof hij bang voor de warmte, of wel.... bang voor iets anders was.

’t Behoeft geen vermelding dat er over en weer werd verzekerd dat het buiten koud was, en dat een helder vuurtje goed deed. De heer des huizes verklaarde, dat de avonduren de gezelligste van een winterd a g waren.

Mevrouw Gliekke betuigde, dat de geheele gemeente uiterst met de benoeming “van u” was ingenomen, en dat het ook wel bij mijnheers intrede gebleken was; dat er dien avond een beeldig vuurwerkje was afgestoken; juist n i e t zoo mooi ... bij lange na niet als de vuurwerken die ze in s t a d zag,—er was bij mevrouw maar één stad, de stad van Amsterdam—maar aardig toch, en zoo geheel en al door de gemeentenaren bekostigd: “Ieder zoo naar vermogen,” besloot zij, en ze glimlachte hoofdknikkend, alsof ze zeggen wilde: “Wij.... u begrijpt wel?”

Aan Suze was het theeblad gebracht, en Suze had thee gezet; en Suze wist zoogoed als ze ’t zelf wisten, dat papa en mama suiker dronken, en dat Barend veel suiker dronk, maar ze zei toch heel zacht: “Ma,.... suiker? Pa....?” in de hoop dat ma wel verder ’t woord zou doen. Maar ’t was mis, want ma zei zeer beleefd:

“Als ik verzoeken mag,” en pa: “Zeker Suze,” zoodat ze toch tot een: “En u mijnheer?” tot Van Bavik werd genoodzaakt, waarop deze beleefd voor ’t zoete bedankte, terwijl de candidaat-notaris, die, na het: “Om u te dienen,” nog geen woord gesproken had, eens toonde hoe hij h i e r thuis was, en tamelijk hard een: “’k Wél Suus,” deed hooren.

Wij zullen ’t gesprek niet op den voet volgen, het gesprek dat in den aanvang zeer onbeduidend was, doch allengs meer ziel bekwam door de onderhoudende wijze waarop de jonge burgemeester—die ook in ’t komieke maar o o k in ’t ernstige viel—van zijn studiejaren, en later van een Noorweegsche reis verhaalde, welke hij, in ’t gezelschap van twee zijner vrienden, den afgeloopen zomer gemaakt had.

Mijnheers aandacht was onverdeeld, zoo zelfs dat hij al meer en meer zijn stoel verschuivende—om den spreker recht in ’t oog te hebben—niet bedacht dat

Barend Flitz hoe langer zoo meer zijn rug te zien kreeg.

Mevrouw zat, en luisterde met een aandacht, zooals ze nooit—zelfs in de komedie nooit—gehad had. Treurspelen waren ook al te akelig, tooneelspelen en drama’s al te langdradig en te onnatuurlijk, en blijspelen al te laf; maar ’t geen ze nu hoorde was zoo afwisselend, nu eens dat ze hardop moest lachen en dan weer dat ze haast de tranen in de oogen kreeg...., zoo raar; ze wist zelve niet hoe. Mevrouw wist het niet. Waarom? Omdat ze nooit een h u m o r i s t ontmoette.

Suze....? Ja, ze borduurde wel van tijd tot tijd een schulpje en een moesje, maar toch, ze kon niet aanhoudend naar beneden kijken. Neen, onwillekeurig hief ze telkens het hoofdje op, en onwillekeurig liet ze eindelijk de naald geheel rusten, en wierp ze niet meer nu en dan een schuchteren blik op den nieuwen burgemeester, maar vestigde haar lieve oogen strak op den jongeling, die zoo aardig, zoo mooi, neen, zoo aandoenlijk sprak—vooral toen hij verhaalde van het a r m e b l i n d e meisje, dat in het gebergte tusschen Lessoe en Romsdal zulke schoone liederen zong,—om slechts d a n met eenige verwarring opnieuw haar boord te bezien, wanneer de spreker meer bepaald h a a r aanzag—en zulks gebeurde in waarheid niet zelden—of, ’t woord tot h a a r scheen te richten.

En Flitz? Gedurig kuchte hij, omdat hij “’t beroerd” vond dat Gliekke hem den rug toedraaide en al de warmte van ’t vuur benam, alleen om naar “zoo’n vreemden poespas te luisteren.” Die studenten-aardigheden waren ijselijk laf, en van dat Noorwegen, wat had je d’r aan als je d’r nooit geweest waart! Als ’t dan gewed was, dan kon hij van Kleef ook wel vertellen; van die jongens, die je om centen naliepen, en zoo blauw van de boschbessen zagen, of van ’t afwaaien van zijn hoed, toen ze door een dal, dat eigenlijk vol water was, met een schuitje naar Mouwriesgraf—Flitz had niet recht begrepen dat hij de grafplaats van Prins Maurits van Nassau bezichtigde—waren geroeid, daar ze veel behei van maakten, doch dat op niemendal uitliep.

Flitz vond het alles behalve wellevend om zoo “door te klessen.” en dan die vraag of hij—Flitz—ook gestudeerd had, waarop hij in de gauwigheid: “neen” had geantwoord, maar eigenlijk: “wel zeker,” had moeten zeggen, verbeelll!..... alsof hij op z ij n candidaats niet even zoogoed had moeten blokken—ja misschien nog harder dan die Bavik op het zijne. En dán tegen Suus zoo den heelen tijd het woord te richten! Wat meende ie wel!—Hoor, alweer:... “Waarlijk juffrouw Gliekke, men gevoelt d a a r eerst levendig dat de Schepper oneindig in

macht en de mensch maar ’en heel klein lievenheersbeestje is.” Och! hé, den dominee uithangen! Tegen Suus....! ’en lievenheersbeestje, hoe kinderachtig! En telkens wou Flitz iets zeggen, omdat ie zoo nooit gewoon was te zwijgen, en ook gevoelde wat oudere en betere brieven te hebben, maar telkens smoorde hij ’t geen hem op de lippen kwam, totdat zijn gelaat een purperkleur verkreeg, en hij, met den sleutelbos in den zak rammelende, zijn—door ’t lange zwijgen eenigszins schorre stem deed hooren, en luide vroeg:

“Suze, hoe is ’t, hooren wij van avond in ’t geheel niets?”

Suze, zoo onverwacht door Barend aangesproken, en, in presentie van dien jongen burgemeester tot spelen uitgenoodigd—’t geen ze voor h e m in ’t geheel niet durfde—kreeg ook een kleur en zei:

“Wel neen Flitz,” en had er gaarne bijgevoegd: We zitten zoo prettig!

De heer des huizes bespeurde nu eerst dat Flitz zijn rug te zien had, en wendde zich links, met een: “Pardon vriendje.” Doch de heer burgemeester stond schier gelijktijdig van zijn zetel op met de verontschuldiging, dat hij volgens gewoonte wat te lang gepraat had, en niet hoopte de familie gedérangeerd te hebben. Met groot genoegen was door hem de kennis der familie gemaakt, terwijl hij zich ten zeerste aanbeval, en besloot met de woorden:

“Een vriendschappelijke omgang met de beschaafde ingezetenen van B.... zal mij, zoo ik hoop, ’t afzijn vergoeden van lieve betrekkingen en trouwe vrienden.”

“Hé, blijf familiaar een boterhammetje eten!” riep de heer des huizes: “Nietwaar Betsy? Niet voor n i e t wonen we zes jaren in Gelderland.—Is ’t niet Betsy, de Geldersche gastvrijheid woont ook op V r e d e l u s t ?”

Betsy, die bij ’t woord “boterhammetje,” iets zuurs in ’t gezicht had gekregen—misschien omdat haar voet de pantoffel niet vinden kon, die ze in Noorwegen verloren had—ze trok bij het: “Nietwaar, Betsy?” een gastvrij gelaat, en sprak van een hoofdkaasje en ’en stukje rookvleesch, terwijl Suze heel zacht, alleen voor mama en Barend verstaanbaar, iets van “de ossetong” fluisterde, ’t geen den laatste de kramp in de vingers veroorzaakte, dewijl Suus aan tafel, toen hij van de tong sprak, gezegd had: “’t Is altijd geen vetpot.” En nu.... voor dien

snoeshaan!

De burgemeester Van Bavik zou echter dien avond noch hoofdkaas noch ossetong op V r e d e l u s t gebruiken, want hij moest noodzakelijk aan iemand schrijven; gaarne zou hij ’t hervatten, en hoewel, na die openbaring van ’t vaste besluit, de verzoeken dringender werden, en zelfs Suze iets prevelde van: “Uw kamer zal koud zijn,” de burgemeester bedankte nogmaals vriendelijk, en maakte zijn compliment.

De heer Gliekke verzocht zijn huisvriend of deze zoo goed wou zijn om Van Bavik eens uit te laten,” en Van Bavik werd door Flitz uitgelaten, en verzekerde nog in de gang, dat hij ook Flitz veel hoopte te zien, en vooral in den lieven kring der Gliekkes, en zijne laatste woorden waren: “A revoir!” en Barend zei ook: “A revwaar.”

Toen de aspirant-notaris in de huiskamer terugkwam, vond hij het gesprek zoo levendig alsof er “partij” was. ’t Spreekt van zelf dat het over den nieuwen burgemeester liep. De heer Gliekke vroeg gedurig op triomfanten toon, wat of hij gezegd had!? Mevrouw betuigde, dat ze nooit zoo iemand ontmoette, iemand die zoo alles in zich vereenigde, dat ze graag de tong had opgezet, ofschoon z’m anders voor den 18den had willen bewaren, en dat ze er sterk vóór was dat de heer Van Bavik dan ook zou verzocht worden.

Flitz viel op dit laatste gezegde met de verklaring in, dat het toch anders “sjenant” was, ’en vreemde op ’en jaarfeest te hebben, en nog wel op het jaarfeest van Suus, en besloot met de vraag: “Wat jij Suus?”

Neen, in waarheid, Suze vond er niets geen bezwaar ia. Ze moest ronduit zeggen dat burgemeester iets heel aardigs en heel liefs had; ’t kon haar wel niet schelen of hij den 18den kwam, neen, er op gesteld was ze in ’t geheel niet, maar, ’t zou toch wel aardig wezen. Pa en ma moesten het weten, hoewel, als Barend het n a a r vond, z ij n komst h a a r onverschillig was.

Tot vervelens toe liep verder—volgens Flitz—het gesprek over dien snoeshaan; nu eens stelde de heer Gliekke dat heertje ten voorbeeld, en herhaalde mevrouw ’t een of ander wat Van Bavik zeide, of herdacht Suze de boeiende wijze, waarop hij van het woeste maar trotsche Noorwegen gewaagd had; en Flitz was verheugd dat het tijd werd van heengaan, want dat “gezanik” verveelde hem

bovenmate. Suze had niet, zooals anders, op de piano gespeeld toen *hij* er van sprak—anders kon ie immers alles van d’r gedaan krijgen. Van een partijtje was niet eens gesproken, en de ossetong was voor *hem* niet verschenen.

’t Was alsof de heer des huizes bij ’t afscheid veel flauwer zijn hand drukte; alsof mevrouw veel zachter “Nacht Flitz” zei; en Suze, toen hij haar een “Wel te ruste” wenschte, veel mooier dan gewoonlijk was, maar, ook heel anders dan anders “Wel thuis” ten bescheid gaf.

Alleen kwam Barend thee drinken, maar in gezelschap keerde hij naar zijne kamers in ’t dorp terug. In een naar, een akelig, een leelijk gezelschap. In ’t gezelschap van een sarrend duiveltje, het duiveltje dat jaloezie heet.

Een paar dagen nadat wij Van Bavik een bezoek op *Vredelust* zagen afleggen, vinden wij hem in een zijner gehuurde vertrekken voor zijn schrijftafel weder, terwijl hij er de pen vlug over het papier doet glijden.

’t Ziet er in die kamer waarlijk zeer comfortable uit. *De inscheping van Willem den Vijfde*, en *De heldendood van Van Speyk* met een groote vochtvlak er op, de beide platen, die hier eertijds aan den wand prijkten, zijn er niet meer, maar zijn vervangen door een aantal schoone gravures, waarvan *La prière du soir* boven de schrijftafel hangt.

De stoelen staan niet geregeld langs de wanden, de tafel staat niet precies in ’t midden der kamer, en de kleine sofa bevindt zich zelfs geheel in een afgedraaide richting; maar toch, ’t is netjes in de zitkamer van den jongen burgemeester.—Een fraai boekenhangertje! Mooie bandjes! ’t Zijn zeker werken van smaak, want de boekenkast in het achtervertrek bevat de Latijnen en Grieken.—Laat zien: Jean Paul, Claudius, Hildebrands Camera Obscura.... en.... wat ligt *dáár*? Dat boek, langwerpig, in groen leeren band?—Ha! ’t is een dagboek.

’t Is onbescheiden zegt gij, om zonder verlof, schrift te doorsnuffelen, en vooral den blik in een dagboek te slaan; immers de geheimen van ’t hart zijn er in opgeteekend.

Als particulier, zouden we zeker voor die kolossale onbescheidenheid terugdeinzen, maar, we voeren u als novellist de kamer binnen, en in die kwaliteit is het ons vergund overal te zien, overal te luisteren en alles te lezen,

mits.... we er nimmer een slecht gebruik van maken.

Alzoo, we nemen het dagboek zonder blikken of blozen, en lezen wat ons goeddunkt, ofschoon we zeer zeker niet zullen meedeelen wat verborgen moet blijven.

Bladz. 40—1 Januari 18.3.

“Gisteren was het oudejaarsdag, en heden is het nieuwjaarsdag. Gisteren zag er alles zoo oud en zoo eerwaardig uit, en heden schijnt het mij toe alsof alles een nieuw pak heeft aangekregen; ’t is zelfs alsof die oude grauwe kerkmuur, waarop ik uit mijn venster het oog heb, er nieuwjaarsachtig uitziet. Alles!.... En —hoe zou ’t er uitzien in ’t hart van de menschen.... ik meen in ’t hart van den schrijver: A. D. V. B.?”

Bladz. 44—6 Maart 18.3.

“Gisteravond hebben wij feest op Ysbrands kamer gevierd. ’k Ging er om zeven uur alleen heen, maar ben zonder mij zelven weer thuis gekomen.... hoe laat weet ik niet. ’k Heb mijn morgengebed maar binnengehouden. Hoe meer geest naar binnen, hoe meer geest naar buiten....? Maar,—zou ’t wel de geest zijn van Hem...., ’k wil heden Zijn naam niet noemen, ’k ben te katterig.... ’k ga eens wandelen.”

Bladz. 46—15 Maart 18.3.

“Doctor!—Mr. in de beide rechten!—Professoren; Paranimfen; m’n huisploert, de nachtwachts, tot zelfs de krolsche katten, die me ’s nachts zoo ergeren, ’k zou ze wel aan ’t hart willen drukken. Ik doctor! Ik Mr. in de beide rechten! ’k Zou alles wel om den hals willen vliegen.... tot jou toe, ouwe trouwe taaie waterkaraf, die me vooral in de laatste dagen zoo dikwijls met je dierbaren inhoud hebt afgekoeld. Na ’t eten dadelijk weer naar de socie! halzen genoeg om te omhelzen, en halzen in den kelder van den kastelein.... Hola! zou ’t niet beter zijn in de armen van mijn goeden vader en—ja! ja!! aan den hals van mijn lieve moeder....?”

Bladz. 51—10 Mei 18.3.

“De advocaat Mr. A. D. Van Bavik heeft consult gegeven.—Daar liggen ze voor

me de zes schellingen. ’k Heb nooit geweten dat zes en dertig stuivers zoo’n som was. Verdiend! Eerlijk verdiend!—E e r l ij k verdienen!—Recht en gerechtigheid!—Ik zal me voor die eerste zes schellingen het kleine Themis-beeldje koopen. ’t Kan nooit geen kwaad.”

Bladz. 52—28 Mei 18.3.

“Opgestaan; courant gelezen; aangekleed; bij Van Mees koffie gedronken; twee visites;... goed gedineerd in de L i o n d ’ o r.... een aardig avondje bij Prings; fideel geomberd.... slaap!.... nog ’en kopje thee, dan naar bed.—Zeg! geest van den grooten Luther, je bent al zoolang naar BOVEN verhuisd, al staat je gipsen beeld me onbeweeglijk aan te staren, zeg, lezen ze d a a r waar je nou woont, ook couranten, kleeden z’er zich, drinken z’er koffie, maken z’er visites, dineeren en omberen z’er ook, en gaan ze dan slapen na ’t gebruik van ’en kopje thee? zeg?”

Bladz. 68—5 September 18.3.

““Bid en gij zult ontvangen!””—Is ’t waarheid?—Z’ is dood, al zes dagen dood, die lieve, die trouwe, die engelachtige moeder; en heb ik niet gebeden, heb ik niet ieder uur gebeden: God bewaar ze; behoed die lieve?—Was mijn gansche denken niet zelfs één biddende gedachte: Almachtige Hemelvader, spaar mij de dierbare moeder?—Zou ’t niet blijken of dat woord leugen of waarheid bevatte. Besloot ik niet Hem lief te hebben w a n n e e r Hij ’t gebed verhoorde?—Ik heb gebeden en—zij is gestorven.

“Z’ is dood, de moeder, die mij als kind geen schaatsen wou laten rijden toen ik zoo hoestte, en me niet uit bed wou nemen toen men zei dat ik de mazelen had. Z’ is dood, die me lief had en trouw voor mij zorgde. God heeft haar niet behouden. Behouden?.... Is zij verloren? Voor eeuwig verloren? Neen, God zij gedankt! neen, ze leeft. Vader! wees m ij genadig. Die bidt zal ontvangen, z e k e r o n t v a n g e n: een nieuw, een heerlijker leven in een der vele woningen van het oneindige Vaderhuis.”

Bladz. 93—3 Mei 18.4.

“Arme Marie! wat ben je toch leelijk! Rood haar; sproetels, ontelbaar als de starren aan den hemel of de schelpjes aan ’t strand; ’en neus, die met alle recht

bij den toren van Libanon mag vergeleken worden; ’en mond van ’en ENAKS-kind, waarvoor de soeplepels mij nog te klein schijnen; ’en stem, bij lang na zoo lief niet als de stem van mijn trouwen Fik, en een paar armen, zoo lang en schraal als de winter. Arme Marie! ik zat naast haar in ’t kattebakje toen we gisteren naar buiten reden. Ze had óók blondes en bloemen in haar hoed, ze had óók witte glacé handschoenen aan. Ze vond dat bedelmeisje met die bruine oogjes en dat fijne gezichtje, óók zoo ongelukkig; ze had óók medelijden met den bultenaar die, met een mooi gekleeden aap op zijn rug, het rijtuig naliep; ze vond broodjes met zalm lekkerder dan broodjes met kaas, en zei ook—precies als al de anderen—dat een dansje in ’t groen wel aardig zou wezen.

“Arme Marie! wat ben je toch leelijk, en wat was je gisteren verschrikkelijk leelijk toen je, evenals al die blondjes en bruintjes, je hoedje hadt afgezet. Maar neen.... zoo h e e l leelijk was je toch niet, toen je door niemand ten dans geleid, met een vroolijk gelaat ons allen stond gade te slaan. Marie, waarlijk je bent affreus leelijk, maar ’k vond je zoo ijselijk leelijk toch niet, toen er een lachje om je grooten mond kwam spelen, nadat de meeste hijgende snoepertjes zaten, en ik—aan ’t kattebakje denkende—mij over je ontfermen kwam. Marie, gelukkig dat je niet zaagt hoe Betsy achter je lachte toen ’k je mijn arm bood, en ’t bijna uitproestte, toen je met je hoogen rug aan ’t huppelen waart, en ik er op verdacht moest zijn om niet door je groote passen uit de maat te raken.

“Arme Marie....! Zou je later DAARBOVEN ook zoo leelijk zijn? Zou Betsy je DAAR ook uitlachen?”

Bladz. 98—6 Juni 18.4.

“Wel aardig! ’t is de gansche stad door: Van Bavik geëngageerd.—Geëngageerd met eene freule Van Hes + drie ton.—Och! die vurig begeerde tonnen ze rammelen zoo, ze wegen zoo zwaar, en ze zijn dikwijls zoo slecht bekuipt bovendien. Geëngageerd! Ik met de freule Van Hes.—Welke....? De oudste die ’k laatst bij Prings ontmoette, of de jongste wier zakdoek ik in ’t bosch opraapte? Wie zou ’t wezen? De eerste verklaarde bij Prings, dat ze verzen, van welken aard ook, vervelend en saai vond, terwijl ik de jongste, op ’t concert te midden der zachtvloeiende violonceltonen, hoorde goechelen, dat het kattengemauw was.—Ja, vader Tollens, ’k zal aanstonds voor FIK JE HONDENTROUW nog eens opsnijen, en dan de gitaar nemen en het lieve VATER UNSER nog eens luchten, da’s meteen ’t avondgebed, en—dan kunnen ze in stad, de freules Van

Hes, in, of op, of met d’r tonnetjes rollen, precies waar ze ’t goed zullen vinden.”

Bladz. 115—29 November 18.4.

“Advocaten zonder praktijk zijn volle schotels zonder hongerige gasten.—Ongebruikte spijzen bederven.—Bederven!! Foei! dan beter anderen, die honger hebben, opgezocht.—Wis en zeker ’k solliciteer naar B.... c. a.”

Bladz. 116—2 December 18.4.

“Zonder kruiwagens verkruit men het zand niet. Zonder kruiwagens wordt geen student minister. ’t Is een groot voorrecht dat mijn Engel, de trouwe moeder, familiezwak had en neef uit A.... altijd zoo vriendelijk ontving wanneer hij bij ons in stad kwam, terwijl ze hem na ’t eten trouw een kop koffie schonk. Die goede! ze wist toen niet dat neef minister zou worden, en haar Alexander, omdat hij liever i e t s dan n i e t s wil wezen, en om een andere reden nog, naar B.... c. a. zou solliciteeren; ze wist niet dat neef mij kruien zou naar B... c.a. Zou mij die kruiwagen ook benijd worden....? Aardig! Ieder begeert zoo’n eenrad om van A naar B, en van B naar C, met winst te worden vervoerd, en—den eenigen den GROOTEN.... die wil overbrengen naar de plaats, ENGEL, waar gij zijt, Hij wordt zoo telkens veracht en met voeten geschopt. ’k Heb hem heden ook ván mij gestooten toen ik aan Smit verzekerde, dat i k geen kruiwagens noodig had. Ik dacht niet aan U, ik loog, ’k was ’n uil.”

Bladz. 123—10 Januari 18.5.

“Fik heeft me vreeselijk onnoozel aangekeken toen ik hem dezen middag, plechtstatig mijne benoeming als burgemeester bekend maakte. ’t Scheen alsof ie bang was dat hij mijn secretaris zou moeten wezen, en ’t gul moest bekennen dat ie geen A voor een B kon. Goeje Fik! nou leg je te snorken, maar t o e n keek je verschrikkelijk dom. Brand heeft me wel eens gezegd, dat Fik sprekend op mij lijkt. Als i k maar niet op Fik gelijk zooals hij mij straks aankeek, wanneer ik te B. voor ’t eerst den gemeenteraad moet presideeren.”

Bladz. 130—1 Februari 18.5.

“’t Is al één uur na middernacht. ’k Heb niets geen slaap. ’k Bezag mij daar straks in den spiegel. Zie ik er deftiger uit? Wat eerbewijzen; wat verzekeringen

van warme toegenegenheid! Die aanspraak aan mij.... aan Sandertje, die nog geen twee jaar geleden de eer genoot om op een soireetje, door den burgemeester, een straatschender genoemd te worden. Een straatschender! hoewel hij in gemoede kon verzekeren dat, op den avond waarvan sprake was, geen schel, dan zijn eigen tafelschel, door hem werd aangeraakt.—’k Ben een Edel-Achtbaar persoon; ’k moet de voetstappen drukken van een man, dien ik nooit gekend heb. “De gansche gemeente is met blijdschap vervuld,” verblijd over de komst van mij, van iemand, dien zij volstrekt niet kent; en ten slotte is het “één stem in de gemeente: Leve onze nieuwe burgemeester!”

Hoe belangstellend! Er is machtig veel goud- en zilverp a p i e r voor al die rosetten verknipt. ’t Zal me eens benieuwen hoe die eerebogen er zullen uitzien als ze van ’t dennengroen en van ’t vlaggedoek zullen ontdaan zijn. Aardig, die bekentenis van den tweeden aanvoerder der eerewacht: dat hij die kale plekken van zijn vosje eens handig met lintwerk bedekte. Wat werd het eensklaps donker, toen die groote pekton had uitgebrand; maar.... de starren hernamen hun recht.—Een pekton voor mij a l l e e n , en toen, millioenen van glanzende werelden voor allen.... ’k Word zoo verward; ’k zie alles en niets.... ’k Zal nog een oogenblikje met Fik gaan spelen en zien of ie weer niezen moet als ie op eens in ’t lamplicht kijkt.”

Bladz. 133—15 Februari 18.5.

“De kale plek van ’t vosje heb ik duidelijk gezien, evengoed als ’t muizengat dáár in ’t behangsel, waarvoor den eersten dag van mijn hierzijn, die groote roset zoo’n aardig effect maakte. Och wat ’en kale plek toen de linten er af waren! ’t zag er zelfs rauw en bloederig uit, en niets er op om te bedekken. Wat zal dat vliegensteken lastig zijn! Arm dier! Maar toch, de vlieg steekt omdat hij voedsel wil, en niet uit lust tot kwellen.”

“Zou mijnheer Flitz wellicht gesolliciteerd hebben? ’t Spijt mij waarlijk dat hij van ’t paard viel.”

Bladz. 134—16 Februari 18.5.

’En stil dorp zonder wrijving, is ’en groote kabeljauwdrogerij!—Stokvisschen!—Maar, die stokken in bossen! ze zijn zoo slecht niet, als ze maar krachtig gebeukt en flink geweekt zijn. Altijd wat stokkerig maar goed van smaak.

“V r e d e l u s t ligt nog al bezijden de drogerij, misschien dat de visch er daarom nog niet zoo hard is; wellicht ook is zij eerst later aangevoerd. ’t Kloppen en weeken zal daar niet zoo zwaar vallen. Ik zal.... Neen.... ik zal het 6de vers van het 62ste gezang nog eens nalezen en dan naar bed gaan.”

Lezer, daar hebt gij nu een brok en een hap uit dat groen lederen dagboek. Wat niet gelezen mocht worden daar hebben zelfs wij geen oog in geslagen.

Kent gij den nieuwen burgemeester nu?

Niet?.... Dat spijt me voor u en voor hem.

Nog schrijft Van Bavik; en Fik, die tot nu toe door ons onopgemerkt in zijn nest achter de kachel sliep, Fik begint te knorren want, de deur wordt geopend; de kasteleinsche treedt binnen, en brengt de boodschap van den knecht van V r e d e l u s t over: “En komplement en of burgemeester plezier had om morgen tegen vijf uren familiaar bij mijnheer Gliekke te komen dineeren om verder ook familiaar het avondje te passeeren?”

“Morgen om vijf uren?” antwoordt Van Bavik: “Compliment, juffrouw Kamp, dat ik met genoegen zal komen.”

“Maar.... maar....” herneemt de kasteleinsche, terwijl ze ook een “Koest!” tot Fik richt, die nog niet aan haar vreemde tronie gewend is.

“Watblief?” vraagt de burgemeester.

“’k Zal dan voor mijnheer den burgemeester niet behoeven te koken?” zegt de dame weder.

“’k Heb maar één maag, juffrouw Kamp,” antwoordt Van Bavik.

“A ja, ja wel,” herneemt de hospita: “maar van wegens de betaling, weet u. Eten of niet eten.... weet u....”

“Tóch betalen!” roept Van Bavik, zóó luid, dat Fik blaffende opvliegt, en juffrouw Kamp met een: “Dus complement en ja wel;” haastig vertrekt om den knecht van V r e d e l u s t te boodschappen, dat mijnheer de burgemeester, die ’en best man is maar ’en “vuilen” hond heeft, de e e r zou a a n d o e n van met plezier te komen.

Den 18den was er op V r e d e l u s t ’en heele drukte. Suze was jarig, en had behalve de geschenken der ouders en drie brieven van nichtjes Gliekke en Vos, met—stalen zonder waarde er in,—al vroegtijdig een pakje ontvangen ’t welk, zooals er buiten op stond—een nécessaire bevatte, en waarin zich: kam, haarborstel, tandenschuier, schaar, nagelborsteltje, haarspelden, een stuk polka-zeep, met nog een aantal andere noodwendigheden bevonden, waaronder een echt Engelsch likdoornsnijdertje nog vermelding verdient. Door wien dat alleraardigste cadeau werd verzonden, bleef der jarige niet duister, dewijl er mede in die nécessaire een papier lag, dat vier bladzijden poëzie bevatte en, keurig geschreven, met de namen: Barend Flitz was onderteekend.

Indien we geduld hadden dan zouden wij den poëtischen heilwensch van den candidaat-notaris zeker hebben afgeschreven, want Suze is er niet geheim mee, doch daar ons ’t geduld ontbreekt, geven wij alleen de verzekering, dat de vier bladzijden te zamen honderd en twintig regels telden, waarvan de eerste met: “Ik zal,” de derde met: “Ik zou,” de vijfde met: “Ik wil,” de zevende met: “Ik heb,” de negende met: “Ik hoop,” en de elfde met! “Ik voel dus Suus,” aanving. Een van de kunstigste passages uit het stuk was die, waarin de dichter al de artikelen uit de nécessaire, niet z o o z e e r bezong als wel der jarige nuttig en onontbeerlijk voor den geest bracht. Op bladzijde twee, hoorde de verrukte poëet —let wel den 18den Februari—’t gezang der nachtegalen, en sprak hij iets verder zoo liefelijk van filomeel en gekweel, dat het ons niet zou verwonderen indien hij in zijn bibliotheek “een werkje van smaak” heeft bezeten. Op bladzijde drie gaf hij de conditioneele verzekering:

“Ik kom met ijslijk veel pleizier
Als w’ onder ons zijn met zijn vier.”

Iets lager viel hij in ’t komieke met de verklaring:

“Ik ben een mensch als allemaal
En ben niet vies van goed onthaal.”

Op bladzijde vier sloeg hij een blik in ’t verleden, en las in het boek der toekomst met de woorden:

“Ik zag je ’t eerst met pijpjes aan
Nu denk je allicht aan trouwen gaan.”

Weer verder eischte hij plechtig eene verklaring van den teedersten aard, aldus uitgedrukt:

“Ik hoop te hooren uit je mond
Da’ j’ die Van Bavik aklig vond.”

terwijl het gedicht met het kunstmatige rijm besloot:

“Ik ben hetgeen je misschien gist
Hij die zich noemt, vriend Barend Flitz.”

Vrouwengeduld! Engelachtig geduld! Suze wij bewonderen het uwe. Eerst laast ge ’t vers voor u zelve, en daarna hardop voor uw ouders, zonder een enkele maal te geeuwen of zelfs te zuchten.

Vrouwenoordeel! Engelachtig zacht! Suze, gij vondt het vers lief, en zelfs die regels, á propos van den jongen burgemeester, gij veroordeelt er Flitz niet om, hoewel de zachtheid van uw oordeel evenmin toelaat d i e u i t g e d r u k t e h o o p te vervullen.

Vrouwelijke tevredenheid! Bewonderenswaardig! Ze vindt het van Flitz toch

attent, toch hupsch. In dat lederen doosje is zoo alles bijeen; neen, al bezit ze alle mogelijke reinigingsmiddelen van ’t beste soort, al zegt papa, dat Flitz niet zeer kiesch in de keuze van zijn attentie is geweest, en al voegt mama er spijtig bij, dat het eigenlijk een affront is, waar z ij in h a a r tijd den gever mee om de ooren zou hebben gegooid, al was er ook een vers van honderd bladzijden bij geweest,—Suze oordeelde toch, dat het uit een g o e d hart kwam!

Papa Gliekke door de verontwaardiging zijner gade ook meer verontwaardigd dan hij anders zou geweest zijn, verzocht vriendelijk dat zijn dochter geen woord van het ontvangene tegen Flitz zou reppen,—hij moest het voelen, en Suze zei, dat ze ’t n a a r voor hem vond, en eigenlijk o o k n a a r dat burgemeester t o c h kwam, omdat Flitz zoo vast scheen te denken dat het “onder ons” zou zijn.

Er was veel drukte op V r e d e l u s t , want mijnheer en mevrouw Gliekke hadden volgehouden, dat de jaardag van Suze eene geschikte gelegenheid was om Van Bavik te eten te hebben; ’t zou nog wat vroolijkheid bijzetten, want de Van Saffelens hadden bedankt omdat de notaris ongesteld was, hoewel het daarom toch niet zooals Flitz dacht, “onder ons” zou blijven, want, de Meijers kwamen, en dominee en Saartje, en juffrouw Haspels ook. Al was mevrouw Gliekke machtig ver in ’t rekenen, ze was daarom in geenen deele wat men gierig zou kunnen noemen. Neen, bij een jaarfeest van het eenige Suusje, was er zelfs weinig te goed om niet voor den dag gehaald, en weinig te lekker om niet te worden opgedischt.

We zullen geen kans wagen om u te doen watertanden, door u een m e n u te schenken van de gerechten, die Gliekkes gasten werden voorgezet. Ge hebt meermalen fijne dineetjes bijgewoond, en herinnert u zeker de schotels die u het best bevielen. Welnu, kies het fijnste wanneer ge trek hebt. Er is op V r e d e l u s t te kust en te keur, en, meer dan genoeg blijft er over, want Flitz, op wien mevrouw nog al rekende, eet bedroefd weinig, maar.... hij drinkt een glaasje te meer, en de wijn is goed.

De heer burgemeester is tusschen de gastvrouw en de jarige dochter des huizes geplaatst. Flitz zit aan Suzes linkerzijde en de oogen doen hem zeer van de “helkleurige” bloemen die, tot een “stijven” ruiker saamgevat, naast Suzes bord liggen en waarmee die burgemeester, haar, met ’en “lamme” aanspraak, was te gemoet gekomen toen hij binnentrad.

Aan de andere zijde van Flitz werd juffrouw Haspels geplaatst, een jonge dame van 28 jaren of daaromtrent, wier hoedanigheden wij onaangeroerd zullen laten, aangezien we niet de eer hebben juffrouw Haspels—meer bepaald Doortje of Dorothea Haspels—bijzonder te kennen, en wier uitwendigheden te alledaagsch zijn, om ze der vermelding waardig te keuren. Zooveel is zeker, Flitz vindt er n i e t s aan, en zei: “Ajakkes” toen hij op het servet aan zijn vanderhandschen kant het plaatskaartje met den naam der gezegde juffrouw ontwaarde; en, zóóveel is óók zeker, dat de jonge heer Meijer—Nº. één van de eerewacht, behalve de chefs—die Doortje als zijn rechterdame nu en dan moest toespreken, totdat het dessert werd gediend, nog niets gehoord had dan: hi hi, ja wel, of, hi hi, neen; maar bij gebruik van het ijs à la vanille de verzekering bekwam, dat het hi hi, zoo koud door de keel gleed, terwijl de knecht achter haar, op de vraag: Marasquin? “’k Ben nog voorzien, hi hi,” ten bescheid kreeg.

De heer Meijer Jr. schijnt ons een fiksche jongen te zijn: hij eet goed, hij drinkt goed, en praat over ossen en hooiduurte en stalmesting en draineeringen met kennis, maar merkt het niet op, dat eenigen van ’t gezelschap, en vooral de jarige dame heimelijk lachen, nu hij den kleinen waschkom van fraai porselein ter hand neemt, en den, tot zuivering van mond en vingertoppen bestemden inhoud, in drie klokken naar binnen zendt, met de bewering: dat, op een goeden slok water, de wijn van nieuws aan smaken zal.

De heer Meijer en dominee Van Beem maken met hun wederhelften en dominees oudste dochter Saartje, het overige gedeelte van Gliekkes dischgezelschap uit.

De hoofden der schepping voeren grootendeels het woord. ’t Komt den heer Meijer voor,—zooals het zijn vader, die ruim dertig jaren dood is, ook voorkwam—dat het pauperisme hand over hand toeneemt, en dat er alom, zelfs h i e r ten plattelande, veel gebrek wordt geleden.

Dominee meent in gemoede te kunnen verzekeren dat de zedelooze tabaksbouw, alsook de zedelooze aardappelenteelt, alsook de zedelooze jeneverstokerijen, de meer en meer veldwinnende verzwakking ter eener, en de toenemende armoede ter anderer krachtig bevorderden; en wipt, terwijl hij met de linkerhand de verderfelijkheid der jeneverstokerijen verduidelijkt, met de rechter zijn glaasje Marasquin naar binnen, omdat.... het goed op het ijs valt.

De heer Gliekke is van oordeel dat het beweren van dominee wat streng is; van

de jeneverstokerijen of aardappelenteelt wil hij niet spreken, want, jenever gebruikt hij zelden, of ’t moet op de jacht een beetje bitter zijn om een haas te overluiden; en, aardappelen daar zou hij zich ook gaarne van passeeren, aangezien hij veel liever groenten eet, maar, de zedeloosheid van den tabaksbouw te willen staande houden, dat schijnt hem wat kras toe: hij wil gaarne alles laten, maar zijn pijp en sigaartje daar is hij een liefhebber van.

Dominee houdt vol dat de tabaksplant een zedelooze plant is, aangezien hij bij eigen ervaring weet, welke heillooze effecten zij op de verbruikers teweegbrengt. Honderdmaal heeft hij het rooken beproefd, omdat de collega’s hem sterk animeerden, maar telkens was het—en dominee trekt een leelijk gezicht.

“Aardappelen!” roept de heer Meijer Jr.: “Neen dominee, daar moet je ons afblijven, vooral tegenwoordig; we hielden niet minder dan twintig zakken voor winterprovisie, nietwaar moeder? en dan tachtig mud aan de markt à vier min ’en kwart, behalve de pooters en varkensaardappelen, ’t geeft rekening, hoor je....” en ’t is waarschijnlijk dat de heer Meijer Jr. dat laatste “hoor je!” tot zijn rechterdame sprak, want zij lacht: “Hi hi!” en zegt: “Dat dunkt me!”

’t Schijnt dat de jonge burgemeester dezen middag meer van luisteren dan wel van spreken houdt: hij zegt, wanneer men hem vraagt, bescheiden zijn oordeel over dit of dat, en ziet—volgens Barends bepeinzing—nu eens den een en dan weder den ander, tot zelfs de dames in kluis—dat laatste woordje was Flitz getrouw—zoo vreemdsoortig aan alsof ie “wat van d’r hebben moest.” Misschien zag Van Bavik inderdaad, zonder het te willen of te weten, nu eens den één, en dan den ander, tot zelfs de dames in kluis, wat scherper aan dan volkomen wellevend was, maar zeker beschouwde hij de heeren met bevreemding, toen reeds de tweede compote aan ’t wandelen was, en nog niemand het woord had gevraagd om de heldin van den dag te gedenken.

Neen, ’t was niet om als hoofd der gemeente aan dezen disch een zeker recht te doen gelden, en evenmin om zijne gaven van welsprekendheid aan ’t licht te brengen, dat hij eindelijk den gastheer beleefd om het woord vroeg, en na bekomen verlof met een welluidende stem het volgende sprak:

“D r o e f h e i d en B l ij d s c h a p , ziedaar de zusters die den mensch afwisselend door ’t leven vergezellen.

’k Noemde h a a r ’t eerst, de Droefheid, dewijl haar leven vol ernst is.

Hij, die haar n i e t kent, vreest en schuwt ze, en noemt haar de vijandin der schoone bloeiende maagd, die h é m ter zijde staat....”

Flitz werpt bij deze woorden een glurenden blik op den spreker, terwijl er iets leelijks, iets onderzoekends in den tweeden blik is, welken hij op “de maagd” werpt, die l i n k s naast h é m , en r e c h t s naast Van Bavik gezeten is.

“Die haar kent,” vervolgt de spreker: “weet echter dat zij hare schoone zuster hartelijk is genegen, en noode toetreedt om haar te vervangen. Hij bespeurt—ofschoon de eerste bij de tweede verre in schoonheid en lieftalligheid ten achter staat—in beider trekken toch de afkomst van denzelfden, den Grooten den Eeuwigen Stamvader.

L i e f d e schonk ze beiden het leven.

De Droefheid ziet de gevolgen van ’t booze, en snelt toe, en plaagt niet, maar troost.

De Blijdschap ziet welvaart en genieting, zij huppelt er heen en lacht met ze mee.”

Flitz kijkt zoo zwart als de nacht, maar begrijpt er eigenlijk “geen stom woord van.”

“Weldadige, vriendelijke zusters! wie ontvangt ze niet gaarne?” vervolgt de spreker: “De Droefheid schenkt tranen, weldadige tranen, en weert den wrevel.

De Blijdschap schenkt lachjes en stemt tot danken. Wie ook de eerste niet kenne en daarom minachte, de tweede zal hij gaarne, met mij, welkom in deze woning heeten. Zij heeft zich gelegerd in de harten van een dankbaar oud’renpaar; zij lacht ons toe uit de oogen eener lieftallige dochter....”

Van Bavik neemt het glas, ziet eerst de oudelui Gliekke en daarna het jarige meisje aan. Flitz komt weer op de hoogte; bijt zich op de lippen, en grijpt bij abuis het glas van Doortje, dat hij in één teug ledigt. Een intermezzo klinkt; “Hi hi hi! da’s m ij n glas.” De spreker heeft gezien en gehoord; wacht een oogenblik, maar herneemt, na een vriendelijk knikje van mevrouw Gliekke,

terwijl hij de jarige Suze bepaald aanziet:

“De vroolijk lachende Blijdschap heeft h i e r hare bloemen gebracht, en, bid ik, dat de zachte Droefheid u trooste zoo ’t leed eens mocht dagen, vuriger bid ik, dat de Blijdschap u voere door ’t leven, tot aan ’t graf—in de verte.”

Van Bavik zwijgt, en ziet met verrukking dat de dankbare Blijdschap, die uit de oogen der jarige straalt, twee heldere parels naar buiten werpt; hij ziet het met verrukking, dewijl de toon door hem aangeslagen, ondanks hem zelven wat hoog werd, en hij vreesde niet door h a a r te zullen verstaan zijn tot wie hij inzonderheid sprak. ’t Is een heele toer, lezer, om voor de vuist in “’t ernstige te vallen”—zoo wij ’t niet, poëtisch proza durven noemen—om zóó, of liever in dien geest, voor de vuist te spreken tot een dischgezelschap waarvan de meeste leden—als echte voddenkrabbers—met hun dessertmesjes in de appel- en druivenschellen,—ja druiven waren er ook geweest—amandelbasten, rozijnenpitten en ulevellen-deviezen zitten te schommelen, alsof ze nog honger hadden. ’t Is waarlijk zoo gemakkelijk niet om de juiste woorden te kiezen, en verre van “’t bombast” te blijven, indien men telkens door een leelijk gezicht wordt afgeleid, of wel, door een: “Hi hi hi! da’s mijn glas,” tot den climax wordt aangemoedigd.

’t Is zeker een heele toer, en voor Van Bavik was het waarlijk een razende toer geweest, zoo onvoorbereid en in den waan dat wellicht al de heeren vóór hem ’t woord zouden hebben opgevat, of dominee a l t h a n s . Maar hij h a d gesproken, en in de oogen der jarige blonken werkelijk een paar tranen, en mijnheer Gliekke riep dat het briljant was, en mevrouw Gliekke betuigde dat het allerliefst was, en dominee zei: “Ja, ja,” alsof hij meende: hetzelfde zeg ik zoo dikwijls; en de overige leden van het gezelschap vonden precies wat de heer Meijer Jr. vond, namelijk, dat ze daarop eens moesten drinken, behalve de heer Barend Flitz die—hoewel niet luide—vond dat het “een lam gezanik” geweest was, en “’en vervl...te padanterie.” En, hoe de lezer het vond, weten we niet, maar hij bedenke, dat een toost altijd een stuk blijft zoo niet b e n e d e n a l l e c r i t i e k , dan vast toch een stuk dat niet behoort gecritiseerd te worden.

De burgemeester had gesproken; er was gedronken, en dominee herleest juist voor de zevende maal een ulevellendevies om den tijd te korten, dien hij broeiende op een toost doorbrengt, toen aan Suzes linkerzijde een mes zóó krachtig tegen een fijn champagneglas werd geslagen, dat het, tot zichtbare

ontsteltenis van mevrouw Gliekke, in scherven naast de jarige nedervalt.

“Hi hi! kapot!” roept Doortje!

Flitz zegt: “’t Spijt me; ’k wou ook eens het woord.”

De gastheer roept Frederik, die, van al ’t schenken achter tafel zoo waterig uit de oogen ziet; gelast hem een ander glas aan den heer Flitz te geven, en nadat het gevraagde voor de scherven in plaats is gesteld, geeft hij met genoegen het woord aan Flitz, die met een vuurroode kleur opstaat, en met het ten boorde toe gevulde glas in handen, een paar maal ziegzaagt, zoodat een: “Voorzichtig!” hem ’t rechteroor treft, en vangt eindelijk aan:

“Praatjes zijn praatjes, afin, maar ik hou er van om te zeggen, wat ik denk. ’k Heb voor Suus een vers van vier bladzijden, zoo maar weg gemaakt.” Niemand nog zei den armen Flitz een vleiend woord van zijn dichtstuk, zelfs Suze had nog niets dan een zacht: “Dankje voor je lieve attentie,” kunnen of durven uitbrengen.

“Afin, da’s ’t zelfde,” vervolgt Flitz: “Ik zeg het niet om er van te spreken, daar hou ik niet van, maar afin, ik weet wat ik weet, en dat Suus vandaag, op den 18^{den} Februari jarig is, dat wist ik al toen ze nog als ’en meisje van veertien jaren op m’n knie zat.... Weet je wel Suus? Afin, ik ben hier al zoolang bekend als de familie hier is, en ’k drink dan ’t welzijn van dezen huize! Afin Suus, daar ga je....!”

En Suus ging, of wel de inhoud van het voorwerp, waarmede Flitz de jarige dame telkens bedreigd had, gleed binnen ter plaatse waarvoor het bestemd was, doch, waar het nederkwam als olie in ’t vuur.

Wij zouden ten opzichte van Flitz zeer onrechtvaardig zijn, indien we niet getuigden, dat hij het welzijn van dien huize hartelijk meende. Hij had er blijken van gegeven, want, niet slechts dat hij gedurende de zes jaren dat de Gliekkes te B. woonden, op de drie jaarlijksche feesten der huisgenooten—en Flitz woonde ze trouw bij—telkens dat welzijn gedronken had, hij toonde ook dat het welzijn hem werkelijk ter harte ging: eens met dien brand in den schoorsteen, en eens met waken toen mijnheer Gliekke de koorts had.

De toost van den heer Flitz, ofschoon—maar neen, we zeiden dat toosten niet gecritiseerd behooren te worden—de toost maakte opgang, en zelfs Doortje begreep dat het: “hi hi, ’t welzijn van dezen huize was.”

Aan alle zittingen komt een einde, en ook hier stond het gezelschap ten laatste op; de dames om in ’t nabijzijnde vertrek voor de koffie te zorgen, de heeren—dominee uitgezonderd—om trots de zedeloosheid der tabaksplant een sigaartje te rooken.

Wat werd er verder van den avond?

Als ’t u lust, kom dan straks wanneer de koffie gedronken en de sigaartjes gerookt zijn, mede naar de tweede salon, waar de kroon met brandende bougies in ’t midden hangt en de bougies op de lusters ook zijn aangestoken; ziet er het gezelschap, eerst met een pousse-café, daarna met fijn porselein in de handen, en later onder ’t genot van punch of bisschop of rooden wijn met gebakjes, en luistert eerst h i e r en dan bij een ander groepje, en later naar datgene waar het gansche gezelschap in deelen zal.

“Onder ons,” zegt de gastheer zachtjes, terwijl hij met de handen op den rug naar het turfvuur gekeerd staat: “’t is ’en beste jongen, geen kwaad zit er in, maar, zonder betrekking! Suze is mijn eenig kind, en hoe goed hij ook zijn moge, al is hij geen buitengewoon vernuft, je begrijpt: een schip in zee zonder bestemming, daar heeft de reeder geen vrede mee.”

“A juist,” zegt Van Bavik, terwijl hij een blik in zee stuurt.

“Van weinig familie,” herneemt de gastheer: “maar toch fatsoenlijk, en nog al fortuin, althans hij leeft hier goed en verteert zijn geld zonder verdiensten.”

“A zoo,” zegt de jonge burgemeester, en beschouwt de bloemen van het Deventer tapijt waarmee de vloer bedekt is.

“Entre nous—geen mensch weet er van,” herneemt de vertrouwelijke vader nog zachter: “Als de jongen een post had, een postje, begrijp je—van ’t notariaat wil ik niet spreken—’k zou zeggen: fiat vriend, maar zie je, een mensch als ik, die al mijn leven gewerkt heb, ik weet bij ondervinding dat niets om handen hebben een treurig lot is. De vrouw heeft geen krediet voor den man, die geen

betrekking in de maatschappij bekleedt; h ij wordt een janhen en zij is er de dupe van.... hoe vaar je....?”

“Dankje,” zegt Van Bavik tot Frederik, die hem voor de vierde maal een glas punch presenteerde, en de gastheer herneemt, terwijl Frederik juffrouw Doortje nadert: “Maar je spreekt er niet van, want ik hou me alsof ik van den prins geen kwaad weet.”

“Wat een mooie preek hield die mijnheer de burgemeester,” zegt Saartje van den dominee tot Doortje die bisschop gebruikt.

“’En toost meen je!” lacht Doortje.

“En zoo uit het hoofd!” herneemt Saartje: “V a l e e s t ze altijd.”

“Zou er gedanst worden?” lacht Doortje: “Me dunkt hij moet wel prettig galoppeeren; ’k zal ’t eens aan Suze vragen.... al was ’t in de gang!”

Doortje ziet naar de jarige om, maar ontdekt haar niet, en vermoedt evenmin, dat deze staat, waar zij,—Doortje—wel graag een dansje zou willen maken.

Ja, Suze staat in de gang, ze houdt zich aan de leuning van de trap vast, en Barend Flitz staat vóór haar.

“Suze, ik wil het bepaald van je weten, hoor! van avond nog, op ’t oogenblik!” zegt Barend.

“Maar Flitz hoe zal ik, hoe kan ik?” spreekt Suze stamelende.

“Zullen en kunnen!” herneemt de jongeling, die, volgens de keuken-verklaring van Frederik, wel drie flesschen op heeft en “poes kaffé en pons” ook: “Zullen en kunnen da’s malle praat Suze, zie je, ik wou het weerga’s graag weten, ik heb er mijn reden voor; ik zeg dat ik allemachtig verliefd ben, dat zeg ik, en dat va niet arm is dat zeg ik ook. Of heb je andere plannen, spreek?”

’t Is niet bijzonder licht bij de trap, en we kunnen derhalve niet zien, welke de uitdrukking van Barends gelaat bij dat “spreek” is, evenmin als we in Suzes kijkers kunnen lezen wat er in hare ziel omgaat, maar meenen een geluid te hooren alsof dat “spreek” bij het meisje iets anders dan woorden heeft uitgelokt,

en vernemen wat later heel duidelijk dat de jarige schreit.

“Suus.... neen Suus, zoo meen ik het niet. Suze schei uit, dat vind ik nu akelig!” fluistert Barend op een geheel anderen toon dan dien, waarop hij zoo pas heeft gesproken: “Je voelt immers dat ik je liefheb. Och Suze, ik heb je zoo lief, en ik dacht dat het van daag de dag moest wezen waarop ik het zeggen kon. Suze als ik je leed doe, zeg het dan maar. ’k Wil alles voor je doen. In den nacht zelfs wil ik naar stad loopen om breikatoen of wol voor je te halen. Suus, lieve Suze, schei toch uit met huilen, als je pa het merkt! Zeg, ben je boos, of hou je toch van me? Suus, als je huilt, daar word ik zoo naar van. Zeg dan, wat zal ik doen? Wát wil je hebben?”

Een oogenblik stilte, alleen een nokkend geluid.

“Toe zeg dan, toe spreek toch?”

“Och, laat me.... dan.... nú.... met vrede Barend,” is Suzes antwoord, door ’t schreien belemmerd, en op hetzelfde oogenblik klinkt het in de gang:

“Suze, waar ben je?” en het meisje, dat de stem der danslustige Dorothea herkent, grijpt Flitz bij de hand; schuift hem de roepende te gemoet, en snelt zelve de donkere gang in.

Ongeveer een halfuur later bevindt ons gezelschap zich opnieuw vereenigd in het salon; de dames staan of zitten bij de piano, die voor deze gelegenheid uit de woonkamer naar ’t salon werd overgebracht, en waarvoor Suze is gezeten die, werkelijk lief, de reeds vroeger genoemde *Rêverie* speelt. Flitz staat aan hare zijde, tuurt tamelijk dof op het muziekblad en heeft reeds een paar malen: “O jé,” gezegd, daar Suze ’t blad omsloeg terwijl hij nog slechts ter halverwege gekomen was.

Op algemeen vereerend verzoek, draagt Saartje van den dominee vervolgens *De Kalif van Bagdad* voor, en speelt Flitz daarna een paar walsjes van Strauss bij wijze van obligaat op zijn fluit—hij voor een verrassing in den zak stak—zoo charmant in de maat, dat Doortje met haar gewoon: hi hi hi, aanmerkt: “Ik galoppeer al.”

Of de heer burgemeester ook aan de muziek doet....?

Een weinig aan den zang. De gitaar voor accompagnement: hij laat zich niet gaarne bidden en zal daarom beproeven om zich, bij gebreke van zijn instrument, met de piano te accompagneeren.

Waarom Van Bavik zijn eerste voornemen zoo spoedig laat varen, om de gevoelvolle Romance: "La bénediction d'un père" te zingen, weten wij niet, maar zeker is het, dat hij na het instrument eenige smeltende akkoorden te hebben ontlokt, den: "Afscheidsgroet aan het Vaderland" aankondigt, en met een onverklaarbaar gevoelvolle stem de regelen zingt, die wij ter eere van den dichter hier laten volgen:

Vaarwel, mijn Vaderland,
Het schip doorklieft de baren,
En 't oostlijk windgebruis
Fluit hevig door het want,
Mijn oog kan nauwlijks meer
Uw blinkend duin ontwaren;
Gij hoort mijn stem niet meer, } *bis.*
Mijn dierbaar Vaderland[1].

Ze hebben het allen gehoord; wat meer zegt, ze hebben het allen verstaan. De herhaling der beide laatste regels, zoo ontegenzeggelijk roerend, zoowel door het melancholische hunner beteekenis als door het wegsleepende van muziek en voordracht, ze hebben zulk een indruk op de hoorders gemaakt, dat zelfs Doortje niet lacht, en Flitz—wellicht niet wetende wat hij doet—insgelijks als betooverd, met de heeren instemt, die in een uitbundig Bravo! bravo! losbarsten.

Misschien, lezer, kent gij menschen—wellicht één zelfs van zeer nabij—wier zenuwen spoedig in beweging zijn te brengen, of althans somwijlen in een stemming verkeeren, dat zij—gij verstaat de uitdrukking—"niet zóóveel noodig hebben om geheel van streek te geraken."

Suze was er zóó eene. De dag van heden had haar in overvloed stof tot nadenken opgeleverd; verschillende omstandigheden werkten nu eens vroolijk dan weder

geheel anders op haar prikkelbaar gemoed; en nu, zich ter nauwernood, als met geweld van het onverwacht en zoo vreemd gevoerde gesprek met Barend Flitz hersteld hebbende,—had zij zich, op verzoek, terstond aan de piano gezet, in de hoop dat de sporen van haar tranen in dien tusschentijd geheel zouden verdwijnen. Ze had gespeeld en zich goed gehouden, hoewel ze duidelijk bemerkte dat Barend zoo r a a r deed. Ze had naar de K a l i f geluisterd met de oogen zoo strak op de stijve vingers der speelster gevestigd, alsof ze haar de kunst wilde afzien, en.... was zij beverig geworden toen bij het einde van het eerste couplet de stem van den zanger gevoelvol het vaderland een smeltend "Vaarwel" toezong, zij trilde zichtbaar toen in het tweede couplet die stem nog welluidender klonk,—maar, toen nu ten laatste nogmaals die woorden:

"Vaarwel, vaar eeuwig wel,
Mijn dier-baar va-der-land!"

als wegstierven, en zich in eenige klagende piano-akkoorden oplosten, toen barstte zij in een hevig snikken uit, juist op het oogenblik dat ten tweeden male een luid "Bravo! bravo!" het salon vervulde.

Gij lacht, oude zee-kapitein, die vijf en twintig of meerdere jaren op de Oost of West hebt gevaren, en nu "vol kou en ongemak" met uw voeten in 't vilt! uw tijd moet slijten met onze beuzelverhaaltjes te lezen.

Gij haalt de schouders op, grijze snorbaard, die u niet herinnert een traan te hebben gestort, dan toen ge in 't jaar twaalf, zoo droevig in de richting van 't v a d e r l a n d , moest terugtrekken, en zelfs d i e tranen niet heet bleven, omdat de vorst, die des winters méér dan een keizer te zeggen heeft, ze spoedig op uw kaken tot ijsparels stolde.

Ge zegt, onnatuurlijk! oude juffrouw, die liever trappen schuren dan muziek hoort, en slechts gevoel voor uw kat hebt.

Ge zegt, flauw! respectable mijnheer of mevrouw, die tranen hebt gestort in zware beproevingen, bij smartelijke verliezen, maar 't hoofd hebt gebeurd dewijl uw plicht vorderde dat ge werkzaam zoudt blijven.

Of gij lacht, of gij de schouders ophaalt, of gij 't onnatuurlijk of flauw vindt,

Suze kan ’t waarlijk niet helpen, zij kan niet helpen, dat hare zenuwen—mijne heeren en dames!—niet gelijk aan uwe zenuwen zijn: ze kan niet helpen dat ze nog zoo weinig in het leven ondervond, ze kan niet helpen dat ze, bij een zang zooals zij dien nimmer hoorde, in snikken uitbarst, ze deed zich meer geweld aan dan gij zoudt meenen, en wij, wij kunnen ’t niet helpen indien gij g e e n meisje kent, dat in de plaats van Suze, evenals zij, niet zóóveel zou hebben noodig gehad om heden in de war te geraken.

Door mama Gliekke en mevrouw Meijer ondersteund verlaat de jarige weldra het vertrek. Van Bavik maakt eenigermate ontsteld zijne excuses tot den gastheer, dat hij misschien een pijnlijke snaar heeft aangeroerd, dat misschien lieve betrekkingen vroeger dit land verlieten of wel.......... Maar de gastheer verzekert, dat het niets dan een gevolg van de warmte is, en schudt den zanger met verrukking de hand, en betuigt, dat hij i n   s t a d—alweer de groote koopstad—nooit zóó iets gehoord heeft, en dat nog wel in ’t H o l l a n d s c h !

Dominee zelfs, die anders ronduit moet verklaren dat hij weinig met die kunstmatige zangerij opheeft,—zeker dewijl het kerkgezang zoo weinig kunstmatig is—steekt den burgemeester met een: “Ik dank u, ik dank u,” zijn hand toe. De heeren Meijer, vader en zoon, zien met zekeren eerbied naar den jongen burgervader, die zóó’n stem heeft, en houden evenmin hunne handen terug.

Handen geven is dorpsgebruik, vooral na nutslezingen, dáár evenwel zonder onderscheid of men heeft geluisterd en voldaan is, of wel heeft gegeeuwd en ’t vervelend vond.

De beide jonge dames die in ’t vertrek bleven, zeiden.... niets, omdat ze niet recht wisten of zulks wel paste, en ook, omdat ze nieuwsgierig waren te weten wat Suze zoo opeens aan ’t huilen had gebracht. Wat den candidaat-notaris betreft, hij keek verbazend wonderlijk naar de deur door welke Suze het salon verliet, maar bleef op zijn stoel zitten, en draaide, nadat hij opnieuw een glas bisschop geledigd had, zoo raar met de oogen, maar toch...... hij b l e e f op zijn stoel zitten.

De heeren aan den haard spreken intusschen nog over verschillende onderwerpen voort, zonder dat Gliekke zijn huisvriend mist, die steeds op zijn stoel zit. Na verloop van een half uur komen de twee oude dames met eene

verontschuldiging der jarige terug, die, volstrekt weer binnen wilde komen doch door h a a r geraden werd liever rustig boven te blijven, aangezien het binnen warm en zij nogal zenuwachtig was. Een kwartier later, staat Frederik in de gang met een geopende hand, en verlaten acht personen de woning, waarvan de achterste nog al moeite met de stoeptreden heeft.

“De heer Flitz schijnt alleen de achterhoede te willen uitmaken,” zegt Van Bavik. “Neem niet kwalijk,.... dames! dominee! Ik zal eens zien.... Dank voor uw aangenaam gezelschap.... Tot weerzien, wel thuis.”

Eenige stemmen: “Bonsoir burgemeester,” en nog eenige zachtere stemmen alleen: “Burgemeester!”

De drie heeren, ieder met een dame aan den arm, stappen door, en Van Bavik treedt terug, en tuurt in de duisternis naar den persoon, die zoo’n werk met de stoeptreden had.

Ruim tien weken zijn er sedert den dag verloopen waarop het jaarfeest van Suze Gliekke gevierd werd, en tien weken ook sedert Van Bavik den heer, die beter op zijn stoel zat dan dat hij ter been was, aanbood om hem naar huis te vergezellen. Ofschoon dit aanbod met weinig kiesche en niet zeer vleiende woorden gedurig was afgeslagen, was het niettemin gaandeweg zoo noodig geworden, dat Flitz aan dat geleide zijn behouden tehuiskomst heeft te danken gehad.

Veel is er in dien tijd veranderd. Ontegenzeggelijk veel. In stede van naakte takken alleen, draagt eik en beuk en al wat boom mag genoemd worden, thans een frisch en jeugdig groen, waarop de oogen, die nog schemeren van zooveel sneeuwtooneeltjes, met wellust blijven rusten. Wat is er sedert de koude Februari-maand, die er plezier in had om de ijsbloemen zoo vast tegen de vensterruiten te drukken en ontelbare leiboomen zoowel op V r e d e l u s t als overal den dood te berokkenen, wat is er sedert dien tijd een leven in de groote brouwerij gekomen. De vogels vooral, schijnen uitgelaten. Ze beginnen reeds wanneer een ander ternauwernood de eerste helft der nachtrust genoten heeft. Wat spektakel op het dak, wat lawaai in de linde voor het raam; wat een getjilp en gefluit! Luister! ’t is zoo onaardig niet, ja zelfs wel lief, en ze schijnen machtig veel pret te hebben. Aardig volkje! Wat zijt ge vroolijk. Wat roept gij

helder: “Ten bedde uit luiaard! Zie naar buiten, de zon gaat ook voor ú op. Kom! zoo ge althans niet komen zult om wreedaardig ons echtheil te verwoesten en onze kindertjes te rooven!”

Wat zijn er velen helaas, die dat roepen wel aardig vinden, en er een poosje naar luisteren, doch daarna zich nog eventjes omdraaien, om eerst voor goed wakker te blijven, wanneer die knaapjes daar buiten al moede van ’t roepen zijn.

Veel, zeer veel is er in de natuur veranderd; de weiden, die zoo droevig dor lagen, zijn met een donker groen bekleed, waarin het rundvee dartelt; het landvolk kniest niet langer bij den poveren haard; het spit en zaait en egt; ja, er is veel veranderd, er kwam bepaald leven in de groote brouwerij.

Leven! En toch niet *alle* veranderingen die er *in* en *om* B.... hebben plaats gegrepen, getuigen dat er leven voor doodsslaap kwam. Wij zullen u een woning binnenvoeren waarin de Mei niet lacht—omdat er de luiken gesloten zijn, omdat de doodsslaap er het aardsche leven verving.

Hier die trap op; rechts in die kamer moet gij wezen.... Zie, daar staat een mooie stevige eikenhouten kist met acht blank geschuurde handvatsels er aan. Er is veel zorg aan die kist besteed. Waarom....? Omdat de wormen niet meenen zullen dat er een arbeider of een van de diaconie in te slapen ligt; of wel, omdat die slapende een dagje langer onder de zoden zal liggen eer er niets meer dan wat beenderen van hem te vinden zullen zijn.

’En mooie kist! Gelukkig dat *wij* ’t bemerken, anders zouden de nijvere mannen, die er hun nachtrust aan wijdden, weinig voldoening van hun arbeid hebben. Geen woord van tevredenheid werd hun betuigd. Mevrouw heeft dadelijk den zakdoek voor de oogen gedrukt toen ze die kist er staan zag, en de meiden zijn angstig naar de keuken gevlucht toen ze haar de woning zagen binnendragen. ’En mooie kist! Wilt ge nog naderbij komen om haar beter te beschouwen en zien *wie* het is die er in ligt?—’t Is het stof van den man, die weleer aan menig sterfhuis verscheen om de goederen, welke een gestorvene maar luttel tijds in leen hield, weder tegen contante betaling aan de levenden te gunnen; de man die heel wat testamenten maakte, en weinige weken geleden, toen hij een belangrijk stuk onderteekende, weinig vermoedde dat die naam J. V. Saffelen voor ’t laatst door hem geschreven werd.

’t Was een belangrijke gebeurtenis, een gewichtige verandering in B....—De notaris Van Saffelen had, terwijl alles een nieuw leven bekwam, zijn leven met den dood verruild.—Ja....? Arme Van Saffelen, dan hebben wij diep medelijden met u en uw treurende weduwe; maar neen, we hopen en wij vertrouwen dat gij reeds in een nieuwe lente zijt overgebracht; dat ook g ij leeft, leeft in een reinere, een betere wereld waar geen scheiden meer wezen zal.

De weduwe had veel beklag, en ondervond veel deelneming; en Flitz, die zijn gansche notarieele vorming—al was die vorming dan ook eenigermate aan zijn figuur gelijk—aan den kundigen en geduldigen notaris was verschuldigd; Flitz die inderdaad in Van Saffelens ziekte zich met kracht had aangegrepen, opdat de werkzaamheden haren loop zouden hebben, en ook trouw in ’t waken geweest was, hij had zijne tranen niet kunnen bedwingen toen zijn leermeester en vriend, zooals dominee zeide: “het tijdelijke met het eeuwige had verwisseld,” en, zooals h ij zeide: “nooit geen aktes meer passeeren, en nooit aan de overzij van den lessenaar meer zitten zou.”

Flitz! waarlijk ge hebt toch geen kwaad hart, al sist er een leelijk slangetje in uwe borst. Waarlijk, wij billijken het oordeel der bedroefde notaris-weduwe, die u een engel van goedheid noemt. Ten haren opzichte ja. Maar een engel, neen Flitz daar ontbreekt veel aan, en, vooral dat slangetje hindert vreeselijk, dat leelijke, dat foei zwarte slangetje!

In die verloopene weken was er in B. nóg meer veranderd,—voor ’t algemeen van minder belang, voor den belangstellenden lezer niet onbelangrijk.

Nog geen veertien dagen na het door ons bijgewoonde feest op V r e d e l u s t vertrok de familie naar de Nederlandsche hoofdstad, om daar—voor de eerste maal sedert haar komst in B....—eenigen tijd bij zwager Vos te gaan logeeren. Over ’t algemeen wist men niet, waaraan deze plotselinge, ofschoon tijdelijke plaatsverandering moest worden toegeschreven, aangezien de heer Gliekke altijd verzekerde, wanneer hij ter wille zijner dames eens naar de naburige stad W. was geweest,—blijde te zijn de vrije buitenlucht weder in te ademen. Eenigen meenden dat het ter wille van mevrouw was, die kort na Suzes jaardag was gevallen, zich den arm ernstig bezeerde, en de hulp van Tuil den plattelandsheelmeester, tot diens overgroote ergernis, niet had ingeroepen. Anderen vermoedden dat er iemand van de familie moest gestorven zijn, en de heer Gliekke naar Holland trok om de erfenis te gaan halen, en velen hadden aan

Flitz gevraagd, wat de oorzaak van een vertrek mocht wezen, waardoor slager, bakker, kruidenier en zooveel anderen, groot nadeel leden.

“Omdat ze er g e k zijn!” was Barends onvriendelijk en weinig zachtmoedig antwoord geweest; “omdat ze met geen dorpelingen meer tevreden zijn; omdat.... omdat die nieuwe snoes, die burgemeester, zoo’n kwajongen, ze den kop op hol brengt!”

Arme Flitz! Toen hij een dag na het feest zijn gewone digestievisite kwam maken, en hoewel het zijn “eetdag” niet was, stellig op het gewone ombertje en een familiare boterham had gerekend, was mevrouw noch Suze komen opdagen. De heer Gliekke had hem, ja, vriendelijk, maar toch in geenen deele zóó “sjoviaal” als gewoonlijk ontvangen, en hem ronduit gezegd, dat hij nog een paar brieven te beantwoorden had.

Arme Flitz! Hij was er den volgenden Zondag—zijn “eetdag,” heengestapt, om zich van ’t werken en ’t ziekeverzorgen eens te verpoozen; en toen, ja, ’t was alles wel als vanouds geweest, maar mevrouw had zoo’n pijn aan den arm, en Suze had met ditjes en datjes af en aan gedraafd, en was zoo ijselijk onnatuurlijk geweest, alsof ze alles vergeten had wat hij in de gang tot haar sprak. Mijnheer Gliekke, die ook al zoo raar heen en weer had gegluurd, was eindelijk, ná ’t partijtje, heel droogjes tot de bekendmaking van het plan gekomen, om V r e d e l u s t voor een poos te verlaten, waarbij hij vrij duidelijk had te kennen gegeven, dat ze elkaar dezen avond maar vaarwel moesten zeggen, want, Flitz zou zeker wel begrijpen dat de dames en ook hij, nog een boel te redderen en te bezorgen hadden—vooral daar het zoo treurig met mama’s arm was,—terwijl Flitz het evenzeer natuurlijk zou vinden, dat Gliekke niet meer bij hem kon komen. Misschien zag hij hem nog wel bij den notaris. Van Saffelen scheen ernstig ziek te zijn, en zou ’t zeker niet aardig vinden, indien Gliekke het dorp verliet zonder naar hem om te zien.

Arme Flitz! Suze had bijna den geheelen tijd “zonder lach of praat” met een afgewend hoofd gezeten, en had, met een paar vuile bordjes—’t geen ze anders nooit deed—de kamer verlaten, juist toen hij, om “op te stappen” naar zijn handschoenen zocht. Arme Flitz! hij had gewacht..... vijf..... tien..... vijftien..... twintig minuten, maar Suus was niet teruggekomen; en papa Gliekke had nog al vriendelijk gezegd, dat Flitz zich niet geneeren moest indien hij naar huis wilde. —Suze....? Ja, Suze was naar de keuken; misschien naar boven; hij wilde haar

wel roepen.... maar anders, Flitz kon er op aan, hij zou zijne dochter de groeten wel overbrengen. Arme Flitz! het meisje, dat, toen ze een kind was, zoo dikwijls op zijn knie had gezeten, waar hij zoo familiaar mee geweest was, en die hij nu zoo vreeselijk liefhad, hij moest haar verlaten, zonder haar zelfs een hand ten afscheid te kunnen geven. Hij moest *Vredelust* verlaten, *Vredelust* waar hij "doen en laten," de intieme, de onontbeerlijke huisvriend geweest was. O! van *Vredelust* te moeten vertrekken, verstooten, miskend en verschopt, en dat ter wille van een "ellendigen windbuil!"

Arme Flitz! welk eene verandering voor u!

Wat de ware oorzaak dier verandering der Gliekkes ten opzichte van den huisvriend was, kon misschien na het vertrek der familie alleen de persoon ophelderen, voor wien Barend Flitz zulke uitgelezene woorden veil had.

Ook hij maakte kort na het diner zijn visite aan de gulle familie. 't Was vóór den middag. Mevrouw was zeer vriendelijk, maar juffrouw Suze nog al stil geweest, en bij 't afscheid zeide mijnheer, dat het zulk flink weer om te loopen was, en dat, zoo Van Bavik lust gevoelde, hij dan 't genoegen zou hebben de plaats eens met hem door te gaan, hij kon dan later mee naar 't dorp wandelen om Van Saffelen een afscheidsbezoek te brengen en meteen te zien of die vriend wat beter was.

De heeren wandelden de plaats door, die, volgens de verzekering van den eigenaar, er des zomers geheel anders uitzag—alsof de jonge burgervader in 't onzekere verkeerde of de boomen en heesters te B. c. a. des zomers in 't blad kwamen of niet! Lieve veranderingen.... *dit* hier en *dat* daar; veranderingen voor den *niet* eigenaar van minder belang, te meer daar hij onmogelijk precies kon begrijpen, hoe die paden en slooten eertijds door *Vredelust* slingerden. —Och, 't was niet voor *hem*, niet voor *zijn* genoegen, neen, hij had eene dochter; Van Bavik was er ten volle van overtuigd—dat meisje, zijn eenig kind, och! hij wenschte zoozeer dat *Vredelust* haar dierbaar zou blijven, wanneer *zij*—de ouders—er eenmaal niet meer zouden wezen. Dat hij 't zoo lief deed veranderen en al die fijne boomen plantte, 't was niet voor *hem*, maar alles voor Suze. "Och!" had de heer Gliekke vervolgd: "kinderen gaan je zoo na aan 't hart; ja Van Bavik, ik hoop dat je 't óók eenmaal zult ondervinden, en daarom valt het een vader verschrikkelijk hard indien hij.... maar och, ik kan je alles niet zeggen."

Van Bavik zweeg; wat kon h ij z e g g e n!?

“In vertrouwen,” hernam de vader—want juist wanneer niet a l l e s gezegd kan worden, wordt er gewoonlijk n i e t s verzwegen,—“er is iets dat me hindert, fameus hindert: ’k heb je voor eenige dagen, je weet wel, bij den haard, entre-nous van Flitz gesproken.... nietwaar?”

“A juist,” antwoordde Van Bavik.

“Men weet tot wien men spreekt,” hernam Gliekke: “Ik zou het niet graag aan de klok hangen, voel je? Welnu, tegen alle verwachting in heeft hij de dwaasheid gehad aan Suze—het kind—van liefde te spreken. Dien avond.... begrijp eens!—’t Kwam spoedig aan ’t licht; je weet wel, die zenuwachtigheid toen je gezongen hadt? Mama vertelde mij ’s anderen daags waar de schoen had gekneld. ’t Kind zelf was er erg van geschrikt; en nog begrijp ik niet hoe h ij , die z o o wel mijne zienswijze kent, het in’t hoofd heeft gekregen, om zóó misbruik van mijn vertrouwen te maken. Had ik dát kunnen voorzien, je begrijpt Van Bavik....” en even stond de spreker stil, en zag zijn aandachtigen hoorder veelbeteekenend aan.

“Wel zeker,—natuurlijk!” zei Van Bavik mede stilstaande, en mede opnieuw voortgaande, toen Gliekke verder ging.

“Er zijn papieren die men vertrouwt, zie je,” vervolgde Gliekke: “Ik had voorzichtiger kunnen zijn, maar, wie kan ’t helpen dat de fondsen naar beneden gaan. Enfin, zóó en op dien voet kan er niets van komen. Eenmaal “fiat”, de ijver om een beroep te verkrijgen zou weldra verflauwen, dewijl die ijver zelfs nu niet groot is. ’t Werd vrijen jaar u i t jaar i n , totdat het vrijen ons oudjes nog ’t meest ging vervelen; dan trouwen in ’s hemels naam, en, geld h i e r en geld d a a r ! De man zou blijven wat hij is, en zeker een last voor zijn vrouw en een treurig voorbeeld van werkeloosheid voor zijne kinderen worden! Zie je Van Bavik,” en Gliekke stond weder stil maar liep ook kort daarna weder door: “zie je, ik heb er het meisje een hartig woord van gezegd, en hoewel ik Flitz,—omdat hij in onbezonnenheid tegen mijn, hem welbekende begrippen handelde—niet voor ’t hoofd wil stooten, begrijp je.... zoo moet nu voorloopig dat hek wat verhangen worden, en,—maar heel onder ons,—’t is daarom dat we een week of wat van huis gaan.”

Van Bavik had gehoord en gevoeld, en was tot aan de notariswoning meegewandeld; en Flitz die in 't kantoor stond, had over 't horretje heen gezien, dat de heer van V r e d e l u s t den jongen burgemeester "ijselijk hartelijk" de hand schudde, en duidelijk verstaan dat hij hem "bespottelijk amiekaal" vaarwel zei, en hem, toen de schel reeds was overgegaan, nog nariep: "Mocht je soms in dien tijd te Amsterdam komen, we logeeren Heerengracht Nº. 260."

Nog eens: arme Flitz! welk een verandering! Arme Flitz, t o e n vooral, want voor de eerste maal van zijn leven bromde hij een verwensching tusschen de tanden, een nare verwensching waar nog een leelijke vloek op volgde.

't Was overdag, wanneer hij na veel geschrijf de pen nederlegde, 't was des nachts, wanneer hij aan 't ziekbed, volgens mevrouw Van Saffelen, een engel was, dat Flitz aan de schrikkelijke verandering dacht, die ten zijnen opzichte had plaats gegrepen; aan de koelheid van haar die hij zoo wezenlijk liefhad, en aan den man, die hem gewis door lage "intrieges," den burgemeesters-post ontfutselde; door "mooie praatjes," "gekkelijke manieren" en een "gemaakt zingen" den ondergang van zijn geluk bewerkte; die Suze op een laaghartige wijze aan hem ontroofde; die zich door "nare streken," in zijne plaats had weten te dringen, en hem schandelijk de vriendschap en achting der Gliekkes ontstal........ "zoo'n lage hond!"

Jaloezie! uw troetelkind is Laster.

't Was waarheid dat de jonge burgervader een paar malen in de week des avonds naar de naburige stad W. ging en des anderen daags buitengewoon vroegtijdig terugkeerde; 't was waarheid dat Flitz hem een paar malen het dorp zag binnenkomen, juist toen hij 's morgens de kantoorluiken openwierp.

Was het waarheid ook dat hij er dan zoo "dof en af" had uitgezien, en zoo "onzeker en waggelend" geloopen had?

't Was waarheid dat de candidaat-notaris op zekeren morgen voor zaken den burgemeester moest spreken, en van juffrouw Kamp ten bescheid kreeg dat burgemeester nog niet bij de hand was; 't was waarheid dat hij t e e l f u r e n, nog niet was opgestaan.

Was 't waarheid ook dat Van Bavik een luiaard moest genoemd worden, die

n o o i t was te spreken....? of, bleef hij op dien dag, zoolang te bed dewijl een woedende hoofdpijn hem voor ’t werk ongeschikt maakte?

’t Was waarheid dat Flitz, toen hij op zekeren avond alleen in de gelagkamer van ’t G e l d e r s c h e W a p e n op den logementhouder wachtte, ten einde hem een rijtuig naar stad te bestellen waarmee een geneesheer, bij Van Saffelen in consult, zou gehaald worden—dat hij toen in de aangrenzende kamer, door Van Bavik bewoond, eene vrouw luidkeels hoorde snikken; ’t was waarheid, dat hij zijn gehoor scherpende, haar duidelijk hoorde zeggen: “En het arme kind dan mijnheer, moet i k er alleen voor zorgen? Ach God, wat moet ik beginnen!? Heb toch medelijden; de bloed! i k heb er geen voedsel voor, en alles is zoo bitter duur.” En, dat hij verder luisterende, eenige onverstaanbare doch blijkbaar vermanende klanken van den bewoner dier kamer had opgevangen, ’t geen met geldgeklank was besloten. Waarheid was het dat Flitz, kort daarna, een knappe doch armoedig gekleede jonge vrouw de gang uit zag treden, die het kind dat ze droeg zorgvuldig met haar voorschoot bedekte.

Was het óók waarheid dat Van Bavik een “gemeen sjusjet” was, die meisjes in ’t ongeluk stortte en zijn goeden naam door een luttel stuk geld zocht te bewaren? Of wel, betreurde de jonge burgervader de noodzakelijkheid eener wet, die den verleider voor elke vervolging vrijwaart, en de zwakke verleide alleen de gevolgen van een onbedachten stap doet dragen?

Groote verandering in tien weken! De knappe, aardige, geestige, fatsoenlijke burgemeester, die nog kort geleden met zooveel vreugdebetoon werd ingehaald, en aanvankelijk de vrij algemeene achting en welwillendheid genoot, hij vond de leden van den raad tegenwoordig zoo stijf en kortaf; kreeg ook al eenige malen bij sommigen belet, en begreep in ’t geheel niet, waaraan die groote verandering moest worden toegeschreven; hij begreep het niet, al bespeurde hij duidelijk dat Barend Flitz hem alles behalve genegen was.

En nu, de notaris Van Saffelen was gestorven, en de aangifte bij den eersten w e t h o u d e r geschied, want burgemeester was voor eenige dagen naar Holland vertrokken.—Naar Holland! Flitz was vuurrood geworden toen hij het hoorde.—Naar Holland!—Heerengracht Nº. 260!—Suze!—Zou Suze w a a r a c h t i g alles vergeten hebben!?

“Naar Holland, naar Holland!” die woorden werden door Barend Flitz ontelbare

malen op één dag herhaald, en zelfs toen hij met den langen zwarten mantel om, en den hoed met het lange lamfer er aan, de kist volgde waarin zijn leermeester en vriend naar het kerkhof werd gedragen, toen meende de persoon die naast hem ging, dat mijnheer Flitz niet wel bij zijn zinnen was, want, duidelijk verstond hij, dat het: "naar Holland, Heerengracht Nº. 260," ging.

De trouwe diensten waarmede Flitz den notaris in zijn laatste levensdagen was ter zijde geweest, hadden Van Saffelen dermate ten gunste van zijn kweekeling gestemd, dat hij, in weerwil van de geringschatting zijner notariëele bekwaamheden, gedurig den wensch uitte, dat Flitz, zoo hij niet van het ziekbed mocht verrijzen, hem als notaris te B. zou opvolgen. Inderdaad Van Saffelen had met een schijnbare kalmte, zijn vriend den weg, welken hij moest inslaan, gewezen, ten einde—misschien! in zijn plaats de benoeming te erlangen.

Dat de zwakke notaris, na het geven dier inlichtingen, opnieuw in een hevige koorts verviel, zal hem niet verwonderen wien 't leven nog niet tot last is, en zoo gaarne ten nutte der zijnen nog jaren lang werkzaam zou blijven. Dat Flitz sedert dien stond in een soort van sollicitatiekoorts leefde, zal evenmin hem verwonderen, die verstaan heeft wat hij in zijn schild voerde, en niemand zal het bevreemden, dat Flitz reeds den dag na de begrafenis de reis naar de Provinciale hoofdstad ondernam, om te bewerken dat zijn naam op de voordracht werd geplaatst, en dat hij vervolgens naar Holland trok, naar de residentie, om den Minister van Justitie voor zijn persoon te winnen.

Flitz trok naar Holland. Over Amsterdam naar 's Gravenhage; van 's Gravenhage naar va en moe op Wolkensteijn; en van Wolkensteijn reisde hij weder naar Amsterdam, en liep op zekeren morgen de Heerengracht langs, van het IJ tot den Amstel, heen en terug, zoekende.... zoekende naar Nº. 260.

Maar vruchteloos was het zoeken geweest, want, Flitz had niet begrepen dat de huizen aan de overzij van 't water, ook tot de Heerengracht behoorden. Het "satansche" Nº. had hij niet gevonden, en de kastelein van 't logement waar hij zijn intrek nam, wist ook niet te zeggen bij wien de heer Gliekke uit B. c. a. op de Heerengracht logeerde, evenmin als de kruier, de schoenpoetser, de kantoorklerk, de dominee—'t was een aanspreker geweest—de loterijjood en een meisje met een mandje onder 't voorschoot, die hij allen op straat onderzoekend had aangesproken, hem 't vraagstuk hadden opgelost.

Barend Flitz kwam in B. terug, maar zijn onrust was nog grooter dan vóór zijn vertrek, want, Van Bavik zat nog in Holland—misschien wel—neen z e k e r : Heerengracht Nº. 260! En, op zekeren avond doopte Barend met driftige hand de pen in den inkt, en schreef den volgenden brief:

“D i e r b a r e M e j u f f r o u w S u z e !

Ik heb in een zeer nare spanning verkeerd sedert ik de laatste maal op V r e d e l u s t was, en vooral sedert je met papa en mama naar Holland bent vertrokken. Ik weet op mijn woord van eer niet wat ik er van denken moet, maar, des te beter weet ik, dat die persoon Van Bavik een gemeen sjusjet is daar niemand van weten wil. Dierbare Suus, ik heb je zoo lief, en waarom je zoo veranderd ben, begrijp ik in ’t geheel niet, net zoo min als van je ouwelui. Als het alleen van dat Sirenengezang komt, dan moet ik je nadrukkelijk zeggen, daar niet langer naar te luisteren om reden boven gezegd. Je bent veel te lief en te goed om ongelukkig te worden. O! Suus! ik hou toch zoo idiolaat van je, en alles zou zich wel schikken, als de zaken loopen zoo als onderget. hoopt. Je weet, de notaris Van Saffelen dood is; het spijt mij ijselijk, maar nu het eenmaal zoo is, nu doet het mij toch pleizier dat hij mij den weg wees om in zijne plaats te komen. Toen, met het burgemeesterschap, had ik aan den Koning geschreven met verzoek om geheimhouding; maar, dáár moet je niet gaan Suus. Eerst naar den Procureur-Generaal en dan naar den Minister in Den Haag; allebei heel vriendelijke menschen die zeiden, aan mij te zullen denken. O lieve Suus, als jij maar van me houdt, en niet als vroeger een gemeen sjusjet met den post gaat strijken dan is a l l e s n i e t s.

Onderget. in Amsterdam zijnde, heeft overal op de Heerengracht als een gek naar Nº. 260 gezocht om je te vinden; en nu besluit ik deze hopende hij te recht zal komen. Zeg maar niet dat ik je schreef, en nog eens, luister maar niet naar een ander die te onfatsoenlijk is om het in een brief als deze neder te stellen.

Kan het zijn, zend mij dan een woordje van liefde tot bescheid; denk ik je al zoo lang gekend heb. Hoop met mij, ik den notarispost zal krijgen; het protekol is in handen van den notaris uit E. die met Van Bavik op en neer gaat, dat maakt mij soms zoo benauwd.

Nogmaals gegroet Dierbare Suus, ik heb waarachtig alles voor je over, en geloof mij,

Dierbare Mejuffrouw Suze!
UWelEd. Dienstw. Dien. en Minnaar.
B. FLITZ.
Kat. Not.

B. den 12 Mei 18.5.
PS. Atjuu Suus!”

Deze brief, dien wij Barend letterlijk naschreven, werd aan het bekende adres verzonden, en door Suze Gliekke ontvangen, juist toen zij alleen met lichte hoofdpijn te huis was, terwijl de overige familieleden zich in Artis bevonden.

In den namiddag van een schoonen Mei-avond—twee weken ongeveer na de terugkomst van de familie Gliekke op V r e d e l u s t —vinden wij Alexander Van Bavik voor het opgeschoven raam zijner schrijfkamer weder.

Zijn gelaat draagt de duidelijkste sporen eener blijde zeer blijde gemoedsstemming, en in zijn hand houdt hij een brief, welks korte inhoud door hem reeds verscheidene malen werd gelezen en herlezen.

“Moeder! Engel! dat is uw werk,” spreekt hij halfluide in vervoering, en Fik die naast zijn stoel te snorken lag, eensklaps bij de voorpooten vattende, springt hij op, en danst met zijn vriend de kamer door, zóó wild, dat Fik, die al tamelijk oud is, en zelfs in zijn jonge dagen niet dol veel van dansen hield, begint te pruttelen, en juffrouw Kamp eenige oogenblikken later om ’t hoekje van de deur kijkt, en vraagt, of burgemeester om ’t servies op ’t kastje zal denken, en heengaat met een:

“’t Is niet pluis in den bol!”

Een half uur later zit de burgemeester voor zijn schrijftafel en schrijft:

> “L i e f s t e V r i e n d i n !
>
> De nacht is voorbij, de morgenschemering breekt aan, en de zon van ons heil zal weldra lichten. Innig beminde, de scheidsmuur zal vallen. Mijn maatschappelijke positie werd een schoone verbetering toegezegd. Spoedig zal ik u aan ’t kloppende hart mogen drukken. Spoedig zal ik u geheel kunnen toebehooren, en—maar neen, de last tot zwijgen werd mij nadrukkelijk opgelegd. Voor i e d e r moet ik zwijgen.—Maar voor u....?—Het allereerst!—Of zoudt ge voor het altaar der liefde hechten aan het woord van hem, die den vriend geen trouw hield, en wiens ontrouw u alzoo eenmaal gebleken was?
>
> Vaarwel mijn innig geliefde Suze. Spoedig hoop ik u een meer uitvoerig, een geheel bevredigend antwoord te kunnen toezenden, zoo de omstandigheden mij niet mochten veroorloven u in persoon woorden van liefde te komen toespreken.
>
> Geloof mij Uw onveranderlijk trouwe vriend:
>
> ALEXANDER.
> B. 28 Mei 18.5.”

Deze haastig geschreven brief, werd even haastig gevouwen en verzegeld, terwijl alleen het: “Aan Suze,” op de buitenzijde werd gesteld, en—nog dien zelfden middag zag Barend Flitz, die bij de weduwe Van Saffelen thee dronk, Van Bavik het raam voorbij stappen.—Waar mocht dat heengaan? Naar stad?

Neen! vervl.... naar de Gliekkes!

“Zei je wat Barend?” vraagde de weduwe.

“Neen mevrouw, niets,” antwoordde Flitz: “Maar weet u ik heb haast, ik heb iets te doen. Dank u, ’k heb volstrekt geen dorst meer. Neem mij niet kwalijk,” en hij greep naar zijn hoed en vatte zijn “s i k s p e n s”[2] en verliet, zonder mevrouw op haar verdere vragen te antwoorden, het vertrek.

Had de candidaat-notaris, toen hij mevrouw Van Saffelens huiskamer betrad, voor eenige oogenblikken eigen angsten en zorgen vergeten, om de bedroefde, met de bespiegelingen hoe alles door hem zou worden aangelegd indien hij als notaris “in plaats van mijnheer mocht worden benoemd,” wat op te vroolijken; (!) had hij—om h a a r een aangename afleiding te bezorgen (?) van de veranderingen gesproken, die hij in de notariswoning zou maken, wanneer mevrouw—die toch zeker in kamers zou gaan—haar verlaten had, was hij, tot meerdere opbeuring misschien, bij die bespiegelingen zelfs een enkele maal in ’t komieke gevallen: sedert hij het valsche gelaat van dien Bavik weder aanschouwde, waren al die droombeelden vervlogen, en was al het komieke op eenmaal verdwenen; het kookte hem feller dan immer in de borst, en, terwijl mevrouw Van Saffelen niet wist wat Barend zoo eensklaps tot vertrekken had genoopt, en de heer Meyer Jr.—die Flitz tegen ’t vallen van den avond even buiten het dorp ontmoette—niet begreep hoe hij zoo kortaf “bonswaar,” had gezegd, zat Barend Flitz met zijn dikken haakstok in het akkermaalshout, dat de rechterzijde der laan van V r e d e l u s t , benevens de linkerzijde van den landweg begrensde, en wachtte..... wachtte op het “gemeene sjusjet,” wachtte lang, zeer lang met weinig vredelievende gevoelens.

Zooals Barend daar tusschen de takken en blaren gezeten was, had hij volkomen den tijd om zich alles te herinneren wat het negatieve vriendschapsvuur voor d i e n persoon in zijn binnenste kon brandende houden. Bij alles herdacht hij ook zijn laatste bezoek op V r e d e l u s t . Na de terugkomst der familie was hij niet in gebreke gebleven haar een verwelkom-visite te brengen, maar hoe.... hoe werd hij ontvangen!? Mijnheer was hem in de gang te gemoet gekomen, en had zijn vriendelijken groet niet beantwoord zooals hij dat voorheen zou gedaan hebben. De dames had hij niet kunnen spreken, want zij waren druk aan den schoonmaak, die tot haar terugkomst was uitgesteld; en terwijl Barend, op Gliekkes verzoek, mede naar de goudvischkom was gewandeld—zonder zelfs te

zijn binnengelaten,—had hij veel van goudvisschen en telkens weder van goudvisschen gehoord, doch van háár had hij niets vernomen, van háár, die ook na zijn schrijven niets van zich hooren liet; van haar die ingepakt, en hem totaal ontstolen was!

Meer dan drie volle uren had de candidaat-notaris reeds in zijn schuilhoek doorgebracht, zonder dat eenig levend wezen het hek van Vredelust was uitgetreden. ’t Was erg donker, want de bewolkte lucht beroofde het aardrijk van het zachte stargeglim, en Flitz, die volstrekt niets zien kon, scherpte des te sterker zijn gehoor, maar hoorde.... ook volstrekt niets dan, nu eens het voorbijrijden van een kar of wagen op den landweg, en dan weder het zacht getikkel van regendroppels op het eikenloof waaronder hij verscholen zat.

Dat Flitz zoo langzamerhand van den drup iets meekreeg, zal niemand verwonderen, evenmin als het iemand bevreemden zal dat het toeven aan die plaats, hem om verschillende redenen hoe langer zoo onaangenamer werd. Eensklaps echter begint hem het hart vreeselijk te bonzen.—Hij hoort iets.—Ja, duidelijk.... zuchten! Zuchten, somwijlen afgewisseld door een onderaardsch brommend geluid.—Rechts aan de zijde van den landweg schuifelt iets.—Het bloed stijgt hem met geweld naar ’t voorhoofd, doch stroomt insgelijks met geweld naar de hoofdbron terug, nu dat zelfde gerucht en geschuifel zich ter linkerzijde, in de laan van Vredelust, laat hooren. ’t Schiet hem ijselijk in de beenen, zóó ijselijk, dat hem de knieën knikken. De six pence wordt met een zenuwachtige krachtsinspanning aan het benedeneinde omklemd; de dikke haak is zijn eenige wapen, een wapen zeer geschikt om beentjes te lichten, maar zeker niet bestand tegen een aanval van helsche machten.

Nadat het gezucht en geschuifel nu eens verder af en dan weder meer nabij, onzen Barend nog eenigen tijd het angstzweet uit al zijn poriën had gelokt, treft plotseling, zeer nabij de plaats waar hij zich bevindt, een akelig spookachtig gebrom zijne ooren. Duidelijk verneemt hij ketengerammel, en.... juist zint hij op het middel om door een zijsprong het akkermaalshout en tevens het monster te ontspringen, toen hij een hevigen gil uitstoot, want met een ander akelig geluid, dat veel overeenkomst met het hoesten van een oude tooverkol heeft, is het spook-monster op hem aangevlogen, en gevoelt hij den heksenklauw hem ’t vleesch van zijn rechterbeen scheuren! zoodat zijne angstkreten zich weldra ijzingwekkend in het rond doen hooren.

“Fik! Alla! Hier Fik!” klinkt het gebiedend van de landwegzijde. Doch Fik—het spookmonster—Fik die nog steeds tusschen zijn oude tanden de broekspijp van den bevenden aspirant-notaris klemt, schijnt niet genegen om, zonder zijn prooi, tot den baas terug te keeren, en, steeds rukkend en wederrukkend, sliert hij Flitz —die van den schrik geen kracht bezit om weerstand te bieden—door de takken met zich voort, totdat ze beiden op den landweg staan, en een krachtig: “Kerel wie ben je?” Flitz in de ooren dreunt.

“Ik!” schreeuwt Flitz met holle stem; maar voegt er stenend bij: “Roep in ’s hemelsnaam dat akelige beest.... of....”

“Alla Fik, laat los! Hier!...... h i e r zeg ik je!!” klinkt het weder gebiedend, maar ook even gebiedend nogmaals: “Spreek, wie ben je?”

“Ik!—ikzelf,” is het antwoord, en wij durven niet vast bepalen of dat antwoord in den eenvoud des harten werd gegeven, of wel dat onze Barend den naam maar liefst wilde verzwijgen van hem, die uren achtereen in ’t kreupelhout zat om den burgervader een beentje te lichten.

De baas van Fik meent de stem van i k te hebben herkend; dat i k klonk zoo Flitzig, doch—het verlangde antwoord niet ontvangende, voelt hij zich gerechtigd den door Fik gevangen persoon, een landlooper te noemen; en nader tredende—terwijl hij in de zwarte figuur nu volkomen den candidaat-notaris herkent—vat hij hem bij den kraag, en zegt met nadruk:

“Dat zitten tusschen ’t kreupelhout in den laten avond komt mij razend verdacht voor; misschien heb je geen logies in ’t dorp of in een hooiberg kunnen krijgen; hé? Welnu, ik zal je een betere slaapplaats geven dan onder den drup der blâren. Vooruit! je zult heerlijk slapen onder den toren! Vooruit zeg ik je! En, zoo je misschien een buitengewonen dienst van je beenen denkt te vergen, reken er op dat Fik en mijn persoon er zes te zamen hebben. Voorwaarts, marsch!—Fik, links!”

De oude trouwe Fik plaatst zich op ’t commando aan de linkerzijde van zijn gebieder, doch i k die nog bevend van angst, den man van gezag niet herkent, prevelt iets van: “Laat me gaan asjeblief?” en verwenscht heimelijk zijn nare “posietsje,” te meer daar hij tot overmaat van ramp zijn haakvormig wapen in ’t kreupelhout achterliet, dewijl de beide handen hem onontbeerlijk waren geweest

om de nijdige takken uit het aangezicht te keeren.

“Maar hemel! geloof toch.... ik ben....” zucht de gevangene.

“Een landlooper, een struikroover of nog erger misschien,” valt de meester van Fik hem dreigend in de rede: “Voorwaarts! marsch! of anders zal mijn trouwe bloedhond genoodzaakt zijn z’n tanden met je strot te doen kennis maken.”

Fik een b l o e d h o n d ! Gelukkig! Fik de goede oude hoort het niet, maar de candidaat des te beter. Een bloedhond! En haastig wendt hij zich om en stapt, zonder een woord te spreken met een akelig gezicht voorwaarts, en verzwijgt nog steeds zijn naam, ofschoon het noemen er van hem misschien de vrijheid zou hebben teruggegeven.

’t Gaat voorwaarts. Fik, naast zijn baas in gepeins voortstappende, geniet het voorrecht om door diens paraplui voor den steeds dichter stroomenden regen te worden beschut. Flitz wordt doornat. Langs de kwast van zijn pet, die treurig neerhangt, glijdt het regenwater in den réservoir tusschen hals en stropdas, zoodat hij van tijd tot tijd allerzonderlingst met zijne schouderblaren werkt. ’t Gaat voorwaarts, doch Van Bavik—men heeft hem ongetwijfeld terstond herkend—vindt zich een paar malen verplicht zijn gevangene een zachte drukking te geven, daar Flitz weinig lust gevoelt om het logement te betrekken, ’t welk hem is toegezegd.

’t Gaat voorwaarts, doch nauwelijks heeft ons drietal den zoogenaamden Molenhoek omgeslagen, waardoor de gloeiende Nº. één der dorpsverlichting in de duisternis zichtbaar wordt, of Barend wendt zich tot den strengen man die hem volgt, en zegt op een toon, die van zijn angst getuigt:

“Hoor beste vriend, als ik je eens.... een paar kwartjes gaf, wat dunkt je? Waarachtig, ik ben een fatsoenlijk man; misschien ken je me wel, ik heet mijnheer Flitz.”

“Verschrikkelijk! verschrikkelijk! Omkooping van ’t gerecht!” roept de b e s t e v r i e n d , op een toon, die den gevangene bewijst hoezeer zijn voorslag de verontwaardiging van den gerechtsman heeft opgewekt: “Twee kwartjes! En dan een valschen naam opgeven! Denk je dat ik mij knollen voor citroenen laat verkoopen? Een heer zou zich bij ontijd op een afgelegene plaats tusschen ’t

struikgewas verbergen! Voorwaarts zeg ik je!” En, als tot zichzelven sprekende, vervolgt hij: “Verzwarende omstandigheden, ’t Opgeven van een valschen naam!” En luider: “Vooruit dan!—Fik geef acht!” Maar Barend, die op het achtgeven van den b l o e d h o n d niet bijzonder gesteld is, volgt het tot hem gerichte commando, terwijl hij stil voortgaande herhaaldelijk de waarachtige verzekering geeft, dat h ij en niemand anders dan h ij de heer Flitz is, ’t geen het kleinste kind van ’t dorp zal kunnen bevestigen.

In ’t einde heeft ons gezelschap de dorpsstraat bereikt. Gelukkig voor den druipenden candidaat, dat de plassende regen, al wat leeft, binnenshuis houdt. Zij treden den hoek van het schoolhuis om. Daar, aan de linkerzijde is de woning van den notaris-weduwe, en het raam van ’t kantoor, waarbinnen zelfs de stomme boeken zouden kunnen getuigen dat h ij wel degelijk Flitz is.

“Voorwaarts!” roept de vreemde diender nogmaals, en, ginds vertoont zich het kerkgebouw—dat nog zwarter dan de duisternis zelve is; het gevreesde kerkgebouw, dat hij zoo ontelbare malen met een dubbeltje en een cent in zijn rechter-vestjeszak is binnengegaan, waar zijn eigen naam in drie verschillende banken gesneden staat, waarvan hij de kleinste ruitjes in ’t groote raam honderden malen heeft overgeteld; waarin hij zoo menig rustig uurtje heeft doorgebracht, en waarvan hij nu—zoo geen onvoorziene redding daagt—het onder den toren tot nachtverblijf zal bekomen, in ’t akelige gezelschap van de doodsbaar, waarop nog onlangs de kist van den notaris stond.

Akelige voorstelling!—Maar hoor, eensklaps klinkt het achter hem: “Halt!” en omziende bespeurt hij dat hij zich ter plaatse bevindt, waar die wilde Let hem eens zoo’n leelijke poets speelde, en ziet hij dat de gevreesde meester van den bloedhond, zijn hand aan de deurklink van ’t G e l d e r s c h e W a p e n slaat, terwijl hij oogenblikkelijk daarna, nogmaals diens gebiedende stem hoort, met het bevel om binnen te gaan.

Flitz treedt binnen. Het licht van ’t olielampje, dat in de gang brandt, doet hem in den aanvang nog minder zien dan buiten, waar hij zwarter tegen zwart toch onderscheiden kon.

Fik niest.

Van Bavik, die beter l i c h t kan verdragen, schuift zijn gevangene zachtkens

zijn kamer binnen; sluit de deur; doet een lucifer ontbranden, waardoor Flitz opnieuw de oogen sluit en Fik nogmaals niest; ontsteekt zijn lamp, en, terwijl Fik zijn nest ruikt, zich afschudt en daarna op ’t kussen in ’t mandje rolt, ruikt Flitz lont; schudt zenuwachtig met zijn hoofd, en wenscht zich verre van hier—liefst op zijn “paardenhare,” met hoofd en al o n d e r de dekens.

Treurig! Akelig treurig staat hij daar, de ongelukkige candidaat-notaris, tegenover den man die hij thans bij ’t lamplicht volkomen herkent, tegenover hem dien hij verfoeit, veracht, en wien hij een val in ’t zand, benevens een roffel met den “siks pens” had toegezworen; tegenover den valschaard, den Judas—die hem zijn “kroon van ’t hoofd had genomen en Suus voor den neus wegkaapte,” die lafhartig en leugenachtig, dat kleine beest in ’t nest een bloedhond noemde, om, bang als hijzelf was, zijn tegenpartij vrees aan te jagen. Doch ook, daar stond hij tegenover hém, die nu recht had te vragen: wáárom hij zich in ’t kreupelhout verborgen had. Tegenover den man, die op een scherpen toon dreigde, en.... verbeellll! stijf en stout vol hield hem niet te kennen, met de bewering dat de heer Flitz—een lief en charmant mensch, zijn intieme vriend—nimmer de dwaasheid in ’t hoofd zou hebben gekregen, om zich “uit de grap”—zooals hij gezegd had—des avonds laat in ’t natte kreupelhout te verbergen; en, al bestond er werkelijk eenige gelijkenis tusschen hem en genoemden heer, hij het niet zijn kon, maar een gemeene struikroover moest wezen.

Wat Flitz ook ter zijner verdediging mocht aanvoeren, alles was vruchteloos, evenzeer als het een vergeefsche poging bleef, om den burgemeester tot de overtuiging te brengen dat hij werkelijk de persoon was die Van Bavik daareven—hoe valschaardig!—zijn i n t i e m e vriend had genoemd.

“Spreek van geluk kerel, dat ik niet terstond met de handboei te voorschijn kom,” zegt Van Bavik eindelijk: “Binnen een paar minuten zal mijn veldwachter hier zijn, om je naar het hotel te expedieeren vanwaar je morgen vroegtijdig naar W. zult worden overgebracht, en, dewijl het je zeker niet onverschillig kan wezen welk lot je verder zal bereid worden, zoo wil ik,—in naam des Konings! de goedheid hebben zijn geëerbiedigden wil onder je oogen te brengen: de straf voor landlooperij, verdacht oponthoud, poging tot omkooping en naamvervalsching,—beide laatste zoo sterk voor een misdadig opzet pleitende. Zie hier,” en de jonge burgervader houdt den ongelukkigen candidaat het blad voor, waarop het vonnis voor zooveel boosheid gedrukt staat.

De confusie maakte bij onzen Flitz, van lieverlede voor een gevoel plaats, dat hem zegt: je hebt toch ook handen aan je lijf Barend. Er kiemt een denkbeeld, dat men den draak met hem steekt; hij wil een anderen toon aanslaan, doch bezint zich dat het verblijf in ’t kreupelhout toch altijd een naar punt ter verdediging zal wezen.—Een gemoedelijk woord dan, een woord.... Maar nog eer het besluit is genomen omtrent de wijze waarop hij zich zal verdedigen, dreunt het: “Lees dan kerel!” hem met kracht in de ooren, en.... een oogenblik later vliegt Fik, met een allerijselijkst geblaf uit zijn nest op den vreemdeling aan, daar deze letterlijk gilt toen hij zijn vonnis heeft gelezen, vervat in de woorden:

“Z. M. heeft benoemd tot notaris te B., den heer B. Flitz.”

Fik bekomt een sterke vermaning om “koest” naar zijn nest te gaan, en op het oogenblik dat Van Bavik zijn gevangene tot kalmte stemt, door hem trouwhartig de hand te schudden en met zijn benoeming geluk te wenschen, gilt de ontstelde juffrouw Kamp buiten de geslotene deur:

“In ’s hemelsnaam wat is hier te doen?”

De burgemeester acht het onnoodig om voor zijn huisgenooten te verbergen wat in het nieuwsblad gedrukt staat, en terwijl Flitz nog niet van zijn verbazing bekomen, den zonderlingen vijand als wezenloos blijft aanstaren, houdt deze der ontstelde vrouw, door echtvriend en dienstboden gevolgd, de courant voor, en zegt: “Ziet ge, wij lachten met ons drieën omdat h i e r de benoeming van den heer Flitz tot notaris, en d a a r de mijne tot kantonrechter te W. staat.”

Weinige oogenblikken later trok het personeel, aan ’t W a p e n v a n G e l d e r l a n d verbonden, terug naar de plaats van waar het gekomen was, doch juffrouw Kamp, alles behalve lachende, want.... wie verzekerde haar dat een nieuwe burgemeester ook als deze, bij háár den intrek nemen, en even prompt in de betaling zou zijn!

De veldwachter verscheen, maar, er was “van des burgemeesters orders” volstrekt niets, dan dat hij het nieuwsblad bij de heeren wethouders ter inzage zou bezorgen, dewijl zij anders in weerwil der groote verbeteringen in het postwezen, het blad—hedenavond door Van Bavik uit de stad meegebracht—eerst den volgenden dag des namiddags zouden te zien krijgen.

Wij zullen niet verhalen wat er verder in de kamer van den nieuw benoemden kantonrechter verhandeld werd, ’t zij genoeg gezegd dat de beide heeren te zamen een glas wijn dronken, dat Flitz een uur later zijn zonderlingen vijand de hand schudde, en in tamelijk verwarde woorden betuigde, dat een mensch zich bedriegen kan, dat hij het “waarachtig” niet geweten had, en hartelijk hoopte dat Van Bavik, wat gepasseerd was als gepasseerd zou beschouwen, totdat hij in eene stemming—hemelsbreed verschillende van die waarin hij binnenkwam—de kamer verliet, en in ’t naar huis gaan ontelbare malen de woorden: “Ik notaris!” herhaalde.

En de nieuw benoemde kantonrechter, waarmede besloot hij den gewichtigen dag?

Zie, hij neemt het langwerpige boek met den groen lederen omslag, legt het vóór zich op de schrijftafel, en schrijft op bladz. 142:

“28 Mei 18.5.

“Zóó spoedig verwachtte ik de blijde uitkomst niet. Morgen zal Suze mijn brief ontvangen, en schier gelijktijdig het raadsel, daarin vervat, uit het nieuwsblad zien opgelost.

“De kantonrechter van W. met een inkomen van circa twee duizend gulden, zal in genade worden ontvangen door de ouders, die den burgemeester van B. op een inkomen van vierhonderd gulden, de hand hunner lieveling moesten ontzeggen.

“De hooggeplaatste neef, de neef mijner lieve moeder heeft, zonder zijn plicht te verzaken, aan mijne wenschen voldaan. Zal het land schade lijden door mijne benoeming? Mocht die neef voor den dooven ouden man—nu reeds voor den Grooten Rechter verschenen—niet een jong mensch in de plaats stellen, die met hart en ziel zijn belangrijke roeping hoopt te vervullen, al is hij dan ook de zoon eener beminde nicht?—Is het h e m euvel te duiden dat hij, met betrekking tot den notarispost, den raad van den burgemeester der plaats het oor leende, den raad van den neef—burgemeester—die een geluk, door hem zelven zoo vurig begeerd, ook gaarne een ander geschonken zag? die in gemoede kou verklaren, dat de aspirant de achting van den overleden notaris genoot, en gedurende diens ziekte met ijver de werkzaamheden verrichtte?

“De morgenschemering is reeds voorbij. Een schoone dag is aangebroken, een dag die den sleutel tot een reeks van nog blijdere dagen geeft. Groot is mijne blijdschap; streelend het gevoel, dat ik een weinig tot het geluk van hem mocht medewerken wien ik, ondanks mij zelven, een ergernis geworden was.

“Slaap wel mijn liefste vrouwtje! Droom liefelijk, gij moogt het.

“Rust wel mijn waardste Flitz! Eerst kwelde ik u buiten mijn toedoen; dezen avond deed ik het om uwe vreugde en uwe verrassing nog grooter te maken! Rust wel en droom genoeglijk; gij kunt het.

“Slaap wel, neef van mijn engelachtige moeder; gij hebt geen kwaad gedaan. Zie in uw droom twee dankbare aangezichten.... misschien ontwaart ge op den achtergrond er nog twee, die u welgevalliger zijn.

“Slaap wel mijn beste trouwe Fik, snork naar hartelust. Je gaat weer naar stad, hoor! en je krijgt ’en nieuwen halsband ook, zoo oud als je bent, ’en halsband met een opschrift: Voor moed, beleid en trouw. En zeker, als je jonger waart, en op twee beenen gingt, dan—dan spande ik mijn besten kruiwagen in om je een veldwachterspost te bezorgen.

“Slaapt allen wel! Ook i k ga slapen, in de blijdste stemming, met een hart dat uitroept:

“O goedheid Gods, nooit recht geprezen!
Heet h ij een mensch, dien Gij niet treft?
Hoe snood ondankbaar moet hij wezen,
Die ’t hart niet vroolijk tot U heft!
Neen! a l l e s aan God dank te weten,
Zij steeds m ij n plicht, m ij n werk, m ij n lied!
De Heer heeft nimmer mij vergeten;
Vergeet, mijn ziel! den Heer ook niet!”

In de dagen die volgden, klonk het nieuwtje door B. en omliggende plaatsjes van mond tot mond: Burgemeester Van Bavik kantonrechter te W.—en Flitz—

notaris! ’t Algemeen houdt van veranderingen, en daarom had het vrede met Van Baviks benoeming, al werd er op den armen Minister heel wat afgegeven, die ook al—’t was eigenlijk schande—neefjes en nichtjes—let wel “nichtjes”—boven anderen voortrok.—In B. c. a. zou iedereen natuurlijk v r e e m d e n boven e i g e n hebben voorgetrokken!.... hm!!!

De jonge dorpelingen, vooral degenen die voor weinige maanden: Leve de burgemeester! hadden geschreeuwd, en ’t levendigst hunne vreugde over zijn komst aan den dag legden, waren ook nu weder het meest met zijn vertrek ingenomen. Geen wonder, het zou weer feest in ’t dorp worden; ze zouden weer rijden; en—licht dat een nieuwe wat scheutiger dan deze zou zijn, want voor alles wat er gedaan werd, had Van Bavik slechts een som van vijftig gulden gegeven, waarvoor alleen de armen waren onthaald geworden. De oudere dorpelingen, die de pret meer in hunne beurzen hadden gevoeld, meenden dat die gekheid voor een nieuwe nu wel achterwegen kon blijven; maar, ofschoon wij niet kunnen zeggen wat er bij de komst van dien nieuwe gebeurd is, wij gelooven vast dat de jongelieden den boventoon hebben gekregen, want, dat brengt de tijdgeest zoo mee.

’t Sprak van zelf dat er machtig veel visites werden gebracht aan den kantonrechter Van Bavik, en aan den notaris Flitz; vooral aan den laatste, dewijl er van den eerste ook al zoo raar gepraat was, maar ook voornamelijk dewijl hij den dag na zijn benoeming in den avond was vertrokken, en nu, twee dagen later, nog niet was teruggekeerd.

Flitz ontving visites, en tapte madera alsof het water was. Hij ontving van al de dorpsheeren—ja ook van sommige dames—visites, maar die één, die één kwam niet opdagen, h ij niet, die vroeger de eerste zou geweest zijn.

“Nog een glaasje? ’en halfje dan?” zei Flitz, met de madera-karaf schermende.

“Dankje, heusch niet, hi hi!” lachte juffrouw Doortje Haspels, die met pa was medegegaan, en ’t ijselijk aardig vond om eens in een kamer van ’en jongeheer te zitten.

“Toe maar!” dreigde Flitz; maar eensklaps werd hij vuurrood, want een zeer bekend hoofd schoof het raam voorbij, en een oogenblik later klonk de winkelschel—Flitz had kamers bij een bakker—terwijl er onmiddellijk daarna

op de deur werd getikt.

“Binnen!!!” riep de notaris—zoo hard dat juffrouw Doortje er “puur” van ontstelde en.... de persoon die binnentrad was de heer van V r e d e l u s t .

Wij laten den aangenaam verrasten notaris, voor Gliekkes welgemeenden gelukwensch op het hartelijkst zijn dank betuigen, en spoeden ons naar V r e d e l u s t , ten einde ons te overtuigen dat de dames, zooals Gliekke zijn vriend verzekerde, welvarende zijn.

’t Bevreemdt ons bij het binnentreden van ’t woonvertrek, de dames niet alleen, maar in ’t gezelschap van den heer ex-burgemeester Van Bavik aan te treffen.

“’t Zal Gliekke razend spijten,” zegt mevrouw: “Nog geen uur geleden ging hij naar het dorp om zoowel ú als den heer Flitz een felicitatiebezoek te brengen. Eerst gisteren zag hij de benoemingen bij toeval in de Staats-Courant. Waarlijk uw verblijf alhier is van korten duur geweest, terwijl wij door onze lange afwezigheid slechts weinig van uw aangenaam gezelschap konden genieten.”

“En toch durf ik hopen mevrouw,” antwoordt Van Bavik: “dat mijne kennismaking met u en de uwen geen voorbijgaande zal geweest zijn. W. ligt slechts een klein uur van hier; vooral des zomers is het een lieve wandeling; en....” liet hij er na een kleine pauze op volgen: “wanneer ik in mijn nieuwe betrekking te W. gevestigd zal zijn, vertrouw ik dat ook dames mijn nederige woning zullen betreden, terwijl een lief vrouwtje haar met blijdschap ontvangen zal.”

“Een vrouwtje!” roept mevrouw Gliekke met een kermisgezicht, terwijl Suze een blik op Van Baviks tweeden roksknoop werpt, even onderzoekend als dien, waarmede zij iederen morgen uit haar venster den weerhaan begroet.

“Geëngageerd!?”

“Ja, waarlijk mevrouw,” herneemt Van Bavik: “en zeer zou ik mij bedriegen, indien mejuffrouw uwe dochter en haar naamgenoot, mijn beminde Suze, na een kennismaking, welke ik hoop dat eerlang zal plaats hebben, geen vriendinnen werden.”

“Suze....?”

“Suzette Van Hilsdorp,” zegt de heer ex-burgemeester, en wil er nog iets bijvoegen, maar wordt door den terugkeerenden heer Gliekke, gestoord, die, met de beide handen vooruit, hem in éénen adem gelukwenscht, en verhaalt dat hij “bot ving” maar blijde is hem hier nog aan te treffen.

Gliekke, door zijne gade op de hoogte der belangrijke mededeeling gebracht, vervalt ten tweeden male in een hartelijken gelukwensch waarmede de dames instemmen.

’t Gesprek tusschen de heeren wordt levendig.

De heer des huizes stelt zich veel van de conversatie met mijnheer en mevrouw Van Bavik voor, wanneer zij althans twee- of driemalen op V r e d e l u s t willen komen tegen hij eenmaal in stad, dewijl hij vooral na dat laatste verblijf in mevrouws stad—nog meer afkeer van al wat stad is gekregen heeft. Ook de benoeming van Flitz geeft aanleiding tot levendigheid in ’t gesprek, en nadat de heer des huizes ten slotte nog heeft aangemerkt, dat Van Bavik al heel vlug een tweede ik voor ’t nieuwe nestje heeft gezocht, en deze daarop glimlachende heeft geantwoord, dat bij zulk een benoeming noodwendig een S u z e behoort, ziet hij, dat de Suze, die tegenover hem zit, een kleur krijgt, terwijl Gliekke, die den kantonrechter weinige oogenblikken later in persoon uitlaat, hem nog—in vertrouwen—toefluistert: “En Flitz is doodelijk. Enfin, ’t wordt nú wat anders.”

Om een verkeerde gevolgtrekking ten opzichte van Suze Gliekke bij den lezer te voorkomen, zoo voeren wij hem naar het oogenblik terug, waarin wij het meisje met den belangrijken brief van Barend Flitz in handen, Heerengracht N°. 260 achterlieten.

Wat Suze na de lezing er van gevoelde, loste zich op in de woorden:

“Die goeje Flitz!”

De goeje Flitz! Neen, háár had de gebrekkige stijl niet gehinderd, want vader Van Alphen leerde dat men moet schrijven zooals men praat; en Flitz had waarlijk geschreven zóó als hij zou gesproken hebben.

Die goeje Flitz! Hij toch was de eenige geweest die haar een woordje had toegesproken, dat maar zelden een meisjes-oor kan treffen zonder in het maagdelijk hartje weerklank te vinden, Barend was de eenige geweest die Suus —ofschoon op plompe wijze—het woordje LIEFDE deed hooren.

Bemind te worden.... och, het is zoo'n zalig gevoel! De uitverkorene eens mans te zijn.... o, het is zoo'n streelende gewaarwording.

Pardon dames, wij weten 't wel, gij laat ook blauwtjes loopen; maar wij weten 't evenzeer, dat er dan ook niet zelden papa's en mama's achter de schermen zitten; dan klinken de woorden: Geen bestaan, slechte conduite, of veel te min, ook meestal bovenuit.

Och, voor het wezen dat, volgens een onzer zangers, van liefde leeft, is het zoo'n streelende gedachte dat zij bemind wordt, en van dien één, uit duizenden de uitverkorene is. Vandaar ook dat Adèle met Piet—over wiens lafheid ze vroeger op 't kransje zoo lostrok—heden engagement-visites maakt; dat Jeane met Adriaan—wiens groote neus zoo dikwijls haar spotlust wekte—morgen één neus zal uitmaken; dat Nelly met Willem—wiens ernst en stijfheid hem eertijds in hare oogen tot een onuitstaanbaar être maakten—binnen kort dezelfde dorpspastorie hoopt te betrekken; dat Gonne om Heinrich—wien ze op de stoomboot leerde kennen, en na dien tijd slechts tweemalen ten harent ontving—ouders en broeders en zusters en vrienden en vaderland wil verlaten, om het dierbare wezen—van wien ze weinig meer weet dan dat hij een "ganz grosser Weinhändler" is—naar het groote Duitschland te volgen.

Die goeje Flitz! Hij was het die haar gezegd had: "Suus ik heb je zoo lief!" en, ofschoon de nieuwe burgemeester iets raars in haar gemoed had doen trillen, vooral toen zij, door Barends verklaring geschokt, hem zoo buitengewoon hoorde zingen, zij was weder geheel en al Flitz geworden, nadat papa zoo ongevoelig, zoo onaardig over dien goeden jongen had losgetrokken, en haar verbood gemeenzaam met hem te zijn zooals zij het tot hiertoe geweest was.

Na het vertrek van Vredelust had ze veel aan den vriend gedacht, en weinig vermaak in de genoegens geschept, die haar in de stad van mama waren aangeboden. De neven vond ze onuitstaanbaar, vooral neef Doris die altijd als ze uitgingen met zijn arm kwam aanzetten, alsof ze niet alleen kon loopen!

Die goeje Flitz! Hij had haar gezocht, maar natuurlijk in die groote stad niet kunnen vinden. Zij zelve wist immers ook nooit—wanneer ze huiswaarts keerde—op welke hoogte zij zich bevond, en zou buiten twijfel in zijne plaats verdwaald zijn.

Die nieuwe burgemeester! Wie had kunnen denken dat hij, zooals Flitz schreef: "veel te onfatsoenlijk was om het in een brief als deze neder te stellen." Wat mocht het zijn dat hem, die waarlijk toch heel aardig en nog veel meer was, zoo in minachting bracht, terwijl Barend scheen te vermoeden dat hij hem nog bovendien bij haar in den weg stond?

Maar, als Flitz iets zeide dan moest het wel waar zijn, en 't bleek dus almede dat het alles geen goud is wat blinkt.

Hoe dikwijls stond het geschreven: "Dierbare Suze!"

Die goeje Flitz! Misschien zou hij notaris worden, "althans, zoo geen gemeen sujet met den post ging strijken."

Die goeje Flitz! dat was de grondtoon der overdenkingen van 't lieve meisje g e w e e s t en nu.... nu ze na het vertrek van den ex-burgemeester op haar kamer zit, nu kan ze niet gelooven dat hij, die zoo hartelijk over Flitz sprak, zijn vijand kon wezen, en vertrouwt dat Barend zich ten zijnen opzichte bedroog, terwijl ze gedurig de woorden herdenkt: "Bij zulk een benoeming behoort een S u z e ."

Nog dien zelfden middag had er tusschen de ouders Gliekke in het woonvertrek een onderhoud plaats, 't welk besloten werd met de verklaring van mevrouw: "Als jij er vóór bent, dan ben i k er niet tegen; 't zal dus de vraag zijn of Suus...?" En Suus die spoedig daarop geroepen werd, en kort en zakelijk vernam dat Barend Flitz in een vertrouwelijk gesprek met papa om de hand zijner dochter gevraagd had,—antwoordde op papa's vraag: "Wat dunkt je er van?" n i e t s , maar wandelde den volgenden dag gearmd met den nieuwen notaris door de boschjes van V r e d e l u s t , en nog een dag later door de lange dorpsstraat.

Hoe de hekken zoo spoedig verhangen waren begreep niemand, maar zeker is het dat de slechte noten, die er van den burgemeester Van Bavik waren gekraakt, door de schoonste loftuitingen werden vervangen, en Flitz verzekerde aan Suze,

dat de nieuwe kantonrechter van W. de “sjoviaalste” kerel was dien hij ooit ontmoette, en dat hij vast geloofde mede door z ij n tusschenkomst de benoeming in den zak te hebben.

Wij mogen den lezer, vóór dat wij het p o i n t   f i n a l e plaatsen, eenige kleine ophelderingen niet onthouden.

Waarom solliciteerde Van Bavik, behalve de reden uit zijn dagboek vernomen, éérst naar het burgemeesterschap te B. c. a.?

Omdat het de eenige vacante post in den omtrek van W. was, en te W. woonde het meisje, dat hij in de academiestad leerde kennen en teeder beminde.

Vanwaar zijn afgetrokken antwoorden aan den heer Gliekke, toen deze den jongen burgervader over de plichten sprak, die hij zelf als vader te vervullen had.

Omdat de vader z ij n e r Suze, met den heer Gliekke op dat punt geheel overeenstemde.

Waarom die avondwandelingen naar W. terwijl de toegang tot Van Hilsdorps woning hem na zijn eerste aanzoek ontzegd was?

Omdat Suze Hilsdorp een vriendin had die gaarne briefjes en geplukte vergeet-mij-nietjes overbracht, en met toestemming van haar echtgenoot—Alexanders academievriend—den geestigen jongen met liefde herbergde.

Ziet gij wel lezer, dat wij zeer discreet in ’t doorbladeren van het dagboek waren.

Vaarwel! Morgen zal er een diner op V r e d e l u s t zijn. Een prachtig verlovingsdiner; en Suze Hilsdorp zal tegenover Barend Flitz, Suze Gliekke tegenover Alexander Van Bavik zitten.

En nu eindigen wij onze vertelling, maar roepen eerst luide: Voorzichtig gij, die schittert door vernuft en talenten, er kunnen slangen sissen in de kransen die men u toewerpt, grijp niet al te haastig! En gij die nooit zult schitteren, zoek geen venijn in al de schoone bloemen, de bloemen die rijk zijn in kleuren, en mild zijn in geuren.

---

[1] Dit lied, van den heer Dr. J. P. Heije, en treffend op muziek gebracht door den heer W. Broedelet, weerspreekt het beweren zoo krachtig, dat onze schoone moedertaal niet bij uitnemendheid voor den zang zoude geschikt zijn. ’t Is treurig dat men in ons vaderland zoo weinig nationaaltrots bezit, en alles mooier en beter vindt wat uit den vreemde komt.

[2] Six pence, een dikke, houten wandelstok met een baak tot handvat.

Het einde.

De straatverlichting is te G.... bij donkere lucht alles behalve schitterend.

’t Is donkere lucht en avond, en zonder twijfel zult ge daarom het oogenblik slecht gekozen vinden om u het dorp door te leiden dat er—naar men u meermalen verzekerde—bij dag zoo vriendelijk en r i a n t , en zelfs allerliefst moet uitzien.

Maar evenmin als het onze schuld is dat er des avonds in de dorpen geen gas brandt, kunnen wij het helpen dat er op dit oogenblik geen maan te ontdekken is; dat de wolken slechts aan weinige starren vergunnen het G....sche kunstlicht te assisteeren, en dat gij eerst tegen het vallen van den avond in ons dorp zijt aangekomen.

In elk geval hebben wij slechts een kleine wandeling te maken, want het huis waar gij wezen moet, staat geen tweehonderd schreden van de plaats verwijderd waar wij ons nu bevinden.

Nietwaar, alles gewent, en voorzeker ziet gij nu reeds m e e r dan toen gij daar straks uit het volle licht kwaamt?

Welnu, dat huis ter linkerzijde, ’t is D e V e r g u l d e M o r i a a n. ’t Verguldsel is al sinds jaren verdwenen en, als gij dien M o r i a a n zien kondt, dan zoudt gij hem n i e t zoozeer zwart als wel groezelig en vuil vinden.

Sommige vreemdelingen meenden dat het een duivel is, die de herberg op het uithangbord heeft, maar wij kunnen u in gemoede verzekeren dat vele zelfs der kleinste dorpskinderen u zeggen zullen, hoe vader, vooral de Zaterdag- en Zondag-avonden, naar D e M o o r gaat, terwijl ze u vreemd zouden aangapen, wanneer ge van een duivel spraakt.

’t Is D e V e r g u l d e M o r i a a n waarbinnen inzonderheid des Zaterdags-avonds voorbereiding, en des Zondags-avonds nabetrachting wordt gehouden vóór of van hetgeen men hooren zal of vernomen heeft.... hier, in dit groote gebouw aan uw rechterzijde.

’t Is de dorpskerk; een mooi kerkje, zoo van buiten als van binnen; van binnen vooral, omdat geen onreinheid daar plaatse vindt; het fijnste spinragje zelfs wordt er niet geduld; de wanden zijn helderwit gepleisterd, en de koperen kronen zoowel als de preekstoel-ornamenten glimmen dat het een lust is. Jammer dat ge ’t nu niet zien kunt, want het orgel is ook allerliefst, wit met verguld; maar ’t mooiste van alles zoudt ge zeker de wapens keuren, die langs de wanden boven eenige overdekte zitbanken prijken. Wat hebben die kleuren zich, al sedert meer dan twee eeuwen, uitstekend goed gehouden, en dat verguldsel ook,—heel anders dan van dien M o r i a a n aan de overzijde. Men zegt dat die wapens in plaats van de heiligen-beelden zouden gekomen zijn, die er in vroegere jaren te kijk stonden. Die beelden, foei! dát was te erg; maar die wapens.... ’t meubelt nog beter en er is meer nog aan te kijken ook. ’t Is te betreuren dat de eigenaars van het grootste aantal dier borden, als de laatsten van hun aloud geslacht, reeds voorlang aan de groote poort hebben geklopt waar fraaie wapens geen paspoorten zijn, terwijl van eenigen, de rechthebbende nazaten wel is waar nog in den lande wonen, doch in G.... op niets recht hebben dan op den titel dien ze voeren; op hun grafkelder, en op hun fraai geconserveerd wapen, dat in de kerk nog te pronk hangt, boven de bank—die hun evenmin toekomt.

De dominee?

Ja wel, die woont hier links in dat mooie huis; een braaf man, die, naar men zegt: “zeer wijs geleerd in de boeken” is, en het onvervalschte manna toedient. Maar, de man moet erg bijziende zijn, en ter goeder trouw dikwijls knollen voor citroenen hebben gekocht. Waarlijk een braaf en rechtschapen Christen—al kan hij in gemoede geen Godsdienstleeraars van een liberale richting zijn broeders noemen,—een eerlijk oud-orthodox predikant die in den Heere wandelt, hij en zijn huis; die zijn gansche gemeente kent, maar n i e t zoogoed als het Hebreeuwsch; die ze allen in den Heere waant, zoowel den smid als den molenaar en nog zooveel anderen, maar weinig vermoedt, hoe Casper Tink den Heere naast den Mammon dient, en hoe Arie Knobbel alle avonden, geregeld—met allen eerbied gezegd—in den heere uit D e M o o r naar zijn erf scharrelt, om Zondags, zoo luid mogelijk, mee psalmen te zingen.

Juist naast den dominee woont de dokter, in dat kleinere huis. Uit zijn studeerkamer heeft hij een fraai uitzicht op het kerkhof, dat wel een buitentje gelijkt. Een zeer mooi kerkhof, met een slingerpad er door, en beplant met een aantal fijne heesters; ’t is er meestal zeer stil, en de doodgraver heeft nog nooit een lijk hooren vertellen wat dokter te slikken had gegeven, toen hij verklaarde: het lijk—toen nog lichaam—“wel te zullen oplappen.”

Voor hem een lief uitzicht op dat kerkhof.

Wij zijn waar we wezen moeten. Wacht, hier is een klein hek dat de gladgeschoren doornenhaag verbindt en toegang tot een tuintje verschaft. Voorzichtig, wij zullen u voorgaan, want de paadjes zijn smal, en licht zouden wij, naast elkander gaande, de palmranden vertreden die rechts een perk met goudsbloemen, en links een bed met Oost-Indische kers omzoomen.

Twee ramen aan deze, één aan gene zijde van de deur, en dan nog een raam daarboven, ’t raam van een zolderkamertje.

Al ware het klaarlichte dag, gij zoudt niet bezijden de deur lezen wie de bewoner van dit nederige dorpshuis is, om de eenvoudige reden dat meester Schelting nooit op het denkbeeld is gekomen een naambordje aan zijn deurpost te spijkeren. Wie was er ook in het dorp, die ’t meestershuis niet kende!?

’t Meestershuis? Ja wel. Maar het schoollokaal?—Juist, doch zie, de school, de groote school werd tegen het achterhuis opgetrokken, evenals de achtergevels der Roomsche kerk en pastorie één gevel uitmaken. Zonder bezwaar openen wij de klinkdeur, die eerst bij ’t naar bed gaan van binnen gegrendeld wordt, en stappen de smalle gang binnen, Er dringt licht in de gang door een half-geopende deur—de tweede ter linkerzijde. ’t Is de keuken. Zie, met de voeten in wollen kousen, op een gloeienden Januari—wij schrijven herfstmaand—zit Aaltje, de werkvrouw, knikkebollend het oogenblik af te wachten dat ze een boterham ontvangen, en verlof zal bekomen om huiswaarts te gaan.

Om zich van binnen te bezien behoeft men geen licht, en daarom nemen wij zonder schroom het lampje, en u vóórlichtende, treden wij de eerste kamer ter rechterzijde van de gang binnen.

Een aardig vertrek. Net maar eenvoudig gemeubeld; tafel en stoelen, zooals gij ze in uw leven wel meer hebt gezien. Een donkerbruine, mahoniehouten chiffoniére staat in ’t midden van het groote penant tegenover het raam; verscheidene fraai gekleurde kopjes en andere voorwerpen daarop geplaatst, omringen een kleine doch niet onaardige pendule, die stilstaat, en op wier voet een briefje geplakt zit, hetwelk de regels te lezen geeft:

“Aan meester Schelting en zijn vrouw
Ter eer van ’t gouden feest der trouw.”

Zie, de schoolmeester schijnt een eigenaardigen kunstzin te bezitten, want, aan de beide zijden der chiffonnière hangt een zoogenaamde schilderij. De rechtsche geeft in vervaarlijk prachtige krulletters, van allerlei vormen, “Het Onze Vader,” die aan de linkerzijde, in dito, dito “De Tien Geboden.” Merk op, ’t zijn niet de eenige kunstproducten die den wand versieren. Dáár bezijden den ouderwetsch vooruitkomenden schoorsteenmantel, hangen in zwarte lijsten, het een ter rechter-, het ander ter linkerzijde, de portretten van hen, die op het gouden trouwfeest met de pendule werden vereerd. Zal ook geen Engelsch kunstkooper, na verloop van eenige jaren, op het denkbeeld komen om voor zijn kunstlievende landgenooten de portretten van meester Schelting en zijn vrouw als echte Rembrandtjes of Van Dijkjes mee te pakken—of schoon ze er zwart genoeg uitzien—ze zijn voor tien gulden het stuk—de prijs, dien meester jaren geleden aan een doortrekkend kunstenaar met lijst en al er voor betaalde,—toch waarlijk zoo slecht niet. Zelfs met ons flauw lamplicht kunnen we duidelijk zien dat hij, h ij is; en dat zij, z ij moet wezen. Hij, zal toen een man van tusschen de vijftig en zestig jaren, en z ij zoowat daaromtrent geweest zijn. Van de gezichten schijnt de kunstenaar het minste werk te hebben gemaakt, hoewel hij op loodwit, menie en doodekop niet karig geweest is; maar daarentegen is aan meesters witten das en overhemd—waarin een kromaatgele doekspeld steekt—benevens aan de kornet der vrouw—zie eens met al die boogjes—haar halsdoek en gouden boot, de meest mogelijke zorg besteed. Ze gelijken, of liever, ze hebben sprekend geleken; niet een der vrienden heeft meester voor zijn vrouw, of omgekeerd, aangezien; en meester zelf had verklaard, dat die oogjes wel niet de oogjes van Sanne waren, die hem, toen hij nog vrijgezel was, zoo hadden bekoord, maar dat het anders toch w e l w a t geleek, vooral de boot, die hij haar gaf toen ze zoo schuchter “nu ja dan,” gezegd had.

Wat glinstert daar?—Ook een aardigheid. ’t Is een groot blad papier, met een glas er voor, en een bruin lijstje er om. Op dat papier zijn vijf silhouetten geplakt.

G. ligt aan den grooten weg, en de doofstomme, die een kleine twintig jaren geleden—wellicht herinnert ge ’t u—den lande portret knippende doortrok, heeft de profiels van ’t bloeiende vijftal der echtelieden Schelting in ’t zwart geleverd, en ze op één blad te zamen gebracht. Zie, de namen staan er onder: Sabine oud 25, Wimpje oud 19, Evert oud 15, Gerrit oud 12, Elsje oud 5 jaren. Die kinderen, vooral de twee laatsten, verschillen veel in leeftijd, maar wat lager leest ge ook in een hoekje de namen: Pieter, Hanna, Carel, Truitje en Jan; en de sterfdatums staan er achter.

Tegenover die kamer—het salon van ’t schoolhuis—is de gewone huis- of zitkamer. Zij ziet er waarlijk gezellig uit. Twee armstoelen met tamelijk ingedrukte zittingen getuigen van veeljarige diensten. In het hoekje naast de boekenkast—die meester altijd in de buurt wil hebben, want boeken noemt hij de beste huisvrienden—staat een bruinhouten spinnewiel, en ginds boven het tafeltje, waarop een statenbijbel met koperen klampen ligt, hangt het pijpenrek, waaraan onder anderen een viertal doorrookers prijken, die in ’t dorp hun weerga niet vinden. Uit dit vertrek, met twee ramen in den gevel, gaan wij door een binnendeur in eene kamer daarachter. ’t Is een slaapvertrek; niet groot, maar vol gemakken. Gewis, ze hebben er allen den eersten levenskreet doen hooren, van Sannetje af, tot aan ’t nakomertje toe. Ze hebben er allen geslapen tot zij wat grooter werden, en de meisjes het bovenvertrekje kregen, waarvan wij het raam reeds buiten ontwaarden, en de jongens een ander kamertje op den zolder, dat den grootschen naam van observatorium bekwam, aangezien de vier glazen dakpannen het uitzicht in het luchtruim gaven.

Nog bevinden we ons in het slaapvertrek achter de zitkamer. Eerbiedwaardig vertrek! Stomme getuige van huwelijkstrouw en oudervreugde; getuige van slapelooze nachten, vol angst en zorgen; getuige van smeek- maar ook van dankgebeden; getuige van bitteren rouw, maar tevens van kinderlijke onderwerping.

Tegenover de bejaarde echtkoets met de groensaaien gordijnen, ziet gij het groote kabinet. Hier, in de bedstede rechts, sliepen Sabientje en Wimpje, en later de andere meisjes zoolang ze klein waren; in deze ter linkerzijde, de jongens,

totdat ze naar boven verhuisden. Op dat tafeltje ziet ge den kleinen, maar net bewerkten toiletspiegel, die ook tot moeders uitzet behoorde toen ze vader Evert naar 't schoolhuis zou volgen. 't Is nog hetzelfde glas dat er in zat, toen 't nieuw in die kamer kwam. Hetzelfde glas! Dáár, tusschen de bedsteden in, ziet ge twee hangkasten. De deur der ééne staat op een kier, en als ge wilt dan kunt ge achterin nog den korten broek en den zwarten rok met glimmende knoopen zien, door meester gedragen toen hij zijn Sanne voor den preekstoel de rechterhand gaf. De andere deur is zorgvuldig gesloten. Vrouwen zijn niet op vreemde neuzen gesteld.

Uit dit vertrek komen we door eene zijdeur weder in de gang, juist tegenover de keuken waar Aaltje als straks zit te knikkebollen. Nog even wippen we de trap op.—Voorzichtig, zij is smal en steil; we werpen een blik in het zolderkamertje aan de voorzijde, alsook in het observatorium; maar, niets vindende dan bedsteegordijnen en kleine waschtafeltjes, keeren wij naar de keuken terug, plaatsen de lamp dáár waar wij haar vonden, en bespeuren aan uw geheele houding dat de woorden u op de lippen branden: "Maar in 's hemels naam, waarom brengt gij ons in dat huis? Waar zijn de bewoners? Welk belang hebben wij bij deuren en ramen, rechts en links; bij chiffonières en spinnewielen; bij bedgordijnen en toiletspiegels?"

Geduld! wat ik u bidden mag, geduld! Immers, er is nóg eene deur ginds achter in de gang. Daardoor kunt ge in 't achterhuis komen 't welk meestal "de deel" wordt genoemd. Men gebruikt het tot berging van turf en hout, terwijl de geit en het varken er hunne hokken bewonen, en—aan het achterhuis grenst onmiddellijk de school.

Hoor! harmonieuser dan wellicht in de onmiddellijke nabijheid, klinkt u h i e r het lied in de ooren, 't welk juist in dat lokaal wordt aangeheven. 't Is het danklied waarmede de avondles wordt besloten.................... ....
....

Nietwaar, daar is iets treffends in?

Nu hoort gij een gerommel alsof klompen op vloersteenen in beweging komen.

’t Wordt stil; maar eindelijk, daar klinken voetstappen op de deel, de achtergangdeur wordt geopend en.... een man, eerbiedwaardig van voorkomen, in de eene hand een koperen spaarlamp, en in de andere een paar bossen onversneden pennen houdende, treedt de gang in; stapt ons met een vasten tred voorbij; gaat de huiskamer binnen, en zet zich op een der beide leunstoelen neder. Al bespeurt gij maar zeer weinig overeenkomst met den man die daar zit en het tien-gulden-portret, zooeven bezichtigd, ongetwijfeld bevroedt gij terstond dat gij den huisvader, den schoolmeester Schelting in persoon voor u ziet.

Wat een goed gelaat heeft die oude man. Er is iets edels, iets aantrekkelijks in. Het hooge en breede voorhoofd geeft een schoon denkbeeld van zijn verstand. De rechte neus heeft niet den indruk van een voorwerp, dat dient om zwakke oogen te hulp te komen. Om den mond zetelt een ernstige trek, en de grijze haren die den schedel bedekken, zetten het geheel een waardigheid bij die u onwillekeurig met eerbied vervult.

Of hij moede is van den arbeid? Althans hij laat de pennen, welke hij meebracht om ze bruikbaar te maken, onaangeroerd liggen; slaat zijne handen om de beide armeinden van den leunstoel; laat het hoofd voorover op de borst zinken, en blijft onveranderlijk in deze houding voor zich uit staren, totdat hij ten laatste de oogleden sluit.

Hoewel meesters oudste leerlingen, die gaarne zijne avondlessen tweemaal ’s weeks bijwonen, allen het schoollokaal hadden verlaten, en meester zelf, zooals wij zagen, al reeds de huiskamer had opgezocht, bleven er toch, toen de katroldeur achter den laatste dicht viel, nog twee personen in het leerverblijf achter, omdat het morgen Zondag is, en voor den Maandag alles weer helder en klaar moet zijn.

“Kom Elsje,” zei een jongeling die de hanglampen op ééne na uitgedraaid en de schrijfborden met een spons had afgewischt, en thans den arbeid van het aangesprokene meisje gadesloeg: “je zult den vloer nu wel schoon hebben. Och, heb toch medelijden met den armen bezem en, als het wezen kan, ook met hem, die den ganschen dag naar het uur heeft gesnakt, waarin hij een oogenblik met je alleen zou zijn.”

“’t Is wel mogelijk Willem,” antwoordde Elsje, steeds vegende: “maar zie, het is alsof ze de klei met kruiwagens vol hebben binnengebracht, en immers je weet hoe vader er op gesteld is dat we de school rein houden.”

Willem zweeg; zag de schoone nog eenige oogenblikken haar werk verlichten; was haar behulpzaam om de bijeengeveegde klei op het blik te doen, en zei, toen het meisje—wier wangen, waarschijnlijk door de gebukte houding waarin zij werkte, hooger dan gewoonlijk gekleurd waren—zich oprichtte: “Och Elsje, wat staat je dat blosje lief. Je ziet er uit om te stelen.”

“Kom, malle jongen!” zei Elsje, die thans, doch zonder te bukken, nog sterker kleurde: “Scherp liever de krijtstukken aan terwijl ik de inktkokers afdoe, dan dat je mij voor den gek houdt.”

“Voor den gek houden!” riep Willem met vuur: “Geloof je dan nog niet dat ik smoorlijk en razend verliefd ben? Zeg, liefste bekje....” en hij vatte ondanks haar tegenstand met beide handen het blonde kopje, waarna een klappende zoen door het schoolverblijf klonk.

“Foei! Willem, dat is ondeugend!” riep Elsje, terwijl zij zich aan zijne handen ontwrong: “Ik zou me dood schamen als vader het gezien had.”

“Wél, ’t zou ook wat wezen!” hernam Willem opgewonden: “alsof die ook niet gezoend zou hebben toen hij verliefd was. Als je moeder kon spreken, die zou.... ha! ha! ha!” en Willem lachte, en wreef zich de handen, en wilde eenige oogenblikken later, juist een tweeden diefstal plegen, toen hij, Elsje aanziende, in haar zacht blauwe oogen een traan zag glimmen.

“Wel lieve hemel! heb ik je zóóveel leed gedaan dat je er om huilen moet?” sprak Willem, wel goedig maar toch eenigszins spottend: “Kom, dan wil ik het dadelijk goedmaken,” en Elsje nogmaals naderende, dreigde hij haar weer met een zoen.

“Willem, wanneer je me waarlijk liefhebt,” zeide Elsje, terugtredende, terwijl haar stem van aandoening hokte: “dan moet je anders spreken. Dat je van mij houdt dat staat me niet tegen; maar Willem, zie, dat je lachend moeders naam kunt noemen, dat toont.... dat toont.... dat je niet fijn gevoelt Willem; dat je....”

“Maar ik bid je Elsje, hoe kun je nu zoo kinderachtig wezen!” viel de beschuldigde in: “Wat kwaads heb ik dan gezegd? Mocht ik niet zeggen dat meester ook wel je moe....”

Met de woorden: “Zwijg nu Willem,” brak Elsje het woord af hetwelk zij niet dan met eerbied kon noemen of wilde genoemd hebben. En de jongen sloeg voor den blik zijner beminde de oogen neer, beet zich op de lippen, en zocht de verspreide krijtstukken op, die hij zonder te spreken aanpuntte, terwijl Elsje met een natten doek de looden inktkokers van boven reinigde, en daarbij dacht aan de dierbare vrouw, die haar liefde voor den arbeid had ingeboezemd.

’t Was eenige minuten later, toen de jonge lieden hun arbeid hadden verricht, dat Willem zijn liefste weer naderde en haar vertrouwelijk de hand op den schouder legde:

“Maar liefste Elsje,” sprak hij zacht: “denk je dan dat ik geen eerbied voor de nagedachtenis van je lieve moeder heb? Geloof je niet dat ik mét je treur om het verlies van haar, die je zoo teer hebt liefgehad? Kom Elsje, wees niet boos; zie, ik schat haar zóó hoog, dat ik jou en mijzelf toewensch dat je een even trouwe en brave onderwijzersvrouw zult worden als zij het geweest is;” en, na deze woorden streelde hij haar de zachte wang en vraagde toen: “Dat wil je toch zijn.... nietwaar?”

Ditmaal was het Elsje die de oogen nedersloeg: dat was de rechte toon; en bedeesd antwoordde zij na eenige oogenblikken stilte:

“Zóó Willem, worden er maar weinig geboren, zóó godvruchtig, zóó zorgend, zóó vol liefde! Wie zou haar evenaren?”

“Maar jij toch mijn poesje,” hervatte Willem vleiend: “O, ik zie je al in mijn verbeelding als het aardige en bedrijvige huismoedertje, even zorgvuldig als je lieve moeder voor je vader was, om mij na twaalven een warm kop koffie te bezorgen: ’k zie de versche pijp al gestopt, en de krant al klaar liggen. ’k Smaak het kusje al waarmee je mij ’s avonds, als ik na volbrachten arbeid uit school kom, evenals je moeder het aan meester gaf, in de huiskamer zult welkom heeten. ’k Zie dunkt mij al....”

“Ho! ho!” viel Elsje in: “je hebt een al te groote verbeelding; weet je wel dat het

gevaarlijk gooien met ongekookte eieren is. Jij meester! en i k je vrouw! Als je luchtkasteelen verwezenlijkt worden dan moet er zeker vooraf nog heel wat regen uit de lucht vallen.”

“Maar ’t zou toch niet onmogelijk wezen dat die gelukkige tijd wat eerder aanbrak dan je denkt mijn snoepertje,” sprak Willem met nadruk: “Je vader is oud en niet zoo berekend meer om vóór te gaan. Ik zie dagelijks hoe moeielijk hem het onderwijs valt, vooral sedert den dood....”

“Hoe kun jij dat zeggen!?” viel Elsje den spreker met vuur in de rede: “Nog in dezen avond bewonderde ik in stilte vaders geduld in het onderwijzen van dien dommen Koendert, en de duidelijkheid waarmee hij hem de zaak aan ’t verstand bracht. Niet meer berekend! moeielijk vallen! Hoe kun jij het zeggen.... jij, die dagelijks de bewijzen van het tegendeel voor oogen hebt. Neen Willem, je zegt iets dat je niet meenen kunt; en, evengoed als ik het weet, ja nog beter kun jij ’t weten, dat juist van den tijd af dat dit huis zooveel leeds weervoer, het onderwijs alleen de belangstelling van mijn goeden vader levendig houdt. Leefde hij eertijds én voor zijn huis én voor zijne betrekking, nu schijnt hij voor de laatste alleen te bestaan; en, niet onnatuurlijk: “h i e r vindt hij alles zooals het vroeger was, maar g i n d s ....” en Elsje slaakte een diepen zucht.

“Ik weet niet hoe je alles zoo vreemd kunt opvatten,” hernam Willem half geraakt en half verlegen: “Doe ik van mijn kant dan ook niet alles om den ouden man het werk te verlichten? ’t Zijn toch slechts vijf en zeventig gulden die ik hier verdien, terwijl er mij door den meester te D. honderd met den kost zijn aangeboden. Vader gaf slechts toe dat ik hier zou blijven, omdat....” maar eensklaps zweeg de spreker en hoestte, hoestte gemaakt, omdat.... omdat de waarheid hem in de keel bleef steken.

“Zie je,” hernam de ondermeester, nadat de hoestbui voorbij was: “om den ouden man van dienst te zijn ben ik hier gebleven, en Elsjelief, jij begrijpt me, nog om iets anders!”

“Ik zei geenszins Willem, dat je vader niet goed ter zij staat, maar vond dat je ten zijnen opzichte een onrechtvaardig oordeel velt,” was Elsjes antwoord: “Hoe meer jij je best doet om den goeden man het eenige levensgenot dat hem rest, te verhoogen, des te meer ook kun je van mijn liefde verzekerd zijn. Och het lot van den braven man is wel betreurenswaard!”

“Dus heb je mij dan toch waarlijk lief?” riep Willem weer op den toon zijner eerste opgewondenheid, doch, vóór dat Elsje een antwoord kon geven, werd het hoofd der oude werkvrouw om den deurhoek zichtbaar, en vraagde zij, terwijl zij zich de oogen wreef: “Zeg juffrouw Elsje, krijg ik mijn boterham niet?”

“Ja Aaltje, ik kom terstond,” antwoordde het meisje een weinig onthutst, en, terwijl de werkvrouw met een: “Asjeblief,” den aftocht blies, en de blonde haar minnaar verzocht, de nog brandende lamp uit te draaien, terwijl zij zelve de voorwerpen waarmede zij werkte opnam, prevelde Willem iets van: “Dat oude vel!” maar had geen tijd om een enkel woordje tot de beminde te spreken, want, geen vijf seconden na Aaltjes vertrek, was ook Elsje verdwenen.

“Dank je Willem, van avond niets,” was het antwoord van den ouden meester, nadat de jonkman hem den avondgroet was komen brengen, met de vraag er bij: of er nog iets van zijn dienst was.

“Zal ik morgen voorzingen?” vraagde de ondermeester weder.

“Zoo de Heer wil, hoop ik het zelf te doen,” antwoordde Schelting: “Goeden nacht Willem, de groeten thuis,” voegde hij er bij, en Willem Tink wenschte ook een: “Wel te rusten!” en ging, om echter vóór dat hij het schoolhuis verliet, nog even in de keuken te gluren.

Eerst viel de klink der deur achter den ondermeester, en daarna achter de werkvrouw dicht, welke laatste, behalve haar loon en boterham, nog het prijsje van juffrouw Elsje met zich nam, dat ze heden bijzonder vlug en bijzonder helder gewerkt had.

“Schuift u niet naderbij vader?” zei Scheltings dochter, toen het avondbrood met de koffie door haar was aangerecht, terwijl ze met kinderlijke lieftalligheid haar hand op ’s vaders grijzen schedel drukte, en hem met hare zachte oogen vriendelijk aanzag.

“Eet jij maar Elsje,” antwoordde Schelting: “misschien zal ik straks.... ik heb niet veel honger.”

“’t Is Zaterdag, we hebben versche stoet vader, u eet die zoo graag.”

“Een dun sneedje dan kindlief,” hernam de oude: “als jij het maken wilt.”

“Maar zie, het staat hier immers al voor u,” sprak Elsje weder, en schoof het bord, waarop het brood lag, naderbij.

“Ha zoo, dat is goed,” zei Schelting zonder evenwel naar het brood te zien, en nadat hij nog eenige oogenblikken, zooals vroeger, strak voor zich uit had gestaard, zag hij het meisje eensklaps aan en sprak weder: “Elsje ik wil Zaterdags geen warme stoet meer hebben, en geen suiker in de koffie ook, hoor je, het smaakt mij niet meer.... ik....”

“Maar liefste vader,” hernam het meisje: “u moet je oude gewoonten niet laten varen. Zeg eens w a a r o m dan niet?”

“Waarom.... waarom....,” herhaalde de oude op een doffen toon: “omdat....” maar ofschoon de goede man niet verder sprak, het meisje bevroedde de reden wel, want vader wendde eensklaps het hoofd naar de andere zij, en Elsje zag dat hij den zakdoek zoo haastig voor de oogen drukte. Reeds bij ondervinding wist Elsje, dat in zulke sombere oogenblikken woorden van liefde en troost slechts dienden om den weemoed tot den hoogsten trap te voeren, en zwijgend zette zij zich aan de tafel, en bladerde in den grooten bijbel die gereed lag, omdat vader gewoon was er des avonds uit voor te lezen.

“Wacht je met bidden?” vraagde de oude man eindelijk: “komaan dan Elsje,” en hij vouwde de handen en sloot de oogen, maar.... bad de vader ditmaal werktuiglijk: “Schenk Uwen zegen over dit brood, o Heere!” de dochter smeekte uit den grond haars harten om een anderen zegen: om genezing der bittere zielesmart waaraan haar dierbare vader leed.

Elsje gebruikte haar avondbrood, ofschoon ze even gaarne niets had genuttigd, en ook de vader nam nu en dan een bete van het weinige, dat Elsje voor hem had neergezet, en dronk de koffie m e t suiker, zonder een woord te spreken. ’t Was, toen Elsje eenigen tijd daarna de kopjes en borden had omgewasschen, dat Schelting de hand naar het bijbelboek uitstrekte, en het 26ste hoofdstuk van Mattheus’ Evangelie opsloeg, waarbij de bladwijzer lag. Op een eerbiedigen toon, doch niet met de helderheid van stem waarmee hij in de school zijne lessen

gaf, las hij van het vreeselijk zielelijden, 't welk Jezus had te dragen. Wat ook de denkbeelden mochten geweest zijn, die den grijzen man onder die lezing vervulden, zeker is het dat zijne stem hokte toen hij aan de woorden: "Doch niet gelijk ik wil, maar gelijk Gij wilt!" gekomen was; en met een zenuwachtige wending schoof hij het boek naar zijn dochter, terwijl hij iets mompelde van: "Elsje jij moet maar lezen; mijne stem.... mijne oogen...."

Nogmaals las het meisje diezelfde regels, bracht het hoofdstuk ten einde; legde den bijbel op zijn gewone plaats, en daarna den dierbaren man van ter zijde naderende, sloeg zij haar arm om zijn gebogen hals, en fluisterde op teederen toon:

"Wij hebben den Heere Jezus zoo vaak te zamen vertrouwende nagezegd: "Onze Vader die in de hemelen zijt, Uw wil geschiede!"

"Ja, dat behoort ook zoo lieve kind," zeide Schelting, terwijl hij voor zich heen bleef staren.

"En daarom moeten wij ook de kracht zoeken te vinden om in Gods heiligen en wijzen wil te berusten; nietwaar lieve vader?"

"Wel zeker mijn kind," hernam de oude man: "De wil des Eeuwigen moet ons welbehagen zijn, vergeet dit nooit."

"En met een blij gelaat behooren wij daarom onzen weg te betreden, nietwaar vader, al vindt onze voet ook een pad met doornen bestrooid?"

"Wij moeten het hoofd blijmoedig opwaarts heffen en roemen.... in.... de barmhar....tigheden Gods!" sprak de oude weder, maar bracht met moeite die laatste woorden uit, en liet het hoofd nog dieper op de borst zinken.

"En, mijn beste lieve vader heft ook z ij n hoofd blijmoedig opwaarts, en roemt óók in de barmhartigheden van den Heer, dien hij als de eeuwige bron van liefde aanbidt?" vraagde het meisje fluisterend.

Een zenuwachtige schok deed het lichaam van den ouden man eenigszins trillen; daarna sloeg hij den blik op het in dezen oogenblik werkelijk "engelachtige" gelaat zijner dochter, en zeide: "Lief kind!" en drukte een kus op haar helder voorhoofd, maar sloeg ook daarna opnieuw den blik voor zich neer, en staarde

nog somberder dan hij het zooeven gedaan had.

Elsje sprak niet meer; wischte in ’t verborgen een traan weg; ontstak een kaars; begaf zich in het slaapvertrek des ouden; sloeg er een zorgvuldigen blik in het rond, en keerde daarna in de huiskamer terug om er den vader, vóór dat zij zich naar haar slaapvertrekje begaf, den nachtgroet te brengen.

Nog maar kort bevond de oude meester zich alleen, toen ook hij van zijne zitplaats verrees; met een eenigszins bevende hand zijne blakerkaars ontstak, en, met een minder vasten tred dan dien waarmede hij ons straks voorbijging, de kamer verliet, om alvorens zich ter rust te begeven, de gewone huisronde te doen.

Elsje had goed gezorgd; alles was behoorlijk gesloten. Zie, weder is hij tot aan de deur der huiskamer genaderd; een oogenblik blijft hij staan, wendt zich naar de deur van het pronkvertrek, opent die, en, als vreest hij een bespiedenden blik, stapt hij met overhaasting, doch in alle stilte die kamer binnen.

Arme oude man! wat staat gij daar lang voor dat vrouwenportret, ’t welk gij maar zelden aanzaagt toen zij, wier beeltenis het geeft, nog de trouwe gezellin van uw leven was. Toen vondt ge dat het “wel w a t geleek,” maar nu—nu herkent ge in dat povere kunststuk de trekken uwer goede, trouwe, eenige gade, alsof zij zelve voor u stond.

Arme oude man! wat hebt ge haar lief gehad; zij was het leven van uw leven. Om haar bezit hebt gij als knaap gebeden; en den goeden God hebt gij gedankt toen zij de u w e mocht zijn. Voor haar hebt gij gezorgd en gewerkt. In uren van moedersmarten hebt gij haar de hand gedrukt, terwijl uw gansche denken één vurig gebed was. In uren van moederweelde waart gij de verrukte vader, en al spraakt ge niet, toch laast ge dan in elkanders oogen de woorden: “God heeft alles welgedaan.”

Arme grijsaard! wat staat gij daar droevig alleen, gij die het als een onwaardeerbare gunst zoudt hebben aangenomen, gelijktijdig met haar die gij zoo lief hadt, van het aardsche stof te worden ontbonden.

Maar oude man! gij weet het immers, zij leeft gelukkig bij den Heer, en gij zelf hebt immers uw leven aan uw Schepper gewijd, want, de hope des wederziens

aan gene zij van het donkere graf, woont met kracht in uwe borst?

En toch, diepe zuchten ontsnappen aan uw bevende lippen; en toch, daar biggelen heete tranen langs de groeven van uw gelaat; oude man! doe dat niet—ook ons maakt gij het harte week. Schep moed! schep moed! snik toch zoo niet, maar zeg het den lijder van Golgotha na: “Vader, Uw wil geschiede!”—Zie, ’t is alsof die stem zijne ooren treft; hij vouwt de handen; slaat de betraande oogen naar boven, en wendt zich na eene kleine wijle van de beeltenis af, die hem nu zoo onuitsprekelijk dierbaar is geworden.

Maar in ’t voorbijgaan, zie, daar werpt hij een blik op het vijftal silhouetten. Weer blijft hij staan; die aanblik valt hem in deze oogenblikken van weemoedsvolheid te zwaar; de grijsaard voelt zich genoodzaakt om zich aan een stoel vast te klemmen. O! hij werd zoo zwaar beproefd, zwaar; bitter zwaar! Van het tiental, hem door God geschonken, behield hij er ééne. Ééne slechts, want de anderen waren dood!—DOOD, ja, want acht kinderen had hij naar den Godsakker gebracht; en de negende? Ach, ook deze was dood. Ja, dood; maar niet gestorven zooals de andere telgen, waarvan hij de laatsten met haar die ze het leven schonk, in den tijd van twee jaren, voor het geweld der vreeselijke ziekten die ook te G.... woedden, zag bezwijken. Neen, hij was zedelijk gestorven, hij, de oudste der zonen, zijn trots, zijn steun; schande had hij gebracht over het hoofd van zijn grijzen vader. Ver over zeeën woonde hij als een misdadige balling, en ontweek den ouden man, die zich uitputte om hetgeen zijn kind ontvreemdde, te kunnen wedergeven.

O voorzeker, gij hebt innig medelijden met dien ouden schoolmeester, en beseft volkomen dat het hem zwaar valt om Gode te zwijgen, en geloovig te zeggen: “Vader, Uw raad is de hoogste wijsheid, de hoogste liefde!”

En hij kon geen rust vinden op zijn legerstede. Alleen, verlaten lag hij daar in dat bedaagde ledikant; en starende in het nachtlichtje, dat als vanouds op het tafeltje naast den toiletspiegel brandde, kwamen hem de tooneelen uit vervlogen jaren gestadig met een verrassende levendigheid voor den geest. Ze zat daar weer, de goede Sanne, met het blozende wicht aan haar vollen boezem. De kleine, wel verzadigd, legde ze behoedzaam in het manden wiegje, dat naast het ledikant stond. Zachtkens op de teenen gaande, gluurde zij nog even in de bedsteden om te zien, of wel de andere kinderen behoorlijk onder de dekens lagen. Zij knielde naast hem neder, om God, na een dag van zegen, te danken en rust voor den

nacht te vragen.—En ook: Wakende zat ze daar en wilde ’t niet dat h ij zou opstaan, opdat z ij rust zou nemen. De minste beweging van het kranke kind joeg haar op.—O, wat was zij een trouwe, een goede moeder!!

Deze, en nog zooveel andere beelden, hielden in bonte schakeering, den grijsaard de oogen open; hij kon niet slapen, en mocht hij ook somwijlen eens insluimeren, de felle smart die hem folterde schudde hem telkens weer wakker, en tot tweemalen toe mompelde hij met een gesmoorde stem: “Ik oude man, alleen! verlaten!”

Nog was de morgen niet aangebroken, toen meester Schelting reeds de legerstede verliet waar hij geen rust kon vinden, en weinige minuten later insgelijks zijne woning, opdat de vrije lucht hem een verademing zou schenken welke hij binnenshuis niet vinden kon.

’t Was een buitengewone verschijning, meester vóór zonsopgang al buiten zijn woning te zien. Arie Knobbel, de molenaar, die, ondanks den roes waarin hij ’s avonds als dood ligt—de gewoonte doet veel—veeltijds in den nanacht weer opleeft, en dan het bed verlaat, misschien dewijl de trouwe kommiezen iets tegen de morgenlucht hebben; de molenaar—intieme vriend van Mr. Tink, den smid, wiens zoon de G....sche jeugd helpt onderwijzen—Arie Knobbel was dien morgen weer vroegtijdig op ’t pad, en zag in het schemerdonker, hoe meester, langzaam en strak voor zich uitziende, op het kerkhofhek toetrad, maar zonder het hek te openen er voor bleef staan.

’t Kon hem niet schelen, maar ’t kwam hem toch zonderling voor; en, onopgemerkt zijn weg vervolgende, prevelde hij: “De kerel is gek! In het duister naar ’en ding kijken dat overdag ruim genoeg in ’t oog valt!”

Dokter Saf keerde juist van een lijder terug—die met den dood op de lippen, nog werd veroordeeld om een belangrijke dosis sal glauberi met “een smaakje” te slikken—toen hij, gereed om den huissleutel in het slot te steken, aan de rechterzij van zijn huis, bij het gezegde kerkhofhek, insgelijks den ouden schoolmeester ontwaarde.

“Al zoo vroeg op ’t pad oude heer?” riep de dokter zóó hard en schel, dat den treurenden grijsaard, die, geheel in zichzelven gekeerd, geen menschelijk wezen in zijn nabijheid vermoedde, hevig ontsteld, een kreet van verrassing ontsnapte.

“Mijn vrouw heeft zoo’n zin om er óók een te weiden,” riep Saf weder: “Voor twee is er gras in overvloed; de uwe tolt van het vet.”

Evenmin als de lezer zal begrepen hebben dat Saf van het weiden eener geit op het kerkhof sprak,[1] was Schelting terstond op de hoogte; en in de meening dat vooral zijn vroege wandeling de verwondering van Saf had opgemerkt, antwoordde hij met een door aandoeningen heesche en bevende stem: “Ieder zoekt de rust dokter waar hij haar denkt te vinden.”

“Wel zeker,” lachte Saf: “Apropos van geiten, nietwaar?—Pas op den morgendauw oude heer. Wat de geit betreft, daarover zal mijn vrouw u zelve wel spreken,” en zijn woning binnentredende prevelde hij: “’t Gaat achteruit met den ouwe.”

’t Werd dag, en met het glanzende licht der zon daalde er ook weer eenige rust in het gemoed van den grijsaard; hij keerde naar zijne woning terug, en Elsje, die reeds eenige malen zonder antwoord te bekomen op de deur van vaders slaapkamer had geklopt, en het eindelijk gewaagd had om binnen te treden ten einde zekerheid aangaande dat pijnlijke zwijgen te bekomen, stond juist bij de verlaten legerstede in de bitterste ongerustheid, toen zij de voordeur hoorde openen, en den man zag binnentreden, dien zij zoo innig liefhad.

“Liefste vader!” riep Elsje met geestdrift terwijl ze den grijsaard met een blos van verrukking te gemoet snelde: “God zij dank dat ik u weerzie! Ik was zoo ontsteld, zoo bevreesd. Zeg, zeg, u bent toch niet ziek, beste vader?”

“Je weet maar al te goed lieve kind, wat je vader het harte brak,” antwoordde Schelting: “Gisteren was het immers juist een maand geleden dat je onvergetelijke moeder van mijne zijde werd gerukt! Kind, ik heb geen rust in den slaap mogen vinden, doch daar buiten, bij de plaats waar het stof der dierbare bij dat van je vroeg ontslapene broeders en zusters ligt, daar heeft de goede God mijn hart weer tot kalmte willen stemmen, daar heeft je moeder mij met haar trouwhartige stem, als toegefluisterd: “Vader, schep moed, wij zullen elkander spoedig wedervinden, maar beur tot zoolang de grijze kruin; blijf zoolang als God wil in den werkkring, dien Hij je gaf en waarin je thans nog je vreugde vindt; doch, niet slechts dáár moet je troost en afleiding zoeken, ook in de binnenkamer moet je vertrouwende en dankbaar het goede herdenken dat wij er vonden, en, om hen, die bij God zijn, haar niet vergeten.... die....” Maar—

reeds lag de dochter in de armen des grijzen vaders, en hij kuste haar teeder op haar lief gelaat, en, bij al zijn leed, gevoelde hij zich in dien stond werkelijk gelukkig.

Eenige uren later stond meester, voor de eerste maal na den dood zijner vrouw, op het voorzangersbankje. De wapenborden hadden minder bekijks dan de grijsaard. Was het onnatuurlijk dat zijne stem bij het voorlezen uit den bijbel meer beefde dan zij zulks vroeger gedaan had? Was het vreemd dat na het lezen der woorden: “Want de Heere kastijdt dengene dien Hij liefheeft; ja gelijk een vader den zoon, in denwelken hij een welbehagen heeft[2],” dat hij toen den zakdoek moest uithalen, om daarna een geruimen tijd met den vinger te zoeken waar hij ergens gebleven was?

“De man is suf,” fluisterde baas Tink, den ouden dooven burgemeester toe, naast wien hij als wethouder der gemeente in een der hooge banken gezeten was.

“Wa.... blief?” vraagde de burgervader.

“Dat meester geen slag van lezen meer heeft,” hernam de smid iets harder: “’t is akelig hakkelwerk, heel anders dan Willem, de vorige Zondagen!”

“Ja, ja, uw zoon kon ik beter verstaan,” zei Tuinbloem, die uit de laatste woorden, welke hij gehoord had, de bedoeling des wethouders begreep, aangezien de smid, de keeren dat zijn zoon den kerkdienst voor meester waarnam, hem telkens op de helderheid van des ondermeesters stem had opmerkzaam gemaakt.

“’t Is alles sukkelen!” fluisterde Tink weder: “de man is zoo ijselijk malkoliek, dat Willem in school de grootste moeite heeft om den wagen recht te houden.”

Van “wagens, en rechte houten” begreep de burgervader niet met al, en daarom schudde hij eenige malen het hoofd en zei: “Wel! wel!”

Arie Knobbel die, als lid van den raad, eene plaats naast zijn vriend Tink had, gaf zijn buurman de verzekering dat Schelting des nachts als een razende door het dorp liep. “Doe er je voordeel mee; dokter weet er óók van,” fluisterde hij bijna onhoorbaar, en, geen twee minuten later galmden die beide mannen met monden als bakovens:

“De Heer toch slaat der menschen wegen ga,
En wendt alom het oog van zijn gena
Op zulken, die, oprecht en rein van zeden,
Met vasten gang het pad der deugd betreden;
God kent hun weg die eeuwig zal bestaan,
Maar ’t heilloos spoor der boozen zal vergaan.”

Reeds drie weken na het verhaalde, hield de gemeenteraad van G. zijn gewone maandelijksche zitting.

Op de convocatiebilletten, aan de respectieve leden gezonden, had onder de werkzaamheden vermeld gestaan: “Voorstel van H. H. burgemeester en wethouders nopens eene verbetering van het schoolonderwijs in de gemeente.”

Wat zette Tink een vroom gelaat toen het bedoelde punt in discussie gebracht, ook hém tot spreken noopte.

“Men zou allicht denken dat ik er belang bij had,” verklaarde hij, schreeuwende, opdat vader Tuinbloem toch geen woord zou verliezen, “en daarom wilde ik liefst buiten de zaak blijven. Maar,” vervolgde hij schouderophalende: “als ik spreken moet”—niemand had er hem toe uitgenoodigd—“dan zou ik meer kunnen zeggen dan een van de heeren die hier present zijn. ’t Is immers mijn jongen, die den heelen dag met hem op en neer gaat, en mij gedurig verzekert, dat Schelting de kinderen een A voor een O leert aanzien, en honderden dingen meer, zoodat de arme jongen ’s avonds hoofdpijn heeft van de inspanning om, wat meester krom maakt, weer recht te draaien. Ik heb medelijden met den grijsaard, omdat hij zooveel heeft ondervonden—en daarom moet, in geval van ontslag, de gemeente hem niet vergeten. Met ’s Heeren zegen gunde ik den ouden man nog zoo gaarne eenige jaren van rust,”—die laatste woorden sprak Mr. Tink met een zeer bijzonder luide stem—“maar iemand die telkens in slaap valt, en de kinderen in plaats van goed, alles verkeerd onderwijst, hij mag—het is mijn zedelijke overtuiging—niet langer met die schoone betrekking bezwaard blijven. Ik zeg b e z w a a r d mijne heeren! want naar mijn zedelijke overtuiging is den goeden meester dat slaafsche werk een last geworden; terwijl de vlagen van ijlhoofdigheid welke hem—volgens het loopend gerucht—vooral des nachts

ten bedde uitjagen, en die hem evenzeer in tegenwoordigheid der teedere jeugd konden overvallen, zijn ontslag ook voor ons kroost meer dan noodzakelijk maken. Ik heb mijn gevoelen, mijne heeren! maar wil er liefst niet van spreken; de kieschheid verbiedt het, omdat Willem....!" en Tink haalde met een vervaarlijke kieschheid nogmaals de schouders op.

Twee der leden—vrije boeren—konden niet begrijpen dat er noodzakelijkheid bestond om meester, "bij wien ze zelf nog geleerd hadden," te bedanken en e e n a n d e r in zijne plaats te benoemen.

N i e t dat ze het tegendeel wisten van 't geen de heeren, en de heer wethouder gezegd hadden, daarvan niet; maar zie, als het pensioen uit de gemeentekas moest, dat was scha voor de hand; ze wisten anders van de zaak zoo niet af, en—fraaie conclusie des éénen, omdat ie geen kinders meer op school had, kon 't hem ook niet schelen, en—waardig besluit des anderen: het was hem "'t zelfde" en daarom zou hij in stilte zijn knoopen eens tellen.

De andere leden van den raad behoefden geen knoopen te tellen, ze hadden dien éénen knoop gehoord, dat was voldoende. Ze waren vóór de verbetering van 't onderwijs, dat is: vóór de rust van den goeden meester: en, Hannis Van Boom, die op een plaatsje van Tink woonde, fluisterde hem zachtjes in: "Als we uw Willem maar in de plaats krijgen!" Doch de knoop zeide welwillend: "Ja Hannis, dát is een zaak die de raad moet beslissen; maar," voegde hij er bij: "ápropos, ik zal het weigeld van je koe op veertig stellen, het gras is duur, maar, jij bent alleman niet."

We noemden baas Tink een knoop, doch we denken ten zijnen opzichte niet aan de dingen, die het vrije raadslid, om het vóór of tegen wou tellen, maar aan de akelige dingen, die zoo vást zitten, dat men ze zelfs met geen ijzeren priem kan losmaken, dingen die zoo vreemd ineen zijn gewurmd, dat ze "kapot" moeten, zal er van den warwinkel nog iets terecht komen.

En met algemeene stemmen—op die van den teller na—werd er in de raadszitting van dien dag besloten: dat de schoolmeester Schelting, als ongeschikt voor het onderwijs der G.sche jeugd, eervol zou ontslagen worden met dankzegging voor bewezen diensten, terwijl men na de vereischte formaliteiten, zoo spoedig mogelijk tot de benoeming van een geschikten en kundigen onderwijzer zou overgaan. De heeren, die uitgenoodigd werden om

den heer Schelting van het besluit des raads “kieschheidshalve bij monde,” voorloopig kennis te geven, waren Tink, de wethouder, en Van Boom, lid van den gemeenteraad.

De burgemeester-voorzitter had werk de oogen open te houden, en geeuwde vervaarlijk toen hij den hamer liet vallen, ten teeken dat de werkzaamheden volbracht waren, en de vergadering, zooals hij zeide: vastgesteld, wij zeggen geëindigd was.

“Als je soms druk in je werk bent, dan zal ik die commissie bij Schelting alleen wel waarnemen,” zei de smid tot zijn medeafgevaardigde bij ’t huiswaarts gaan.

“As je blief, baas Tink,” antwoordde Van Boom: “morgen moet ik met de varkens naar stad, en elken dag ben ik de schaapskooplui te wachten: men gaat dan al niet graag van ’t erf af.”

“Atjuus,” zei Tink, en schudde de hand van het raadslid; en het raadslid zei ook: “Atjuus,” en ging zijn weg.—Mr. Tink voegde zich nu bij de vrije boeren, en, na een intiem gesprek over de schoonheid hunner gewassen, landerijen en beesten, vraagde hij eindelijk: of ze ook, zooals de andere raadsleden, op zijn zoon Willem, als Scheltings opvolger, bij den schoolopziener wilden aangedrongen hebben, er bijvoegende, dat h ij voor eene oproeping en een vergelijkend examen was, maar dat er, indien al de heeren het wilden, ook wel dispensatie van ’t examen kon verzocht worden, met toestemming van den minister van Binnenlandsche Zaken.

Die “redenazie” was den vrijen boeren te geleerd af; ’t was hun onverschillig; als ze allemaal voor Willem Van Tink waren, waarom zij dan ook niet!?

De klok van twaalven had geslagen; de schooljeugd was huiswaarts gekeerd om, na een paar uren van uitspanning, zich opnieuw in het leerverblijf te vereenigen.

De oude schoolmeester wreef zich de handen—ja waarlijk, en het was in zoolang niet gebeurd—omdat hij van zijn taai geduld dezen morgen een vrucht had geplukt, welke hij niet had gedacht dat ooit zou rijpen.

De oude man was tevreden; en, gereed om zijn Elsje in de woonkamer te gaan opzoeken, waar de warme koffie dampte, en de gestopte meerschuimer gereed lag, trad de ondermeester hem tegemoet en zei glimlachend:

“Dat was een toer meester, een heele toer met dien dommen stoffel; ik heb uw geduld bewonderd. Wat ik ook zeggen wilde... O ja: meester moest de complimenten van vader hebben en dat hij, als ’t meester schikte, om één uur eens bij hem zou komen.”

Scheltings gelaat betrok zichtbaar.

Wáárom het betrok?

Omdat een bezoek van Willems vader den ouden man nooit welkom kon wezen. Daar bestond een treurige zaak tusschen hem en den smid, die den eenmaal zoo oppassenden zoon betrof, den zoon, die schande over het grijze vaderhoofd gebracht had.

Reeds met een paar woorden gewaagden wij vroeger van den zedelijk dooden Evert. In korte trekken zullen wij de oorzaak van dien zedelijken dood schetsen, waar tevens uit blijken zal, dat een bezoek van Willems vader den meester niet welkom kon zijn.

’t Was nog geen twee jaar geleden dat Evert de hoop en de vreugde zijner ouders was. Mocht Schelting ook niet zijn wensch hebben verkregen om den eenig overgebleven zoon voor zijn eigen vak op te leiden, hij beleefde toch vreugde aan den jongen, die, op dat tijdstip reeds drie en dertig jaren oud, als meesterknecht bij Tink, de ronde som van driehonderd zestig gulden ’s jaars verdiende.

Wat moest er gebeuren!

Op zekeren morgen was Evert die bij Tink inwoonde, spoorloos verdwenen. Tink verscheen aan het schoolhuis, en gaf in de hevigste bewoordingen zijn hart lucht.

“Bestolen! schandelijk bestolen!” riep hij uit: “Elfhonderd gulden heeft de ondankbare mij ontfutseld. Zie hier,” en hij toonde een van onderen afgescheurd streepje papier, waar eigenhandig door Evert het volgende op geschreven stond:

“Meester Tink!

Eenmaal hoop ik mijn schuld aan u af te doen; vervolg mij niet, en mijn grijze ouders evenmin.”

Wij zullen niet treden in de gewaarwordingen, die de ouders vervulden. Geheimhouding! was een dringende bede; onderzoek doen! het rassche besluit. En de oude man was toen in persoon op reis getogen om den verloren zoon weer te vinden. Doch vruchteloos. Waarschijnlijk was hij met de stoomboot naar Engeland, en vandaar, wie wist waarheen, misschien wel naar Amerika getrokken.

Wat er in het dorp gepraat werd, daarvan vernam de schoolmeester niets, omdat hij een vasten stelregel had van nimmer naar “praatjes” te luisteren; maar, dewijl hij op handslag de belofte van geheimhouding ontvangen had, vertrouwde hij zich aan de rechtschapenheid des beroofden, verzekerde wederkeerig niet te zullen rusten voordat hij de schuld des zoons had afgedaan, en, al zou het hem ook zwaar vallen, gaf hij, op de gezegde belofte van stilzwijgendheid, aan Tink een schriftelijke schuldbekentenis van elfhonderd gulden, om die zoo spoedig mogelijk, bij gedeelten, te voldoen.

Ofschoon de tijd, en de droevige gebeurtenissen sedert dien stond, het noodlottige voorval eenigermate op den achtergrond hadden geplaatst, de oude man leed nog gestadig, wanneer de geringste omstandigheid of het onschuldigste woord hem aan den jongen herinnerde, dien hij n i e t voor de zonde, maar wel voor den hemel had opgevoed; aan den zoon, van wien hij in al dien tijd geen de minste tijding had bekomen, voor wien hij het weinige dat hij spaarde, gewillig offerde, en voor wien hij nog iederen dag aan God om vergeving smeekte.

Was het te verwonderen dat Scheltings gelaat betrok toen hij vernam, dat de man hem wenschte te spreken, die een zoo droevig geheim? met hem deelde, en op wiens verlangen hij Willem als ondermeester had aangenomen, ofschoon hij zich het liefst alleen te midden zijner “schaapjes” bevond; de man eindelijk die nooit zijne woning betrad, dan om een deel der droevige schuld in ontvangst te nemen?

“Goed Willem, ik zal vader ontvangen,” zei Schelting, en met een gesmoorden zucht verliet hij het schoolverblijf.

“Hoe gaat het, hoe gaat het oude vrind?” zei baas Tink met een verbazende hartelijkheid, toen hij Scheltings woonvertrek was binnengetreden: “Wij hebben elkander sinds een heelen tijd niet gezien. Och, je hebt heel wat ondervonden sedert mijn laatste bezoek; ’t is treurig, ’t is! treurig!! en, ik zou wel hier zijn gekomen voor ’t condoleeren, maar och, je kunt wel nagaan, drukke bezigheden, maar anders.... ik condoleer je nog wel.”

“Dank je baas Tink,” zei Schelting, maar kreeg voor de eerste maal bij een bezoek van rouwbeklag, geen traan in zijn oogen.

“Ja ja, jonge menschen kunnen sterven, maar oude menschen moeten sterven!” hernam Tink,—wat wist hij dat goed!—“Ieder heeft zijn tijd man, maar toch, aan jou had ik zoo graag nog heel lang je vrouw gegund.”—Wel vriendelijk!—“’t Was zoo’n goeje ziel.”—Tink kende dan toch onderscheid tusschen “kwaaje” en “goeje” zielen.—“Ze heeft zich zeker in de laatste twee jaren, met al die ziekten en sterfgevallen van je kinders, te weinig ontzien, en dan, oud zeer van je weet wel.... van Evert; hé! hij laat nog niets van zich hooren?”

“Niets,” antwoordde Schelting somber.

“Och man, wij moeten altijd den Heere zwijgen,” troostte Tink: “en roemen in Zijn wederbarelijke genade, die door het bloed Christi ons gemoed reinigt van alle zonden.”

Fraaie vereeniging van woorden! maar Tink n o e m d e zich ook goed orthodox —Schelting was een goede orthodoxe.

Wij nemen de vrijheid hier nog in ’t bijzonder te doen opmerken, dat de edele meester Schelting ook tot de belijders der Drieéénheid—wellicht zelfs der predestinatie behoorde. Daar zijn kwaden en goeden.... maar eilieve zie verder.

Wanneer de lezer ’t ons ten goede houdt, dan zouden we, vóór dat wij den smid opnieuw laten spreken, wel eens even d r i e vragen willen beantwoorden, die met gansche boekdeelen vol, maar ook met weinig woorden kunnen toegelicht worden.

Wat is een Katholiek?

Wat is een Orthodoxe?

Wat is een Liberaal?

Nº. één is: een tot de algemeene Christelijke kerk behoorende.

Nº. twee is: een rechtzinnige.

Nº. drie is: een onbevooroordeelde.

Hé, anders niets?

Neen, anders niets.

Maar....

’t Is waarlijk niets anders, maar.... wie kan het helpen dat dezelfde rok zoowel den rechtschapene als den schurk past?

Eilieve, zoudt gij een liberaal orthodoxe katholiek willen zijn? schrik nooit voor een dier namen, maar, onderzoek of de naamdrager zijn naam waardig is.

’t Gelaat van baas Tink stond in een heilige! plooi toen hij die laatste woorden uitte, en nog sterker groefden zich die plooien van “dierbaarheid,” toen hij den schoolmeester het volgende deed hooren:

“Niet alleen ik, meester, maar de geheele gemeente voelt medelijden met den verlaten staat, waarin gij na zooveel verliezen moet voortleven. Te recht begrijpt zij dat kalmte en rust, het eenige is waarnaar gij verlangen zult. Komt allen tot Mij die vermoeid en belast zijt en Ik zal u ruste geven, zegt de Heere,” vervolgde Tink, terwijl hij het sprekendst bewijs van KROMZINNIGHEID leverde: “en daarom moet gij tot H e m gaan, die de Alpha en de Oméga is, en uwe ziel losmaken van het stof der aarde, en.... weet je.... wat wou ik ook zeggen?” Tink kuchte, en presenteerde meester een snuifje.

Meester bedankte. Meester hield van geen snuif. De kinderen in school moesten niet alleen lezen en schrijven, maar ook reinheid leeren, en snuif!.... enfin, meester gebruikte ze niet.

Baas Tink proviandeerde zijn dikken gevel, kuchte weer eenige malen en hernam toen: “Ja vriend, de raad der gemeente heeft mij dan ook uitgenoodigd om u.... in uw belang, weet je, tot bevordering der rust op uw vergevorderden leeftijd....” Tink kuchte alweer; misschien dat hem de snuif in de keel kwam: “een eervolle rust.... weet je.... aan te bieden.”

De grijsaard, die den spreker onbeweeglijk had aangestaard, streek zich met de vlakke hand over het gelaat, en zag toen het vertrek rond, als wilde hij zich overtuigen dat het geen angstige droom was onder welks invloed hij zich bevond.

Baas Tink stond van zijne zitplaats op; plaatste zich vlak voor den ouden man, en zijne hand vattende, hernam hij beslist, doch op niettemin Christelijk liefhebbenden (?) toon: “De raad, oude vriend, bedankt u voor de veeljarige diensten aan deze gemeente bewezen; hij zal zich verheugen indien gij nog langen tijd van het pensioen ’t welk u uit de gemeentekas zal be....”

“Maar.... maar.... wat....!” klonk het eensklaps akelig uit de dichtgeknepen keel des ouden: en toen, toen werd dat eerwaardig gelaat zoo akelig wit; toen sloeg hij weder de hand aan het voorhoofd; toen beefde hij over al zijne leden; toen suisde het hem in de ooren, en—terwijl de wethouder riep: “Wat deert u?” zonk de grijsaard, die voor een nieuwe beproeving nog geenszins bestand was, machteloos achterover in zijn leunstoel.

De smid vond er iets akeligs in om iemand zoo bleek en zoo stijf te zien liggen; dat had zooveel van een doode, en een doode.... bah! dat was geen ding waar hij mee overweg kon. Met overhaasting verliet hij daarom den bezwijmden grijsaard; riep in de gang luidkeels om hulp; verzekerde aan het verschrikt toesnellende Elsje, dat hij niet wist hoe haar vader op eens zoo ongesteld was geworden; dat hij alles had aangewend om het raadsbesluit te keeren, en dat hij.... Maar Elsje hoorde niet wat hij zeide, want reeds stond ze aan de zij des vaders; drukte zijn slaphangende handen; ijlde daarna heen om water te halen, waarmee zij de slapen en polsen des dierbaren bevochtigde, en smaakte eindelijk het onwaardeerbare voorrecht dat ze den vader de oogleden weer zag opheffen.

Ja, hij sloeg de oogleden op, en hij zag zijn kind naast zich staan; doch de slag hem daar straks, naast de nog vlijmende wonden, toegebracht, had te pijnlijk getroffen. Verward waren de woorden welke de oude man sprak; de arme! hij kon niet verhalen waardoor hij opnieuw en zoo hevig gewond werd—Nog dien zelfden avond lag de grijsaard met een heete koorts op zijn legerstede, en Elsje schreide bitter, en Willem Tink, die even kwam kijken, wist niet te zeggen wat zijn vader met meester verhandeld had; en Saf, de dokter, besloot na een lang stilzwijgend en diepzinnig polsvoelen bij zich zelven, dat een goede dosis sal glauberi "met een smaakje" hoogst noodzakelijk was en heilzaam zou werken.

O n d a n k s het geweld der medicijnen herstelde meester Schelting, doch zijn blik bleef somber, en slechts zelden sprak hij woorden, van eenige beteekenis. Elsje stond hem trouw ter zijde en voorkwam zijn geringste wenschen. Al had de zorgende dochter niet aanstonds verstaan wat de oorzaak van de plotselinge ongesteldheid des vaders was geweest, niet lang was zij daaromtrent in het onzekere gebleven, want de werkvrouw vernam al spoedig het dorpsnieuwtje, dat meester Schelting was "afgezet," en deelde het aan de dochter mede.

Ja, zij begreep toen maar al te wel, dat het de smid was geweest, die haar vader de Jobstijding gebracht had, en, leed de oude,—de lievende dochter toonde hem wel meestentijds een vroolijk gelaat, doch diep griefde ook haar de ondank en liefdeloosheid eener gemeente, die den grijsaard zooveel verplicht was, en hem het eenige ontnam waarin hij vergetelheid voor bittere smarten vond.

"Ja," zeide zij op zekeren avond tot den ondermeester, die gedurende Scheltings ziekte de school had waargenomen: "'t is toch onvergeeflijk zooals men vader ter zij heeft geschoven, jij ondervindt nu zelfs hoe noodig hij nog voor de kinderen is, 't was altijd stil wanneer hij zich in hun midden bevond, terwijl tegenwoordig het gegons in onze woonkamer te hooren is."

"Ja," zei Willem, terwijl het rood hem op de wangen kwam: "zij waren ook bang voor meester."

"Bang!" herhaalde Elsje: "hoe kun je dat zeggen! Zou jij misschien ook nog van meening zijn dat vader niet meer geschikt voor het onderwijs is? Vroeger heb je dat wel gezegd maar, ik dacht dat tegenwoordig.... Zeg Willem?" liet zij er niet zonder beteekenis op volgen: "jij keurt immers de handelwijze van den raad evenmin goed als je vader?"

“Wel neen,” antwoordde Willem: “ik vind het hoogst onredelijk. Maar....”

“Maar?” zeide Elsje.

“Maar....” hakkelde Willem: “wat kunnen wij er aan doen?”

Door de teederste liefde voor haren vader gedreven, ving Elsje nu aan, om haren minnaar te bewegen haar in een voornemen behulpzaam te zijn. Zij wilde den raad dringend verzoeken om op het genomen besluit terug te komen; zij wilde in persoon naar elk der raadsleden gaan, en—Willem zou haar vergezellen om openlijk te verklaren dat meester Schelting tot op den laatsten dag van zijn onderwijs, de doorslaande bewijzen zijner geschiktheid gegeven had.

En Willem beloofde het, en beloofde zelfs voorloopig haar weg te zullen bereiden, en gaf zijn woord dat het aan hem niet zou liggen, maar—Elsje moest dan ook niet langer zoo “angstvallig” blijven, hij had haar zoo teeder lief. Was haar vader geheel hersteld dan zou hij terstond aanzoek om hare hand doen, doch Elsje moest ook nu eens toonen dat ze veel van hem hield, en hem een fermen zoen daarop ten pand geven.

En Elsje kreeg wel een ijselijke kleur, en keek wel schuchter in ’t ronde, maar toch, zij stak Willem haar handje toe, en hij kwam nader, en zij sloeg de oogen neder, en hij glimlachte, en zij—welnu, zij deed wat Willem begeerde.

Weinige dagen na het verhaalde heerschte er in den vooravond, binnen de gelagkamer van De vergulde Moriaan een bijzondere drukte. Buiten was het koud, en de mannen die dronken en rookten, stonden of zaten om de groote kachel.

In weerwil dat meester Tink—zooals wij reeds vroeger aanmerkten—niet onder de vrijgevigen kon geteld worden, scheen hij toch dien avond de gastheer te zijn. Jenever en bier zijn goedkoop, en de smid was al te gelukkig dan dat hij den bezoekers een dronk zou hebben geweigerd. Gelukkig? Geen wonder: Dien zelfden dag was, als plaatsvervanger van den ouden Schelting, zijn eenige zoon Willem tot onderwijzer te G. benoemd geworden.

De molenaar Knobbel stond op een stoel, en, een glas ten boorde toe met jenever gevuld in de hand houdende, galmde hij met een vervaarlijke stem:

“En zouden we dan niet drinken mijne heeren, op de gezondheid van mijn vriend, die niet alleen in plaats van versleten hoefijzers, nieuwe legt, maar ook aan ons dorp voor een versleten schoolpruik”—algemeen gelach!—“een nieuwen meester, en wel een van zijn eigen vleesch teruggeeft! De gezondheid van Mr. Tink!!” en, in één teug ledigde Knobbel zijn glas, en kwam, tot veler verbazing, behouden op den vloer terug.

Ook Willem, die heel wat handen gedrukt, en tevens—ofschoon met weinig luste—den Schiedammer geproefd had, ook hij had gelachen toen de dronkaard den ouden meester, een versleten schoolpruik noemde, ook hij.... doch neen, wij willen zijn natuurlijk goed, maar door verkeerde opvoeding en slechte voorbeelden misvormd karakter, niet met een zwarte kool teekenen, maar zien en hooren hem slechts, waar hij in den na-avond zijne beminde ten harent heeft opgezocht, en, na haar niet zonder eenige aarzeling zijne benoeming te hebben meegedeeld, verder toevoegt:

“Wij hebben alles gedaan Elsje, wat in ons vermogen was om de zaak van je vader te bepleiten, al ontbrak mij de gelegenheid om je in persoon tot de leden van den raad te brengen, ik heb niet stil gezeten, en nu, de benoeming heeft ons allen verrast.”

Elsje zeide niets, maar zag den spreker onafgebroken in de oogen, die hij somwijlen nedersloeg.

“Mijn voorspraak mocht niet baten,” vervolgde Willem “doch nu, daar mijne benoeming heeft plaats gehad, nu zou het toch een dwaasheid wezen om die van de hand te wijzen, nietwaar Elsje?”

Het meisje gaf geen antwoord.

“’t Zou je vader niets baten,” hernam Willem: “k o n ik in zijn voordeel spreken dan was het iets anders; maar men zegt algemeen dat meester Schelting suffende en niet meer geschikt voor het onderwijs is.”

Elsje vreesde het ook, maar, had hem i e t s ongeschikt gemaakt, dan was het

zeker de bittere tijding geweest. Zij dacht zulks, doch zeide niets.

“En zou de oude man geen vrede krijgen met het denkbeeld der rust, wanneer hij ons beiden daardoor gelukkig ziet worden?”

“Ons beiden?” vraagde Elsje, terwijl zij een beteekenisvollen blik op den jongen wierp.

“Ja mijn liefje, ons beiden, nietwaar?” vleide de jongeling, en wilde de hand van meesters schoone Elsje vatten, doch op datzelfde oogenblik trad het meisje een schrede terug, verhief zich met fierheid, en sprak op een toon die van verontwaardiging trilde: “Ons beiden! neen Willem, nooit! Geen geluk ten koste der laatste levensvreugde van mijn beproefden braven vader. Ik ken je nu Willem. Je liefde, je achting was veinzerij. Oneerlijke middelen ter bereiking van geluk kunnen Gods zegen niet wegdragen. Hij vergeve het mij als ik je ten onrechte beschuldig, maar in dit oogenblik ben ik overtuigd dat het je streven was om je meester den voet te lichten, en Willem, zoo een kan Elsje nimmer liefhebben en nimmer haar vertrouwen schenken.”

Toen het meisje die woorden gezegd had, was zij zoo wit als de boord om haar fraaien hals. Willem wilde spreken, doch een blik, waarin minachting in plaats van liefde te lezen was, sloot hem den mond. Op de deur der school toetredende —waarin het gesprek gevoerd was—sloeg Elsje reeds de hand aan de klink, toen Willem haar eensklaps ter zijde sprong, en haar met den kreet: “Lieve Elsje!” bij den arm vattende, tot staan wilde noodzaken.

Doch neen, de woorden: “Ga, en dwing mij niet tot verachting!” troffen hem sterker dan een slag in het aangezicht, en, geen poging meer wagende, om haar tot blijven te bewegen, zag hij Elsje verdwijnen.

Ook Willem toefde niet langer, maar keerde naar De Moriaan terug, en zat er met den molenaar en nog eenigen tot laat in den nacht, en dronk een stout glas bier, maar hoorde telkens die woorden: “Dwing mij niet tot verachting!”

Door het kerkhof van de dorpsstraat gescheiden, en alzoo in een schuine richting tegenover het dorp, ligt een kleine boerenhoeve. De eigenares, die de

boerenhoeve met haren zoon bewoont, heeft ten gerieve van meester Schelting en zijne dochter, gaarne haar opkamertje en, voor het meisje afzonderlijk, een zoldervertrekje afgestaan, omdat de oude man nergens anders te recht kon, en, zij zelve de vertrekjes toch niet van noode had.

Reeds vijf maanden is het geleden dat Schelting er zijn intrek nam; vijf maanden sedert den vreeselijken dag, waarop de stomme getuigen van een zaligen echt, voor spotprijzen, niet zelden onder gelach, aan den meestbiedende werden verkocht.

O, wie gevoelt niet dat die dag voor den grijze een v r e e s e l ij k e dag geweest is? Voorzeker, wie door opvoeding en beschaving een dieperen blik in het leven slaat, en fijner gevoelt dan de minder ontwikkelde en—over 't algemeen—meer grove gemoederen ten platten lande, hij zou onmogelijk zijn tranen hebben bedwongen, wanneer hij den oude had gadegeslagen terwijl de wieg, waarin ze allen hadden gesluimerd, bij 't klinken van den onbarmhartigen hamerslag voor tien stuivers aan een uitdrager werd gegund; toen dat toiletspiegeltje voor drie kwartjes een kooper bekwam; toen het spinnewiel,—ja het spinnewiel!—door Aaltje, bijgenaamd de gele bles, voor twee schellingen werd weggevoerd; toen—maar neen, reeds genoeg, hij zou zich voor den grijsaard geplaatst en gezegd hebben: “Waarom blijft ge hier, oude man? Kom, ga den tuin eens met mij rond; 't is er wel koud, maar hier, hier is het veel killer: kom?” En wellicht zou hij er in geslaagd zijn hem van dat nare tooneel te verwijderen, zoo zijn pogen geen schipbreuk op de sombere begeerte had geleden om te weten: waar.... alles.... toch blijven zou?

En was die verkooping dan niet vrijwillig?

Ja, vrijwillig, geheel vrijwillig. O, wie herinnert zich niet hoe hij zelf wel eens het een of ander g e h e e l v r ij w i l l i g heeft moeten offeren?

De man, die ons vóór zijne ontmoeting met den smid-wethouder, ofschoon gebukt onder zijne beproevingen en ondanks zijn ouderdom toch een goed denkbeeld van kracht en verstand gaf, wij vinden hem, sedert dat droevige oogenblik, ontzettend verouderd weder.—Waar?

Op de plaats die zijn lievelingsplek is geworden.

Het kerkhof is door een smalle sloot omringd; de boomgaard, die aan de hoeve behoort, grenst er tegen aan; Huibert, de zoon der eigenares, heeft, om den ouden meester genoegen te geven, een plank over de sloot gelegd—'t m o c h t wel niet, maar 't was onschuldig en niemand had er scha bij. Daarover ging de grijsaard gedurig den hof binnen, waarvan de zoden hem eerlang zouden dekken; daar zat hij dan uren achtereen bij de graven zijner geliefden, die hem dáárboven verbeidden, en dacht er aan de onbestendigheid van aardsch geluk, en aan de noodzakelijkheid der vorming hier beneden, voor den onverbreekbaren heilstaat in de gewesten der eeuwigheid.

Wij vinden den oude weder, op de plek die hij de zijne noemt, doch in een uur dat vreemd zal schijnen aan hem, die niet weet dat het sedert den laatsten tijd een manie van den grijsaard is geworden, om slapelooze nachten met een bezoek aan die plaats te bekorten. De koelte van den Meinacht doet den man niet huiveren, maar verkwikt hem veeleer.—Wat doet hij? Zie, met gevouwen handen en den blik in het ruim der starren, schijnt hij wel een gebed te stamelen. Zou het ook een bede zijn om vrij te worden gemaakt van de enge banden des stofs?—Nog een geruimen tijd bleef Schelting in het lichtruim staren, en, had hij reeds vroeger verstaan dat het lijden door God gezonden, de vorming voor eeuwig heil moet bewerken; had hij in dien vroegen morgen, toen wij hem na een slapeloozen nacht voor de eerste maal den akker der rust zagen naderen, meer vrede bekomen en kracht tot berusting; had hij zich toen sterk gevoeld, om Gode te zwijgen, zich verder aan Hem te vertrouwen, en voor zijn nuttigen werkkring alsook voor zijn dierbaar kind te leven, nog was de strijd niet volstreden om ook nú met kalmte het leed te dragen, dat door menschen over zijn grijze kruin gebracht was.

Eindelijk daalde zijn blik langs den hemelboog tot op de donkere massa, waaruit de kerktoren zich als een zuil verhief, die de aarde nauwer aan den hemel verbond.

Daagde de morgenstond dáár? Neen, maar toch achter die donkere massa, waarin de menschen met hun liefdeloosheid, eigenbelang, ondank, haat, dronkenschap, ontucht, maar ook gewis met hun godsvrucht—ofschoon in enge vormen—ouderliefde, menschenmin en zuivere beginselen te slapen lagen, achter die donkere massa speelde een zachte gloed. De oude man zag het, en kon den blik van dat vreemde verschijnsel niet afwenden. Naarmate het licht sterker en grooter werd, was het den grijsaard, als zag hij den hemel geopend: even drukte

hij de hand voor de oogen, doch daarna opnieuw in het licht starende, en steeds dieper met het oog der verbeelding doordringende, ontwaarde hij in den gloed der ontslotene hemelzalen, een kolom als van rook, die allengs den vorm eener menschelijke gedaante bekwam. En ja, in helder wit gewaad, stond daar zijn verjongde gade, en in de kleinere wolkjes die haar omringden, ontwikkelden zich allengs de panden, die zij hem schonk en waarmede God háár hereende, en ja.... zie.... de zoon, de verlorene, ook hij was daar; op hem legde zij hare handen; en terwijl een onbeschrijfelijk zalig gevoel het hart des ouden doortintelde, riep hij luide: “God! zou het waarheid zijn!”

Maar—terwijl hij nog tuurde, werd het tafereel eensklaps verduisterd; ’t werd donkerder dan het vóór die luchtverschijning geweest was. Zeer spoedig echter daarop verscheen het licht feller in dezelfde richting, en Schelting legde weder zijn hand voor de oogen, doch ook later nogmaals zijn blik naar het licht wendende, sprak een stem der werkelijkheid in zijn binnenste en.... hij rees plotseling overeind; verliet, zoo snel zijn afnemende krachten het gedoogden, den akker Gods; richtte zijn schreden naar dat gedeelte van het dorp waar het licht al heller en heller blonk; hijgde naar zijn adem, maar eindelijk.... nog eenige schreden.... en toen.... toen bonsde hij met de grootste krachtsinspanning op de deur der smidse, en schelde aan de belendende huizen, luide!.... luide!!.... luide!!.... terwijl de stem van den “onnutten dienaar” krachtig de lucht deed weergalmen van den noodkreet: “Brand! brand!!”

Door onvoorzichtigheid van een der knechts was er in de smederij van Mr. Tink brand ontstaan. De kerkklok had het tweede uur na middernacht doen hooren. Alles was te bed, want nachtwachts hielden ze er te G. niet op na, dat was te kostbaar!! en, van een torenwachter hadden ze in de stad wel eens h o o r e n s p r e k e n . Dewijl het vuur alreede Tinks slaapvertrek had bereikt toen de oude Schelting zijn wekstem deed hooren, zou de smid-wethouder gewis een prooi der vlammen zijn geworden, zoo niet de grijsaard op het hem dierbare plekje vertoefd en, uit zijne geestverrukking ontwakende, de noodzakelijkheid eener snelle waarschuwing had ingezien.

Dát was uw wraak, oude man. Uw wraak! Want ge wist maar al te wel wié u de vreugd uwer laatste dagen, uw t h u i s en uw werkkring ontnomen had.

En met eigen hand heeft hij nog geholpen zooveel zulks in zijn vermogen was; hij heeft in de rij gestaan om de emmers water te overhandigen. Schijnbaar

onvermoeid werkte de “onbruikbare”, totdat een vriendelijke stem achter hem, het: “Vader, kom nu toch mee!” deed hooren, en Huibert hem dwong met Elsje huiswaarts te gaan.

Ofschoon de gebouwen, aan de smederij grenzende, werden gered, en een gedeelte van Tinks woning zelve gespaard bleef, zoo had de brand voor den smid toch de noodlottigste gevolgen. Een brandende balk was hem op het hoofd gevallen; en Saf, die in sal glauberi “met een smaakje,” voor zoo’n wonde weinig heil zag, was al drie dagen lang met azijn en water, en bloedzuigers, en koppen bezig geweest, doch, wat hij ook “p r o b e e r d e ” het wilde niet baten—de smid bleef er akelig aan toe.

“Oude vriend!” ving de geneesheer met een verbazende deftigheid op zekeren morgen aan, toen hij Scheltings kamertje was binnengetreden: “de kunst schijnt op den ongelukkigen smid niets te vermogen, en wel om de eenvoudige reden, dat er bij de krankheid des lichaams eene h y p e r t h y m i e , of ziekte des geestes schijnt te bestaan, die de noodlottigste gevolgen kan na zich slepen. Oude vriend! in hoeverre gij den lijder eenig leed kunt hebben berokkend staat mij niet te beoordeelen, maar zóóveel is zeker, dat hij gedurig uw naam in koortsige opgewondenheid noemt en dan ten bedde uit wil, zoodat hij met de meeste moeite moet worden tegengehouden. Eilieve! als ge iets met hem uitstaande hebt, ga dan, en maak de noodlottige zaak uit de wereld. Ik stel er mij de beste resultaten van voor, wellicht dat zoodoende het begeerde consult onnoodig zal worden.”

Met bevreemding zag Schelting den dokter aan, doch gaf zijne toestemming, en bekwam daarop nog de verzekering, dat zijn geit, die van Scheltings opvolger permissie voor het kerkhof had gekregen, er uitzag.... als modder.

Wij bevinden ons in een achtervertrek van D e   M o r i a a n, waar de smid in den deerniswaardigsten toestand te bed ligt. Zie, de oude schoolmeester treedt op de legerstede toe, en aan het meer dan gewoonlijk beven zijner handen, en schudden van zijn hoofd—een zenuwachtig verschijnsel der laatste maanden—is het duidelijk te bespeuren, dat het hem moeite heeft gekost den lijder te naderen. —Maar hoor, daar klinkt van het leger des grijsaards naam. Onwillekeurig huivert de oude.

“Wat wil je baas Tink?” zegt hij zacht met een bevende stem.

De lijder vermag zijne oogen niet tot den bezoeker op te slaan, maar drukt de hand op het brandende hoofd, en slaakt een pijnlijken zucht.

“Kan ik je.... van dienst zijn?” herneemt de oude: “God weet.... ik doe het gaarne.”

Eenige woorden zonder samenhang die der brandende lippen ontsnappen, getuigen van de verrassing des ongelukkigen, doch, terwijl Schelting met de steeds trillende hand een glas water neemt, ten einde die gloeiende lippen te verkoelen, roept Tink met een stem, die den oude om hare schelheid zichtbaar doet ontstellen: “Verdoemd! Evert! Evert Schelting!”

De grijsaard is niet in staat het water aan de lippen des lijders te brengen, het glas valt hem bijna uit de hand, en terwijl hij nog sterker beeft, vraagt hij langzaam:

“Zou je iets van Evert gehoord hebben?”

Tink beantwoordt de vraag des vaders—die na het plotselinge vertrek van zijn zoon geen tijding van hem bekwam—met de woorden; “Genade! Evert.... onschuldig,.... spel,” en, terwijl hij iets later met een akelige kracht de handen tegen het geteisterde hoofd drukt, ontsnappen de woorden bij lange tusschenpoozen aan zijne lippen! “Hier.... branden.... ze,.... hier,.... die.... elf.... honderd.... gul.... den....” waarna hij zonder zelfbewustzijn blijft nederliggen.

Hebt gij den blik waargenomen, dien de grijze op den ongelukkige werpt, en ook dien, welken hij door het venster naar den blauwen hemel zendt? Ja....?? O! dan grijpt gij met vuur zijne handen, dan zegt ge: “Oude, edele, brave man, gij hebt uwe vijanden lief, oude, godvruchtige, beproefde man, GIJ zijt rijp voor den hemel!”

Kom mede, dáár, achter die hooge populieren en bezijden die grafterp, die het lievelingsplekje van den ouden schoolmeester was. Daar ziet ge een blauwe zerk. Toen gij er in den nacht den oude vondt, zaagt ge niet wat zij te lezen gaf. Ziet ge wel, ’t zijn dezelfde namen die op de silhouettenplaat in de pronkkamer van het schoolhuis te lezen waren. Een heele rij, en van ALLEN leest ge het:

GEBOREN, maar ook het: GESTORVEN. Den negenden naam, dien ge hier leest, vondt ge niet op die prent, en den tiende evenmin: S a b i n a S c h e l t i n g - H a l l e r , geboren.... gestorven.... E v e r t S c h e l t i n g S e n^{r}. geboren.... gestorven....

Zie, daar ligt het stof verzameld van den grijzen vader met zijn gade en kinderen, geestelijk zijn zij daarboven één.—Met zijne kinderen? En was het geen tiental dat in de wieg had geslapen? En Evert en Elsje?—Inderdaad hunne namen ontbreken; en Elsje, de trouwe dochter, zij leeft nog om NA ’s vaders dood, zijn lof te hooren verkondigen, zij leeft nog om rozen te strooien op de zerk, waaronder zooveel dierbaars begraven ligt, zij leeft om eerlang Huibert gelukkig te maken, die mèt haar, den zegen des stervenden grijsaards bekwam! Zij leeft om te weenen bij het stof, maar op aarde reeds één te zijn in den geest met hare ontslapenen, zoo als Jezus verklaarde één te wezen met God.

En Evert, neen, hij rust daar niet. ’t Was voor den grijzen vader, uit de afgebrokene woorden van zijn stervenden vijand, reeds duidelijk geworden ’t geen voor den novellen-lezer een geheimzinnige zaak is gebleven. Welnu: Ook op de dorpen, ja! in eenvoudige dorpsherbergen, wordt somwijlen gespeeld, zwaar gespeeld—valsch gespeeld! De schijnvrome Tink heeft meesters Evert—zijn oppassenden knecht,—eene som van elfhonderd gulden door valsche kunstgrepen doen schuldig worden. De angst heeft den jongeling bekropen; met achterlating van het vroeger vermelde briefje is hij ontvlucht. De schaamte over zulk een belangrijke speelschuld heeft hem weerhouden om tot de godvruchtige ouders te gaan. Met het weinig lichtgevende briefje gewapend, heeft Tink zijn slachtoffer als een schaamteloozen dief kunnen brandmerken, het onrechtvaardig verworven geld van den ouden meester willen eischen, en zoo diens tijdelijke welvaart verminderd—maar erger nog—zijn zielelijden durven vergrooten.

Dat Evert ook later niets van zich deed hooren, het versterkt ons in ’t vermoeden: dat in de begoocheling van het vuur en de rookwolken der brandende smidswoning—welke Schelting op het kerkhof aanschouwde—een profetie, ten opzichte van den ongelukkigen zoon, lag opgesloten, waarvan de vader weldra de vervulling zou aanschouwen.

Is hij gestorven in den vreemde?

Dan zeker met de bede: “Heere, schenk mij vergiffenis!”

’t Zal nu duidelijk wezen.

En de titel? vraagt gij. HET EINDE....?

Wilt ge nog een blik werpen op die zerk daar bij de hooge populieren? Lees dan nogmaals achter al die namen: GEBOREN.... maar ook: GESTORVEN....

GESTORVEN! ’t zal ook ZEKER eenmaal van ONS gezegd worden. Eilieve, huiver toch niet, gij die in uw zachten voltaire of prettigen wipstoel met dit boekske in handen zit. Gestorven, dat is het einde niet, al neemt alles wat de wereld geluk noemt—als bij den ouden Schelting—een einde; al roept de dood: Haast u, het einde is daar! Hij die den menschen deed zooals hij zelf wenscht gedaan te zijn, hij die God beminde bovenal en den naaste—zelfs den vijand,—liefhad en vergaf, hij zal gelukkig, ja zalig worden ZONDER EINDE.

---

[1] In verscheidene dorpen van ons vaderland heeft de schoolmeester het recht—of matigt zich dat aan—om ééne of meer geiten op het kerkhof te laten grazen.

[2] Spreuken van Salomo, III: 12.

Ritters Hans.

“Hans, kijk voor je, of denk je misschien dat Toon, omdat ie z’n been brak, geen honger kan hebben? Zeg, gun je ’t me niet? Kom, hou je lange gezicht maar thuis, je moest je wat schamen.—Och! Hans, wat gaap je. Bah! wat scheelt me zoo’n kruimel. Hier! hierrr dan, domoor!! Hierrr! Stil, wou je m’n vingers er bij?—Zoo, ouwe rakkert, dat doet je weer goed, hé? Ja, je kunt nog van geluk spreken, schrale lummel; ’t is waar, ’en halve kost, maar ’en leven zoo lui as ’en Oostersche prins; en ik.... en ik dan met m’n geradbraakte ribbenkast en gebroken been! ’k Wil dadelijk ruilen, ja zelfs al moest i k aan ’t lijntje. Zie zoo,” vervolgt de spreker, terwijl hij smakkend den laatsten brok van ’t roggebrood, waarvan Hans weder verreweg het grootste deel had bekomen, vermaalt: “nou kun je tot morgen den mond afvegen. Kon jij me maar helpen! Ik wed, je dee ’t. Och, wat kijk je weer goejig; omdat ik zoo dikwijls je rauwe borst met olie heb ingesmeerd, hé?—Wel zeker, pluis jij die stoelbiezen maar op; de rijke lui zouden zeggen, voor ’en nadissertje. Zie, ezel! zoo moest ie wel vallen; wacht!” en de man vat een gebroken schippersboom, die naast hem tegen den wand staat en aan welks einde een ijzeren hoek zit; haakt er mede naar den gevallen, schier matloozen stoel, en brengt alzoo het nagerecht meer nabij den hongerige met het lange gezicht en den uitgerekten hals.

Er volgen eenige oogenblikken van stilte, door niets afgebroken dan door het geknabbel van Hans, die zijn zwak gebit op de vermolmde stoelleuning en sporten beproeft.

Toon schijnt zich met de pogingen van Hans te vermaken, althans gedurig zien wij hem den haak in het telkens omvallende dessert slaan, ten einde het opnieuw onder zijn bereik te brengen.

Met een zucht betuigt de man eindelijk, dat het donker wordt; en, dat zijn “ribbenkast,” die een pijnlijke bewerking scheen ondergaan te hebben, of wel het

lijdende been hem zeer doet, getuigen de weinig opwekkelijke geluiden die, naarmate de duisternis al dieper daalt, ook menigvuldiger worden.

Hans schijnt te slapen. Hij knabbelt niet meer, en zegt—niets.

“’t Wordt laat, zou Grietje mij vergeten?” zegt Toon weer overluid, misschien in de hoop dat Hans zal ontwaken om in zijn onrust te deelen. Maar Hans blijft stil en zegt—niets.

“Ha!” herneemt de man na een pauze van weinige minuten: “ik hoor een voetstap,” en nauwelijks heeft hij die woorden geuit of de deur wordt van buiten geopend, en met een lantaarn in de hand treedt een meisje van ongeveer zestien jaren het verblijf binnen, dat we thans meer nauwkeurig kunnen opnemen.

Lezer, gij hebt al veel gezien: rijk gemeubileerde salons; vorstelijke zalen, zalen, waarin de weelde aan ’t pruilen raakte dewijl ze er niets meer te doen vond; en, zoo ge ze niet met uwe oogen gezien hebt, dan kent ge ze toch omdat ge lid zijt van uw leesgezelschap. Ja, gij hebt veel gezien; hutten ook, hutten van steen, hutten van leem, hutten van stroo, hutten van plaggen, m e t en z o n d e r schoorsteenen, m e t en z o n d e r steenen vloeren, hutten tot zelfs onder den grond. Ge hebt ze betreden, zij het ook aan de hand van een beroemd auteur, en gij hebt gehuiverd op het denkbeeld dat in z u l k e dingen naar echtheil wordt gejaagd, dat er kindertjes worden geboren, soms meer dan een dozijn, en ’t eenige wat u bevredigen kon was de gedachte: dat “vriend Hein” er toch óók zijn visites brengt.

Lezer! gij hebt veel gezien, maar iets als ’t geen wij u gaan voorstellen, zaagt ge van binnen nooit, wij zijn er zeker van.

Het verblijf, waarin de lantaarn die het meisje meebracht een geheimzinnig licht werpt, is een ruimte van ongeveer tien voet lang en acht voet breed, en zeker moet gij alvorens binnen te treden uw hoed afzetten, wilt ge, zonder dien aan het deksel van dit vertrek te beschadigen er recht in overeind staan. Wij zeiden: het deksel, want ja, de planken wanden, die de onmiskenbaarste sporen dragen van hun veeljarige diensten te water, zoowel door de ovale lijnen die ze beschrijven, als door de ontelbare spijkergaten, welke zooveel mogelijk met klei of veelsoortige propjes zijn dichtgewerkt, die wanden dragen tot dak,—in vereeniging met een paar palen welke midden in het vertrek staan—twee

broeikastramen waaraan de ruiten ontbreken, al mag er ook een scherf in enkele hoeken zijn achtergebleven. Dit raamdak, eenige duimen buiten den wand uitstekende, is in het midden aan de palen stevig vastgebonden, terwijl het in de zijwanden met spijkers en touw werd bevestigd, doch, voorzeker zou het al zeer weinig aan zijn doel hebben beantwoord, indien het niet hier met een stuk zeildoek en ginds met eenige oude planken of enkele pannen ware bedekt geweest. De groote bouwmeesteres Natuur heeft er haar adem over heen laten gaan; en thans ligt daarbuiten over het geheel een grauwachtig waas verspreid.... adres aan kerkmuren en oude schuttingen.

Onwillekeurig zijn we buiten de woning gekomen, en met een vluchtigen blik ontwaren wij, in weerwil van de heerschende duisternis, dat de hut, die we zoo aanstonds weer binnengaan, op slechts geringen afstand van eenige huizen is gelegen, waarbij de wip van een ophaalbrug een zonderlinge vertooning tegen de lucht maakt, en ontwaren dat de hut aan de achterzijde door het lies wordt gestreeld 't welk een breede trekvaart—misschien wel een kleine rivier omzoomt, terwijl langs de voorzijde een smal zandpad, door stompwilgen overschaduwd, naar de huizen met de ophaalbrug voert.

't Is toch eene deur die wij ontsloten om den toegang te verkrijgen; eene deur, al vervingen ook leeren lapjes de hengels, en al moet zij veeleer worden ter zij gezet, dan dat zij door een zachte drukking openvalt. Ge hebt het gezien hoe wij —met de geheime sluiting bekend,—een prop vodden bezijden de deur uit den wandspleet drongen, en den arm door de verkregene opening staken ten einde den grendel, die zich aan de binnenzijde bevindt, te verschuiven.

Vreemde huishouding die uw opmerkzame blikken treft! Een plank in den hoek ter rechterzijde, op klossen tegen den wand bevestigd, draagt het voornaamste huisraad, waarvan, behalve eenige onherkenbare voorwerpen, een zwartachtig blikken koffieketeltje, een geborsten kommetje, een wateremmer, een paar groene flesschen en een klein bijbeltje de hoofdartikelen uitmaken. Ter zijde van het raam—zoo ge het ding, waarin zich twee jammerlijk verweerde glasruiten te midden van een aantal opgeplakte koffie- en tabakszakjes bevinden, een raam wilt noemen—ligt een voorwerp, dat veel overeenkomst met een oud vensterluik heeft, op een paar lage schragen om de functies van tafel te verrichten. In den hoek ter linkerzijde brengen een zestal latjes het deksel met den wand in verbinding, en komen wij te meer op het denkbeeld dat het gezegde toestel een ruif moet verbeelden, dewijl zeer in de hoogte nog eenige spichtige hooihalmen

al treurende nederhangen. Zie, aan een der beide palen, die het dekseldak schragen, hangen haam, jaagkussen, oorshout en lijn eendrachtig bijeen, terwijl de haak der tweede paal een kleine lantaarn draagt, benevens een wilgenhout met een eindje gevlochten touw er aan ’t welk, alzoo vereenigd, den naam van zweep ontving.

En thans den blik naar beneden; ’t is een soort van krib of houten bak, waarin de man ligt, dien wij ’t woord tot Hans hoorden voeren. Van het beddegoed, ’t welk een bruin geelachtige kleur heeft—men herinnere zich wat de geschiedschrijvers aangaande de Spaansche Prinses Isabella, tijdens het beleg van Ostende in 1601, hebben opgeteekend,—van dat beddegoed met een rosbruin wollen deken willen we verder niet gewagen, terwijl gij ons, na een onderzoekenden blik, haastig de vrijheid schenkt om niet aan te wijzen, wat hier en daar onmiddellijk met den aarden vloer in aanraking komt. O n m i d d e l l ij k , want Hans, van wien we wel degelijk notitie nemen, heeft ook een leger dat, enfin, dat voor eenige weken versch stroo is geweest.

Hans ligt voor de legerstee van zijn meester, en terwijl het lange gezicht van den eerste op den rand der kribbe rust, glijdt de hand van den laatste, heen en weer over den mageren hals van zijn ouden vriend.

Toon Ritter, bijgenaamd “de witte,” is sedert een tijdsverloop van circa vier en twintig jaren schuitenjager aan het Stichtsche vaarstation, in welks nabijheid zich de beschrevene hut bevindt. Voor zeker is hij zijn bijnaam aan de grijze haren en den grijzen baard verschuldigd, die, vooral in dit oogenblik, zeer verward zijn hoofd en kaken omgeven. Al vindt ge u bij een eerste beschouwing onaangenaam getroffen, toch zult gij ons toestemmen, dat er iets goedigs op dat ruige en morsige gelaat te lezen is. Ja, uit zijn oogen stralen vriendschap en liefde, vriendschap en liefde voor den oude, die aan zijn zijde ligt; voor het magere, akelig magere jaagpaard, ’t welk hij ruim zes en twintig jaren het zijne noemde. OVERDREVEN!

Klinkt zóó een hoofdschuddend intermezzo?

Wij verheugen ons, waarde lezer, dat ge twijfelt, ’t is een bewijs, dat gij nooit zaagt ’t geen wij u voorstelden, maar we verzekeren u, dat die hut naar ’t leven werd geteekend.

“Waarlijk, ik dacht Grietje, dat je me vergeten hadt,” zei Toon, terwijl hij nog steeds zijn hand over den hals van zijn vriend liet gaan: “’t wordt hier binnen zoo donker, en als ik niets zien kan, dan verveel ik me, hé?”

“Ja, ’t moet een schrikkelijk vervelend leven zijn,” sprak Grietje: “En altijd te bed, met dit warme weer; ’t is hier om te stikken!”

“Zoo,” zei Toon: “daar voel ik geen zier van; ’t is me vrij onverschillig of ’t warm of koud is. Als je ’t benauwd vindt smijt dan de deur maar wat open,” liet hij er op volgen, ziende dat het meisje zich met haar voorschoot het zweet van het aangezicht wischte.

Grietje maakte terstond van het aanbod gebruik, en verhaalde toen, dat ze wel eerder zou gekomen zijn, indien hare moeder niet zoo laat op W a t e r - z i c h t was gebleven, waar morgen alles schoon moest zijn, omdat de vreemde lui uit stad er overmorgen zouden aankomen.

“Zoo,” zei Toon: “’t spijt me, dat er weer volk op dat huis komt; ze moesten al die kasteelen en weelderigheden den nek maar breken; ’t steekt ’en armen jager de oogen uit als hij al die luilekkerheden dagelijks voorbijkomt en zijn tong met een schraal stuk brood mag smeren.”

“Hoe gaat het je anders?” hervatte Grietje, zonder de philosophie van den jager te beantwoorden, terwijl ze den emmer van de plank nam.

“De Meester het ’m degelijk gezet, en als alles zoo blijft, dan zal ie met Gods hulp wel gauw weer bruikbaar wezen; maar weet je, m’n ribbenkast, hé?”

“Ja, wacht, de levertraan!” bedacht zich het meisje, en haalde een halve wijnflesch uit haar zak te voorschijn, op welk gezicht de man in een schaterend lachen uitbarstte, zoodat Hans er van wakker schrikte.

“Waarachtig! waarachtig!!” riep Ritter: “Je bent een goed schepsel, ha! ha! Wáár drommel heb je dat opgesnord? Maar zie je, m’n kind,” vervolgde hij, nog gedurig lachende: “die liflafjes zijn voor mijn ribbenkast n u l . Levertraan!! bah! da’s kost voor de kinderen. ’k Weet nog wel dat Hans.... Maar hé, waar reutel ik van,” viel hij zich zelf in de rede, en prevelde op een geheel anderen toon: “Ben je verdoemd, dan is het d á á r o m !”

Grietje begreep niet waarom Toon eerst om de levertraan had gelachen, en terstond daarop om Hans, dien hij zonder ophouden den mageren hals streelde, zoo somber en vreemd was geworden.

“Maar Toon,” hernam het meisje: “nu i k mijn best heb gedaan om je den heilzamen drank te bezorgen, nu kun j ij de moeite wel nemen ze te gebruiken!” en het fleschje den man toereikende, die het werktuiglijk aannam, vatte zij opnieuw den emmer, terwijl zij met de woorden: “Hans zal wel dorst hebben,” het huisje verliet.

Of Toon er spijt van had, dat hij heeft gelachen om een geneesmiddel, waarvan Grietje wel eens gehoord had, dat het verlorene krachten terugschonk, doch waarvan hij in z ij n toestand eer een nadeelige uitwerking verwachtte, of, dat er iets anders bestond, ’t welk zijn geest kwam kwellen....? Althans, hij staarde in het flikkerende kaarsje, ’t welk in de lantaarn brandde, en terwijl hij met de linkerhand het fleschje omvatte, krauwde hij met de rechter het paard zachtkens achter de ooren, waarna diens hoofdrekken duidelijk bewees, dat het hem goed deed.

Nog maar weinige minuten heeft de man zoo gezeten, toen hij zichtbaar zijn gehoor scherpt, dewijl een vreemd geluid zijne ooren treft. Hij luistert.... en ja, duidelijk hoort hij nu met een klagende stem zijn naam noemen. Hoor! alweder, doch luider! Geen windje beweegt de bladeren en toch ... het lies schuurt tegen de achterzijde der hut alsof het sterk wordt bewogen. Hoor, nogmaals klinkt een angstige kreet, en Toon, zich ontsteld opheffende, roept met een krachtige stem: “Grietje! Grietje!!! wat is er?”

Geen antwoord, alles is stil; zelfs het lies wordt niet meer bewogen.

Een oogenblik schijnt Ritter besluiteloos; hij ziet vóór, naast en achter zich, alsof hij iets zoekt, dat hulp kan verschaffen; doch een enkele blik op het fleschje, dat tastbare teeken der hulpvaardigste goedheid, doet zijn aarzeling enden; eensklaps vat hij den boomstok, richt zich met diens behulp geheel overeind; werpt de beenen—ook dat, ’t welk niet bewogen mag worden—buiten het leger: bromt iets om een pijnlijke gewaarwording te onderdrukken, en verlaat strompelend doch met haast zijne woning.

De duisternis belet ons Ritters bewegingen gade te slaan. Wij hooren hem

nogmaals het meisje bij haar naam roepen; vernemen—zoo wij ons niet bedriegen—een klagend gesteen; hooren het water plassen, borrelen en tegen den oever kletsen, terwijl het lies, opnieuw bewogen, een treurig en zuchtend geluid schijnt te geven.

Twee dagen na ons bezoek in de hut van Toon Ritter, heerschte er op den huize *Water-zicht* een groote drukte. Een rijtuig, dat voor weinige minuten het ijzeren hek was binnengereden, had de nieuwe bewoners ter plaatse hunner bestemming gebracht.

Twee vrouwelijke dienstboden benevens een knecht die, vroeger reeds aangekomen, naar hartelust den baas hadden gespeeld, trokken suikergezichten. Leentje de oudste, was onbedaarlijk om mijnheer en mevrouw en de juffrouw aan te toonen, hoe ze *dit* hier en *dat* daar, en ziet u, ginder de “eetisjeere” en achter de “kouseuse”, geplaatst had; onbedaarlijk om te verhalen, hoe ze Krisje, haar keukenkameraad, maar haastig aan den pot had gezet, omdat mijnheer en mevrouw en de juffrouw wel honger zouden hebben, terwijl ze er in éénen adem—ofschoon zachter tot mevrouw—bijvoegde: “Weet u, vermisel, spersjes, kalfsg’hakt, doppertjes, kropsla en nog ies,” welk laatste,—men kon het aan ’t geheimzinnig knippen, van haar linkeroog bespeuren,—een verrassing moest wezen.

Leendert de knecht, draafde de gang door, de trappen op, de trappen af, naar de keuken, naar de plaats, en dan weder van voren af aan, altijd met iets in handen, zoodat mevrouw er mede te doen kreeg, en Leendert beval, zich niet zoo vreeselijk te vermoeien; maar, o, hé, daar wist Leendert niet van: hij had in die dagen vooruit, wel anders geslaafd, en ’t meeste wat hem speet was, dat mijnheer en mevrouw den boel—buiten de schuld van hem en de meisies—tóch niet in ’t fatsoen zouden vinden, omdat die *werkvrouw* zoo nalatig was gebleven en hem en de meisies voor alles alleen had laten zitten.

’t Sprak vanzelf dat mevrouw, toen haar echtgenoot zich had verwijderd, ten einde zich na een vervelende reis eenige oogenblikken in den fraaien aanleg te verpoozen, haar gedienstige de vraag deed, wat de oorzaak van het terugblijven der werkvrouw geweest was.

“Och, dat slag van menschen heeft altijd zooveel uitvluchten,” sprak Leentje: “dan dit en dan dat, en gisteren bleef ze weg omdat, een kind dat in ’t water viel, er heel slecht aan toe was. En, of ik al liet weten,” vervolgde de trouwe dienstbode: “dat mevrouw zeer ontevreden zou zijn wanneer ze niet kwam, ze bedankte er voor en, liet mevrouws werk in den steek.”

“Maar hemel, is dat niet natuurlijk,” antwoordde de dame zichtbaar bewogen: “Een moeder die haar kind wil verzorgen.... mij dunkt....!”

“Nietwaar mevrouw!” hernam Leentje hoofdknikkend: “Dat zei ik terstond. Maar Krisje en Leendert, o hé!” en zij trok den neus op, als wilde ze zeggen: die denken er anders over.

Wij laten de dames, begeleid door de voortreffelijke werkmeid, de ronde door het fraaie gebouw doen, ’t welk schoon zou wezen, maar nog bitter vuil was, en op orde zou zijn, terwijl alleen de kamer waar de entrée had plaats gehad, er iets naar geleek. Wij laten mijnheer zijn wandeling door den aanleg maken, en verwonderen ons niet indien hij straks, wel verfrischt maar weinig tevreden, zal huiswaarts keeren, dewijl hij een vijand van onkruid en nalatigheid is; om zoo kort mogelijk te verhalen wat ons van de nieuwe bewoners van W a t e r - z i c h t bekend is.

De Heer Brolet, ongeveer zestig jaren oud, is een man van een deftig voorkomen. Zijne gelaatstrekken hebben iets edels, en zijne manieren getuigen dat hij in de groote wereld te huis is.

Geen wonder: sedert een reeks van jaren maakte hij deel uit van het belangrijke lichaam, dat ons koninkrijk bij het buitenland vertegenwoordigt. Om het gebonden en gekunstelde hofleven voor het vrije landleven, waarnaar hij zoolang reeds gehaakt had, te kunnen verruilen, werd hij op zijn verzoek onlangs uit Frankrijk teruggeroepen! Was zijn gelaat edel, zijn inborst was het evenzeer. Liefde voor zijn vaderland, liefde voor waarheid en recht kenmerkten zijne daden, terwijl innige trouw hem aan zijne gade verbond, en de teederste liefde voor zijne dochter uit zijn geringste woorden sprak. En toch, toch ontbreekt de edelste parel in de kroon, die wij den man op de grijze haren drukten, de parel van den Godsdienst. Ja, hij bewonderde de werken der schepping, maar den Schepper kende hij niet. Stof was alles, tot stof zou alles wederkeeren. De bijbel was het boek, waarin de schoonste moraal werd opgeteekend. Die moraal te

prediken was de edelste zaak, zij steunde het recht, breidelde de hartstochten en bewerkte een onmiskenbaren innerlijken vrede. Kunstig samengesteld bevatte die bijbel een schoone idylle: van het zalig herleven na den dood, dien spoorslag voor den zinnelijken, eenvoudigen mensch; die rustaanbrenger voor den flauwhartige als hij ijst op het denkbeeld om weder te worden wat hij eenmaal was: alsof de stof nog bewustzijn zou hebben van een verloren bestaan!

Arme diplomaat, wat waant gij u hoog verheven boven die armen van geest, die gij goedwillig doch meelijdend beschouwt; de armen van geest.... die óók bewonderen, maar verder zien: door de stof, in den glans der eeuwige liefde.

Mevrouw Brolet, slechts weinige maanden jonger dan haar echtgenoot, is een vrouw van een rijzige gestalte. In vroegere jaren moet ze zeer schoon zijn geweest, ’t geen nog aan de regelmatigheid van hare gelaatstrekken te zien is, terwijl er over haar wezen een frischheid verspreid ligt, die bij de meeste vrouwen van haar leeftijd vruchteloos zal gezocht worden.

Nevens een zekere fierheid—die misschien in vroegere jaren tot trotschheid zou zijn overgegaan zoo ze wat minder verstand had bezeten—heeft mevrouw Brolet een uiterst zachtaardig en liefdadig karakter. Wél te doen was immer haar lust, doch—hare weldaden, hoe schoon op zich zelven, ze kunnen niet wegen in de weegschaal der hoogste Liefde, omdat ze haar loon zoekt in den dank der bedroefden.

Ze had een edel en rechtschapen echtgenoot gevonden, die schoone vrouw, en, ze was gelukkig met hem; doch voorzeker zou zij gelukkiger zijn geworden, zoo de fijne draad van godsvrucht door haar vroolijke jeugd geweven, door den echtvriend ware gevlochten tot een hechten band, die bindt aan den hemel.

Hij deed het niet, maar ontrafelde haar geheel. Geheel....? Wellicht spreken we een te voorbarig oordeel uit. Ja toch, zelfs in het wufte Parijs maakte zij des Zondags vroeger toilet met hare dochter, ten einde de s e r m o n s van den gevierden Coquerel te gaan hooren, en,—spraken de beide dames bij hare thuiskomst ook meestal slechts van toiletten, somwijlen zeiden ze toch ook dat het “mooi” was geweest, en bleef mevrouw een geruimen tijd minder spraakzaam dan ze ’t gewoonlijk was.

Jeannette, de eenige dochter der echtelieden, is omstreeks acht en twintig jaren

oud. De natuur heeft niet van haar gemaakt wat de meeste vrouwen—en natuurlijk—zoo gaarne zijn: eene schoonheid. Hoewel verre achterstaande bij ’t geen hare moeder nog vertoonde eenmaal geweest te zijn, is Jeannette toch volstrekt niet, ’t geen men leelijk noemt. Ze heeft fraai zwart haar en sprekende oogen, terwijl bij een rijzige gestalte, eene bevallige losheid hare, bewegingen kenmerkt.

Is het te verwonderen dat Jeannette, die van hare jeugd af aan de ouders, wier oogappel zij heeten mocht, niet verliet, en zelfs in hunne nabijheid haar wetenschappelijke vorming bekwam, die ouders in geaardheid en begrippen grootendeels evenaarde?

Al had de diplomaat zich nimmer spottend over Godsdienst, of wat daarmee in verband stond, uitgelaten; al had hij zijne dochter den “gewonen gang” laten gaan, en haar zelfs een gouden halsketen geschonken toen zij op zestienjarigen leeftijd hare belijdenis had afgelegd, Jeannette was slim genoeg om uit des vaders handelingen zijn denkwijze te raden, en wat ze dus eenmaal had beleden, ze vergat het aldra, en ging met hare moeder ter kerke, evenals ze naar comedies, concerten of bals ging: u n   p a s s e   t e m p s !   v o i l à !

Ofschoon wij Jeannette alzoo in de meeste opzichten, wat haar karakter betreft, een getrouw afbeeldsel harer ouders noemden, zoo bezit zij toch eene ondeugd, vreemd aan die opvoeders harer jonkheid. De ondeugd is: een vaak in ’t oog springende trotschheid.

Even gaarne als haar ouders het deden, betoonde zij hulpvaardigheid aan ongelukkigen of armen, doch één woord van gemeenzaamheid—zoo eigen aan den minder beschaafde—was voldoende om haar van het voorwerp dat haar meelijden wekte afkeerig te maken. De gemeenzaamheid waarmede hare ouders somwijlen de dienstboden bejegenden, kon ze niet verdragen; in hare schatting stonden die menschen op een lageren trap; men moest ze geven wat hun toekwam; voor ’t overige bestonden ze om bevelen te ontvangen en die ten uitvoer te brengen; v o i l à   t o u t.

Dezelfde ondeugd echter, die haar den mindere op een afstand deed houden, had haar meermalen aan de bespotting of minachting harer meerderen prijs gegeven. Jeannette toch was, zoowel om hare niet-adellijke geboorte als om het middelmatige van haar uiterlijk, eene der geringsten in de hooge kringen waar

zij, om de betrekking haars vaders, eertijds verscheen. Die trots, dikwerf aan stuurschheid grenzende, had menigen jonker of baron een glimlach ontlokt, terwijl de vrouwelijke noblesse in de Fransche hoofdstad, haar laatstelijk den naam van "*la reine imaginaire*" gegeven had.

Zeker was het die ondeugd, welke tot zeer kort geleden een slagboom tusschen haar en de liefde had opgeworpen.—De liefde toch zoekt niet immer idealen, maar heeft wel knevels doen krullen en minnezangen doen vloeien voor oogjes, die vrij wat minder aantrekkelijks hadden dan die van Jeannette. We zeiden: "tot zeer kort geleden," want nauwelijks uit Frankrijk teruggekeerd, was Oscar Halmon—de eenige nabestaande der familie Brolet—zijn oom en tante in hun hotel te 's-Hage komen bezoeken, en, mocht zijne nicht reeds vroeger geen onaangenamen indruk op hem gemaakt hebben, nu hij haar wederzag, die fraaie taille door het élégante van een Fransch toilet omgeven, nu werd dat oude gevoel eensklaps, maar sterker opgewekt, en déclareerde hij zich den avond vóór het vertrek der familie naar *Water-zicht*, aan de nicht, die jegens den *eigen* neef het hooggespannen gevoel van eigenwaarde niet had kunnen—of willen—toonen, en hem verrast en verlegen doch waarlijk getroffen, haar jawoord schonk.

Dat *Water-zicht* aan Jeannette ijselijk waterachtig toescheen; dat ze de dienstboden lui en het huis vreeselijk vuil vond; dat ze voorts het eenvoudig diner maar weinig eer aandeed, 't zal niemand bevreemden die zich het meisje kan voorstellen, dat, uit het gewoel der wereld eensklaps werd overgebracht op een stil buiten, waar niets haar van het beeld spreekt 't welk haar geest vervult; waar ze verre is van hem wien ze pas het jawoord schonk, doch wiens naam ze niet op de lippen durft nemen.

"Ja mevrouw, we mogen God danken!" sprak de werkvrouw, toen zij, den dag nadat de familie Brolet op *Water-zicht* was aangekomen, hare verontschuldiging over haar terugblijven betuigd had: "mijn lieve Grietje is het gevaar te boven. 't Was een akelig geval, dat verzeker ik je, maar God heeft alles ten beste geschikt, want ook den ouden jager, die tot Grietjes redding het meeste toebracht, heeft het geval niet zóóveel kwaad gedaan als men in 't eerst wel meende; 't is een goeje stumperd; Grietje had altijd zoo'n medelijden met hem, en bracht hem zijn brood en koffie. Het mansvolk is meer astrant van aard, en 't hielp hem maar zelden; 'k zei daarom, ga jij je gang maar Grietje. 't Is haar wel opgebroken, maar 'en mensch moet 'en mensch toch helpen, nietwaar? 't Is

anders hard als je je kinders ziet lijden. Mevrouw heeft er immers ook?” besloot de woordenrijke moeder: “Een meisje nietwaar?”

“O ja,” antwoordde mevrouw Brolet, en voegde er, op Jeannette wijzende, bij: “Daar zit mijn éénige.”

“Ei, zoo, is dat al een meisje van u?” hernam de vrouw, gedurig met haar hoofd schuddende: “Och heere neen, de mijne is lang zooveel mans niet; maar Grietje is ook pas met St. Jan in haar twintigste jaar gegaan, en licht dat de jongejuffrouw een kruisje meer heeft.”

Jeannette beet zich op de lippen.

Mevrouw, die wel wist dat hare dochter in zulk een gesprek weinig behagen schepte, zei kort af: dat het daar nog ver van af was, waarop de werkvrouw nog een bewonderend: “Ei, ei, ’en knap stuk vrouw-mensch!” ten bescheid gaf.

Jeannette beet zich zóó sterk op de lippen, dat ze er de tranen van in de oogen kreeg; en mevrouw, die het ook wat te grof werd, sprak kortaf: “Komaan, nu de scha wat ingehaald! Leentje zal in de keuken zijn. Als ’t boven klaar is, begin dan ’t eerst met den koepel.”

“Zeer wel,” sprak de werkvrouw, en vertrok.

Mevrouw prevelde iets binnensmonds, en de werkster kon de keuken ter nauwernood hebben bereikt, toen ze werd teruggeroepen, en mevrouws woorden haar in de ooren klonken: “En je hebt me niet eens gezegd of je dochter het soepje smaakte, dat ik haar gister gezonden heb?”

“O! ja—ja wel mevrouw, dat schikte genoeg,” antwoordde de vrouw: “Maar zie je, de witte pieren die er in dreven, die lustte ze niet; ik was er niet vies van, maar raars is er toch niet aan.”

“Dus in ’t vervolg niet weer?” vraagde mevrouw op een toon, die niet haar gewone was.

“Dat is te zeggen, ja wel, als ze mevrouw niet ontrieft,” sprak de gevraagde: “Wij menschen koken die dingen zoo niet; als mevrouw dan zoo goed wou wezen die pieren er uit te doen.”

Volgens Jeannettes opinie was het in deze streken—naar die ééne vrouw te oordeelen—een onbeschoft menschenras; en mevrouw verklaarde: dat ze al z e l d e n zoo weinig dankbaarheid had ondervonden!

In den namiddag van dienzelfden dag zaten de echtelieden met hunne dochter aan de theetafel. Een zoel windje drong door de opgeschoven vensters naar binnen.

De heer Brolet schetste voor zijne dames,—natuurlijk in de fransche taal—het genotvolle van 't landleven, in tegenstelling met het bedwelmende eener wereld zooals men die pas verlaten had. Wel is waar vond men ook hier doornen, doch hoe luttel leeds brachten ze aan, in vergelijking met die waarmede men ginds in het gewoel gedurig in aanraking kwam; en, terwijl hij zijne beenen recht gemakkelijk over elkander sloeg, en een wolkje manilladamp naar het hooge plafond zond, vraagde hij: “Bevalt het je evenals mij, Octavie? En jij Jeannette....? Maar neen, je schijnt je in de stilte nog niet op je dreef te gevoelen; je bent naar 't me voorkomt afgetrokken, en toch namen we ons besluit nadat ook jij je begeerte naar deze verandering hadt te kennen gegeven. Zeg kindlief, je blijft zoo strak op je borduurwerk staren; scheelt er iets aan? betreur je de stad?”

“Wel neen papa,” antwoordde het meisje, en met een zekere fierheid wierp zij haar hoofd achterover, en zag naar buiten.

“Zie je dien man wel Jeannette?” vroeg mevrouw, die reeds eenige oogenblikken naar buiten had gekeken: “Het schijnt alsof hij in 't onzekere is wáár hij wezen moet. Zie, daar verdwijnt hij weer achter de struiken. Kijk François, nu komt hij terug; zie, 't is een koetsier; hij leidt een paard bij den toom,” en mijnheer Brolet, die inmiddels het raam was genaderd, zag nu, evenals de beide dames, dat eerst de man met het paard en daarop een rijtuigje te voorschijn kwam, welk rijtuig nu voor het ijzeren hek stilhield.

“Misschien een welkom-visite van een onzer onbekende buren,” sprak mevrouw, en wierp een haastigen blik door het vertrek.

“Al zóó gauw!” zei mijnheer: “Nu, op het land neemt men dat zoo nauw niet.

Maar Octavie, zie eens!" riep hij weder: "mij dunkt het is...." en terwijl de meer bejaarde oogen der echtelieden zich scherpten ten einde den persoon, die uit het rijtuig kwam en het hek opende, te herkennen, overdekte een sterk rood het gelaat der dochter, want, terstond had zij gezien dat het Oscar Halmon was, die nu regelrecht op de huisdeur toestapte.

't Spreekt vanzelf dat de oom en tante de grootste verwondering aan den dag legden dat ze neef Oscar nu reeds op Water-zicht zagen. De vader evenwel was inderdaad minder verwonderd dan hij zich betoonde. Een blik op Jeannette —die zich echter met een bewonderenswaardige zelfbeheersching terstond had hersteld—had hem genoeg gezegd; en, al gevoelde hij zich door des jonkmans verschijning onaangenaam gestemd, hij was te zeer een man van de wereld om zijn gewaarwording te verraden.

En de neef kon—met een eenigszins rooskleurig gelaat—zeer wel begrijpen dat oom en tante verwonderd waren. Heer! hij had nicht Jeannette nog niet opgemerkt.—Hoewel anders zelden, was hij ditmaal waarlijk confuus.—"Hoe vaar je?"—"Merci!"—Maar hij had oom over een belangrijke zaak te spreken! en daarom was hij maar met de diligence tot Utrecht en van daar met een rijtuig naar hier gekomen, 't rijtuig zou nog wel voor het hek staan; en—om een zeker iets te verbergen, rekte Oscar zijn hoofd in een schuins achterwaartsche richting naar het raam.—Dat rijtuig kon daar bezwaarlijk met voerman en paard den nacht doorbrengen, terwijl hij toch niets kon bepalen vóór dat oom of tante van blijven of gaan had gesproken. Oom Brolet was te schrander om neefs verlegenheid niet te bespeuren, en te humaan om geen uitredding te bezorgen.

"Mij dunkt, je moest je rijtuig maar terug zenden," zeide hij: "De reis van Den Haag naar Water-zicht is wat groot voor een theevisite. Of heb je zaken die een oogenblikkelijke terugreis vorderen?"

"Volstrekt niet. Als ik u niet dérangeer?" antwoordde Oscar vragend, maar stond tegelijkertijd op, en vloog het vertrek uit naar buiten.

Mevrouw Brolet vond het een vreemden inval; en mijnheer zei, dat neefje altijd zoo iets raars had, terwijl Jeannette zag, dat Oscar blootshoofds, au petit galop, het gazon traverseerde, zijn bevel met het verschuldigde geld aan den koetsier gaf, en op den terugtocht, naar zijn kuif tastte die door de galoppade een weinig in de war was geraakt.

Ofschoon een pijnlijk gevoel het gemoed van den heer des huizes vervulde, zoo betoonde hij den neef toch de meeste welwillendheid. Buitengewoon levendig hield hij hem bezig met de schoonheden van Fontainebleau, en de p i è c e s d' o p é r a die hem weleer hadden verrukt, doch met meer geestdrift nog roemde hij zijn W a t e r - z i c h t , dat voor hem een Fontainebleau en m i n i a t u r e was, en prees hij den wildzang der nestbewoners, 't welk hem het treffendst kunstgenot vergoedde.

Mevrouw Brolet deelde het pijnlijke gevoel van haren echtvriend niet; ze meende werkelijk dat Oscar zijn oom over een andere zaak moest spreken, dan die waarom hij inderdaad was gekomen. En waarlijk, er behoorde ook wel de scherpzinnigheid van den diplomaat toe, om terstond te raden dat de jongeling—die maar zelden een blik op het meisje sloeg, hare hand kwam vragen, en dat zij, die met een buitengewone fierheid, schier aan minachting grenzende, antwoordde, wanneer hij haar een enkele maal toesprak, hem trouw had beloofd en een teedere verbintenis met hem begeerde.

Wij zouden van het geduld te veel vergen indien wij nauwkeurig gingen verhalen, wat er verder op W a t e r - z i c h t aan de theetafel en vervolgens gedurende een avondwandeling—oom met neef voorop, moeder en dochter volgende—verhandeld werd. Dit evenwel moet men weten: Oscar schoot den kogel af die hem zwaar op 't hart had gedrukt, en, al t r o f hij den eenigszins voorbereiden oom, deze behield toch de kracht om wederkeerig zijne verweringsmiddelen in 't werk te stellen.—Op grond van Oscars jeugdigen leeftijd,—hij was nauwelijks drie en twintig jaren—op grond zijner nog geringe maatschappelijke betrekking,—Griffier bij het Kantongerecht—maar inzonderheid van zijn beperkte financiëele middelen, joeg hij den kogel terug naar het hart, waar hij nog zwaarder woog dan te voren.

—Geduld hebben! Wachten! Nog jong genoeg! 't waren verpletterende woorden!

—Hij—Oscar—geen man om Jeannette in een stand te onderhouden als dien waarin zij tot heden geleefd had! 't was een onbetwistbare waarheid! En, toen de minnende neef met de gemoedelijke verklaring: dat met Gods zegen zijne zaak toch zoo d u i s t e r niet was, nog een laatsten coup had gewaagd speelde er een glimlach om de lippen des diplomaats, en klonk zijn finale: "Althans wanneer o o m s middelen toereikende waren om het l i c h t te bezorgen."

Den volgenden morgen werd neef Oscar met ooms rijtuig naar Utrecht gebracht. De echtelieden Brolet zagen elkander—toen ook Jeannette naar hare kamer vertrokken was,—als in verrukking aan: het onweder was voorbij; hun kind hadden ze weer behouden, en slechts de gedachte pijnigde hen een oogenblik: of dan de slag toch niet eenmaal zou moeten treffen.

Jeannette?

Vertrouwelijk heeft ze geen woord met den neef gewisseld. Ze heeft getracht door woord noch blik te verraden in welke betrekking zij reeds tot den jongeling stond. Zonder te vragen heeft ze hem, innerlijk diep getroffen, zien vertrekken. Alleen bij den laatsten handdruk, dien zij, in tegenwoordigheid der ouders, van hem ontving—is er een klein stukje papier van zijne hand in de hare overgegaan.

Op haar kamer gekomen, hebben eenige tranen haar donkere oogen beneveld, en eindelijk.... eindelijk heeft ze gelezen de met potlood geschrevene regels:

“Dierbare Jeannette! Om ons verschil in leeftijd, mijn beperkte inkomsten en geringe maatschappelijke positie, werd mijn dringend aanzoek vooralsnog van de hand gewezen, en alzoo mijn innigste hoop vernietigd. Dierbare, houd moed! gij zult gelukkig worden, al zij de stond ook verder verwijderd dan wij zoo vuriglijk wenschten. Uw eeuwig liefhebbende Oscar.”

En gewis, ze vloeiden toen milder, de tranen van het minnende meisje; gewis, ze slaakte diepe zuchten en drukte het strookje papier, waarop de dierbare letters werden geschreven, met hartstochtelijkheid aan haar brandende lippen, om het straks aan haar golvenden boezem te verbergen?.... Pardon, niets van dat alles. Hadt ge zulks vermoed, dan kent gij Jeannette nog niet. Neen, zij is gekrenkt; zij gevoelt zich vernederd, en te meer dewijl zij zich die vernedering ten deele zelve bezorgde. Nooit te voren had zij een aanzoek ontvangen als dat van den neef, op den laatsten avond vóór hun vertrek uit de residentie. Door de nieuwheid aangenaam verrast, schonk zij het “ja” ten antwoord.—Doch thans—aan wien had zij het achteloos geschonken? Aan een knaap, die de macht niet bezat om zijn woord gestand te doen; die het niet tegensprak, dat zijne inkomsten beperkt waren, en dat zijn maatschappelijke positie onbelangrijk was; die als een kind had moeten vragen, maar ook als e e n   k i n d was weggezonden. Ja, nogmaals kwamen er tranen in hare oogen, maar het waren tranen van gekrenkten trots. Het berouwde haar ontzettend zich zelve, gelijk zij zulks noemde, in de oogen

der ouders te hebben weggeworpen, want waarschijnlijk had papa aan haar vroegere onrust wel bespeurd, of althans gisteren zeker van dat “kind” vernomen, dat zij alreeds een schromelijke onvoorzichtigheid had begaan.—Welnu, de fout moest hersteld worden, en, al sprak er ook een zachtere stem van binnen, die voor een oogenblik de teedere snaar der min deed trillen, zij nam het vaste besluit zich te verheffen boven het slijk waarin zij, althans ten deele, zich zelve gebracht had.

Nog dien zelfden morgen toonde zij lachend het bewuste briefje aan hare ouders, met de verzekering, dat ze niet begreep wat die jongen bedoelde; of hij misschien om háár.... doch hemel! dat zou te bespottelijk zijn! Die jonge onbeduidende heertjes verbeelden zich somtijds zooveel; ’t was om te lachen! Oscar was een aardige jongen, maar zóó mal had ze niet gedacht dat hij wezen zou.

Onbegrijpelijk verlichtend werkten Jeannettes woorden op de gemoederen der ouders; hun hemel was geheel opgeklaard. Papa gaf het meisje een hartelijken zoen; mama deed hetzelfde, en de dochter gevoelde zich door de luide verklaring des vaders: dat hij te goed zijn Jeannette kende om niet te weten, dat ze zich voor zoo’n partij wat te hoog moest gevoelen, volkomen in hare eer hersteld.

Schrandere diplomaat! gij zaagt maar al te wel, dat die ondeugd uwer lieveling haar opnieuw geheel de uwe doet zijn, doch, ge vreest niet dat deze overwinning slechts een kortstondige zal wezen, in dat diezelfde ondeugd u met den gevreesden slag gaat bedreigen.

Slechts een tien minuten gaans van W a t e r - z i c h t ligt, mede aan den zandweg, welke de vaart of kleine rivier tot oever, en den schuitenjagers tot jaagpad verstrekt, de grootste buitenplaats uit den omtrek, het fraaie R o z e n - H o v e van den baron Tolenveld.

De baron, een man van middelbaren leeftijd, is sinds twee jaren weduwnaar, en behield uit een kortstondigen echt, twee lieve kinderen, die hem het gemis der beminde gade te meer deden betreuren. Hij, een geleerde, die—zooals er wel meer gevonden worden—schatten van kennis vergaarde om ze mee naar den grafkuil te nemen; hij, die zijn leven het liefst te midden zijner boeken sleet, nog

meer na den dood van haar, die te kort de zijne was om hem de genoegens van het gezellige en huiselijke leven te doen beminnen, hij zag met weemoed op de panden eener verbintenis neer, die hij wellicht verstandiger had gedaan van nimmer te sluiten. De doodschheid die er voortdurend op het fraaie R o z e n - H o v e heerschte, had reeds drie b o n n e s van meerdere of mindere geschiktheid, de treurzalen doen ruimen, zoodat de arme Tolenveld ten laatste tot het resultaat kwam, dat slechts moederzorg een b l ij v e n d e zorg zou kunnen worden.

W a t e r - z i c h t , dat drie jaren onbewoond was geweest, had sedert 1º Mei nieuwe bewoners gekregen. Ofschoon zijn geest er tegen getuigde, zoo vond Tolenveld zich toch eenigermate verplicht om dien lieden, als naaste buur, een bezoek te brengen; en, twee dagen nadat wij Oscar Halmon in de diepste neerslachtigheid zagen vertrekken, stapte de lange baron de plaats van den nieuwen buurman binnen, en werd er door de familie allerminzaamst ontvangen.

Wederzijdsche plichtplegingen.—Des barons verzekering: dat het hem aangenaam was deze fraaie plaats weder bewoond te zien. De aanmerking van Brolet: dat W a t e r - z i c h t ontegenzeggelijk lief, doch R o z e n - H o v e , naar het hem toescheen, enorm veel grootscher van aanleg was; en de vraag ten slotte: of de possessie zich niet naar het vaarstation uitstrekte—tot aan zoo’n armoedige hut? Een toestemmend antwoord met de woorden:

“Ook die hut staat op grond aan R o z e n - H o v e behoorende. Ontelbare malen werd dat ding met geweld gesloopt, doch, als een champignon verrees het telkens des nachts, nog ellendiger dan thans, totdat mijn vader eindelijk aan des eigenaars volharding toegaf, terwijl het nu door den loop der jaren een minder afzichtelijk aanzien heeft verkregen.”

Verder liep het gesprek over stad en land; over auteurs, en het vele onkruid, ’t welk Brolet te midden van zijn bloembollen ontwaard had. De heer des huizes voerde grootendeels het woord, want Tolenveld bevond zich, ofschoon op bezoek, gedurig te midden van zijne boeken. Mevrouw informeerde naar de jongelui—want de dienstboden hadden haar reeds op de hoogte van des barons positie gebracht. Jeannette zei, dat ze de kleinen waarschijnlijk gisteren had zien wandelen; ze zagen er allerliefst uit; en de baron gaf toe dat zulks mogelijk was; waarna hij opstond met de verzekering dat hij met zeer veel genoegen de kennis der familie gemaakt had.—Drie passen deed de lange baron naar mevrouw, en

boog met het hoofd; daarna drie passen links tot voor Jeannette, en bracht weder zijn kin en overhemd met elkander in aanraking—terwijl hij haar tevens, door de oogwimpers heen, nu meer van nabij beschouwde—om eindelijk den nieuwen buurman de hand te reiken.

De knecht liet hem uit, en de heer Brolet zag den langen baron, even statig als hij gekomen was, het hek weer uitstappen, en vond, dat de man wel stijf maar anders niet kwaad was.

Een paar dagen nadat de contra-visite door den heer van W a t e r - z i c h t op R o z e n - H o v e was afgelegd, prevelde Brolet bij zich zelven, dat die Tolenveld een gezellige buurman was, want, Leendert had den baron aangediend, en Tolenveld trad dan ook weinige oogenblikken later even recht weer binnen als hij de eerste maal ter deure was uitgegaan.

De baron was spraakzamer; verhaalde meer van zijn vroegere omstandigheden; deed een beroep op het gevoelen der dames of zijne positie niet treurig moest genoemd worden; bood der familie de vrije wandeling op R o z e n - H o v e aan; wilde zeer gaarne van het aanbod gebruik maken om Emile en Louis met de kindermeid den volgenden dag op W a t e r - z i c h t te doen doorbrengen, en, hoewel somwijlen een Latijnsch of Grieksch werk hem voor den geest kwam en alzoo den geregelden loop zijner woorden belemmerde, zoo won hij toch al meer in de schatting van Brolet, terwijl ook na zijn vertrek de dames getuigden, dat hij waarlijk zoo stijf niet was, waarbij Jeannette nog voegde: “En niets van den trots die adellijke stedelingen, zoowel hier als in Frankrijk, zoo belachelijk maakt.”

En de lange baron, die reeds een geruimen tijd een tweede huwelijk als een noodzakelijk kwaad had beschouwd; die, weinig met het schoone geslacht in aanraking komende, zich toch te hoog boven een huwelijks-advertentie verheven gevoelde, hij wandelde met het vaste besluit naar zijne studeerkamer terug, om de niet-adellijke geboorte van juffrouw Brolet ter zijde te stellen en—háár tot vrouw te nemen.

“Ik trouw haar!” dat was de rede waarmee hij zijne overpeinzingen besloot; die sluitrede stelde hem aanvankelijk gerust, doch, reeds den volgenden dag besefte Tolenveld dat die rust geen duurzame zou zijn, zoolang het verbond niet gesloten en juffrouw Brolet niet de moeder zijner kinderen was.

Nog dienzelfden avond had Jeannette van den p u i s s a n t rijken baron een declaratie ontvangen, hoofdzakelijk in deze woorden: “Mejuffrouw Brolet! ik biede u mijne kinderen, mijnen naam en mijne fortuin aan.”

En,—nog dienzelfden avond riep Brolet, toen hij zich met zijn gade alleen bevond, dat de buitenlucht een peststof bevatte, die hun het kind der liefde dreigde te ontrooven! “Wat zou ik hem antwoorden!” besloot hij, terwijl hij met haastige schreden de kamer op en neer ging: “Het aanzoek is te vleiend; de partij is te schitterend. Je kent onze Jeannette; ik weet dat de titel van barones haar als een begeerd kleinood in de oogen blinkt; en—Tolenveld beweerde dat hij van hare toestemming volkomen zeker was.”

Terwijl de pijnlijk verraste ouders tot laat in den nacht voortspraken, en Brolet met de woorden besloot: “Morgen ga ik naar Den Haag om zoo mogelijk den gevreesden slag te keeren!” stond de dochter voor het geopende raam van haar slaapvertrek, opdat het nachtelijk zomerkoeltje haar gloeiende wangen zou koelen, en, somtijds dacht ze nog wel aan den jongeling die, in de residentie wedergekeerd, geen rust kon vinden, dewijl het beeld zijner nicht hem telkens als een ideaal voor den geest trad, en zich afvraagde, wanneer.... w a n n e e r het zalige tijdstip zou komen? en waarom.... wáárom geen letter schrift van hare hand hem geworden was? doch, voor dien titel: Madame la baronne, moest bij Jeannette alles achterstaan; die titel was de kroon aan welker verwerving ze reeds had gewanhoopt; en ofschoon het koeltje inderdaad den blos der wangen verdreef, dáár, in dat hoofd vermocht het niets te koelen, de denkbeelden waren te zeer verhit, die denkbeelden zagen de droomen van vroegere en latere dagen verwezenlijkt; men zou haar noemen: BARONESSE TOLENVELD VAN ROZEN-HOVE EN MEIJERSSTEIN!

En, Jeannette volgde met haar gedachten een leven van grootheid en eere, totdat zij eindelijk stuitte.... op den prachtigen grafkelder der Tolenvelds; zij zag er i n , en ontwaarde: een menigte zwarte kisten, en schedels, en beenderen. En toen—toen werd ze huiverig, en sloot het venster, en begaf zich te bed, maar kon in den aanvang den slaap niet vatten, totdat ze eindelijk sliep, en akelig droomde: hoe ze pijlsnel in de diepte verzonk, en ’t benauwd had, vreeselijk benauwd! want geen licht of lucht drong er tot haar door; alles was nacht, pikzwarte nacht; stikken moest ze.... levend begraven!

Toon Ritter, dien we ongeveer zeven weken na de kennismaking weder ontmoeten, ligt op dezelfde plaats waar wij hem de eerste maal aantroffen, maar zijn uiterlijk heeft er in dien tijd niet bij gewonnen. Zijn gelaat is schrikkelijk beenig en hoekig geworden; terwijl de vingers, die in de manen van Hans woelen, er ijselijk dor en skeletachtig uitzien.

Toon heeft dezelfde kwaal, die al de heeren en dames in de tooneelstukken hebben, namelijk: dat hij hardop denkt. Doen z ij het ten pleiziere van hen, die aan gene zijde van 't voetlicht zitten, wellicht heeft h ij het zich aangewend, ten genoegen van den vriend die immer rustig aan zijn voet ligt. Aan zijn v o e t , want beenen en ergo v o e t e n heeft Toon niet meer; die noodlottige watergeschiedenis heeft Ritter meer kwaad gedaan dan Grietjes moeder gemeend had. Zijn linker ligt in den grond naast de hut; op het rechter rust Hans met zijn "lange maar goeje gezicht."

"'k Had het nooit gedacht ouwe jongen," zegt Toon: "dat jij 't nog langer zoudt kroppen dan ik; maar 't zal er op uitloopen, dat zal 't! Die koorts da's 'en ding waar jij geen last van zult krijgen; maar ik,—'k ben nú eens zoo koud dat ik bibber, en dan zoo heet als 'en oven! Jij vaart er maar goed bij, schrale lummel; mijn portie ook hé! Toch—vet wor je niet; ik kan ze tellen als vroeger;" en de jager streek met het stokje dat hij vinger noemt, langs het rasterwerk, waar 't bruine vel van Hans los over heen ligt.

"'t Is toch wonder," herneemt Toon na eenige minuten, terwijl hij in het versletene bijbeltje tuurt 't welk naast hem lag, en waarvan het getal ezelsooren legio is; "Wonder! Hij kan het toch wel; daar staat het: "En - de - Je - zus - op - gé - staan - zijn - de - uit - de - sy - na - go - ge, - ging - in - het - huis - Si - mo - nis; en - de - Si - mo - nis - wijfs - moe - der - was - met - ee - ne - groo - te - koort - se - bé - van - gen, - en - de - zij - ba - den - hem - voor - haar. - En - de - staan - de - bo - ven - haar - bé - straf - te - hij - de - koort - se - en - de - de - koort - se - ver - liet - haar.... 's Wonder!" vervolgt hij sprekende: "ik heb daar óók gelezen: "Ende die bidt zal ontvangen;" maar, of Hij het kan, Hij bestraft mij de koorts niet.—Hé!" herneemt hij eenige oogenblikken later: "Hij k a n wel, maar Hij w i l niet, omdat,—och, goeje Hans, je weet wel, omdat ik verd...." Doch neen, dat woord wilde er niet uit; hoe meer hij geloofde dat het met hem zelf "naar den kuil ging," des te weeker werd ook de grond waarin het bitterst geloof sedert jaren was geworteld.

“Hans! schrale lummel! zeg dan, jou heb ik toch bij mijn weten geen kwaad gedaan, is ’t wel?” herneemt de jager: “’En enkele smeer toen je jonger waart, daar wil ik af zijn; maar anders....? Hé, heb ik niet dikwijls meegetrokken aan de lijn als ’t al te straf liep? En als je honger hadt dan kreeg je ook altijd je portie;—ja vreten genoeg; en, ’en borrel voor Toon: ’en klontje voor Hans. Nu is ’t uit ja; maar al lust je nog altijd meer, je hebt het toch beter dan menige stumperd, die meer ransel dan brood krijgt, en van ’s morgens tot ’s avonds in ’t haam hangt dat de borst er uitziet als ’en gevild konijn.”

Het magere jaagpaard geeuwt verschrikkelijk.

“Neen, jou heb ik geen kwaad gedaan,” hervat de jager: “En Grietje ook niet, die zonder Toon voor de poes was geweest. Hij, die alles kan, zal daar ook wel notitie van nemen. Hij kan alles, ja zelfs één die dood is weer levend maken, en dan zal ’t Hem al weinig moeite kosten om—’t een tegen ’t ander uit te schrappen. Ziedaar, al hou ik de koorts, ja, al ga ik om zeep, och Hans, als ik maar niet voor altijd verd.... ben!”

Toon Ritter zou misschien zijn alleenspraak hebben vervolgd, zoo niet de deur zijner hut geopend, en een jongeling ware binnengetreden, die er armoedig en ziekelijk uitzag.

“Ik breng slechte tijding Toon,” zei de nieuw aangekomene.

“Slechte tijding Geurt! Hé wát dan?” vraagde Ritter.

“De bos geeft geen cent meer,” hernam Geurt[1].

“Hé, wát zeg je?” zei Ritter.

“Geen cent!’” herhaalde Geurt: “Ze zeiden allemaal dat ze ’t geld te noodig hadden; twintig centen kost één pondje brood, en drie en zestig één kannetje olie.”

“Maar.... maar....” zei Toon, terwijl hij zijn nagels bezag, die weer zoo blauw werden.

“’t Is niet anders,” hervatte Geurt: “Nadat de jakkenie afschuift, zeggen de jagers dat je ’t wel houwen kunt.”

“Vijf en twintig stuivers!” zei Toon, en hij geeuwde verscheidene malen achtereen.

“Ja ’t is ’en kwaad ding,” hernam de ander: “En dan zoo slecht er aan toe te zijn, zooals jij; ik weet er van mee te praten wat die drommelsche koorts is.”

“Goeje lummel!” zuchtte Toon, klappertandende, nadat Hans hem had aangekeken alsof deze begreep dat de kwelgeest zijns meesters weer in aantocht was.

“’k Had de mijne óók aan het bad te danken dat ons de goede Grietje deed redden,” sprak Geurt weder: “Maar hoewel die ellendige kwaal nu weg blijft, ik ben nog te slap om te werken.—Grietje is vandaag weer minder,” liet hij er op volgen, en Toon zag dat Geurt zoo nat in de oogen werd.

“Zoo,” zei Ritter, terwijl zijne tanden steeds klepperden, en langgerekte geeuwen zijne woorden afbraken: “dan zal vrouw Lagers—’t ook—al erg hebben; ze kan dan—niet van huis.—Dat arme Grietje! ’k Heb haar—wat dikwijls gezegend,—en voor haar welzijn gebeden.” En na een geruimen tijd stilte, zuchtte Toon zachtjes: “Hij kan wel helpen maar doet het niet.”

“Wie?” vraagde Geurt.

“Wie—?” herhaalde de jager: “Wel Hij die Simonis wijfs moeder van de koorts hielp, en er ook een l e v e n d maakte die dood was.”

“Ja, Ja, onze Heer!” zei Geurt: “Ik wist niet Toon, dat je Dien ook kende.”

“Vroeger best!” sprak Toon, terwijl de koorts hem vreeselijk over ’t gansche lichaam deed rillen: “Ik heb Hem een poos—links laten liggen....—maar, nu ik zoo dikwijls alleen ben,—zie je, nu heb ik Hem weer eens aangesproken. Hans heeft nooit klagen gehad,—en het redden van Grietje, dat heeft Hij ook gezien.”

“Spreek maar zooveel niet,” zei Geurt medelijdend, en reikte den lijder de waterflesch toe, waaruit Toon met graagte een dronk nam.

“Ja, jij hebt het hard,” vervolgde Geurt: “maar de arme weduw ook. Niet de deur uit kunnen, en vier kinders over den vloer hebben, waarvan de oudste, die zoo goed is, en aardig met werken wat aanbracht, plat te bed ligt en hare zorg

behoeft!”

“En—de—jakkenie—dan?” steunde Toon, terwijl hij weer naar de flesch greep.

“Wacht Toon, hier is ie. Ja, daar het ze te veel koerakter toe,” zei Geurt.

“Als—je—niet anders—kunt!” zuchtte Ritter.

“Dat zeg ik ook,” hervatte de jongeling: “maar vrouw Lagers wil er niet van hooren; ze zou liever gebrek lijden dan een cent te vragen. Als ik maar niet zoo slap was,” liet hij er op volgen: “’k verdiende dan licht een duitje en bracht het haar voor ’t goeje Grietje.”

“Kreeg ik—de twee gulden ’s weeks—uit de bos nog maar,” steunde Toon, terwijl hij de hand op het gloeiende voorhoofd legde: “dan kon ze—er één—van—krijgen. Hans zou z’n—portie—tóch hebben,—maar nu—vijf en twintig stuivers....!”

“’t Is náár Toon, dat wij niet werken kunnen,” zei Geurt na een kleine pauze, waarin hij den lijder nogmaals de flesch aan den mond had gebracht, en voegde er weder na eenige oogenblikken zwijgens bij; “Maar zeg eens, als Hans...?”

Toon Ritter legde plotseling de hand op het dier, dat naast hem lag, en zuchtte, terwijl hem een paar tranen in de, door koortsgloed glinsterende oogen kwamen: “Och,—Hans!”

“Hij is toch zoo slecht niet?” hernam de jonkman.

“Hans!—mijn eenige,—mijn brave Hans!” riep Ritter in opgewondenheid: “Als Toon d’r onder leit—hé—wat jij dan?” En zich oprichtende en met beide handen zijn voorhoofd bedekkende, riep hij luider, terwijl hij Geurt strak in de oogen zag: “Zeg,—geef jij ’m—den—genadeslag—hé? Dan—gaan we samen, nietwaar ouwe weerlich?”

Geurt zag op het dier en diens hijgenden meester neer, en waagde het niet zijn meening te uiten. Zonder te spreken zette hij zich op den rand van Ritters kribbe, en bleef om den man die zich voor zijn dierbare Grietje had opgeofferd, zoo mogelijk tot hulp te zijn.

De middag verliep, en, toen de avond begon te vallen, verliep ook langzaam de felle koorts, welke aan de slooping van Ritters krachten had gewerkt. Geurt gaf het paard te drinken, en nadat hij met een bezem diens leger een weinig had gereinigd, strooide hij den meegebrachten bundel lies onder het dier, waarvoor hij een dankbaren blik van den armen Ritter bekwam.

De oude jager, die sedert zijne verschijning aan het genoemde veer, of vaarstation, zich over het algemeen geen vrienden gemaakt had, en wiens paard, waaraan hij zoo bijzonder gehecht was, onder den naam van “Ritters Hans” bekend stond, had reeds lang geleden Grietjes liefde gewonnen, door haar, op zekeren dag toen zij van een boodschap naar stad met doorgeloopen voeten huiswaarts keerde, op zijn paard te beuren, en haar zoo den moeitevollen tocht te verkorten.

Uit liefde voor vrouw Lagers dochter, had Geurt, sedert Grietjes bedlegerigheid, de diensten, welke het meisje den ouden jager verleende, van haar overgenomen. Was hij ook door zijn eigen ziekte menigmaal verhinderd geworden om den verlaten jager te bezoeken en de hand te leenen, Geurt had toch altijd gezorgd dat Toon de noodigste hulp bekwam, maar zelf het brood der armoede bij zijne ouders genietende, en onbekwaam om boerenwerk te verrichten, was hij menigmaal inwendig kregel geworden, wanneer hij het jaagpaard van Ritter beschouwde, dat als een dood—neen als een verslindend kapitaal, daar lui en onnut zijn dagen sleet.

’t Was, toen Geurt voor den wat rustiger liggenden man de zaken zooveel mogelijk had beredderd, dat hij Hans over den kop streek en langzaam zeide: “Hans heeft het beter dan een van ons allen.”

“Nietwaar?” zei Toon, en vestigde een welgevalligen blik op het paard.

“Ja ja,” hernam Geurt: “en ’t is maar een dier. Een mensch is toch meer!”

Ritter zag den spreker vragend aan.

“Mij dunkt hij zou toch best eens naar buiten kunnen, een toertje zou hem zeker niet schaden,” zei Geurt.

“Hoe meen je?” vraagde Ritter.

“Wel!” hernam de jonkman: “’t ware beter voor hem dat hij er nu eens uitkwam dan hier altijd zoo stijf te liggen.”

Toon zag den spreker weer vragend aan, staarde toen eenige oogenblikken op zijn bruinen vriend, en herhaalde langzaam: “Beter....?”

“Zeker!” betuigde Geurt, die, met de woorden: “beter voor hem,” toevallig den juisten toon meende getroffen te hebben.

“Hij wordt hier zoo stijf, hé?” zei Ritter, terwijl het aan zijn stem te bespeuren was, hoezeer de koorts hem opnieuw geschokt had.

“Een enkele jaagtoer....?”

“Neen neen, dát niet!” viel de jager haastig in: “m e t Toon, jawel, maar z o n d e r hem niet! Ik meende g r a z e n ,” voegde hij er iets later bij.

Wat Geurt ook spreken mocht, Toon was niet te bewegen om zijn paard voor den jaagdienst aan den jongen af te staan, die zich zelven beter in staat rekende jaagtoeren te doen dan boerenwerk te verrichten. Het uitzicht om, gescheiden van zijn vriend, door h e m te verdienen, streelde den jager niet, en hoezeer ook met Grietje bewogen, wilde hij zijn Hans echter aan geen ander toevertrouwen, al kon hij ook haar of de haren daardoor een tegemoetkoming bezorgen.

Zonder zijn doel te hebben bereikt, verliet Geurt eenige oogenblikken later de hut, maar beloofde toch vast, dat hij Hans morgen eens buiten zou brengen omdat hij anders zoo stijf zou worden: “’t Was beter voor hem.”

En de jager, weder alleen gelaten, slaakte diepe zuchten; hij gevoelde wel dat zijn tijd naderde, maar, dat het leven zelfs voor den arme verlatene veel bekoorlijks heeft, bewezen de woorden welke hij halfluide tot H e m sprak, dien hij een poos “links had laten liggen,” terwijl hij eindelijk nog op treurigen toon riep: “Mijn Hans! mijn goeje Hans!”

’t Is schrikkelijk warm, zoo warm, dat zelfs de vogels zich niet durven bewegen, en, op de takken der schaduwrijke boomen gezeten, elkander zwijgende beschouwen, terwijl ze gapende schijnen te vragen: Kun je me ’t zwemmen ook

leeren?—Zóó warm, dat de visschen de moreele convectie bekomen dat ze levend gekookt worden, en eenigen, die niet te lui zijn om een sprong boven hun element te wagen, met de verzekering terugkeeren, dat het daarboven is om flauw te vallen.—Zóó warm, dat de paarden in ’t land—als naar gewoonte kop bij staart en staart bij kop,—te vadsig zijn om elkander te verlossen van de hongerige muggen en vliegen, die—op hunne beurt, lachen in een weertje ’t welk zoo bij uitnemendheid geschikt voor de vermeerdering hunner familie is.—Zóó schrikkelijk warm, dat de daglooner—met permissie—zweet op het bloote denkbeeld dat zijn schoftuur weldra zal verstreken zijn, dat de geleerde van al zijn wetenschap niets kan luchten dan: dat het verbazend warm is, en de ongelukkige wandelaar die tot loopen is gedwongen, en niet zooals vele natuurgenooten, in priëeltjes of waar de zon de minste kracht uitoefent, Seltzerwater met wijn en suiker kan slurpen,—de oogen branden van den gloed dien het zandpad weerkaatst, terwijl hij met de zweetparels op het gelaat, en de longen door het stof, dat zijn eigen tred veroorzaakte, als toegeschroeid, aan niets kan denken, dan—aan gloeiende ovens en dolle honden.

’t Is vreeselijk warm, zóó warm dat we met alle medeschepselen, die niet door de warmte leven, deernis hebben: met de vogels, de visschen, de gedwongen wandelaars, maar inzonderheid met die ongelukkige slachtoffers der binnenlandsche scheepvaart die men jaagpaarden noemt.

Zie, ginds in de verte op het spiegelgladde riviertje, glanst een helder licht; ’t is de weerkaatsing van de brandende middagzon op den voorsteven eener onlangs frisch geteerde tjalk.

Dood langzaam nadert het vaartuig dat zich helder in het water spiegelt, en waarop een schipper aan het roer hangt, even lui en even slaperig als zijn tegenvoeter, die in het water te zien is.

Op het dek, niet verre van den kleinen schoorsteen waaruit een teeder blauw rookzuiltje lijnrecht naar boven stijgt, ligt, onder de schaduw van een over boomstokken gehangen zeil, eene vrouw, omringd door een vijftal kinderen, waarvan er drie met de armen onder het hoofd op den buik, en twee op den rug met de knieën opgetrokken en het aangezicht met de handen bedekt, liggen te geeuwen of te slapen. De man aan het roer benijdt de vrouw in de schaduw, de vrouw in de schaduw benijdt de kinderen die met de warmte “beter uit hun fatsoen kunnen”, de kinderen—die niet slapen—benijden de visschen, en willen

zelfs wel kikkers zijn, terwijl de arme s l e e p e r dier benijders, op zijne beurt en op zijne manier, gewis alles benijdt wat loopen, staan, zitten, liggen en slapen kan, in stede van zóó te moeten sloven als hij.

Arm jaagpaard! De tong hangt je wel ter lengte van zes duim den spitsen bek uit. Het zweet dat je huid door alle poriën ontspringt, druipt gestadig op den zandweg, vanwaar de—heden zoo plaagzieke zon het terstond komt oplikken.

Arm dier! wat zet je die voorpooten scherp, en wat staat je lichaam scheef. Die vracht moet wel schrikkelijk zwaar zijn. Arm dier! wat zie je flauw uit de oogen; ’t is jammer dat hij, die tamelijk bleek en zichtbaar amechtig op je rug is gezeten, den blik niet kan opvangen dien je bij wijlen ter zijde werpt: gewis, hij zou medelijden gevoeld en je niet zoo onophoudelijk een “kovort!” of “hei, huup!” hebben toegevoegd, ’t welk niet zelden met een hakpor vergezeld gaat.

Neen, dien blik bespeurt hij niet, hij heeft het ook zelf te warm om medelijden met jou, den langzamer looper, te gevoelen. Hij heeft geen medelijden met je, arm dier, al is hij niet ongevoelig, die aanporringen vloeien voort uit medelijden, uit een zuiver en beminnelijk medelijden.

—Hemel, hoe is het mogelijk! zucht het zwoegende paard.

Ja wel, Geurt Snipper heeft innig medelijden met het arme huisgezin van vrouw Lagers, doch vooral ook medelijden met het lieve Grietje, dat hem zoo na aan ’t hart ligt en, ofschoon langzaam herstellende, nog uiterst zwak is, terwijl zij elke versterking of verkwikking moet ontberen, dewijl moeder ze niet verschaffen kan en de mevrouw van W a t e r - z i c h t maar hoogst zelden iets zendt —“omdat die werkvrouw zoo heel weinig dankbaarheid kent.”

Geurt heeft medelijden met vrouw Lagers en Grietje, maar ook gevoelt hij—nader met Toon Ritter in kennis gekomen—medelijden met dien ongelukkige.

Wat de man nog bekwam werd grootendeels door zijn viervoetigen gezel verorberd. Toon leed waarlijk gebrek; voor zijn paard spaarde hij alles uit den mond, en, dewijl Toon zich voorheen aan niemand en aan niets dan zijn paard had gehecht, zoo was er ook nu geen ander die zich zijner aantrok, of hem in zijn ellendigen toestand eenige lafenis bood. Geurt had medelijden met Grietje en met haar redder, en, om hun ongemerkt eenige versterking te kunnen bezorgen,

greep hij een, wel is waar vergeeflijk doch niettemin laakbaar middel aan, en maakte zich schuldig aan schending van goed vertrouwen.

Terwijl Toon Ritter—immer zwakker—zijn bruinen vriend gaarne de buitenlucht gunde, dewijl het "beter voor hem zou zijn," en het paard alzoo aan Geurt medegaf opdat het eenige uren langs het riviertje zou weiden, maakte de jongeling van het dier een zoodanig gebruik als waarvoor hij meende dat het geschapen was.

Dat Geurt in het bezit van Ritters paard mede naar de jaagvrachten dong, betwistte men hem niet, en, in stede dat Hans vreedzaam den oever begraasde, maakte hij reeds sedert eenige dagen bittere toeren, die hem te zwaarder vielen aangezien zijn langdurige rust hem de leden verstijfd had.

't Bevreemdde Ritter wel gedurig dat Geurt zoo vreeselijk lang uitbleef eer hij zijn vriend en gezel terugbracht, zoodat hij reeds eenige malen gezegd had dat Hans maar bij hem zou blijven, doch Geurt had dan steeds een uitvlucht gevonden, terwijl hij telkens met de woorden besloot, dat de buitenlucht toch zooveel beter was.

Ja, 't was Ritters Hans die reeds een klein halfuur "in 't haam had gehangen" om de tjalk te vervoeren, maar nóg eens: Geurt zag den smeekenden blik niet die de arme, waarop hij gezeten was, gedurig ter zijde wierp. Hij dacht aan Grietje, en verheugde zich dat hij haar wat suiker en vleesch zou kunnen bezorgen, maar voelde het niet, hoe Hans gedurig in de knieën knikte. Hij dacht aan Toon, en besloot ter verfrissching eenige chinaasappelen mee te brengen, welke hij zou zeggen voor een oud kleedingstuk in ruil te hebben bekomen, maar zag het niet hoe akelig de viervoet met de oogen ging draaien, en hij riep alweder: "Huup! huup! vort Hans! kovort!"

Doch Hans, ofschoon hij zich bij iedere aanporring geweld deed, zoodat de beenen hem letterlijk kraakten, hij kon.... neen, hij kon niet meer. 't Werd hem zoo schemerachtig voor de brandende oogen. Met zulk eene warmte, zóó zwaar te trekken, en daarbij nog een persoon op zijn rug te dragen, 't ging zijn krachten te boven, en—het arme dier snakte naar den adem, stond jammerlijk hijgende stil, deed weder op een vernieuwde aanporring van zijn berijder, eenige waggelende schreden, doch ternauwernood was Geurt—die nu eerst besefte dat Hans het te kwaad kreeg—van zijn rug gesprongen, of het oude paard wankelde

ter zijde, stak den neus in de lucht om zoo mogelijk ruimer te ademen, rilde een.... twee.... driemalen, en toen—toen knikten zijne knieën en viel de arme stakker op het jaagpad neder.

Geurt ontstelde hevig toen hij Ritters vriend zoo onverwacht zag vallen, zelfs aan de mogelijkheid had hij niet gedacht.—Wat te doen! De schipper aan het roer riep luide: “Geef ’m wat lange haver! Ransel z’n luie bast!”

—Z’n luie bast! Arme Hans! je verstaat het niet, gelukkig voor jou! je zoudt weemoedig zijn geworden en misschien met wrok den laatsten stond zijn tegemoet gegaan. Je verstaat het niet, maar Geurt des te beter.... en.... Neen, wel roept hij: “Huup huup!” wel trekt hij aan den toom, en spant hij zijn geringe krachten in om je weer op de been te krijgen, doch je mishandelen in dezen stond.... neen, dát kan hij niet. Je brekende oogen, die zoo weemoedig schijnen te vragen: Waar is mijn goede baas toch? zij treffen de zijnen. Aanstonds laat hij zijn pogen varen, en, terwijl het medelijden hem ijlings zijn oude pet met water doet vullen, om te beproeven, of een teuge den amechtige ook zal verkwikken, doorziet hij het netelige van zijn eigen toestand.

—Zoo Hans eens kapot ging! zou Toon dan niet vragen? zou Toon hem geen bedrieger noemen?—En, op het geroep van den schipper geen antwoord gevende, voegde hij net zieltogende paard de vriendelijkste namen toe; streek het over den zakkenden kop, en riep eindelijk tot den schipper, dat hij toch komen zou om, ware het mogelijk, den stakker, die zoo raar deed, in ’t leven te behouden.

Geurts beroep op de hulp van den ongevoeligen schipper bleef vruchteloos; met de handen onder zijn kin en de ellebogen op het roer geleund, ging hij bij d i t en bij d a t voort, om jager en paard naar weinig uitgezochte plaatsen te verwenschen, er gedurig bijvoegende: “Jakker d’r op, zoo je niet luier dan je luie knol bent.”

Ten einde raad, en al meer vreezende dat Hans het niet kroppen zou, zag Geurt in ’t ronde of er dan geen meelijdend schepsel in den omtrek was, die hem raad of hulp zou willen verschaffen.

Het ijzeren hek van W a t e r - z i c h t is slechts een vijftig schreden van die

plaats verwijderd. En, ijlings loopt hij er heen; treedt het binnen, en aarzelt niet het fraaie huis te naderen, waar hij hijgende aankomt. Na een korte aarzeling rukt hij aan de schel, zóó sterk, dat mama en dochter Brolet—die aan de achterzijde der woning in de schaduw eener warande zitten te puffen, en niets weten te zeggen dan dat zij stikken—elkaar verbaasd aanzien, en bijna op het denkbeeld komen, dat de zonnegloed brand deed ontstaan.

Leendert de huisknecht, die, evenals de koetsier, den tentwagen in 't koetshuis had uitgekozen om er zijn af....ge....mat....te leden rust te bezorgen, vernam het schellen niet. De meisjes in de keuken, wier kornetten los, en wier armen slap langs haar zittende lichamen hingen, begrepen dat Leendert wel komen zou, en bleven waar ze waren.

“Ieder zijn v a k !” zei Krisje; zoodat mevrouw bij het tweede gelui—terwijl ze zich steeds met haar waaier zocht te verkoelen—opstond; iets van “die booien!” prevelde, de gang betrad, en de voordeur—die voor een tochtje was opengelaten—naderende, al spoedig voor den angstigen Geurt stond.

“Wat wil je zoo haastig vriendje?” vraagde mevrouw.

“Och! of je me helpen kan juffrouw!” antwoordde Geurt met ter neergeslagen oogen, en, ware hij niet zoozeer met Hans vervuld geweest, hij zou voorzeker—onvoorbereid om zoo iets voornaams te ontmoeten—er nog veel minder vrij hebben bijgevoegd. “Als je niet dadelijk helpt dan zal het te laat zijn!”

“Maar wát is er dan toch?” vraagde mevrouw.

“Zie je juffrouw, 't is eigenlijk buiten mijn schuld,” antwoordde Geurt: “want mishandeld heb ik hem niet, maar zie je, de warmte! Is er dan niemand die me kan helpen eer ie kapot gaat?”

“Kapot!” herhaalde mevrouw: “Spreek je van een beest of van een voorwerp.”

“Och ja, van Hans, juffrouw!” hernam Geurt haastig: “Maar heb je dan geen mansvolk hier, en kun je geen drank geven? De rijke lui weten altijd meer dan een ander. Toe gauw, eer het te laat is, want Hans leit op z'n asem.” En zich daarna omwendende, liep hij ijlings terug, maar riep nog in 't heengaan: “Gauw dan, hij leit vlak bij 't hek.”

Eenige minuten later trotseerden mevrouw en Jeannette,—Papa was nog niet uit Den Haag teruggekeerd—de vreeselijke warmte, om aan hare nieuwsgierigheid te voldoen.

Behalve strohoeden met vervaarlijke randen, droegen zij groote Oostersche zonneschermen, die ze, als noodzakelijk bij een é q u i p e m e n t voor ’t buitenleven, in den g r a n d b a z a r hadden gekocht. Leendert en Willem volgden geeuwende, terwijl Kris en Leentje met de boezelaars boven hare hoofden, aan ’t hek bleven gluren om óók eens te zien wat er eigenlijk te doen was.

Toon Ritter ligt op dezelfde plaats waar wij hem reeds een paar malen hebben aangetroffen. De dokter, die hem eenige uren geleden bezocht, heeft hem alweer een drank voorgeschreven, maar zich evenzeer alweder verwonderd over de taaiheid van dat gestel.

Op dit oogenblik ontwaakt de man uit een lichte sluimering.

“Waar ben je?” zegt hij flauw en met gesloten oogen, terwijl hij met de hand bezijden zich voelt, en die eindelijk op den rand zijner kribbe laat rusten: “Ik droomde daar van den tijd toen je nog klein waart Hans, toen je kleine oogen mij zoo goedig aanzagen, en toen ik—om jou—om jou verd.... raakte, hé!—Maar Hans, ik heb daar ook gedroomd: dat Hij ’en groote pen van goud nam, en zei: “Ik zal het maar doorhalen! hé! en ’t was vreeselijk licht ook, en ik las, ofschoon ik m’n bril niet had: “Toon Ritter,” en daarachter dat leelijke woord—je weet wel. Maar Hij sprak weer: “Die gelooft heeft zal zalig worden,” en streek toen met mooien inkt dat leelijke woord uit, en schudde mij de hand, en gaf me brood met lekkeren wijn, net zooveel als ik lustte. Zie je, ’k was in den hemel; en toen ik wel genoeg had, en net als vanouds op m’n twee beenen liep, toen zag ik ook jou weer, mijn goeje Hans; maar niet zooals je nou bent, maar blank van vel, en fraai van leden, en zwart van haar, want weet je, jij zelf waart bij Teunis in ’t kuiltje. En weet je nou Hans, waarom ik er t o c h kwam?” vraagt Ritter terwijl hij opnieuw met de hand naar het paard zoekt, dat zich niet aan zijn zijde bevindt; “omdat ik geloofd had dat Hij alles kan, en omdat ik trouw was geweest voor jou.... hé! dat spreek je niet tegen?”

Ritter strekt al gedurig zijn magere vingers verder uit om het dier te bereiken, doch, dewijl zijn uiterste poging vruchteloos blijft, wendt hij zich om; opent de oogen; werpt een doffen blik in ’t ronde, en roept eensklaps met een door den schrik versterkte stem: “Hans! Hans! waar ben je gebleven?”

Zie, hij schijnt tot bezinning te komen. Geurt heeft zijn vriend meegenomen, dewijl het b e t e r voor hem zou zijn; ’t is waar... doch, tóén was het morgen en nu.... ’t moet wel tegen den avond loopen. Zou Geurt hem vergeten? En naarmate de zwakke jager zich over het uitblijven van den jongeling met den bruine al ongeruster maakt, bromt hij gedurig, dat het niet meer gebeuren zal, want hij gevoelt het maar al te zeer dat hij nog slechts kort met hem vereenigd zal blijven; en, eenmaal had hij bij zich zelven gezworen: het dier te zullen verzorgen en trouw te bewaken tot aan zijn einde.

Naarmate de tijd al meer en meer verliep, klom Ritters bezorgdheid. Zoo hard hij zulks vermocht riep hij het dier eenige malen bij zijn naam, en eenige malen ook den naam van hem, aan wiens zorg hij zijn vriend veilig had toevertrouwd. Geen antwoord, geen geluid zelfs—dan het gegons der muggen.

’t Kostte Ritter een groote inspanning, om, zooals hij vroeger meermalen deed, ook nu op de vingers een schel gefluit voort te brengen, maar toch het gelukte, en zóó zelfs, dat de kalkoenen op een nabijgelegen hoeve, zich verplicht gevoelden het met een oorverdoovend gegil te beantwoorden.

Intusschen het fluitend signaal bewerkte niet wat Ritter verlangde. Hans kwam niet opdagen, en Geurt evenmin. ’t Waren pijnlijke oogenblikken die de zwakke sleet; zijn eigen toestand had hem nooit zoo bekommerd als het thans de onzekerheid deed wat er toch met Hans mocht gebeurd zijn; en, zijne handen vouwende, zuchtte hij tot Hem die alles kan: “Heere, verlos mij uit de benauwdheid!”

Zat Ritter in de benauwdheid—op een paar schreden van de hut verwijderd, stond er een wiens hart niet minder beklemd was. Geurt had het snijdend geluid zeer wel gehoord, en ’t was hem door de ziel gegaan. Reeds verscheidene malen had hij zich tot nabij Ritters woning begeven, doch telkens ook was hij teruggekeerd, dewijl de moed hem ontbrak om den man onder de oogen te treden.

Hoor! weder klinkt het schel gefluit, en eensklaps zich vermannende, loopt de jonkman tot nabij de hut; blijft eenige oogenblikken voor de kleine deur staan, maar eindelijk—eindelijk opent hij haar; treedt met een kloppend hart binnen, en staat weldra, doch zonder een woord te spreken, voor den nederliggenden jager.

“Waar is Hans?” vraagt Ritter terstond, terwijl hij de oogen op de opengelaten deur houdt gevestigd, in de verwachting dat het paard nog volgen zal.

Geurt ziet voor zich neder maar antwoordt niet.

“Waar is Hans?—Maar spreek dan!” roept Toon, terwijl de grootste onrust op zijn gelaat is te lezen: “Den ganschen dag heb je hem buiten gehouden!” en weder doet hij het snijdende fluitje hooren nog in de hoop dat het paard zal verschijnen.

Eenige oogenblikken lang heerscht er in het verblijf een pijnlijke stilte; eensklaps echter heft Ritter zich met geweld overeind, en den zwijgenden Geurt met zijn donkerbruine oogen strak aanstarende, zegt hij op akeligen toon: “Bij God, zeg dan, zeg.... waar is Hans?”

Maar Geurt kan niet spreken; en de hand voor de oogen drukkende, komt hij den spreker een schrede naderbij, maar berst te gelijk in tranen uit.

Eene rilling doorloopt Ritters leden. Zich geheel voorover buigende, grijpt hij Geurt bij zijn buis; trekt hem geheel tot zich, en zegt met een gesmoorde stem: “Zeg—zeg ellendige! heb je mijn Hans vermoord?”

Dat was te veel! Hoewel de bitterste zelf beschuldiging hem pijnde, d i e verdenking woog al te zwaar; en het was door haar dat Geurt de kracht bekwam tot het doen eener volledige bekentenis, en verhaalde, hoe hij met de beste bedoelingen het paard had gebruikt voor het werk, waartoe hij toch meende dat het geschapen was; maar, dat de warmte hem moest hebben bevangen, zoodat de stakker er nu inderdaad niet best aan toe was.

Ritter, die onder het hakkelend en gedurig afgebroken verhaal van den jonkman, hem niet zelden een blik had toegeworpen, die van zijn onrust en hevige smart getuigde, staarde hem, toen hij ophield met spreken, eenige oogenblikken sprakeloos doch met bevende lippen aan. Doch, nadat Geurt de hand des jagers

had gegrepen, en nu innig geroerd om vergiffenis smeekte, wendde Ritter eensklaps den blik van hem af, en riep met een akelige stem:

“Ik heb hem verlaten! Mijn eed!! O God!” maar liet er terstond op volgen, terwijl hij den brenger der Jobstijding aanzag: “Je hebt niet gezegd of hij dood is; zeg, leeft hij niet meer? Zeg, waar heb je mijn Hans gelaten?”

“Neen neen! dood was hij niet,” zei Geurt zeer snel.

“Niet! niet!” riep de jager, den spreker in de rede vallende, terwijl een bruinachtig roode kleur zijn geelbleek gelaat kwam kleuren: “Niet!?—Hijsch mij op!—Hier,—hier dan; zie, ik ben zoo slap niet.—Hans, ik wil je nog zien! Help dan! Dáár, daar liggen de spullen: help! als je niet wilt dat je de eeuwige pijn treft!” En de man, wiens krachten den arts ten eenenmale als uitgeput hadden toegeschenen, wierp het dek van zich af; greep den boomstok, en trok er de bedoelde bovenkleed ing mee naar zich toe.

“Maar in ’s hemels naam, wat wil je?” sprak Geurt ontsteld: “Toon! hoe zou je naar W a t e r - z i c h t komen? Jij, die te zwak bent om op te staan. En wie zou je helpen! Je weet dat m ij n krachten....”

“Zwijg!” riep Ritter in zenuwachtige opgewondenheid: “Wil jij me niet helpen, hé! dan zal ik alleen er wel komen; want zien zál ik hem—al moest ik ook kruipen!”

Wat Geurt ook spreken of raden mocht, de oude jager was niet te bewegen om van zijn voornemen af te zien. Hij wilde en zou zich naar zijn Hans begeven, al ware het ook ten koste zijner laatste krachten. Die zelfopoffering zou wellicht de doemwaardigheid vernietigen, welke hij,—door de zorg van het paard, ofschoon met een goede bedoeling, aan een ander te vertrouwen,—opnieuw over zich gebracht had.

’t Verdient toch opmerking dat de arme jager bij het bittere leed, dat hem inderdaad door een ander werd berokkend, geenszins dien bewerker hard viel of met beschuldigingen en smaadredenen overlaadde, maar alleen zich zelven beschuldigde, en slechts de gevreesde straf voor z i c h meende weggelegd. ’t Verdient opmerking, want, ofschoon wij,—eveneens zouden gedaan hebben, en de droevige gevolgen van begane misslagen steeds ons zelven wijten, er zijn

toch een aantal a n d e r e menschen, die de schuld maar terstond op een ander werpen....! Adam had het niet gedaan: de vrouw had het gedaan; de vrouw? wel neen, die leelijke slang! Ja wel, die a n d e r e menschen hebben gewoonlijk vrouwen of slangen bij de hand, die met het pak bezwaard worden; en weet ge wie vooral zoo ontelbare malen voor hen de schuld moet dragen,—edoch in andere gevallen dan het beschrevene—'t is het kind met dien breeden, mismaakt breeden rug, dat die a n d e r e menschen "temperament" noemen.

En Geurt hielp den jager zooveel hem mogelijk was, maar begreep ook hoe langer zoo meer, dat het voor hem een vergeefsche poging zou zijn om den zwakken en daarbij verminkten man, zonder meerdere hulp, ter plaatse te brengen waar zich zijn stervende makker bevond. Plotseling rees er een gedachte bij hem op, en met de woorden: "Wacht, ik zal eens zien...." liep hij de hut uit; en ofschoon Ritter hem nariep, die vreesde dat Geurt niet terug zou komen, vervolgde hij zijn weg tot nabij de hoeve,—waar de kalkoenen opnieuw het gefluit van den jager beantwoordden—maar kwam ook, geen twee minuten later, in een kleine roeiboot langzaam het stroompje afzakken.

Menige pijnlijke kreet ontvlood er aan Ritters lippen, eer hij met de zwakke hulp van den jongeling, het bootje bereikte, en daarin half liggende gezeten was. De hoop om Hans nog levend te vinden steunde echter zijne krachten, en gedurig moest Geurt, die maar slap de riemen bewoog, van Ritter de aansporing vernemen:

"Maak toch wat haast, eer het te laat is!"

Voor weinige minuten was Brolet van zijn tocht naar de residentie teruggekeerd, ook h ij had het dien dag schrikkelijk benauwd gehad. Geen wonder: brandende zon en—kokend bloed!

Mevrouw Brolet, die de ramen van haar echtvriends kamer had opengeschoven opdat de avondkoelte hem eenige verfrissching zou schenken, was mede met de e a u d e c o l o g n e in de weer, maar noch het een noch het ander baatte om den verhitten man tot kalmte te brengen.

Zonder een rechtstreeksch antwoord op haar belangstellende vragen te bekomen,

verstond mevrouw uit de afgebrokene bittere woorden van haar gewoonlijk zoo zachtaardigen echtvriend genoeg, om er uit op te maken, dat zijne poging niet met den gewenschten uitslag was bekroond.

Vol bitteren wrevel was de man, en waarom? Omdat hij, die zelf ten allen tijde de wetten verdedigd en zich wars van elke knoeierij had betoond, nu, daar het zijn eigen belang gold, gaarne die wet had zien krommen, om, wat krom was recht te maken.

En, wat wilde hij dan?

Immers, hij wilde zijn kind behouden, haar niet prijs geven aan.... Neen, neen, dat wilde hij niet, en terwijl de diplomaat halfluide zwoer, dat hij een middel zou uitdenken om den noodlottigen slag te keeren, al spanden ook alle aardsche machten te zamen, rees hij van zijne zitplaats op, en liep, met de hand tegen het voorhoofd gedrukt, haastig de kamer op en neer.

Mevrouw Brolet, die een onbepaald vertrouwen op het beleid en goed verstand van haar echtgenoot had, gevoelde zich door die laatste positieve woorden geruster, en spoedde zich naar beneden om het oog over een verfrisschend avondgerecht te laten gaan.

Nog maar weinige oogenblikken bevond mevrouw zich in het beneden-achtervertrek, toen door de openstaande tuindeur Jeannette binnenkwam, gevolgd door den baron Tolenveld, die zijn eigenaardige buiging voor de aanstaande schoonmama maakte.

“O mama,” sprak Jeannette haastig: “u moet met papa eens gauw meegaan. Toen wij zooeven, na in de plaats te hebben gewandeld, voorbij het turfschuurtje kwamen waar dat akelige paard is gebracht, toen kwam Leendert er uit, en zei, dat de baas van het dier was gekomen, en dat het kluchtig was om te hooren zooals die man tot het arme dier sprak. U moet dadelijk komen,” voegde zij er bij: “Nietwaar Tolenveld, volgens den knecht moet het wel c u r i e u s zijn? Kom!” en snel verliet zij het vertrek; en de baron zei in zich zelven: “C u r a , c u r i o s u s ,” en volgde zijne f u t u r a , zonder op de aanstaande schoonouders te wachten.

Reeds vóór de geliefden,—of beter, de verloofden—bevinden wij ons in het

gezegde turfschuurtje, om er van de “curieuse klucht” getuigen te zijn.

Op den steenen vloer, waarover een bos stroo is uitgespreid, ligt de bruine vriend van Toon Ritter; hij ligt er met de pooten uitgestrekt, nog eveneens als toen hij er voor weinige uren met een stenend geluid den laatsten adem uitblies. Alleen de kop, welke na dien stond zijdelings achterover in het stroo was gezakt, wordt eenigszins omhoog gehouden. ’t Is de arm van den ouden jager die hem omvat, en zijn ruige kin er op rusten laat, terwijl hij zelf op een omgekeerde kuip gezeten, wordt ondersteund door den zwakken Geurt, die mede tegen een stapel hakhout een rustpunt heeft gevonden.

Aanvankelijk vernemen wij niets dan een klagend gezucht ’t welk nu en dan des jagers lippen ontsnapt.

“Ouwe stakker! Heeft Toon z’n woord gebroken!” klinkt eindelijk Ritters hokkende stem; “heeft hij jou uit het oog verloren en zich ten tweeden male den eeuwigen toorn op den hals gehaald?—Zeg, brave ouwe stumper! moest je die goeje oogen dicht doen, zonder Toon naast je te zien? Zeg, kun je ze dan nog niet eenmaal opslaan—dat ik ze toedruk? Zeg, zou er dan nog geen greintje leven in je zijn? Huup Hans! huup!” en met de vlakke hand slaat Ritter zijn makker op het gevoellooze lichaam.—“Dood! mors dood!” steunt de jager opnieuw: “Och! waarom heeft Hij die alles kan, jou niet ’en poosje langer bij asem gelaten? hé? of, Toon vooraf den genadeslag gegeven? Verdoemd als ik ben!—Waarom ook stond ik je af aan een ander!”

De laatste woorden des jagers werden op een zoo diep verslagen toon geuit, dat Geurt een zenuwachtige rilling gevoelde, en hem bewogen toefluisterde. “Maar Toon, de schuld is immers aan mij! Ik maakte misbruik van je goed vertrouwen; ik was het die Hans—doch zonder opzet....”

“Zwijg! zwijg! Paai me toch niet!” roept Toon met een nare stem: “Wat jij deedt, da’s jou zaak, maar wat er tusschen hem en z’n baas was, dat raakt jou geen zier. Zeg, zeg—ouwe!’” besluit de grijze met fluisterende stem, terwijl hij zijn hoofd geheel op den kop van zijn dooden makker laat rusten, en de voorboden der sloopster zijner krachten, zijn van inspanning doodelijk vermoeid lichaam doen trillen: “Zeg, kon je maar—bidden—hé; maar je hebt daar nooit geen verstand—van gehad.—I k durf het niet,—en de Eerste—hé!! verdoemt me!”

Zie, de “klucht!” heeft ons dermate beziggehouden dat wij het binnentreden der verloofden niet bemerkten, en nóg zouden we ’t hoofd niet van den armen man hebben afgewend, zoo we niet ter zijde een zacht gepraat hadden vernomen.

“Maar wie is die ongelukkige man toch?” vraagt Jeannette aan hem, wiens gade ze hoopt te worden, terwijl een mengeling van deernis en afschuw op haar gelaat is te lezen.

“Men noemt hem Toon de Witte, geloof ik,” fluisterde Tolenveld: “hij woont in de armoedige hut die eenige malen uw aandacht trok.”

Er volgt een langdurige stilte, door niets afgebroken dan het gezucht van den jager die, ten halve met den rug naar de aanwezigen bij den ingang van het schuurtje gekeerd, hen niet bemerkte, en evenmin bespeurt dat, eenige oogenblikken later, nóg een heer en dame, het tamelijk donkere verblijf binnentreden.

Zichtbaar onaangenaam wordt de heer Brolet door de tegenwoordigheid des barons getroffen, dien hij na zijne thuiskomst nog niet ontmoette. Even spoedig echter als de voorhoofdrimpels verschenen, verdwijnen ze weder, en een vriendschappelijke groet der heeren breekt de stilte, en doet den lijdenden jager even het hoofd naar de zijde wenden, waar zijne bezoekers zich bevinden.

“Een zonderlinge vertooning,” zegt Brolet op een toon die eenigszins zijn wrevele stemming verraadt, en voegt er wat zachter tot zijn echtgenoot bij: “Waarom werd dat volk hier binnengehaald?”

Mevrouw Brolet fluistert eenige bevredigende en vergoelijkende woorden, en besluit, op den jager wijzende: “Pauvre homme, il a l’air bien souffrant!”

“A qui la faute!” zegt Brolet schouderophalend, doch wordt evenals zijne dames een oogenblik later met deernis vervuld, daar hij den jager ziet trillen en beven, terwijl deze, door een hevige benauwdheid overvallen, langzaam in de armen van den jongeling zinkt, die hem met moeite ondersteunt.

Jeannette laat Tolenvelds arm los, en roept op meewarigen toon, terwijl haar kleur door een doodelijk bleek wordt vervangen: “Hoe akelig! Och, wie helpt

hem?”

Mevrouw Brolet mede ontsteld, doet een schrede naar den armen lijder, doch wordt door haar echtvriend in den weg getreden, welke laatste den jager ijlings nadert, en, zonder op de onreinheid der kleeding acht te geven, hem in zijn armen vat. Den insgelijks bevenden Geurt gelast hij, om haastig de hulp der dienstboden te gaan inroepen; zij moeten een paar dekens en de flacon uit mevrouws toilet ten spoedigste medebrengen.

Nog vóór dat Geurt het schuurtje verlaat, zijn de dames, door haar natuurlijk gevoel gedreven, reeds met hulpvaardige bedoelingen ter deure uitgesneld.

De baron, die zelden zijn bedaardheid verliest, wankelt een oogenblik tusschen het plichtbesef om de aanstaande moeder zijner kinderen te volgen, en dat, ’t welk hem zegt den heer Brolet de behulpzame hand te bieden; doch, in zijn tweestrijd besluit hij noch tot het een, noch tot het ander, en blijft waar hij zich bevindt, maar verzoekt den heer Brolet toch maar vrij uit te spreken, zoo er iets mocht wezen waarin hij zijn hulp behoeft.

De gevraagde is te zeer met den lijder vervuld, dan dat hij den voorslag des barons kan beantwoorden; zijne oogen zijn onafgebroken op het akelige gelaat van den man gevestigd, dien hij in zijne armen houdt, en terwijl deze al sneller ademhalende, enkele malen de woorden: “Hans! Hans!” met een naar geluid doet hooren, klopt het hart van den hulpvaardige met hevige slagen; maar spreekt hij toch gedurig van: moed houden, en dat het wel beter zal gaan.

Zie, ’t moet een geweldige koorts zijn, die den arme als het ware verscheurt. Gedurig drukt hij de hand tegen het gloeiende hoofd, dat hem bonst alsof ’t bersten zal; eenige malen grijpt hij in de kleeding waar zij hem de hijgende borst bedekt, als waant hij zich daardoor lucht te zullen verschaffen. De last wordt Brolet te zwaar. Gelukkig! daar treden de knechts het schuurtje binnen; ze hebben dekens, een paar kussens, benevens eenige fleschjes en andere zaken bij zich, welke mevrouw heeft geoordeeld dat noodig of nuttig konden zijn.—Zou ze ook nú op dankbaarheid hebben gerekend....?

Leendert vervangt de plaats van zijn meester.

Gedurig een zonderling onderzoekenden blik op den kranke werpende, is Brolet

niettemin ijverig in de weer om met den koetsier een tamelijk geschikt leger voor den jager te spreiden. Dit gereed zijnde, gelast hij zijnen bedienden, om den ongelukkige behoedzaam daarop neer te leggen. Zulks geschiedt; en nauwelijks heeft een lavende teug de brandende tong verkoeld, en houdt de huisknecht een natten doek op het gloeiende voorhoofd, terwijl Willem reeds met het bevel is verdwenen: om Juno in te spannen en terstond den dokter uit het naburige dorp te halen, of de man opent flauw de oogen, en werpt voor de eerste maal een blik op zijn voornamen helper.

Zie.... de glinsterende oogen, wat blijven ze strak op den man gevestigd—die zich haastig tot den baron wendt, en hem noopt tot de dames te gaan, “daar alles nu geschikt is.”—Zie, wat spalkt hij die oogleden wijd.... en wijder open; wat akelige, schrikkelijk akelige uitdrukking op dat vermagerde bleeke gelaat; hoor, wat naar gegorgel in de keel, alsof zij te zeer is toegeschroeid om een woord te doen hooren. Zie.... zie... hoe akelig!—Daar schudt hem een wreede demon. Maar toch, hoor, het is alsof in dat nare gereutel de woorden: “Mijn Hans!” nog even zijn mond ontsnappen.

’t Is nacht, doch geen zooals men zich daags voorspeld had, van onweer en plasregens; maar strak en helder en zwoel, en weder een dag voorspellende als die, welke straks ter ruste ging.

De pendule in het slaapvertrek der echtelieden Brolet heeft reeds één geslagen. Nog geen half uur geleden is de heer des huizes die kamer binnengetreden.

Was het zijn goedhartige aard, die hem zoolang alleen bij den lijder in het schuurtje deed vertoeven, dewijl hij ook Leendert—tot diens verwondering—bevolen had om zich dorpwaarts te spoeden, ten einde eenige eenvoudige geneesmiddelen uit de apotheek te halen, ofschoon Leendert meende, dat mevrouw ze wel in huis had, doch die—volgens mijnheer—niet versch genoeg waren? Was het enkel uit medelijden, dat hij de uren, sedert dien eersten stond verloopen, zooveel mogelijk zonder andere hulp bij den armen jager heeft doorgebracht, wiens einde door den geneesheer, gedurende zijn kortstondig en laat avondbezoek, als zeer nabij voorspeld was? Waren er ook andere redenen? Leendert is er zeker van, want—achter het schuurtje is eene sloot, en tusschen die sloot en het schuurtje bleef nog een voetbreed gronds, waarop distels en

klitsplanten welig tieren. En nu.... jammerlijk zijn die schoone bladen vertrapt, vooral ter plaatse waar zich die reet in de planken bevindt.

Op het oogenblik dat wij Brolet wedervinden, staat hij met over elkander geslagen armen tegenover zijn echtgenoote, die, in een leunstoel gezeten, haar aangezicht met de beide handen bedekt.

“Spreek dan Octavie!” zegt Brolet met gesmoorde doch gejaagde stem: “zou zulk een toeval mij niet de haren te berge doen rijzen? Kon er een rampzaliger denkbeeld rijpen dan naar deze streek te trekken? Ken je zulk een toeval, dat ons den man hier doet weervinden, van wien wij sedert al die jaren niets meer vernamen!? Maar antwoord mij dan, w á t moet ik doen?”

“Zij zal het besterven!” zucht mevrouw, terwijl een stroom van tranen haar wangen besproeit.

“Besterven!?” herhaalt de man, en treedt op het raam toe waardoor hij, aan ’t einde der laan, het schijnsel van het licht ontwaart ’t welk binnen het schuurtje brandt: “Neen, neen! dat zal ze niet!” herneemt hij terugkeerende: “Als je dáár geweest waart,” en hij wijst in de pas verlatene richting; “dáár, en je hadt den angst en de smeekende blikken van den ongelukkige, zooals ik gezien; je hadt zijn diep treffende, schoon weinig samenhangende woorden gehoord, je hart zou evenals het mijne hebben geklopt! Maar zeg, meen je ’t waarlijk, zal ons kind het besterven?”

Eenige oogenblikken staat de vragende man weder voor zijn weenende vrouw zonder antwoord te bekomen, maar eensklaps slaat mevrouw Brolet den blik tot hem op, en de hoop is op haar gelaat te lezen, dat hare vraag: “Maar François, is ’t geen bedrog?” een antwoord zal uitlokken ’t welk nog niet den stempel der volste overtuiging draagt.

Maar neen, helaas! bedrogen had hij zich niet; de waarheid sprak maar al te luide, en in weinige, vluchtige woorden gaf hij aan zijn gade de bitterste bewijzen eener zekerheid, welke hij zich zelven zoo gaarne ontveinsd had.

Nog had Brolet zijn verslag niet ten volle geëindigd, toen een vreemd geluid op het portaal de aandacht der echtelieden wekte.

“Jeannette! o God! zoo zij ’t gehoord had!” roept mevrouw, en wil ijlings opstaan; doch Brolet houdt haar terug, en terwijl hij bare hand in de zijne vat, fluistert hij snel en merkbaar bewogen: “Octavie, wees bedaard; heeft Jeannette ons waarlijk beluisterd,—zegen dan met mij een toeval, ’t welk mij van den pijnlijksten last ontheft. Zij heeft dan vernomen ’t geen het noodlot mij dwingt haar te zeggen. O! ik gevoel het, mijn levensvreugd ware verwoest, indien het denkbeeld mij bijbleef, dat ik uit zwakheid de laatste bede van een uitgaanden levensgeest had versmaad. Ja, een ontzettend toeval doet ons huiveren, en verijdelt mijne plannen; maar nu, schep moed, wie weet of de uitkomst ons niet de rust zal schenken, waarnaar wij reeds zoolang en zoo vurig verlangden.”

“Mijn arm kind!” zuchtte mevrouw: “God moge haar nabij zijn!”

Brolet fronst de wenkbrauwen; drukt zijn echtgenoote een kus op het voorhoofd, en verlaat haastig de kamer. Op het portaal gekomen, ontdekt hij h a a r niet, die zijne verbeelding er gemeend had te vinden. Hare kamer grenst aan die der ouders. Met een zacht kloppen zal hij haar wekken. Doch zie, de deur is niet gesloten, zij staat op een kier.

“Jeannette!” roept hij zacht: “slaap je mijn kind?” en eenige malen herhaalt hij de vraag, doch zonder een antwoord te vernemen. De vader aarzelt niet de deur wat verder te openen; hij ziet naar binnen, en nogmaals roept hij luider: “Jeannette!”—Maar neen, zij is er niet.

Ontwaakt uit een korte sluimering die haar geest had vermoeid, met een afzichtelijk dood paard ’t welk gedurig, om haar te vangen, de stijve voorpooten uitstrekte, had een ongewoon gerucht in de aangrenzende kamer harer ouders, Jeannettes opmerkzaamheid getrokken. Bij ’t naar bed gaan heeft zij in stilte de bespottelijke menschlievendheid van haar papa bewonderd, die zelfs zijn domestieken de nachtrust had gegund om bij die “akeligheid in het schuurtje”, waar zij het te benauwd had gekregen “de rol van z i e k e n v e r p l e g e r te spelen.” ’t Ontstelde haar eenigermate de stem haars vaders te hooren. Was hij terug, dan voorzeker moest die man wel dood zijn.—Hu! daar was toch iets akeligs in; daarginder in dat schuurtje: een dood paard, en een dood mensch nog daarbij!

Haar legerstede verlatende, was Jeannette op den wand toegetreden, die haar van het slaapvertrek der ouders scheidde. Ofschoon nu en dan eenige klanken

vernemende, kon zij, door den halfsteenschen muur, toch onmogelijk goed verstaan wat er gesproken werd. Het luider noemen van haar naam had echter dermate hare belangstelling gewekt, dat zij in allerijl eenige kleeren heeft aangetrokken, en, het vertrek in stilte verlatende, op het portaal aan de kamer der ouders heeft geluisterd.

Geen vijf minuten later bevond het meisje zich weder binnen haar slaapverblijf, doch toen.... hoe geheel anders stonden haar gelaatstrekken dan vóór het verlaten harer kamer. Een lijkkleur had zich over haar wezen verspreid; haar boezem jaagde onstuimig, en vreeselijk trilde haar geheele lichaam, terwijl haar blikken verwilderd in het ronde zwieren. Krampachtig klemden zich hare vingeren om de leuning van een stoel; haar knikkende knieën benamen haar schier de macht om zich staande te houden, doch—eindelijk was het, alsof een besluit werd genomen, alsof een plotseling opgekomen denkbeeld haar krachten vernieuwde. Zij trad op het raam toe; staarde een oogenblik op het schuurtje aan ’t einde der laan; bracht de hand aan haar voorhoofd; had nogmaals een gevoel alsof het bloed in hare aderen stolde, maar, ook dát oogenblik ging voorbij, en zich eensklaps naar de deur wendende, verliet zij weder het vertrek; sloop met een fel bonzend hart doch met onhoorbaren tred voorbij de kamer der ouders, en daalde langs de breede marmeren trap snel naar beneden.

Terzelfder tijd dat Brolet te vergeefs zijne dochter roept, bevindt het meisje zich voor de deur van het schuurtje. Haar moed dreigt opnieuw te bezwijken; eenige seconden blijft zij luisteren, doch, daar binnen een zacht gekreun vernemende, verheft zij met fierheid haar hoofd; slaat de hand aan de klink, en treedt, ofschoon een huivering haar bekruipt, met tamelijk vasten tred het schuurtje binnen.—Neen, ’t is nog niet gedaan met den armen Ritter.

De heer Brolet heeft hem verlaten, nadat er op een hevige gemoedsbeweging, door koortshitte verhoogd, een oogenblik van schijnbare rust gevolgd was. Hoe ontelbare malen had hij in zijne tegenwoordigheid: “Mijn Hans! mijn kleine Hans! mijn kind!” geroepen; en dan luider met onrustige gebaren, terwijl hij Brolet daarbij dreigend had aangezien: “Mijn kind! Breng haar hier.... eer ik sterf!”

In de levendigste kleuren was Ritter, en ook zijn voornamen bewaker, opnieuw datgene voor den geest gekomen, ’t geen zij beiden nooit vergeten, doch waaraan zij zoo gaarne—ofschoon om zeer verschillende beweegredenen—de

herinnering zouden hebben verloren.

Ja, de weinige woorden die Brolet, na de herkenning, met den jager wisselde, zij verlevendigden in beider gemoed zoo krachtig 't geen er omstreeks zeven en twintig jaar geleden was voorgevallen.

't Was een stormachtige Octobermorgen. Door den mullen zandweg tusschen de Overijselsche plaatsjes Oldenzaal en Ootmarsum werd een fraaie reiskoets, door twee jonge paarden langzaam voortgetrokken. De heer en de dame daarin gezeten, wenschten nog vóór den nacht Bentheim te bereiken, alwaar ze eenige dagen dachten te vertoeven alvorens zich naar de plaats hunner bestemming—Westphalens hoofdstad—te begeven.

Ze hadden het zwaar genoeg die paarden! De Noordoosten wind, waartegen ze moesten opwerken, joeg hen het zand in de snuivende neusgaten. De koetsier liep naast het rijtuig, in de eene hand de teugels houdende, en met de andere aan den rand van zijn hoed. Ook de oude huisknecht had, door af te klimmen, den last der bruinen verlicht, en antwoordde, door het portierglas heen, gedurig op de vragen der meewarige dame, en stelde haar gerust,—de bruintjes zouden de reis wel goed maken.

Plasregens, die voor weinige dagen de zandwegen in stroomen herschiepen, hadden op sommige plaatsen gaten veroorzaakt, die den viervoetigen betreders reeds eenige malen een buitengewone kniebuiging hadden afgedwongen.

"Ho! ho!" had het eensklaps van de heizijde geklonken; doch de waarschuwende stem kwam te laat, want reeds lagen de beide paarden met de voorpooten in een gat 't welk, met afgewaaide bladeren gevuld, hunne opmerkzaamheid had verschalkt. De man, die voor weinige minuten met zijn kruiwagen om plaggen te steken was uitgegaan en óók in de diepte van het gat was geraakt, bracht, dewijl zich geen andere hulp in den omtrek bevond, het zijne bij, om de paarden weer op de been te helpen. 't Gelukte; doch Juno, de bijdehandsche, had den rechterpoot dermate verstuikt, dat hij den koetsier aanzag als wilde hij zeggen: "Hoe zal dat verder gaan?" De heer en de dame, die na het ongeval terstond het rijtuig hadden verlaten, vernamen van den koetsier, dat Juno "inkapabel" voor de reis was, en dat er raad moest geschaft worden zoo mijnheer en mevrouw Bentheim nog vóór den nacht wilden bereiken.

De plaggensteker was toen de man geweest van wien men hulp of raad kon verwachten. Het eenige wat hij zeggen kon was, dat Scholte[2] Roerd, die aan ’t einde der vlakte bij gindsche hooge boomen zijn erf had, paarden genoeg bezat, en vier zelfs die in ’t span liepen zoo goed als de beste. Gaarne had hij zich bereid verklaard om den heer van het rijtuig naar den rijken Scholte te geleiden, als ze dan maar ’en oog op het schaap wilden houwen dat ginds bij den kruiwagen lag.

Terwijl de heer, aldus begeleid, naar Scholte Roerd was getrokken, om ter vervanging van Juno een van diens vierspan ter hulp te vragen, was mevrouw—na het arme paard te hebben gestreeld—op de plaats toegetreden waar “het schaap” lag. ’t Was een kind, dat nog maar weinige maanden oud scheen te zijn. Zij kreeg medelijden met het arme wicht, ’t welk een dot in het mondje had, waaruit de kracht—zoo die er in was geweest—reeds lang moest verdwenen zijn. ’t Was een aardig, ja zelfs een mooi kindje, en in weerwil dat de gure wind het gezichtje verkleumde, lachte het toch toen de dame het vriendelijk aanzag en r a t a d a zei.

Ja, de voorname dame had erg medelijden met het arme kindje, en ze streelde het met haar mof in ’t gezichtje, en ’t kriebelde wel, maar toch, het lachte er van; en mevrouw kwam ook al eens met den vinger op ’t lijfje: k i e s e w i e s e w i e t , en dan kraaide het, zoodat ze ’t hoe langer hoe akeliger vond om het wormpje daar op den kouden grond te laten liggen. Ja, ze had het schaapje opgenomen—hoewel ze van de vuile plunje wat vies was geweest—en had het met zich gedragen en in het rijtuig gelegd. Gretig had het bloedje de kruimels genuttigd, welke de dame het vervolgens had toegevoegd, en toen mevrouw eindelijk de trommel, waarin zich haar proviand bevond, had gesloten, omdat de kleine niet meer lustte, toen begon ze achter haar mof kiekeboe te spelen, en ’t kindje lachte alweer, en.... zij pinkte een traan weg.

Gaandeweg had de plaggensteker, die al zeer armoedig in de kleeren was, den heer—die een warmen pels droeg—zijne levensgeschiedenis meegedeeld, nagenoeg op de volgende wijze: “M’n vader en moeder, zie je, die hei j’ toch niet gekend, maar schraal ha’n ze’t wel, daar ku’j over rekenen. Toen vader stierf—’k zie ’m nog—zei ie voor ’t laatst: “Jong’! ’k heb altijd m’n brood gehad al was ’t ook droog. Werken zie je! werken met God en met eere! Toen moeder stierf had ze ’en akelige pijn, maar ze zei toch: “God kan alles, bid da’k zacht zal

sterven, en da w' ons in den hemel weerzien," dat zei ze. 't Was kort op mekaar. Toen zin ze begraven, zie je, zoo netjes as 't hoeft, maar leeg was de hut, en 'k had zoo alleen geen schik op de hei. Weet je, toen liep ik naar Mie van den scheeper[3] en ze had zin om met me mee te gaan, al was ik 'en dikke veertiger. Nou, zie je, mee ging ze, en, toen ze zuchtig wier, he'k ze getrouwd ook, laat domenei spreken[4]. Weet je, 't wordt met Sinte Matijs 'en jaar dat z'en kleine kreeg, en as 'k ze niet getrouwd had, misschien leefde ze nog, want zie je, het schaap van 'en kind deed haar den dood aan. Toen ze begraven wier, was 'k nog malkelieker dan van vader of moeder, en as 'k nou 's avends alleen onder de plaggen zit, en heiboenders maak, dan zeg ik zoo dikwijls: "Och God! a'j alles kunt, waarom hei j' dan Hanskes moeder niet uit 't kraambed geholpen?" Zie je, nou ploeter ik met het schaap al 'en maand of acht, en al mag ik het graag, 't is toch 'en euvel alleen voor 'en man. Alle dagen vraag ik aan God: dat ie 't lieve Hanske bij d'r moeder zal halen. Maar fluite! Ze blijft waar ze is."

De heer had den man, toen deze zijn verhaal had geëindigd, heel vriendelijk toegesproken, en gezegd, dat zoo'n kindje toch inderdaad een heele troost moest wezen, er bijvoegende, dat vele en zelfs voorname lieden, vruchteloos naar zulk een schat verlangden, hetgeen de man op zijne beurt allemaal best wou gelooven, maar ook opmerkte, dat ze dan niet in zijn geval moesten wezen, hij kon Hanske toch moeielijk mee naar stad nemen als ie de bezems en boenders ging brengen, zijne hut lag alleen, buurvrouwen waren er niet, en zie je, dan hing het schaap soms vier uren achtereen in den band aan 'en spijker, zoodat hij, terugkomende, 't geschreeuw wel een kwartier ver over de hei hoorde klinken.

Toen de beide mannen al meer en meer de hoeve van den Scholte naderden, ving de heibewoner een ander gesprek aan, 't welk ten doel had om den heer uit het rijtuig van de onnoemelijke schatten des Scholtens een denkbeeld te geven. A l l e s was van Scholte Roerd: die schaapskooi, die schapen, dat bosch, die landerijen, alles, a l l e s wat de heer naast of vóór zich zag en,.... hoe was hij er aangekomen?

"Weet je," had de man weder gezegd: "mijn grootvader heeft den zijne gekend toen hij net zooveel had als er nu op m'n hand leit. Wat deed ie?.... Van werken en sjouwen had ie duiten appart geleid, en, toen ie tien gulden bij mekaar gekoejoneerd had, toen ging ie naar de Deventersche paardenmarkt, en kocht er 'en afgedankte kerresier, die ook al voor de dillejans had geloopen. Hoe hij 't

aanlee wist grootvader niet best, maar dat ie krooi en rooi en soms laat nog aan ’t varen[5] was, dat had ie zelf wel gezien. De eenige deern van Scholte Dikkers had ie eens toevallig opgelaajen, hoe, en waar, en wat, dat wist ie ook niet, maar zie je, ze wier olik naar hem, en, toen het eindelik zou en moest, toen kreeg hij ze binnen ook. Weet je, mijn grootvader zei altijd: “dat heeft hem de kerresier gevaren,” en, spaarde eiges altijd zooveel als ie kon, maar as ’t maar ’en gulden of *drie* liep dan kwam er ’n kink in de kabel en—*op* ging het weer.”

“En waarvoor wilde je grootvader sparen?” had de heer gevraagd, die gedurende het verhaal over iets anders gedacht, en slechts de laatste woorden verstaan had.

“Wel, hei’j dan geen ooren meer?” had de bezemman geantwoord: “ik zei immers, om ’en paard te krijgen, maar ’t is er nooit toegekomen weet ie, en m’n vader kon er ook niet bij, en ik—wat zou ik, hé! ’k ben al blij da’k het leven hou, en zoo’n schaap lust ook wel wat anders dan keisteenen.”

Scholte Roerd, wiens grootvader, zooals de overlevering zeide, door een paard—*wij* zouden zeggen door een meisje—rijk was geworden, had den vreemden heer vriendschappelijk ontvangen en te woord gestaan. Gaarne had hij zich bereid verklaard, den heer met een fraai span bruintjes, ’t welk binnenkort naar de markt zou, tot aan Bentheim te varen. *Gaarne*, want de Scholte was trotsch op de dieren, en ’t was hem de reis wel waard om ze eens in ’t heerentuig voor een mooi rijtuig te zien.

Nog wel een uur had de dame den tijd gehad om met de kleine in het rijtuig kiekeboe te spelen alvorens zij de karavane over de hei zag naderen.

Scholte Roerd had—toen men met het tweespan nabij de plaats des ongevals was gekomen—terstond met het oog eens kenners, de fraaie Juno onderzocht. Nu hij het paard eens liet loopen, had het kootgewricht zich niet—zooals zulks in den gezonden toestand het geval is—teruggebogen, zoodat het welzeker verstuikt moest wezen. Het gewricht zwol gaandeweg erger, terwijl het maar al te zichtbaar was, dat de minste drukking het arme dier een hevige smart veroorzaakte. “Dadelijk wasschen met keukenzout, water en azijn!” had Roerd gezegd, en de koetsier, die er toch ook verstand van meende te hebben, had van een mengsel klei met *eau de goulard* gesproken, om welken raad hij echter door den lompen boer—zooals hij den Scholte heimelijk noemde—werd uitgelachen. Wie vond er klei op de hei! en welke boer in den omtrek hield er o’

de goelaar op na!? Dat had de Scholte gevraagd, en w ij vragen, wie dáár de domme was?

Terwijl men ook Diaan had afgespannen, en de Scholte, met behulp der mannen, de fraaie tuigen vergespte, ten einde ze voor Mieke en Treeske pasklaar te maken, en hij gedurig riep, wat of ze van z'n bruintjes zeiden, was de heer, half buiten half binnen het rijtuig, in een zacht maar belangrijk gesprek met de dame gewikkeld.

Weinige oogenblikken nadat de heer zich met haaste van het portier had verwijderd, heeft hij, op eenigen afstand van het rijtuig, een niet minder belangrijk onderhoud met den heibewoner gehad. Een glans van verrukking heeft zich over het gelaat van den armen man verspreid.—Een paard.... dát paard voor hem! En zijn schaap, zijn Hanske: een rijkeluiskind! O zeker, hij deed het, —wanneer de heer en mevrouw, op handslag beloofden, dat ze het goed zouden oppassen, en er altijd voor zorgen.

Ja,—zoowel de heer Brolet als de arme jager, hadden zich dat voorval op de heide met de meeste levendigheid herinnerd, en, dat de eigenaar van het rijtuig de eerstgenoemde, en de plaggensteker de man was, die nu bij zijn dooden Hans lag, zal men voorzeker reeds terstond vermoed hebben.

Toon Ritter had zijn "deerntje" nog eenige kussen gegeven, alvorens hij het portier zag sluiten. Scholte Roerd, naast den koetsier gezeten, had de zweep doen klinken; het rijtuig was van die plaats verdwenen, en Toon, die bij zijn kruiwagen met het mooie paard was achtergebleven, had het rijtuig nageoogd, totdat Diaan,—door den huisknecht, die in het bakje zat, bij den halster gehouden—om den hoek van het akkermaalshout, waar de weg zich kromde, verdwenen was.

In den aanvang had de arme Ritter zich rijker dan de rijkste Scholte gedroomd, en alles aangewend om de spoedige herstelling van het dier te bevorderen, waarvan hij zich zulke gouden bergen beloofde. Roerd was den volgenden morgen teruggekeerd, doch, zonder zijn bruintjes. De rijke heer had ze hem gaarne afgekocht, want waarlijk, ze pareerden best, en ze liepen als hazen! 't Sprak van zelf, dat het voorval in den omtrek ruchtbaar werd, en naarmate zulks

meer en meer het geval was, kreeg Ritter minder vrede met Juno, en dacht meer aan zijn Hanske, dat, de hemel wist waar, in de wijde wereld zat. Vooral de vrouwen uit den omtrek vielen hem danig hard, dat hij zoo'n bloedje, "z'n eigen vleesch toch," had afgestaan, terwijl zij, die hem het meest benijdden, er zeker van waren, dat er op dat paard geen zegen zou rusten.

Ja, al mocht Toon Ritter, met den schrikkelijk gedegradeerden Juno, die, hoewel genezen, al spoedig de duidelijkste sporen van minder goede dagen vertoonde, wat meer verdienen dan hij het tot hiertoe gedaan had, hij vreesde hoe langer zoo meer dat de voorspelling bewaarheid, en Juno hem niet zou aanbrengen "wat de kerresier den grootvader van Roerd had gevaren."

Somwijlen, wanneer Ritter des avonds aan zijn ontslapene Mie heeft gedacht, was hij angstig geworden, totdat hij eindelijk het plan had gevormd om, kostte wat het wilde, zijn Hanske op te zoeken.

Helaas! alle pogingen waren vruchteloos geweest, en, dewijl zelfs de naam van den heer met het rijtuig hem onbekend was gebleven, moest ten laatste de hoop wel verdwijnen om tot het gewenschte doel te geraken.

Nog drie jaren was Ritter, na die ontmoeting op de heide, in het oord gebleven, waar hij het eerste daglicht aanschouwde; maar toen ook was hij de plek, die hem gestadig aan "de zondige daad" herinnerde, plotseling en in stilte ontvloden. Met het paard, 't welk hij den naam zijner verworpene kleine gaf, en waaraan hij hoe langer zoo meer de liefkozingen schonk, die hij thans zoo gaarne aan zijn kind had gegeven, trok hij op Holland aan: misschien dat daar.... Maar neen, God zou h e m niet helpen, die zijn eigen bloed had verkocht; en het denkbeeld wortelde diep, dat die rampzalige daad hem de eeuwige pijn zou bezorgen.

Wat er verder van Ritter werd, is hoofdzakelijk reeds vermeld geworden. Eerst gedurig van domeingrond verdreven, bouwde hij—ruim vier en twintig jaren geleden—zijn ellendige woning op grond aan den ouden baron Tolenveld behoorende, en wij hoorden het reeds, hoe des barons, wel zeer natuurlijke sloopzucht, in 't einde schipbreuk leed op de onoverwinlijke bouwzucht van den armen jager.

En wat gevoelde die, voor zijn tijd vergrijsde arme nu? Wij wagen het niet er een volledig antwoord op te geven; alleen weten wij, dat het hem was, alsof er een

hamer gestadig in zijn gloeiend voorhoofd klopte, snel, onbegrijpelijk snel, en dat iedere bons hem den naam in de ooren dreunde van het gestorven dier, waarvoor een onbegrijpelijke liefde Gods hem het verstooten kind wilde terugschenken. Hij dankte gedurig den G r o o t e , die alles kan, voor een zegen hem nog op aarde geschonken, terwijl de vreugde hem hier reeds bereid, zijn hoop deed kiemen—dat het "d a a r b o v e n nog wel terecht komen zou."

En zou de arme zich bedriegen? Had zijn berouw geen liefde gewekt? Was zijn hoop niet gebouwd op den Eenige, die almachtig is? Voorzeker!—Maar zie, de deur van het schuurtje wordt geopend, en zonder dat Toon haar bemerkt, treedt zij, die uit het korte verslag van Brolet, aan zijn gade gegeven, de ijselijkste waarheid vernam, het doode paard voorbij en op den lijder toe.

Zonderling! op dat gelaat, 't welk ons straks de diepste verslagenheid teekende, lezen wij in dit oogenblik, behalve een uitdrukking, welke wij met den naam van medelijdend afgrijzen zouden bestempelen, eene fierheid, die het gevolg van een schitterende verwachting moet wezen. Ja, voorzeker, zij is zich immers altijd bewust geweest voor iets groots, iets edels geboren te zijn. En nu die plotselinge ontdekking, dat zij n i e t is de dochter van hen, die zich hare ouders noemden, maar, een aangenomen kind!—Ja, de hoop heeft haar namelooze smart gestild, de hoop, dat de roman, waarvan zij zich eensklaps tot heldin zag verheffen, schitterend zal ontknoopt worden. Een oogenblik staat zij bij den man stil, die, zonder de oogen te openen, verscheidene malen achtereen den naam noemt van h a a r , die zich zoo nabij hem bevindt.

"Je paard is dood, arme man!" zegt Jeannette, terwijl het geluid van haar eigen stem haar in dit oogenblik een huivering aanjaagt.

Ritter slaat de matte oogleden op, en staart het meisje onafgebroken aan, terwijl zijn mond weder gedurig den naam doet hooren, die hem in het hoofd dreunt.

"Daar ligt hij," herneemt Jeannette, op het paard wijzende, maar voegt er als in eenen adem bij: "Spreek, goeje man, wat is er van het kind, dat je voor een dier hebt kunnen verruilen? Zeg, heb je bewijzen van haar afkomst? Spreek, zoo je herstelt, zal ik je schitterend beloonen."

"Och, Hans! Hansje! Hans!" klinkt het als te voren. De grijze doffe oogen staren het meisje hoe langer zoo strakker aan, en terwijl Ritter een vruchtelooze poging

waagt om zich op te heffen, en Jeannette ontsteld een schrede achterwaarts doet, roept hij akelig: “O God!—is zij—is zij—mijn Hans,—mijn Hanske,—mijn kind!?”

Nogmaals is het de trots die Jeannettes boezem doet jagen. Zij kan de ontzettende waarheid niet gelooven. Met haaste nadert zij weder den man, grijpt zijn magere hand, en zegt op gejaagden toon: “Ja, ja, ik ben het kind, waarvoor men je dat paard in ruil gaf; maar om Gods wil, verzwijg het niet: wie waren mijne ouders?.... Toe! zeg het; ik zal je oppassen, gezond en rijk maken. Spreek dan! spreek! maak mij niet ongelukkig!”

De arme eenvoudige jager met het immer bonzende hoofd, geheel gevuld met die eene gedachte: God is mij genadig! hij had de bedoeling der vraag niet gevat. Hij had alleen gehoord: “Ik b e n het kind; ik zal je oppassen, gezond en rijk maken.” Ja, nogmaals wilde zij van hem hooren, dat hij werkelijk haar vader was; en met nog pijnlijker stem dan te voren, sprak hij, terwijl hij flauw de hand drukte die de zijne had gegrepen: “Hanske,—dame,—ja,—God zegt mij—dat je mijn kind, mijn Hanske bent. Hanske die ik verstiet.—Ik kan—niet spreken.—Als—wij—in den—hemel—elk—an—der weerzien—zal—ik je alles—ver—tellen; en dan—zal je me—ook verge—ven hé!—dan—zal ik je—de hand boven—’t hoofd houwen,—net als ik Hans, in de plaats—van jou dee.—God, ja God kan—alles—al—les!”

En toen—toen bleef zijn mond wel open, maar hij sprak niet meer; toen bleven de oogen wel opgespalkt, maar aardsche dingen aanschouwden ze niet langer, want de God, die alles kan, had het wonder gewrocht dat niemand een wonder noemt: Hij had den geest ontbonden van het stof; eene ziel overgebracht naar het huis waarin vele woningen zijn.

Hebt gij deernis met den overledene....? O! heb het niet; maar wél met haar, die op den arm des pleegvaders geleund,—want ook deze was ongezien van het sterven des jagers getuige geweest—met pijnlijk snikken het schuurtje verlaat, waar haar trots werd geknakt en—Gods almacht zoo treffend was verkondigd.

“Je komt te laat vrinden!” zei Leendert de huisknecht tot een meisje dat, door een jongeling begeleid, het hek van W a t e r - z i c h t was binnengetreden, en

gevraagd had, of ze Toon Ritter eens zien en spreken mocht.

“Te laat!” zeiden Grietje en Geurt—want zij waren het—schier te gelijk; en het meisje voegde er bij: “Maar zeg, hij is toch niet dood?”

Op een weinig kiesche wijze gaf Leendert een bevestigend antwoord; en Grietje, die wij veel verzwakt en vermagerd vinden, drukte het voorschoot voor hare oogen, en Geurt riep met innige bezorgdheid: “Och, Grietje, maak je nou niet van streek; ik zei immers wel dat het er om houwen zou!”

Of Geurt al beweerde, dat het haar te veel zou aandoen den gestorvene nog eens te zien, het weenende meisje bleef op dat verlangen aandringen. Al was hij dood, toch wilde zij h e m nog eenmaal aanschouwen, die in den ellendigsten toestand niet had geaarzeld, haar van een wissen dood te redden. Geurt moest toegeven, en Grietje trad aan zijn zijde het schuurtje binnen, maar ontstelde minder dan Geurt zulks vermoed had, toen zij het lijk van den grijzen man, zoo nabij dat van zijn dooden makker zag liggen. Zij had hem voorheen ook meermalen nabij het paard zien slapen, maar dan, alsof lichaams- of zielesmart hem kwelde; en nu.... nu lag hij zoo kalm, zoo onbeweeglijk; en, starende op het lijk, drukte zij den arm van Geurt, en zei zacht: “Toon heeft het nu beter bij G o d . Wat was hij ongelukkig!”

Die woorden klonken vertroostend voor den jongeling in wiens binnenste gedurig eene stem sprak: Gij hebt den dood van Toon en zijn makker verhaast.—Ja Grietjes woorden verlichtten zijn gemoed, maar ook zij brachten hem tot het levendig bewustzijn, dat de zegen des Allerhoogsten niet rust op de o n g e o o r l o o f d e middelen, waarmee men een goed doel meent te bereiken.

En ze gingen te zamen weer heen, Grietje en Geurt, en ze zeiden niets; en Grietje bracht de haring in ’t koolblad gewikkeld, aan hare moeder terug; een mootje zou Toon misschien verkwikt hebben; maar, Toon at geen haringen meer, en de werkvrouw vond het een ijselijkheid dat ze door Grietjes ziekte zoo niets had kunnen toebrengen om Toon te gerieven.

De gebeurtenis, welke de heer Brolet een t o e v a l genoemd had, bracht een groote verandering in het vreedzame leven, maar ook in de gemoederen der bewoners van W a t e r - z i c h t te weeg. Eene waarheid, zoo’n aantal jaren met de meeste zorg verborgen, voor wier aan ’t lichtkoming met vreeze was gewaakt,

en welker ontdekking—door een huwelijk bedreigd—de schrandere diplomaat, nog weinige uren geleden, zeker meende te voorkomen, zie, een vreemd, een zeer vreemd, een ontzettend vreemd toeval, had haar op ’t onverwachtst aan ’t licht gebracht. Aan ’t volle licht; want, ondanks de verwijderingszorgen door Brolet genomen,—men herinnert zich die vertrapte klitsbladen en brandnetels juist onder het schuurraampje, waardoor het dienstpersoneel gegluurd heeft—ging het verhaal in den omtrek weldra van mond tot mond: “De juffrouw van de nieuwe lui op W a t e r - z i c h t , is ’en eigen dochter van Toon Ritter! je weet wel, van den jager dien ze ook al d e w i t t e noemden, en die nu dood is.”

We zeiden, die gebeurtenis bracht verandering in het vreedzame leven. Ja, een ontzettende! want het kind der armoede, opgevoed in een stand die niet de hare was; voor wie men het gebod: “gij zult uw ouders eeren,” door haar zelfs niet met haar ware afkomst bekend te maken, had krachteloos gemaakt; wier liefde men had begeerd, en wie men een onbegrensde liefde had toegedragen,—een liefde welke zich echter niet had geopenbaard in een streven naar genezing van haar zielekwaal,—het hooghartige maar tevens beklagenswaardige meisje, was door het gebeurde op ’t allerhevigst geschokt geworden; de aanbrekende morgen vond haar in een onopwekbare dofheid; den middag bracht ze in koortsig ijlen door; en tegen den avond werkten haar sterk geschokte zenuwen dermate hevig, dat de geneesheer die ijlings was ontboden, ten zeerste voor een verstandsverbijstering beducht was.

En nu, zie ze daar zitten, de echtelieden, in weinige dagen zichtbaar verouderd. Zijn ze niet gestraft voor een daad, die een zedelijke roof mag genoemd worden? Een roof, want ja, ze hebben niet het kind eens armen opgevoed, maar zij hebben der armoede afgekocht wat God niet wil dat verkocht worden zal. Ze hebben w e t t i g willen bezitten wat hun niet wettig kon toebehooren; ze hebben in stede van g e l u k k i g dat kind der heide o n g e l u k k i g gemaakt.

Maar toch, heb medelijden! Zie, daar gaat de diplomaat met het hoofd ter neergebogen, door de lanen van zijn landgoed; voor weinige uren heeft hij een uiterst beleefden brief van den baron, zijn buurman ontvangen, waarin deze “om familie-omstandigheden als anderszins,” meent van de hand van mejuffrouw Brolet te moeten afzien, terwijl hij HEd. een spoedige herstelling toewenscht. Zie, hij staat daar stil, wendt den blik naar den achtergevel van zijn huis; staart eenige oogenblikken op het venster der kamer, waarbinnen de arme Jeannette door hare pleegmoeder met nog twee verzorgsters bewaakt wordt; wischt de

tranen weg die langs zijn kaken biggelen, en terwijl hij daarna, schijnbaar toevallig, het oog op dat schuurtje aan ’t einde der laan doet rusten, is het alsof de laatste woorden, die er aan den mond des stervenden ontvloden, en hem sinds dien stond zoo gedurig het hoofd doorwoelden, opnieuw, maar krachtiger in de ooren klinken: “God kan alles!”—God kan alles!

Zie, Brolet loopt weder voort; staat later nog eens stil; werpt weder den blik naar het venster waar z ij zich bevindt, die de vermogens der rede verloor: en zie hoe hij onder een tranenstroom de oogen naar hooger wendt, en hoor hem zuchten: “Maak haar gezond, en ik zal gelooven, God, dat Gij bestaat, en dat alles Uw werk is!”

Reeds hadden schrale nachtvorsten de heerlijk bloeiende dahlia’s verslapt en ontkleurd, en over ’t beukenloover een bruine tint verspreid, en nog altijd bleef Jeannettes rede in enge banden gekluisterd, en nog altijd weenden hare opvoeders. Maar, had de vrouwe reeds sinds lang vertrouwend den blik naar den Hemel gewend, ook de diplomaat zeide niet meer: “God, maak haar gezond en ik zal gelooven!” maar in stilte en luide: “God, Gij kunt alles! o! Almachtigste, o mocht het zoo wezen!”

En,—er was vreugde in den hemel, groote blijdschap. De zwakke mensch had zijn afhankelijkheid aan een hoogere macht in ootmoed beleden.

’t Was een schoone middag van een der laatste Octoberdagen. Jeannette op den arm harer pleegmoeder geleund, doorwandelde sprakeloos en met strakken blik, de slingerpaden achter het huis. Brolet ging aan haar andere zijde. Een hoek omslaande, stond eensklaps Leendert voor de zwijgende wandelaars, en verhaalde, naar den adem hijgende, dat hij overal naar de familie gezocht had, tot achter in de plaats bij den grooten vijver toe, want, dat er een heer was gekomen, die zijn naam niet wou zeggen, maar dien hij toch dadelijk had herkend, dezelfde uit Den Haag, die er in ’t voorjaar geweest was, en, Leendert dacht er bij: die uit verliefdheid z’n fooi vergat.

Brolet wenkte den knecht dat hij terug zou keeren, en nadat de pleegvader, achter den rug van het meisje om, een beteekenisvollen blik met zijn gade had gewisseld, gevoelde hij eensklaps zijn hand door Jeannette vatten, en zag, hoe zij

den blik tot hem opsloeg, terwijl ze zachtkens zeide: “Oscar Halmon.”

Zie, zie, hoe geheel verschillende van den eersten blik, de tweede geweest is, welken de verbaasde echtelieden met elkander wisselden.

Ja, een onbeschrijfelijke verrukking maakte zich van hen meester. Voor de eerste maal na dien verschrikkelijken nacht, had zij het bewijs gegeven, dat haar rede nog vatbaar voor een gezonde werking was.

Ofschoon Oscar Halmon bitter teleurgesteld na zijn eerste bezoek op W a t e r - z i c h t , in zijn woonplaats was wedergekeerd, ofschoon hij zich ten zeerste had verwonderd dat hij geen enkel woord van oom of tante vernam, daar h ij toch eenige malen een vriendschappelijken brief had gezonden, toch was hij niet minder met belangstelling aan W a t e r - z i c h t , en met innige liefde aan zijne nicht blijven denken, die, “zooals van zelf sprak,” evenmin eenig antwoord op zijn vluchtig geschreven briefje gezonden had.

Vervuld met het doel om hooger te klimmen ten einde zijn wensch te verwerven, had Oscar, door de loffelijkste middelen er naar getracht een voordeeliger post te bekomen. Voor weinige dagen was dat streven met een gewenschten uitslag bekroond geworden, en hij, die niets had vernomen van ’t geen er gedurende den zomer op W a t e r - z i c h t voorviel, hij spoedde zich met zijne aanstelling naar het Stichtsche, om m e e r te verwerven:—de vrouw zijner keuze.

En ja, h ij was het—de eenmaal verstooten en verloochende jongeling,—die de eerste vonken der wederkeerende rede mocht doen gloren.

Oscar, met alles bekend gemaakt, ontmoette denzelfden avond het meisje dat, door een indrukwekkende bleekheid, hem schooner toescheen dan te voren. Zij zag hem. Eerst bleef zij roerloos staan, beschouwde hem met een rustigen blik, doch, toen hij haar naam had genoemd, drukte zij eensklaps haar beide handen voor de oogen, en weende tranen, de eerste weldadige tranen na dien akeligen nacht.

Sedert twee jaren staat het buitengoed W a t e r - z i c h t ledig. Oscar Halmon is met het herstelde pleegkind van oom en tante Brolet, Hanske Ritter, in den echt getreden. Zij wonen in een fraai huis te ’s Gravenhage, en de oudelui hebben een woning twee huizen verder.

Hansje Halmon, de gelukkige gade, zij was in een harde leerschool geweest, maar ja, zij had er geleerd, hoe God de hoovaardigen kan treffen, en met innigen dank voor hare redding, ondervindt zij het nu, hoe wezenlijke liefde in eenvoud des harten, veredelt en waarlijk gelukkig maakt.

Wel verre van te huiveren bij het herdenken van haar afkomst, eert zij de nagedachtenis van een vader, die om harentwille zooveel zielesmart had geleden; zij zegent Gods bestiering, die haar den vader deed hervinden, tot zijn eigen vrede, en tot welzijn van h a a r tijdelijk en eeuwig heil, en, nabij die plek waar eenmaal de hut van den grijsaard stond, kocht zij een kleine hoeve, waarin zij het paar gelukkig maakte, ’t welk dien armen vader had liefgehad.

En de diplomaat....? Hij heeft met zijn gade God gedankt. Hij gelooft, ja hij gelooft aan een hoogere Macht, al begrijpt hij de wereld en hare raadselen niet.

Ritters Hans stierf, maar Ritters Hanske leeft nog, en eenmaal hoopt ze haar arme ouders der aarde, rijk en zalig in den hemel weder te zien.

[1] Tot opheldering diene, dat aan de ons bekende jaagstations, de ploeg of club der schuitenjagers, eene bos heeft, waarover een commissaris gesteld is. De prijs waarvoor de jager een schip vervoert, is vastgesteld. Intusschen roept de commissaris, door middel van eene schel, de tegenwoordig zijnde jagers bijeen, en bij opbod wordt nu de vracht gegund. Wie bij ’t laagste cijfer afmijnt of het gebruikelijke “doen!” roept, wordt tot een volgend station jager van het schip, en, terwijl hij het bedongene in handen krijgt, gaat de som die de schipper als vasten prijs méér betaalt, in de algemeene kas over. De gelden in die bos samenkomende, worden een paar malen ’s jaars onder de leden der club verdeeld, ’t welk gewoonlijk voor ieder een aardig sommetje oplevert.

[2] In de genoemde streken, maar meer nog in de Noordoostelijke deelen van Gelderland, wordt een bemiddelde boer: Scholte genoemd, zijne vrouw: de Scholtinne.

[3] Schaapherder.

[4] Getuigen.

[5] Rijden.

Inhoud.

Colofon

Beschikbaarheid

Dit eBoek is geproduceerd door Jeroen Hellingman en het on-line gedistribueerd correctie team op www.pgdp.net.

This eBook is produced by Jeroen Hellingman and the Online Distributed Proofreading Team at www.pgdp.net.

Codering

Dit bestand is in een verouderde spelling. Er is geen poging gedaan de tekst te moderniseren. Afgebroken woorden aan het einde van de regel zijn stilzwijgend hersteld. Kennelijke zetfouten in het origineel zijn gecorrigeerd. Dergelijke correcties zijn gemarkeerd met het corr-element.

Hoewel in het origineel laag liggende aanhalingstekens openen gebruikt, zijn deze in dit bestand gecodeerd met “. Geneste dubbele aanhalingstekens zijn stilzwijgend veranderd in enkele aanhalingstekens.

Documentgeschiedenis

- 2008-08-22 Begonnen.

Externe Referenties

Dit Project Gutenberg eBoek bevat externe referenties. Het kan zijn dat deze links voor u niet werken.

Verbeteringen

De volgende verbeteringen zijn aangebracht in de tekst:

Plaats	Bron	Verbetering
Bladzijde 9	brand	brandt
Bladzijde 15	[*Niet in bron*]	,
Bladzijde 20	,	.
Bladzijde 23	[*Niet in bron*]	”
Bladzijde 24	[*Niet in bron*]	.
Bladzijde 31	[*Niet in bron*]	.
Bladzijde 32	k	’k
Bladzijde 32	,	.
Bladzijde 32	[*Niet in bron*]	.
Bladzijde 33	[*Niet in bron*]	.
Bladzijde 35	[*Niet in bron*]	.
Bladzijde 38	[*Niet in bron*]	.
Bladzijde 42	[*Niet in bron*]	.
Bladzijde 50	[*Niet in bron*]	,

Bladzijde 51	Gijs	Kees
Bladzijde 67	[*Niet in bron*]	”
Bladzijde 67	k	’k
Bladzijde 71	[*Niet in bron*]	.
Bladzijde 76	[*Niet in bron*]	”
Bladzijde 81	[*Niet in bron*]	.
Bladzijde 82	Bin’k	Bin ’k
Bladzijde 83	Wanneerr	Wanneer
Bladzijde 87	„	[*Verwijderd*]
Bladzijde 88	[*Niet in bron*]	“
Bladzijde 114	[*Niet in bron*]	“
Bladzijde 114	.	,
Bladzijde 116	[*Niet in bron*]	“
Bladzijde 121	eu	en
Bladzijde 129	ên	en
Bladzijde 134	zoon	dochter
Bladzijde 138	gemoedsstemmiEg	gemoedsstemming
Bladzijde 149	„	[*Verwijderd*]

Bladzijde 161	,	.
Bladzijde 162	meidt	meid
Bladzijde 166	zullen woorden	woorden zullen
Bladzijde 175	Diena	Dina
Bladzijde 175	scéne	scène
Bladzijde 175	[*Niet in bron*]	“
Bladzijde 177	„	[*Verwijderd*]
Bladzijde 177	[*Niet in bron*]	”
Bladzijde 179	Ih	Ik
Bladzijde 179	doe	doet
Bladzijde 184	gesteen	gesteun
Bladzijde 186	douairiére	douairière
Bladzijde 209	[*Niet in bron*]	”
Bladzijde 210	““	“
Bladzijde 211	[*Niet in bron*]	“
Bladzijde 211	alijd	altijd
Bladzijde 211	„	[*Verwijderd*]
Bladzijde 224	[*Niet in bron*]	“

Bladzijde 224	[*Niet in bron*]	“
Bladzijde 225	Suse	Suze
Bladzijde 236	[*Niet in bron*]	dat
Bladzijde 243	[*Niet in bron*]	.
Bladzijde 248	[*Niet in bron*]	“
Bladzijde 255	eu	en
Bladzijde 263	[*Niet in bron*]	“
Bladzijde 264	:	[*Verwijderd*]
Bladzijde 265	[*Niet in bron*]	op
Bladzijde 306	opnienw	opnieuw
Bladzijde 310	zoel	zwoel
Bladzijde 312	,	.
Bladzijde 320	Waterzicht	Water-zicht

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg-tm works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg-tm electronic works provided that

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg-tm works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg-tm trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, "Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation."

- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg-tm License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg-tm works.

- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.

- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg-tm works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg-tm electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from both the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and Michael Hart, the owner of the Project Gutenberg-tm trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread public domain works in creating the Project Gutenberg-tm collection. Despite these efforts, Project Gutenberg-tm electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain "Defects," such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the "Right of Replacement or Refund" described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg-tm trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg-tm electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH F3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can

Project Gutenberg-tm is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need, is critical to reaching Project Gutenberg-tm's goals and ensuring that the Project Gutenberg-tm collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg-tm and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation web page at http://www.pglaf.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Its 501(c)(3) letter is posted at http://pglaf.org/fundraising. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's principal office is located at 4557 Melan Dr. S. Fairbanks, AK, 99712., but its volunteers and employees are scattered throughout numerous locations. Its business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887, email business@pglaf.org. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's web site and official page at http://pglaf.org

For additional contact information:

Dr. Gregory B. Newby
Chief Executive and Director
gbnewby@pglaf.org

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg-tm depends upon and cannot survive without wide spread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations ($1 to $5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit http://pglaf.org

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg Web pages for current donation

methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: http://pglaf.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg-tm electronic works.

Professor Michael S. Hart is the originator of the Project Gutenberg-tm concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For thirty years, he produced and distributed Project Gutenberg-tm eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg-tm eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as Public Domain in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our Web site which has the main PG search facility:

http://www.gutenberg.net

This Web site includes information about Project Gutenberg-tm, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.